HALİFELİKTE EHLİYET VE LİYAKAT

(ERBAKAN-COŞAN İHTİLAFI)

HALİFELİKTE EHLİYET VE LİYAKAT

(ERBAKAN-COŞAN İHTİLAFI)

Dr. Seyfi SAY

GÖKPINAR KİTAPLARI

İSTANBUL 2022

Bismillâhi’r-Rahmâni’r-Rahîm.

Elhamdülillâhi Rabbi’l-‘âlemîn.

Ve’s-salâtü ve’s-selâmu ‘alâ Rasûlinâ Muhammedin ve ‘alâ âlihî ve sahbihî ecma’în.

İÇİNDEKİLER

BİRİNCİ BÖLÜM

ERBAKAN İLE ESAD COŞAN HOCA'NIN BİAT KAVGASI: BİR YANLIŞ DİĞER YANLIŞA KARŞI

BAŞLARKEN

Biat (bey'at), bir fıkıh terimi olarak, özellikle İslâm toplumlarında devlet başkanının (halife), meşrû yetkili sayılabilmesi için halktan bire bir el tutuşarak aldığı söz, bağlılık andı veya itaat taahhüdü anlamına gelmektedir.

Kelimenin kendisinden türediği "satmak ve satın almak" anlamlarına gelen **bey'** kavramı, bey'at işleminin karşılıklı sözleşme boyutunu ortaya koyar. Alışverişlerini el sıkışarak pazarlık yapmak suretiyle gerçekleştiren Araplar'ın, idarecileriyle olan ilişkilerini de bir tür "alışveriş" olarak düşündükleri görülmektedir. Bu "alışveriş sözleşmesi" sonucunda yöneticinin kendisine itaat edilmesini talep etme, yönetilenin ise güvenliğinin sağlanması, haklarının korunması, başkalarıyla olan ihtilaf ve münakaşalarında yönetimin kendisiyle diğerleri arasında adil bir hakem olmasını isteme hakkı doğar. (Bkz. Cengiz Kallek, "Bîat", ***Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi***, C. 6, s. 120-121.)

Kavramın bu anlam genişliğine paralel olarak biat uygulamasına, Hudeybiye biatinin de gösterdiği gibi, devlet başkanı seçimi dışında bazı özel durumlar için de başvurulmuş olduğu bilinmektedir. Yine, Resulullah'ın (s.a.s.), ashabdan bazılarından "hiç kimseden birşey istemeyeceklerine dair" biat aldığı bilgisi de sahih kaynaklarda yer alıyor. Bunun karşılığında ise Cennet'i vaad etmiştir. Buradan da anlaşılabileceği gibi, bey'at, genel anlamı itibariyle, belirli bir konuda talep edilen hususlara, ele geçirilecek birşey karşılığında riayet edileceğine dair söz vermek ve taahhütte bulunmak anlamına gelmektedir.

*

Nisbet kelimesiyle aynı kökten gelen intisab kavramı ise, kelime manası itibariyle "bir mercîe (kuruma vs.) bağlanmak" anlamını taşımakta olup, tasavvuf terminolojisinde, bu genel anlamı çerçevesinde müridin şeyhe bağlanması durumunu ifade eder. Bir başka deyişle, intisab etmek; bir nisbet meydana getirmek, münasebet kurmak ve müntesib olmak anlamına gelmektedir. O nedenle tasavvufa ilişkin klasik kitapların birçoğunda "**nisbeti muhafaza**" ya da "batınî nisbeti muhafaza" gibi tâbirlerin yer aldığı görülür. Bu anlamından dolayı intisab kavramı, geçmişte, belirli bir tarikata bağlananlar kadar, birtakım kurumların (üniversite, ordu vs.) çalışanı ya da elemanı haline gelenlerin durumlarını ifade için de kullanılmıştır.

Öte yandan, tarih boyunca, mutasavvıfların tarikate giriş şeklindeki intisab olayını biat olarak adlandırdıklarına da şahit olunagelmiştir. Gerçekte biat kelimesinin "genel" anlamı dikkate alındığında bunda bir yanlışlık bulunduğu da söylenemez. Bu biat sayesinde şeyh, müridden, manen olgunlaşmasını sağlaması için şer'î ölçülere uygun olarak vereceği emirlere ve tavsiyelere uymasını talep etme hakkına sahip olmaktadır. Müridin hakkı ise, şeyhin bu bağlılığı istismar etmemesi, kişisel çıkarı için kullanmaması, yanlış öğüt ve tavsiyelerde bulunmaması, müridle olan ilişkisinde nefsanî maksatlar gütmemesinden ibarettir. Bu sözleşmenin intisab ya da biat olarak adlandırılması, "tasavvuf"un amacı, konusu ve kapsamı bakımından bir farklılık meydana getirmemektedir.

*

Böyle olmakla birlikte, 1980'li ve 1990'lı yıllarda Türkiye'de Prof. Dr. Necmettin Erbakan ile Prof. Dr. Mahmud Esad Coşan arasında "biat" kavramına ve buna bağlı olarak "**hilafet**" kurumuna ilişkin yaşanan ihtilaf sırasında Coşan'ın, tarikatlardaki "intisab" olayının "devlet başkanına ya da halifeye biat" anlamında bir bağlılık akdi (sözleşmesi) olarak kabul edilmesi gerektiğini savunmaya başladığı görüldü.

Gerçekte hem Erbakan'ın, hem de Coşan'ın konuya ilişkin iddiaları ve tezleri yanlıştı. Bundan dolayı her iki tarafın da birbirlerinin görüşünün hatalı olduğunu gösterme imkânı bulunmakla birlikte, kendi yaklaşımlarının doğruluğunu ispatlama şansı yoktu.

Bu kitapta özellikle M. Esad Coşan'ın konuya ilişkin tezleri ele alınacak ve tartışma konusu yapılacaktır. Kendi açımızdan bu, **bir zamanlar bilgi yetersizliği ve Coşan'ın bilimsel yeterliliğine olan gereksiz hüsnüzan nedeniyle ortak olduğumuz ya da destek verdiğimiz bir hatanın düzeltilmesi ve telafisi anlamına gelmektedir. Ancak bundan, yukarıdaki açıklamalarımızdan da anlaşılabileceği gibi, Erbakan'ın karşıt yöndeki görüşlerini kabul ettiğimiz sonucu çıkarılmamalıdır.** Bu yüzden kitap boyunca Erbakan'ın iddiaları da, Coşan'ın meseleyi ele alış biçiminin bir parçası olması itibariyle yeri geldikçe değerlendirilecek ve tenkid konusu yapılacaktır.

*

Şunu da belirtmek gerekir ki, her iki ismin de konu çerçevesinde kendilerince bir tür ictihatta bulunduklarını söylemek mümkündür. Ancak, her ikisinin de **ictihat** yapabilecek yeterlilikten uzak bulunduğu da bilinmektedir. Bu yüzden onların biat anlayışlarının geleneksel fıkıh literatüründe yer alan bilgilerle açıkça çeliştiği görülmektedir. Birtakım hadîslere atıfta bulunması itibariyle Coşan'ın görüşleri ilk anda doğruya daha yakınmış gibi bir izlenim uyandırmakla birlikte, gerçekte söz konusu hadîslerden hareketle vardığı sonuçlar tamamen yanlıştır. Bu da onun, özellikle, ictihat yapabilecek yeterliliğe sahip olmamasından kaynaklanan bir durumdur. Şayet gerekli yeterliliğe sahip bulunsa ve **usûlüne** uygun bir ictihat faaliyetinde bulunabilmiş olsaydı, vardığı sonuçların herşeye rağmen ilmî bir değeri bulunuyor olacaktı.

Öte yandan, ictihat yapabilme seviyesine erişmiş âlimlerin bile hata yapabilmeleri söz konusuyken, Coşan gibi esas itibariyle bu konuda yeterliliği bulunmayan bir

ismin yanlış sonuçlara varmış olmasını yadırgamamak gerekir. Kaldı ki, peygamberlerin bile bazen ictihatlarında yanılmış bulundukları görülmektedir. Nitekim **Elmalılı M. Hamdi Yazır** şöyle demektedir:

> "Usul ilminde sahih olan şudur ki, Resulullah vahyi bekler ve vahy gelmeyen hususlarda rey ve ictihadıyla amel ederdi. Ve bu ictihadda başlagıçta hata da düşünülebilir, ancak hata olursa vahy ile düzeltilir, devam etmezdi. Peygamber'in ictihadının diğer ictihadlardan farkı bu idi." (Elmalılı M. Hamdi Yazır, ***Hak Dini Kur'an Dili***, C. 2, sad. İsmail Karaçam ve diğerleri, İstanbul: Azim Dağıtım, t.y., s. 454.)

Doğal olarak burada, Hz. Peygamber'in (s.a.s.) ile ictihat seviyesine ulaşmış ulemanın ictihatları karşılaştırılmaktadır. Coşan ile Erbakan'ın hadîslerden hareketle yaptıkları yorumlar ise, gerçekte, fıkıh usûlü terimi olarak "ictihat" kapsamına girmemektedir.

LAİKLEŞME

Prof. Dr. Mahmud Esad Coşan, 21 Ocak 1993 tarihinde Bilkent'te yaptığı konuşma sırasında, "1988 yılında …, intisap ile bey'atin aynı kişiye yapılması gerektiğini açıkladınız. Bunun fıkhî delillerini söyler misiniz?" şeklindeki bir soruya cevap verirken Erbakan'la olan ihtilafını şu şekilde açıklamış bulunuyordu:

> **"**Peygamber Efendimiz zamanında böyle, bey'at ile intisab kelimeleri arasında bir ayrılık düşünülmüyordu. Bunu Refah Partisi çıkarmıştır bizde… Kendisi politik eğitimini yaparken; 'Bey'at başkadır, intisab başkadır, imamette iktida başkadır… Camiye gelen, imamın arkasına 'Allahu ekber' diye durur; buna imamette iktida derler. Tasavvuf terbiyesi almak için bir şeyhe bağlanır; buna intisab derler. Ama bey'at, bir politikacıya olması lazım' demişlerdir.. Bu kendilerinin görüşleridir, İslamî görüş değildir. Çünkü İslam'da politikacıya tabi olmak yoktur, Allah'a tabi olmak vardır!. Allah'a tabi olmak, Resulullah'a tabi olmakla olur.. Bir politikacıya bağlanmak laik birşeydir…."
>
> (M. Es'ad Coşan, ***Yeni Dönemde Yeni Görevler***, 2. b., İstanbul: Seha Neşriyat, 1994, s. 353-356.)

Coşan'ın yukarıya aldığımız ifadelerinin tamamı yanlıştır. Sadece **fıkıh usûlüne** aykırılık ve **geleneksel fıkhî birikimle** çelişiyor olmaları bakımından değil, **tarihî gerçeklere** aykırılıkları bakımından da reddedilmeyi gerektirmektedirler.

Herşeyden önce, "Peygamber Efendimiz zamanında böyle, bey'at ile intisab kelimeleri arasında bir ayrılık düşünülmüyordu" şeklindeki ifadenin yanlışlığı açıktır. Bu iki kelime arasında bir "**ayrılık**" bulunmasaydı, devlet başkanlarına (halifelere) biat işlemi için aynı zamanda intisab kelimesi de kullanılıyor olurdu.

Fakat tarihte böyle birşey söz konusu olmamıştır. Günümüzde de aynı durum söz konusudur, “Falan kişi üniversiteye intisab etti” denilir, fakat “Üniversiteye biat etti” denilmez.

Dolayısıyla, Coşan’ın “**Bunu Refah Partisi çıkarmıştır bizde**” şeklindeki ifadesi de yanlıştır. Gerçekte sözü edilen ayrımı, şeyhi Mehmed Zahid Kotku rh. a.’in şeyhi Ömer Ziyaüddin Dağıstanî rh. a. de yapmaktadır (Bu konuya ilerde tekrar döneceğiz). Herhalde 1920 yılında vefat eden Ömer Ziyaüddin Efendi de Refah Partili değildi.

Bununla birlikte, Refah Partililer’in, “Bey’at bir politikacıya yapılmalıdır” şeklindeki ifadeleri de yanlıştır. Mesela Hz. Ömer’e ya da Hz. Osman’a, politikacı oldukları için biat edilmemiştir. Gerçekte “siyasetçi” ya da “**politikacı**” diye bir meslek grubu ya da uzmanlar topluluğundan söz etmek görece yeni bir durumdur ve gereksizdir. Daha doğrusu, günümüz Batı demokrasilerine özgü parti kurumu, mesleği politikacılık olan bir zümrenin türemesine de yol açmış bulunmaktadır. (Gerçekte Erbakan tam olarak bunu söylemiyordu, yani “Bey’at bir politikacıya yapılmalıdır” demiyordu. Ona göre biat, “**cihad emiri**“ne yapılırdı, şeyhlere ise intisab edilirdi. Cihad emiri bir tane olurdu, şeyhler ise çok sayıda olabilirdi. Doğal olarak, Erbakan’ın bu Anayasa ve Siyasal Partiler Kanunu tarafından sınırları belirlenmiş “cihad” anlayışı da, “**laik yasalara tâbi cihad emirliği**” de ciddiyetsizlikten başka birşey değildi.)

Ancak, Refah Partililer’inki gibi, Coşan’ın karşıt görüşü de yanlıştır.

Genel olarak Coşan’ın kimi yerde hadîsleri kendisinin varmak istediği sonuçlar yönünde yanlış yorumladığı, kimi zaman da söz konusu sonuçlara varmak için “varsayım” niteliği taşıyan birtakım yanlış öncüller ürettiği görülmektedir. “**İslam’da politikacıya tabi olmak yoktur…. Bir politikacıya bağlanmak laik birşeydir….**” şeklindeki ifadesi bunun açık bir örneğidir. Politikacı (siyasetçi) olmak âlim olmaya engel teşkil etmediği gibi, âlimin politikacı olması da imkânsız

değildir. Bu söz çerçevesinde düşünülürse, bir kimsenin bir parti kurdurması, dilediği bir kişiyi parti başkanlığı konumuna getirmesi ve etkili bir kurucu üye sıfatıyla iç ve dış politika konularında partisi adına beyanatlar vermesi, yani politikacı haline gelmesi, birilerinin ona bağlanmasını laik birşey haline getirmektedir.

Gerçekte, biat almak için politikacı olma şartı bulunmadığı gibi, politikacı olarak nitelendirilmek biat almaya engel teşkil eden bir kusur da değildir.

Ayrıca, herhangi bir âlim veya tarikat şeyhi, ona politik anlamda bir bağlılık sergilendiğinde ve o da bunu kabul ettiğinde, günümüz adlandırmaları ya da tanımlamaları çerçevesinde politikacı haline gelmiş olur. Bu anlamda "**politikacıya bağlanmama**" diye birşeyin sözkonusu olabilmesi için, bağlılık arzedilen kişinin ve bağlılık arzedenin bunu "**politik**" bir olay olarak görmemesi gerekir. Oysa, Coşan'ın tasavvuftaki bey'at (intisab) olayına bakışının mahiyeti itibariyle politik nitelik taşıdığı görülmektedir. Bizzat kendisi, bir şeyh olarak şahsına yapılan intisabın politik bir olay olduğunu kabul ettirmeye çalışmaktadır. Yani şöyle demiş olmaktadır: "Ben politikacı değilim, fakat sizin bana olan intisabınız politik."

Böylece, Coşan'a göre, kendisine intisab edenler politika yapmakta, fakat kendisi politikacı olmaksızın kalmaktadır.

Coşan'ın **laiklik** anlayışının da sorunlu olduğu görülmektedir. Gerçek şu ki, devlet başkanına biat ile tarikat şeyhlerine yapılan biatın farklı olması **laiklik** değil, toplumsal yaşama özgü görev bölüşümü anlamına gelir. Mesela bir talebenin ilim öğrenmek için bir âlime "**intisab**" etmesi, onu aynı zamanda politik anlamda **devlet başkanı** ya da politik lider olarak görmesini gerektirmez. Manevî bakımdan olgunlaşmak için bir tarikat şeyhine yapılan intisab ya da biatı da, devlet başkanına biat gibi düşünmek, aksi durumda bunun laiklik anlamına geleceğini ileri sürmek, tutarlı bir yaklaşım değildir. Bu aslında, tarikatı bir tür **siyasal parti** olarak görmek anlamına gelir. (Coşan'ın varislerinin, onun vefatının hemen ardından kurdukları

bir partinin çatısı altında laikliği savunmaya başlamaları ise, “tasavvuf ve tarikatlar tarihi”nde eşi görülmemiş bir “transformasyon”a ya da “mutasyon”a karşılık gelmektedir. Değişim konusunda böylesi bir “astronomik hız” sergileyebilmiş başka bir tekke tarihte muhtemelen yok.)

Bununla birlikte, İslâm’a göre devlet başkanı olacak kişinin aynı zamanda **âlim** olması önem taşımaktadır. Fakat bu açıdan bakıldığında, **şeyhlerin** konumu da tartışmalı hale gelmektedir. Çünkü her devirde şeyhlerden daha fazla bilgi sahibi âlimler de bulunagelmiştir. Bu durumda, daha âlim olan kimselerin terk edilmesi ve bu şeyhlere siyasal anlamda bir biat yapılması da uygunsuz hale gelecektir.

İmam Gazalî’nin vurguladığı gibi, insanların olgunlaşması farklı yollardan gerçekleşebilir ve bazıları ilim yoluyla Allahu Teala’ya yaklaşabilir. Aziz Mahmud Hüdayî rh. a. de, Mehmed Zahid Kotku rh. a.’in ***Tasavvufî Ahlâk*** adlı kitabında yaptığı alıntıdan anlaşıldığı gibi, mesela mezhep imamlarının **kâmil** insanlar olduklarını, onların ilim yolundan kemâle erdiklerini kabul etmektedir. Yani onların zaten bir **tarikat terbiyesi** ile **seyr ü süluka** ihtiyacı yoktu. Böyle olmakla birlikte **mezhep imamlarının** (büyük müçtehitlerin) hiçbiri, siyasal anlamda bir biat almamışlar ve kendilerinin ilim ve kemâlleri dolayısıyla böyle bir hakları bulunduğu iddiasında bulunmamışlardır.

Abbasî devletinde önemli bir konum işgal etmeyi kabul etmiş olan İmam Ebu Yusuf’un bir “politikacıya” tâbi olarak **laik** nitelikte bir iş yapmış olduğunu söylemek doğru olmayacaktır. İmam-ı Azam’ın da, Bağdat şehrinin inşası sırasında bazı hesaplama ve sayımlar için halife tarafından görevlendirildiği ve onun bu görevi yaptığı bilinmektedir.

HAKKI KİŞİLERLE BİLMEK

Prof. Dr. Mahmud Esad Coşan'ın bir konuşmasında şunları söylediği görülmektedir:

> "Bizim koca koca eski dervişler; 'beyat var, intisab var, iktîdâ' var' diye bunu üçe çıkarttılar. Yok böyle şey. Böyle bir taksim yeni çıktı. Şeyhe beyat etti mi beyattır. İntisab da mensub olmak demektir, şeyhe mensub olmak manasına gelir. Söz vermek, beyattır. Müridin, şeyhe olan bağlılığına intisab derler. İntisab ayrıymış, beyat ayrıymış… Peki, o zaman hangisinin sözünü dinleyecek? Şeyhi birşey söyledi. Ötekisi birşey söyledi. Kimin sözünü dinleyecek? Din aliminin sözünü mü dinleyecek, dünya ehlinin sözünü mü dinleyecek? İki tane yere bağlılık olmaz! Bunlar, sonradan uydurulmuş izahlardır. İmama iktida vardır, iktida edilir, namazdan sonra bozulur gibi şeyler çıkartıyorlar. Öyle şey yoktur."
>
> (M. Es'ad Coşan, ***İslâm, Sevgi ve Tasavvuf***, İstanbul: Seha Neşriyat, 1994, s. 295-296.)

Coşan'ın, "**Peki, o zaman hangisinin sözünü dinleyecek? Şeyhi birşey söyledi, ötekisi birşey söyledi, kimin sözünü dinleyecek?**" şeklindeki sorusu gerçekte mantıksızdır.

Yanlış bir sorunun doğru cevabı olamayacağı için, bu sorunun mantıklı bir cevabı da bulunmamaktadır.

Soru, mantıksızdır.. Mesela bir insanın, anne ve babasına birlikte itaat etmesi emredilmiştir. Buna karşı, "Anası birşey söyledi, babası birşey söyledi, **kimin sözünü dinleyecek?**" şeklinde bir soru yöneltmek anlamlı olmaz. Bunlar arasında kesin bir tercih zorunluluğu varmış ve emirleri arasında çelişki olabileceği için

sadece birisine itaat etmek gerekirmiş gibi düşünmek, konuyu anlamsız bir mecraya sürüklemek olur.

Kaldı ki, yukarıdaki soru şu şekilde de düzenlenebilir: “Peki, o zaman hangisinin sözünü dinleyecek? **Şeyhi birşey söyledi, anası babası birşey söyledi**, kimin sözünü dinleyecek?”

Yine, şöyle bir soru yöneltmek de mümkündür: “Başında halifenin bulunduğu İslâm devletinde de birçok şeyhin varlığının söz konusu olması durumunda, insanlar kime itaat edeceklerdir?.. Halifeye mi, şeyhlere mi?.. İnsanların halifeye itaat etmeleri durumunda, bütün şeyhlikler **geçersiz** mi olacaktır? Ve, şeyhlerin halifeye itaat yükümlülüğü bulunmayacak mıdır?!”

Görüldüğü gibi, **yanlış bir noktadan** yola çıktığınızda, yolunuzu şaşırmış bir halde sonu gelmez yanlış menzillerde dolanıp durmanız kaçınılmazdır.

İkinci olarak, sözü edildiği gibi “**şeyhi birşey, ötekisi ise ona zıt başka birşey**” söylediğinde, hemen ikisinden birinin pabucunu dama atmak gerekmez, emrin konusuna, mahiyetine ve kapsamına bakmak gerekir.

Mesela, halifeye olan biat, onun **siyasal otoritesini** kabul etmek anlamına gelir. Buna karşılık halife, kendisine biat eden kişinin **güvenliğini sağlamak, hakkı çiğnendiğinde hakkını almak,** birisinden davacı olduğunda onunla davalısı arasında **adaletle hükmetmek** zorundadır. Bunları yapamayan bir kimsenin, **Ehl-i Sünnet itikadı ile ilgili kitaplarda belirtildiği gibi**, halifeliği ya da imamlığı (devlet başkanlığı) **geçersizdir**. Halifeye olan biatten doğan itaat yükümlülüğünün sınırları da bellidir, **itaat ancak maruftadır**. Ayrıca halife, yönetilen kişiye, ona zulmedilmesi anlamına gelen emirler vermeye yetkili değildir.

Şayet bir şeyh, kendisine intisab eden kişinin güvenliğini sağlamayı, hakkı çiğnendiğinde hakkını alıp ona vermeyi ve ona zulmeden kimseleri **cezalandırmayı** taahhüt edebiliyorsa, kendisine yapılan intisabın “devlet

başkanına biat” anlamına geldiğini söyleme “imkânına” kavuşur. Yok, “Beni bu şekilde halife gibi göreceksin, fakat **bir zulme uğradığında devletin polisine, savcısına, mahkemesine başvur**” diyorsa, böylesi bir halifelik ilanına ancak gülünür.

Yukarıda, bir şeyhin birtakım taahhütlerde bulunması durumunda, “**kendisine yapılan intisabın devlet başkanına biat anlamına geldiğini söyleme imkânına**” kavuşacağını söyledik. Buradaki “**imkân**” kelimesinin altının çizilmesi gerekiyor. Bu imkân durumu, **gerek şart**tır, fakat **yeter şart** değildir. Bundan fazla olarak, intisab eden kişinin, intisabı sırasında, bağlılığının “devlet başkanına itaat taahhüdünde bulunma anlamına geldiğini” **açıkça ikrar** etmesi gerekir.

Çünkü, sözleşme ya da akdin **sahihliğinin şartı** budur.

Şeyhin karşısına çıkıp ona, “**Şu şu nafile ibadetleri yapacağına dair**” söz veren kimse, ona devlet başkanlığının tazammun ettiği hususlarda da itaat edeceğine dair **söz vermiş olmaz**.

Coşan’ın, “**Din aliminin sözünü mü dinleyecek, dünya ehlinin sözünü mü dinleyecek? İki tane yere bağlılık olmaz**” şeklindeki değerlendirmesi de, konuyla ilgisizdir.

Din âlimi de pekâlâ dünya ehli olabilir.

Ama burada asıl sorun, “**söz verme**” ile ilgilidir. Bir insan din âlimine sanki “halife” ya da “devlet başkanı” imiş gibi itaat etmek zorunda değildir. Şayet “halife” kabul ederek bey’at etmişse o başka.. (Ancak, Ehl-i Sünnet akaidi kitaplarının **imamet** bahislerinin gösterdiği gibi, söz konusu “din âlimi”nin “**bir başka siyasal otoritenin hükmü altında bulunmama anlamında” bağımsız** olması, bir başka deyişle herhangi bir başka devletin **yasalarına tâbi olmaması** gerekir. Yani **kendi devletinin başında** bulunması şarttır. Şayet bir başka devletin hükmü ve otoritesi altındaysa,

faaliyetlerinin o başka devletin "**hukukuna uygun**" olması için deyim yerindeyse "kırk takla" atmak zorunda kalıyorsa, onun imamet/hilafet anlamında bey'at alması söz konusu olamaz. Onun halifeliği de, aldığı bey'at da, fıkhen "yok" hükmündedir; böyle bir hilafetin fıkhî hükmü "**butlan**"dan ibarettir. Bu nedenle, Erbakan ile Esad Coşan, gerçekte var olmayan bir post için tartışıyorlardı. Bu süreçte Erbakan, "hilafet" anlamını yüklediği "**cihad emirliği**" kavramıyla aslında "hilafet" ve "cihad" kavramlarının içini boşalttı. **Akaid ve fıkıh** kitaplarındaki imamet ve hilafet bahislerinde yer alan hükümler yerine Türkiye Cumhuriyeti Devleti **Anayasası** ve **Siyasal Partiler Kanunu**'nun izin verdiği sınırlar çerçevesinde geliştirilen bu hilafet ve cihad düşüncesinin pratikteki etkisi, söz konusu hareketin takipçilerinin **mevcut sisteme** sadece siyasal katılım anlamında değil, aynı zamanda **düşünce düzeyinde de entegrasyonunun** sağlanması oldu. Benzer şekilde Coşan da, muhtemelen bilmeden bey'at ve intisab kavramlarının içinin boşaltılmasına hizmet etti.)

Coşan, yukarıdaki ifadelerinde "Bunlar sonradan **uydurulmuş** şeylerdir" diyor ama, bir önceki yazımızda da belirttiğimiz gibi, gerçekte sözkonusu ayrımı (biat-intisab) Mehmed Zahid Kotku rh.a.'in şeyhi Ömer Ziyaeddin Dağıstanî rh. a., meşhur mutasavvıflardan İsmail Hakkı Bursevî'ye atfen yapmaktadır:

> "İsmail Hakkı Bursevî'nin ***Rûhü'l-Beyan***'da ifade ettiği gibi, kendilerine bi'at edilen kimseler üç kısımdır: 1. Peygamberler, 2. Onların manevi mirasçısı durumunda bulunan şeyhler ve alimler, 3. İdareciler, sultan ve padişahlar."
>
> (Ömer Ziyaeddin Dağıstanî, ***Tasavvuf ve Tarikatlarla İlgili Fetvalar***, çev. İ. Gündüz – Y. Çiçek, İstanbul: Seha Neşriyat, t.y., s. 35.)

Benzer şekilde, Halid-i Bağdadî rh. a.'in mektuplarını bir araya getiren yeğeni Nakşbendî şeyhi Esad Sahib de aynı ayrımı yapmaktadır:

“Bey’at üç kısımdır: 1. Peygamberlerin (a.s.) beyatı, 2. Varisü’l-enbiya olan meşayıh-ı kiramın bey’atı, 3. Emir sahibi hükümdar kişilerin bey’atı.”

(Esad Sahib, ***Mektubat-ı Mevlana Halid***, haz. D. Cebeci, K. Yıldız, İstanbul: Umran Y., 1993, s. 66.)

Görüldüğü gibi, bunlar, sonradan uydurulmuş şeyler değildir. Coşan’ın konu hakkındaki bilgisinin son derece yüzeysel olduğu, maalesef kendisinin, bilmeden yanlış yorumlar yaptığı görülmektedir.

Hz. Ali’ni sözü meşhurdur: **“Lâ ta'rifi'l-hakka bi'r-ricâli, i'rifi'l-hakka ta'rif ehlehû.”** Hakkı kişilerle tanıma, hakkı tanı ki ehlini tanıyasın.

USÛLSÜZ İCTİHAD

Prof. Dr. M. Esad Coşan'ın, "Muhakkak ki sana bey'at edenler ancak **Allah'a bey'at etmişlerdir**. Allah'ın eli, onların elinin üstündedir…." mealindeki ayet-i kerîmeden hareketle şöyle dediği görülmektedir:

> "Sen bana beyat ediyorsun ama, dikkat et; bu Peygamber Efendimize beyat gibidir. Peygamber Efendimize beyat etmek, Allah'a beyat etmek demektir. Çünkü onun elçisidir. Mürşide beyat etmek Peygamber Efendimize beyat etmek demektir. Çünkü o makamın varisidir; makam-ı irşad, makam-ı risaletin ondan sonraki devamıdır."
>
> (M. Es'ad Coşan, ***İslâm, Sevgi ve Tasavvuf***, İstanbul: Seha, s. 295.)

Burada Coşan, ayetten hareketle, şeyhin konumuyla ilgili bir **ictihadda** bulunuyor, fakat vardığı sonuç ile ayet arasında ilişki yok.

Söz konusu ayet-i kerîme, Hz. Peygamber'e (s.a.s.) olan bey'atin Allahu Teala'ya bey'at demek olduğu konusunda açık bir delildir; fakat Coşan'ın sözünü ettiği "mürşide beyatın Peygamber Efendimiz'e (s.a.s.) beyat **gibi olması**" iddiası için **ayrı bir delil gerekir**.

Coşan, bu konuda herhangi bir delil zikretmiyor. Daha doğrusu, sözlerinin devamında, "delil" olarak ilgisiz şeyler söylüyor: *"Çünkü o **makamın varisidir**; makam-ı irşad, makam-ı risaletin ondan sonraki devamıdır."*

Bu sözler (mantık yürütüş) tek başına delil olmaz, tam aksine, bizzat bu sözler için (bu akıl yürütme biçimi için) ayrıca **delil** gerekir.

Ancak, Coşan'ın kullandığı "**vâris**" kelimesinden, delil olarak hangi hadîsi düşündüğünü veya düşünülmesini istediğini tahmin edebiliyoruz. Ne var ki, söz

konusu hadîs, Coşan'ın bizzat **kendi iddiası aleyhinde** bir delildir. Onun ifadelerini çürütmektedir.

Çünkü, söz konusu hadîse göre, ulema, **peygamberlik makamının** veya **Hz. Peygamber'e (s.a.s.) ait makamın** değil, *"peygamberlerin **ilmi**"*nin vârisidir. Bu husus, hadîs-şerîfte açıkça belirtilmiştir (İlerde bu konuya tekrar döneceğiz inşaallah). Bunun dışında ne ayetlerde, ne de hadislerde, "**makam-ı irşad**" diye bir **makam**dan ve bunun "makam-ı risalet"in devamı olduğundan söz edilmektedir.

Bir konuda bir hadîsi delil olarak alırken, o hadîsin mantûkunu ve mefhûmunu iyi anlamak, her kelimesine dikkat etmek gerekir.

Bununla birlikte, Coşan'ın söz konusu hadîsi yanlış yorumladığını, başka hadîsler de ortaya koymaktadır. Konu Coşan'ın düşündüğü gibi olsaydı, kendisinden sonra **gerçek hilafetin sadece 30 yıl** devam edeceğini bildiren Hz. Peygamber s.a.s.'in bu sözü anlamsız olurdu. Ya da, bu hadîsten, Hz. Peygamber s.a.s.'in vefatından 30 yıl sonra gerçek anlamda **ilim ve irşad namına birşey kalmayacağını** anlamak gerekirdi.

Ancak, Coşan'ın ifadelerindeki ya da yaptığı çıkarımlardaki sorunlar bunlarla da sınırlı değildir. Çünkü, onun kendisi ve diğer şeyhler için "**aksiyom**" gibi ortaya koyduğu, doğruluğu tartışılmaz bir varsayım gibi düşüncelerine hareket noktası yaptığı "**vârislik**" ön kabulü, gerçekte **salt "ilim"** bazında bile kesin bir geçerliliğe sahip bulunmamaktadır. Şu nedenle ki, her kendisine intisab edilen şeyh, **âlim** değildir.

Nitekim Coşan'ın kendisinin de ilim bakımından, bütünüyle "boş" olmamakla birlikte, yetersiz olduğu görülmektedir. Hadîsleri değerlendirirken dikkatsizce ve gelişigüzel bir tutum sergilemesi, insanları tasavvufî bakımdan eğitme misyonuyla **hilafeti** (devlet başkanlığını) birbirine karıştırabilmesi, onun ilim ve tefakkuh bakımından gerçekte zayıf olduğunu ve **usûl ilimlerini** bilmediğini açıkça ortaya koymaktadır.

Coşan'ın yapması gereken şey, Erbakan'a ve izleyicilerine şunu demek olmalıydı: "Evet, halifeye **bey'at** başka birşey, şeyhe **intisab** başka birşey, cami imamına **iktida** daha başka birşey. Ancak, cami imamına iktida sahihtir, bir şeyh olarak bana intisab edenler de benimle gerçekten bir nisbet/münasebet kurmuş oluyorlar. Fakat, Erbakan'ın kendisine yapıldığını iddia ettiği bey'at **fıkhen geçersizdir**."

Şayet bunu demiş olsaydı, muhataplarının **doğrularını tasdik** etmiş, fakat o doğrulardan hareketle yapageldikleri **yanlış çıkarımları** reddetmiş olurdu. Bu durumda, birincisi Erbakan'la bir "sen-ben kavgası"na girmekten imtina etmiş bulunduğu, ikincisi de, konuyu **sahih bir fıkhî zemine** taşımış olduğu söylenebilecekti. Böylece hem hadîsleri gelişigüzel ve yanlış yorumlamaktan, hem de Ömer Ziyaüddin Dağıstanî gibi **seleflerine muhalefet** etmekten kurtulmuş olacaktı. Ayrıca, Erbakan'la gereksiz bir rekabet içine girmekten uzak kaldığını, tam aksine onu hataları konusunda uyardığını, hakka davet ettiğini, "irşad" etmeye çalıştığını söyleyebilecektik.

HİLAFET OLSAYDI TAC İLE HIRKA…

Prof. Dr. M. Esad Coşan'ın, Coşan, **bir başka konuşmasında** ise şunları söylediği görülmektedir:

> "Hocanın birisi, şeyhin birisi demiş ki: 'Şeyhler biat almaz!' Ya peki, bizim tarih boyu meşayıhımızın aldığı biat nedir?.. Peygamber Efendimiz'in zamanında insanlar kime bağlanıyordu?.. Peygamber Efendimiz'e bağlanıyordu. İkilik var mıydı, devlet yöneticisi ile şey arasında?.. Yoktu. Ebubekir Sıddık (R.A.) zamanında ikilik var mıydı?.. Yoktu. Ondan sonra var mıydı?.. Ondan sonra var mıydı?.. Ondan sonra var mıydı?.. Yoktu. Ondan sonra, öyle insanların eline geçti ki, Peygamber Efendimiz'in torunlarını katlettiler. O zaman evliyaullaha, meşayih-i izama biat edilegeldi. Medine-i Münevvere'nin mescidinin kapısını tuttular, 'Ya Abdülmelik İbni Mervan'a biat edersiniz, ya da hepinizin burda kafasını keseriz!' dediler; kahren biat aldılar. Ne yapsın adam? Aciz.."
>
> (http://esadcosan.awardspace.com/arsiv/fetih/g900526.htm)

Coşan'ın iddialarını şu şekilde özetleyebiliriz: 1. Şeyhler aslında devlet başkanlığı anlamında **biat** almaktadır. 2. Devlet yöneticisi ile şeyh arasında **ikilik** (ayrılık) olmaz. 3. İslâm tarihinde bu ayrılık ortaya çıkınca **meşayihe** (şeyhlere) biat edilmiştir.

Coşan'ın bu iddiaları da baştan sona yanlıştır.

İmamet ve hilafet bahsi gerçekte, ulemanın belirtmiş olduğu gibi,
bir **akaid** meselesi değildir, fıkhın alanına giren bir konudur. Ancak, **Şia** tarafından bu hususta yapılan tartışmalar Hz. Muaviye'den başlayıp Hz. Ebubekir, Hz. Ömer ve Hz. Osman gibi ashabın en büyüklerinin bile tekfirine kadar vardığı için, **Ehl-i**

Sünnet uleması konuyu akaid kitaplarına dahil etme lüzumuna kâil olmuşlardır. Konu enine boyuna tartışılmış, cevapsız kalmış herhangi bir soru bırakılmamıştır.

Mecelle'de ifade edildiği gibi, "**Kişi ikrarı ile muaheze olunur**". Coşan, yazı ve konuşmalarında **uzmanlık** ve **ihtisas**a saygı ve riayeti sıkça öne çıkarmış, muhataplarını bu açıdan hesaba çekmiş bir isim.. Bu nedenle, ihtisas açısından sorgulanmayı ve muaheze olunmayı hak etmektedir. Onun ihtisas alanının **Türk-İslâm edebiyatı** olduğu, lisans öğrenimini Edebiyat Fakültesi'nin Arap ve Fars dilleri bölümünde yaptığı biliniyor. Yani **akaid** (kelâm) ve **fıkıh** alanlarında ihtisası yok.

Kuşkusuz bir konuda konuşmak ya da yazmak için o konuda mutlaka ihtisas yapmış olmak gerekmiyor. Ama, böyle davrananlardan, hiç değilse, hakkında konuştukları konuda **alanın uzmanlarının neler söylediklerini** biliyor olmaları beklenir. Bu nedenle, Coşan'ın en azından bu **hilafet ve imamet** bahsinde konunun uzmanı ve otoritesi olan İslâm âlimlerinin neler söylemiş olduklarını bilmesi ve onlardan iktibaslar yapması beklenirdi. Ancak, yazı ve konuşmalarında geçmişte yaşamış âlimlerin ifadelerine herhangi bir **atıf** yok.. Bunun yerine, doğrudan hadîslere **referansta** bulunarak **yorum** yapmayı tercih ediyor. Ancak, işte tam da bu noktada ondaki ihtisas ve uzmanlık eksikliği kendisini bariz bir biçimde gösteriyor.

Doğal olarak, hadîs yorumlamak, **edebiyat** metinlerini yorumlamaya benzemez. Edebî metinler yorumlanırken **çağrışım** yöntemiyle birtakım dolaylı anlamlara ulaşılmaya çalışılması, **hayal gücü** işletilerek değişik sonuçlara varılmak istenmesi normal karşılanabilir; hatta bu, bir meziyet olarak bile görülebilir. Ancak, hadîsler, bir şairin uydurmaları değil, "**din**" demek olduğu için, onların **fıkıh usûlü** çerçevesinde yorumlanması şarttır. Coşan'ın konu ile ilgili yorumlarına baktığımız zaman ise, bir yandan bir **şiir** vs. yorumlar gibi "**serbest**" hareket ettiğini, diğer yandan da, **tarihî gerçekleri** bir yana bırakarak hayal gücünü

zorlayıp adeta “sadece kendisinin bildiği” bir tarih inşa ettiğini görüyoruz. Onun uzmanlık alanının tarih olmadığı da bilinen birşey.

Herşeyden önce, Hz. Peygamber s.a.s.’in, kendisinden sonra **hilafetin** 30 yıl devam edeceğini, ondan sonra yerini **melikliğin** alacağını bildirdiği bilinmektedir. Babadan oğula geçen bir **saltanat** olumsuz birşey olmakla birlikte, hilafetin yerini alan uygulama olarak bunun gösterilmesi, calib-i dikkat bir husustur.

Yani, hadîste, “daha sonra **meşayih-i izam veya evliyaullah**a biat edileceği” yönünde ne bir tavsiye, ne bir işaret, ne de bir ihbar (haber verme) var..

İlk 30 yıldan sonraki dönemde ortaya çıkan bu **meliklik** (saltanat) şeklindeki hilafetin batıl olup olmadığı konusunda Allâme Taftazanî, İmam Nesefî’nin ***Akaid*** kitabına yazdığı şerhte şöyle demektedir:

> “Bu, müşkil bir meseledir. Zira ehl-i hall ve akd adı verilen büyük din âlimleri, bazı Abbasî halifeleri ve Ömer b. Abdülaziz gibi meselâ bazı Mervanîler’in (Mervan’ın soyundan gelenlerin hilafetinin sahihliği) konusunda ittifak etmişlerdi. O halde, 30 sene ile “biattan sapma ve muhalefet şaibesi bulunmayan **kâmil manadaki hilafet**” kast edilmektedir.”
>
> (Bkz. Sa’düddîn et-Taftâzânî, ***Şerhu’l Akaid***, çev. Talha Hakan Alp, İstanbul: Rıhle, 2011, 284.) [2]

Yani 30 yıldan sonraki dönem için **ilim ehli** (fukaha), **meşayihe biatten** söz etmek yerine, ilgili hadîse bağlı kalarak, **meliklik** şeklindeki “**kâmil olmayan**” bir hilafetten bahsetmektedirler. Şayet söz konusu 30 yıldan sonraki dönemin halifeleri olarak “meşayih”i kabul edersek, mevzubahis meşayihin “melikler” olduklarını da kabul etmek zorunda kalırız. Böylesi bir yorumun mantıksızlığı açıktır. Gerçek şu ki, insanlardan halifelik anlamında biat alma bakımından meşayihin irabta mahalli yoktur.

Konuyla ilgili olarak İmam Gazalî şöyle demektedir:

> “Bizim görüşümüz, **hilafet**, Abbasîlerindir. **Velayet** ise, her tarafta halifeye bağlı olan sultanların nüfuzundadır…. Sözün kısası şudur:
> Bizim **sultanlarda aranacak şart ve vasıflara riayetimiz**, dinî ve dünyevî maslahatların meziyyetini süslemek içindir. Şayet şimdiki valilikler batıldır desek, o zaman süs ve ziynet şöyle dursun, amme hizmeti kökünden kaybolur. Yani şart ve vasıflar, kâr gibidir. Saltanat ise sermayedir. Kârı ararken sermayeyi kaybetmek doğru mudur?!”
>
> (Gazâlî, ***İhyâu’ Ulûmi’d-dîn***, C. 2, çev. A. Serdaroğlu, İstanbul: Bedir Y., s. 347.)

İmam Maverdî de, Emevî **halifelerinden** bazılarının ve Abbasî halifelerinin çoğunun olumlu hasletlere sahip kimseler olduklarını belirtir, onların hilafetini tartışma konusu yapmaz. (Ebu’l-Hasan el-Maverdî,***Siyaset Sanatı: Nasihatü’l-müluk***, çev.: M. Sarıbıyık, İstanbul: Ark Y., 2004, s. 187 vd.)

Kısacası, Emevî ve Abbasî halifeliklerinin batıl olduğu için o dönemde meşayih-i kirama siyasal anlamda biat edildiğini söylemek hem **tarihen** hem de **fıkhen** yanlıştır.

Bu tür iddialar daha çok Şia’nın **Rafızî** olarak bilinen kesimi tarafından savunulmuştur. İmam Gazalî,**“Batınîlerden olan Rafızîleri red için”** Kadı Ebu’t-Tayyib’in *“**Keşfü’l-Esrar ve Hetkü’l-Estar**”* adlı bir eser kaleme aldığını, kendisinin de ondan yararlanarak bu konuda “**Mustazhirî**” adlı eserini yazdığını belirtmektedir. (***İhyâu’ Ulûmi’d-dîn***, C. 2, s. 347.)]

“SEN KENDİNİ BİLMEZSİN…”

Bir önceki yazıda, Prof. Dr. M. Esad Coşan’ın bazı ifadelerini aktarmış, iddialarını şu şekilde özetlemiştik: 1. Şeyhler aslında devlet başkanlığı anlamında **biat** almaktadır. 2. Devlet yöneticisi ile şeyh arasında **ikilik** (ayrılık) olmaz. 3. İslâm tarihinde bu ayrılık ortaya çıkınca **meşayihe** (şeyhlere) biat edilmiştir.

Şayet Coşan’ın sözünü ettiği şekilde **halifelik** (devlet başkanlığı) ile **şeyhlik** arasında bir **ikilik** söz konusu değilse, ikisi aynı şeyse, tekke sayısınca halifemiz (devlet başkanımız) mevcut olacak demektir. Açıktır ki bu, son derece mantıksız birşeydir.

Diyelim ki, şeyhlerden birini tutup halife yaptınız, o zaman diğerleri, amiyane tabirle, “Bizim başımız kel mi?!” diye sormayacaklar mıdır? Bu durumda, hilafeti içlerinden birine kaptırıp eli böğründe kalan diğer şeyhler, “İşte yine bir **ikilik** çıktı; bir tarafta **halife-şeyh**, diğer tarafta sade suya tirit düz-şeyhler ya da **sade-şeyh**ler var, böyle ikilik olmaz” demeyecekler midir?!

*

Coşan’ın iddia ettiği gibi, **bu iki biat** (yani şeyhlere intisab ile devlet başkanına biat) aynı şey olsaydı, birden fazla tarikatın ve tekkenin mevcudiyeti **gayrimeşru** birşey haline gelirdi.

Bir tarikat içinde **farklı kollar**ın ortaya çıkması da aynı şekilde meşru görülemezdi.

Yine, bir şeyhin **sadece bir kişiye** icazet vermesi, birden fazla halifesinin bulunmaması gerekirdi.

Görüldüğü gibi, tarikatların bizzat kendileri bile “tekliği” umursamamış, “**ikilik**”le bile yetinmemiş, çoğulculuğu seçmişlerdir.

Geçmişte mutasavvıflar tarafından, insanları tasavvuf bağlamında bir devirde **tek kişinin** irşad etmeye çalışması gerektiği söylenmiş değildir, tam aksine irşad faaliyetinde bulunanların **sayısının çok olması** olumlu bir şey olarak görülmüştür.

Buna karşılık, bir devirde **tek bir halife** ya da imamın (devlet başkanının) bulunması gerektiği açıktır. Hadîs-i şerîfte bu, açıkça bildirilmiştir.

Coşan’ın iddiasının aksine, şeyhlerin konumu “**öğretmenlik**”ten (yol göstericilikten, eğiticilikten) ibarettir ve **fıkhî** bakımdan onların hükmü öğretmenliğin ötesine geçmez.

Bunu ben söylemiyorum. İmam Gazâlî şöyle demektedir:

> “Şeyh, müridlerini ancak aralarında bulunmakla terbiye edebilir. O, bir mürebbi (eğitmen) ve **muallim (öğretmen)** gibidir, (dinî) **hükmü** de onun hükmüdür. Şeyhe de aynı ilmi yayan gibi **riya ve benzeri afetler** arız olabilir.”
>
> (***İhya***, C. 2, s. 608.)

Bu ifadelerden iki şey öğreniyoruz: Birincisi, şeyhin **hükmü** halifelik değil, öğretmenliktir. İkincisi, şeyh olmak başka birşey, **velî** olmak, **kâmil** insan olmak başka birşeydir.

Benzer şekilde, Halid-i Bağdadî’nin yeğeni, Nakşbendî şeyhi Esad Sahib de şöyle demektedir:

> “… Peygamber Efendimiz s.a.s. sünnete bağlı kalmak, bidatlardan kaçınmak ve taatlara teşvik hususlarında ümmeti için bir muallimdir. Onun

sünnetini yaşayan, ilmiyle amil olan kamil mürşidler de
birer **muallimdir.”**

(Esad Sahib, ***Mektubat-ı Mevlana Halid***, haz. D. Cebeci, K. Yıldız, İstanbul: Umran Y., 1993, s. 66.)

Konunun bir eğitim ve öğretim faaliyeti olduğunu “**icazet**” geleneği de göstermektedir. Doğal olarak, halifelikte (devlet başkanlığında) icazet olmaz. Dünyanın hiçbir yerinde, devlet başkanı yetiştirip bu konuda **diploma (icazet)** veren bir kurum yoktur ve tarih boyunca da olmamıştır.

Tabiî ki babadan oğula saltanat başka..

*

Hz. Ömer, Hz. Osman’a **hilafet icazeti** vermiş değildir. Hatta Hz. Ebubekir’in bile böyle bir icazeti yok. Hz. Osman da, vefatından önce, “Benden sonra Ali’ye tâbi olacaksınız. Aha icazetini de yazdım” dememiştir. Dört halifenin dördü de, ashabın (o zamanki insanların) inisiyatifi ile seçilmişlerdir.

Buna karşılık, tarikatlarda icazet, yani **atama ve tayin** vardır. Nitekim, dünyanın hiçbir yerinde devlet başkanlığı diploması veren okul bulunmamakla birlikte, öğretmen yetiştiren kurumların sayısı hadsiz hesapsızdır. Devlet, istediği zaman, öğretmenlik icazetine (diplomasına) sahip olan kişiyi öğretmen olarak atayabilir. Ya da özel bir kurum böylesi bir icazet/diploma sahibini istihdam edebilir.

Kısacası, hilafet ile şeyhlik farklıdır. Çünkü devlet yönetimi başka birşey, tasavvuf başka birşeydir. Mutasavvıf olmak için devlet yönetmek gerekmiyor.

Bir halife vefat ettiğinde insanların toplanıp, “**Kime biat etsek?**” deme hakları vardır. Nitekim Hz. Osman’ın vefatından sonra böyle yapılmıştır. Buna karşılık, bir şeyh vefat ettiğinde müridler toplanıp, “Aramızdan kime intisab etsek de **onu şeyh yapsak**?” diyemezler.

Çünkü, yeni şeyh/şeyhler (bir tür **veliaht**/veliahtlar) zaten bellidir. Onlara icazet verilmiştir.

*

Kısacası, tarikatlarda müridler, şeyhleri vefat ettiğinde, "Kime biat etsek de, o kişi yeni şeyhimiz olsa?" diyerek, **değil arzularına göre birisine biat etme**, bu soruyu sorma hakkına bile sahip değildir. Yeni şeyh(ler) zaten bellidir. Bazen bu belirlilik, ne yazık ki, babadan oğula geçen meliklikteki şekle bile bürünebilmektedir.

Hele de doğuda yaygın olan **beşik şeyhliği**, bütünüyle babadan oğula geçiş esasına dayandığı için, tamamen **saltanat ya da ağalık** sistemini akla getirmektedir. Benzer şekilde Bektaşîler arasındaki "**dedelik**" de bu şekilde bir tür saltanattan/meliklikten ibarettir. Böylesi tarikat şeyhliğinin, Araplar arasındaki şeyhlikten (mesela **Körfez şeyhlikleri**) çok fazla bir farkı yoktur.

Ancak bütün bunlar, şeyhlik müessesesinin "sahih" biçiminin (tasavvuf açısından değer taşıyanının) **fıkhî** hükmünün "**mürebbîlik ve muallimlik**"ten ibaret olduğu gerçeğini değiştirmez.

Özellikle doğu illerimizde, "**beşik**" kontenjanından posta oturmuş olmakla birlikte, asıl kendisi ders almaya, irşad ve terbiye edilmeye muhtaç pekçok şeyhin (**tarikat ağasının**) bulunduğu da unutulmamalıdır.

LAİK YELDEĞİRMENLERİYLE SAVAŞMAK

Prof. Dr. M. Esad Coşan'ın ifadelerini tekrar hatırlayalım:

> "Hocanın birisi, şeyhin birisi demiş ki: 'Şeyhler biat almaz!' Ya peki, bizim tarih boyu meşayıhımızın aldığı biat nedir?.. Peygamber Efendimiz'in zamanında insanlar kime bağlanıyordu?.. Peygamber Efendimiz'e bağlanıyordu. İkilik var mıydı, devlet yöneticisi ile şey arasında?.. Yoktu. Ebubekir Sıddık (R.A.) zamanında ikilik var mıydı?.. Yoktu. Ondan sonra var mıydı?.. Ondan sonra var mıydı?.. Ondan sonra var mıydı?.. Yoktu. Ondan sonra, öyle insanların eline geçti ki, Peygamber Efendimiz'in torunlarını katlettiler. O zaman evliyaullaha, meşayih-i izama biat edilegeldi. Medine-i Münevvere'nin mescidinin kapısını tuttular, 'Ya Abdülmelik İbni Mervan'a biat edersiniz, ya da hepinizin burda kafasını keseriz!' dediler; kahren biat aldılar. Ne yapsın adam? Aciz.."
>
> (http://esadcosan.awardspace.com/arsiv/fetih/g900526.htm)

Tekrar belirtelim: Bu değerlendirmeler **tarihî gerçeklerle bağdaşmamaktadır** ve bütünüyle **yanlıştır**.

Herşeyden önce, Nakşbendî tarikatı **silsilesine** göre Hz. Ebubekir'i Selman-ı Farisî izler, Hz. Ömer değil.. Kadirî silsilesinde ise Hz. Peygamber s.a.s.'den sonra Hz. Ebubekir, Hz. Ömer ve Hz. Osman hiç yer almaz, doğrudan Hz. Ali'ye geçilir. İmam Kuşeyrî'nin tarikat silsilesinde ise Hz. Peygamber s.a.s.'den sonra Enes bin Malik r. a. gelmektedir.

Yani, "biat" ve "intisab" anlamında bir "**ikilik**" vardır.

Aksi takdirde her üç silsilede de sırayla **dört halifenin isminin** yer alması gerekirdi. **İkilik, tarikatların silsilesi ile ortaya çıkmakta**, mesela Nakşibendiye silsilesinde Hz. Ebubekir'i Hz. Ömer yerine Selman-ı Farisî r. a. izlemektedir.

Şayet meşayihe yapılan biatın siyasal bir anlam taşıdığını kabul eder ve zımnen hilafetin de şeyhlerin hakkı olduğu inancını benimsersek, Hz. Ebubekir'in (tarikat silsilesinde kendisinden sonra gelen) Selman-ı Farisî r. a. yerine Hz. Ömer'i tavsiye ederek **laikliği başlatmış** olduğunu düşünmemiz gerekir.

Ya da tarikat silsilelerinin, (Hz. Ömer'i ve Hz. Osman'ı atladıkları için) **güvenilirlikten yoksun** oldukları, uydurma bir nitelik taşıdıkları sonucuna varmamız icap eder.

Meselenin bir boyutu bu..

Diğer boyutuna gelince..

Coşan'ın iddiasının aksine, İslâm tarihinin ilk dönemlerinde **tarikatlar** teşekkül etmediği için, "**meşayih-i izam**" diye anılan bir kitle mevcut değildi.

Bu yüzden genelde tarikat **silsilelerinin** İslam'ın ilk yüzyıllarına tekabül eden kısımlarında **kopukluklar** vardır.

Mesela Nakşibendiye silsilesinde Hz. Ebubekir'i Selman-ı Farisî hazretleri, onu da (Hz. Ebubekir'in torunu, fukaha-i seb'adan) Kasım bin Muhammed rh. a. izler. Selman-ı Farisî r. a., Hz. Osman döneminde, hicrî 32 yılında vefat etmiştir. 35 veya 36 diyenler de var. Kasım bin Muhammed rh. a. ise h. 31 yılında dünyaya gelmiştir. (Bkz. Muhammed Zahid Kevserî, ***Altun Silsile***, çev. M. Şahinalp ve M. Kalfagil, Erzurum, 1983, s. 47-48.) Yani Kasım bin Muhammed rh. a., Selman-ı Farisî r. a.'in vefatında **bir yaşındaydı**, veya en iyi ihtimalle beş yaşında bulunuyordu.

Bir insan **beş yaşında kemâle** erişseydi, beş yaşında gelen peygamber de mevcut olabilirdi. Üstelik, o dönemde Selman-ı Farisî r. a. İran'da Medayin şehrinde, Kasım bin Muhammed rh. a. ise Medine'deydi.

Sözkonusu silsilede Kasım bin Muhammed rh. a.'i, torunu (kızının oğlu) olan Cafer-i Sadık rh. a., onu da Bayezid-i Bistamî rh. a. izlemektedir. Cafer-i Sadık rh. a.'in vefat tarihi h. 148, ikincisinin ise doğum (vefat değil) tarihi h. 188'dir. Yani arada 40 yıllık bir zaman dilimi var.

Silsilede Bayezid-i Bistamî'yi ise Ebu'l-Hasan-ı Harakanî rh. a. takip etmektedir. İlkinin vefat tarihi h. 261, ikincisinin ise h. 419 veya 425'tir. Görüşmedikleri bilinmektedir, zaten tarihler de bunu açıkça ortaya koymaktadır.

Bu tarihten sonra silsilede bir **kopukluk** görülmemektedir. Nedeni ise, artık bu dönemde tarikatların teşekkül etmeye başlamış olmasıdır.

Kesin olan şudur ki, İslam'ın ilk dönemi için, kurumsallaşmış **tarikatlardan ve tarikat meşayihi diye bilinen bir zümreden** söz etmek mümkün değildir. Tarikatlar yoksa da zühd ehli insanlar vardı ve bunların halifelik (devlet başkanlığı) anlamında biat almaları kesinlikle söz konusu olmamıştır.

TEVAZU VE KİBİR

*“Hocanın birisi, şeyhin birisi demiş ki: ‘**Şeyhler biat almaz**!’ Ya peki, bizim tarih boyu meşayıhımızın aldığı biat nedir?”* diye soran Prof. Dr. M. Esad **Coşan**, ilk sufîlerin temel özelliğinin **siyasal** tartışmalara karışmaları ve böylesi iddialarda bulunmaları değil, **zühd**e sarılmaları olduğunu unutmaktadır.

İlk sufîlerin etraflarına insanların toplanmasını istemekten kaçındıkları, genellikle tercih ettikleri ya da ancak **kendileri gibi düşünen ve yaşayan** insanlarla görüşüp dostluk yaptıkları bilinmektedir. Sahabe ve ashab kelimeleri ile aynı kökten gelen **sohbet** kavramı da buna işaret etmektedir. Sohbet, vaaz etmek veya nutuk atmak demek değildir, arkadaşlık/dostluk yapmaktır. Eski hakîmlerin (hikmet sahiplerinin) “Cahillerle sohbet etme!” şeklindeki tavsiyesi, cahillerin vaazlarının dinlenmemesini değil, onlarla arkadaşlık yapılmamasını ifade eder.

Şayet ilk sufîler arasında, mevcut yönetimleri **tanımama** ve onlara **muhalefet** etme esası üzerine kurulu bir **biat** alma durumu sözkonusu olsaydı, çok farklı gelişmelerin yaşanmış olması gerekirdi. Bu durumda, Hz. Peygamber’in (s.a.s.) **Hz. Hüseyin** gibi çok sevdiği bir torununu, yine Hz. Hüseyin’in torunu İmam Zeyd’i **öldürmekten çekinmeyenlerin**, Hz. Peygamber’e (s.a.s.) genelde böylesi bir yakınlığı da bulunmayan ilk sufîleri kendi hallerine bırakmaları beklenemezdi.

İslâm tarihinin ilk dönemlerinde tarikatlar teşekkül etmediği ve meşayih-i izam diye adlandırılan bir zümre bulunmadığı gibi, **tabakat** kitaplarında adları anılan ilk sufîlerin sözü edilen anlamda bir biat almaları da hiçbir zaman sözkonusu olmamıştır.

Tam aksine, **İbrahim Edhem örneğinde olduğu gibi onlar, yöneticilik mevkiine göz diken değil, onu terk eden zahid** insanlardı. Tahtını bırakan İbrahim

Edhem'in bir yandan da insanlardan "hilafet" anlamında biat aldığını söyleyebilmek için insanın hayal gücünün gerçekten çok geniş olması gerekir.

İlk sufîler arasında sayılan tabiînden **Hasan-ı Basrî** rh. a.'in bu tarz siyasal anlamda bir biat almış bulunduğunu kim söyleyebilir?!.

Sufîlerin hayatlarının anlatıldığı **tabakat** kitaplarında yukarıdaki iddiayı doğrulayacak rivayetler mevcut değildir. Tam aksi yönde bilgiler yer almaktadır.

Nitekim, Abdülaziz ed-Debbağ rh. a. ***"el-İbrîz"***de şöyle demektedir:

> "Birinci, ikinci ve üçüncü asrın erbabı Resulullah'ın asrına yakınlık sebebiyle kalpleri temiz olduğundan başka bir **terbiye**ye muhtaç değillerdi."
>
> (Osman Akfırat, ***Erenlerin Kalb Gözü***, çev. Ali Arslan, 2. b., İstanbul: Arslan Y., 1974, s. 222.)

Terbiyeye ihtiyaç duyulmadığı için, tarikatların teşekkülü de gerçekleşmemişti. Muhtaç olunmadığı için, **meşayih-i izam** diye birşey de yoktu. Ama sufîler ve zahidler vardı.

Benzer şekilde İmam-ı Rabbanî de şöyle demektedir:

> "Seyr ü süluk esnasında meydana gelen garip ilimler (birtakım manevî haller), hedef değillerdir. Onlar, sonunda ortadan kalkacak emirlerdir (işlerdir). Sonunda Şeriat'in sultanı (hakimiyeti) zahir olup, başlangıç ve sonuç birleşir. Ümmetin en hayırlılarının yaşadığı birinci, ikinci ve üçüncü asırların ilimlerinin çoğu **şeriat ilimleri** ve bu ilimlerin sırları idi. Böyle olduğuna hadîs kitapları şahitlik etmektedir." (***A.g.e.***, s. 211.)

Bunların yanı sıra, tarikatların teşekkül ettiği çok daha sonraki dönemlerde bile genelde şeyhler herkesi mürid olarak kabul etmemişlerdir. Yakın zamanlara kadar

da bu gelenek devam etmiş, intisap veya biat için **istihare** yapılması yaygın bir uygulama olarak varlığını sürdürmüştür.

Bu durum, devlet başkanlarına (halifelere) yapılan **biat** ile şeyhlere yapılan **intisab**ın farklı şeyler olduğunu açıkça göstermektedir. Çünkü, bir halifenin (devlet başkanının), bazı insanların **biatini/intisabını reddetmesi** mümkün değildir. Onlara, "**İstihare** yapalım, ona göre ne yapacağımıza bakalım" da diyemez.

Günümüzde, genelde şeyhlerin her önlerine geleni tarikate kabul ettikleri, hatta **mürid avcılığına** çıktıkları bilinmektedir. Ancak bu, çok yeni (Belki de **modern** demeliyiz) bir durumdur.

Hülasa, Emevî ve Abbasî halifelikleri döneminde meşayih-i kiram diye adlandırılan bir zümreye siyasal anlamda biat edildiğini söylemek hem **tarihen** hem de **fıkhen** yanlıştır.

Öte yandan, Coşan'ın "**İkilik** var mıydı, devlet yöneticisi ile şey arasında?. Yoktu….. Ondan sonra, öyle insanların eline geçti ki, Peygamber Efendimiz'in torunlarını **katlettiler**. O zaman evliyaullaha, meşayih-i izama **biat** edilegeldi" şeklindeki ifadeleri, **müşahhas örnek**verilmedikçe bir değer taşımaz.

Ancak, böylesi **soyut** iddialar, kesin doğruymuş gibi kararlılıkla ve emin bir şekilde söylendiğinde, konuyu bilmeyenleri etkiler. (O yüzden, psikolojik savaş **ajanlar**ı, siyasal **propagandacılar** ve ticarî **reklamcılar**, kesin bir dille birtakım iddialar ortaya atarlar ve o iddiaları tartışma konusu yapmayı kabul etmezler. Çünkü, bu tür **beyin yıkama ve zihin yönlendirme** operasyonlarının dayandığı üç esas vardır: 1. Mesajınız en düşük zekâ seviyesi esas alınarak **çok kısa, açık, net ve kolay anlaşılır** bir şekilde hazırlanmalıdır. 2. Bunlar, insanların şuuraltına yerleşecek şekilde sürekli **tekrarlanmalıdır**. 3. Mesajın içerdiği iddialar ispatlanmaya çalışılmamalıdır; çünkü bu, hedef kitlenin kafasının karışmasına neden olur. İddialar, **ispat gerektirmeyen** aksiyomatik doğrularmış gibi sunulmalıdır.)

O nedenle, burada şu soruyu yöneltmek önem taşıyor: Peygamber Efendimiz s.a.s.'in torunları katledilince kendilerine biat edilen meşayih-i izam kimlerdi? **İsimleri** neydi?

İsim vermek mümkün değil. Çünkü, bu şekilde, Emevî ve Abbasî halifelerine **muhalefet olsun diye** kendilerine biat edilmiş meşayih gerçekte yok.

Ayrıca, İmam-ı Azam, İmam Ebu Yusuf, İmam Muhammed, İmam Evzaî, İmam Şafiî ve İmam Ahmed bin Hanbel gibi isimlerin, o dönemde siyasal iktidarı ellerinde bulunduran Emevî ve Abbasî halifelerine değil de, "**meşayih-i izam ve evliyaullah**" diye adlandırılan insanlara, (halife kabul ederek) **biat** ettiklerini bugüne kadar iddia eden olmamıştır. Zaten buna, **İmam-ı Rabbanî ve Abdülaziz ed-Debbağ** gibi mutasavvıfların dile getirdiği gibi, ihtiyaç da yoktu. (İmam-ı Azam'ın, ömrünün "**son iki senesinde**" Cafer-i Sadık'a bağlanmış olduğunu iddia edenler varsa da, bu bağlılığın halifeye biat anlamı taşıdığını söylemiyorlar. Esasen, söz konusu rivayet, bizzat Esad Coşan Hoca'nın da Ümraniye'deki İmam-ı Azam Camii'nin açılışında belirttiği gibi, **uydurmadır**.)

Tam aksine, İmam Zührî'nin, Emevî halifelerinden Hişam bin Abdülmelik'in çocuklarına hocalık yaptığı bilinmektedir. İmam-ı Azam'ın bazı resmî görevleri kabul etmemesi biat olayıyla değil, kendisinin takvası ve sorumluluk almaktan kaçınması ile ilgilidir. Nitekim, **İmam Zeyd'in isyanına** katılmadığı ve ona saygı duymakla birlikte bu isyanı desteklemediği bilinmektedir.

Ayrıca, daha sonraki dönemlerde fakihlerle mutasavvıflar arasında kimi zaman yaşanan ihtilaflara benzer şekilde, İmam Ahmed bin Hanbel'in, tasavvufla ilgili ilk sayılabilecek pekçok değerli eseri yazan **Haris-i Muhasibî**'nin (ki ***er-Riaye***'si ***İhya***'nın en önemli kaynaklarından biri durumundadır) yaklaşımlarına **tepki** gösterdiği bilinmektedir. Hatta, onun bu tepkisi yüzünden, vefat ettiğinde Muhasibî'nin cenazesine halktan sadece dört kişinin katıldığı iddia

edilmektedir. Muhasibî'ye (şayet varsa) kaç kişinin biat etmiş olabileceği buradan tahmin edilebilir.

Bugünün sosyolojik özelliklerini, mevcut toplumsal yapıyı ve kurumları geçmişe taşıyarak, zihnimizde kendimize göre bir **tarih üretmek**, yani bilerek veya bilmeyerek **anakronizm**i tarihsel gerçeklik gibi kabul etmek, bugünü doğru anlamamızı da zorlaştırır. Hatta imkânsız hale getirir.

*

Fudayl bin İyaz rh. a.'in şöyle bir sözü var:

> "Tevazu, ister cahilden, ister çocuktan duyulsun, hakkı tereddütsüz kabul etmektir.
>
> Kabul edemeyen kibirlidir."

EMEVÎLER VE ŞİA

Prof. Dr. Mahmud Esad Coşan'ın dört halife döneminden sonra "**meşayih-i izam**"a biat edildiğine dair iddiası **fıkhen** yanlış olduğu gibi, **tarihen** de yanlıştır.

Çünkü:

Emevîler döneminde sadece Hz. Ali ile Hz. Fatıma'nın soyundan gelen isimlerin, **muhalif olarak biat** almalarını sağlayacak halk desteğine sahip olabildikleri bilinmektedir.

Hz. Hüseyin'in intikamını alma davasıyla ortaya çıkan **Muhtar es-Sakafî** bile bizzat kendisi için biat alma yoluna gitmemiş, gidememiştir.

O dönemde, Hz. Ali ile Hz. Fatıma'nın soyundan gelen kimseler dışında, **Abdullah ibni Zübeyr r.a.** (Resulullah s.a.s.'in halası Safiyye r. a.'nın aşere-i mübeşşereden olan oğlu Zübeyr ile Hz. Ebubekir'in kızı Esma r. a.'nın oğlu) bir yana bırakılırsa, gizli veya açık biat alan olmamıştır.

Ayrıca, biat alan bu isimler, hiçbir tarikatin silsilesinde şeyh olarak geçmez.

Nakşbendiye silsilesinde Selman-ı Farisî r. a.'den sonra yer alan **Kasım bin Muhammed** rh. a.'i, müttekî Emevî halifesi **Ömer bin Abdülaziz**'in kendisine veliaht tayin etmek istediği (Çünkü Kasım bin Muhammed, fukaha-i seb'adandı, Medineli yedi büyük âlimden biriydi), fakat Emevî sülalesinin tepki göstereceği ve iç kargaşa çıkacağını düşünerek bunu yapmaktan uzak durduğu bilinmektedir.

İnsanlar o dönemde Emevîler'e değil de, Nakşbendî silsilesinde şeyh olarak yer alan **Kasım bin Muhammed'e biat etmiş olsalardı**, Ömer bin Abdülaziz'in onu **veliaht** tayin etmeyi düşünmesi abes olurdu. Zaten biat olunmuş bir kimseye biat edilmesini vasiyet veya tavsiye etmenin bir anlamı bulunmazdı.

Üstelik, o dönemde bu anlamda bir farklı biat sözkonusu olsaydı, bu kesinlikle gizli kalmazdı ve bu tür biat alma faaliyetine müsamaha gösterilmezdi. Kasım bin Muhammed'in bu tür bir siyasal iddiası bulunsaydı zaten **Ömer bin Abdülaziz**'in ona saygı duyması gibi bir durum da ortaya çıkmazdı.

Benzer birşeyi Abbasî halifesi **Me'mun** yapmak istemiş, Cafer-i Sadık'ın torunu Ali bin Musa'yı "**Ali Rıza**" olarak isimlendirip veliaht tayin etmiş, Abbasî sülalesinin tepkisi üzerine vazgeçmek zorunda kalmış ve Ali bin Musa'ya biat sözkonusu olmamıştır.

Ali bin Musa rh. a.'in de Me'mun'a biat etmediğini, ayrıca insanların Me'mun yerine ona **şeyh** diyerek siyasal anlamda biat ettiğini ve Me'mun'un da bunu onayladığını düşünmek mantıksızlık olur.

Kasım bin Muhammed'in özelliği, bir yandan Hz. Ebubekir'in torunu olması, ama daha önemlisi, yukarıda da belirtildiği gibi, Medineli "**fukaha-i seb'a**" (yedi fakih) arasında yer almasıdır. Bununla birlikte Kasım bin Muhammed'in hiçbir zaman siyasal bir tavrı ve bu anlamda bir biat alması sözkonusu olmamıştır. Bu silsilede onu izleyen Cafer-i Sadık rh. a. ise (ki Kasım bin Muhammed'in kızının oğludur), bilindiği gibi, Hz. Hüseyin'in soyundan gelmektedir. Onun bu konudaki tavrı çok daha kesindir. Nitekim İbn Haldun (ki aynı zamanda tarihçidir) şu bilgileri vermektedir:

> "Zeyd, kendi imamlığını ilan ederek Kufe'de ayaklanmış, sonra öldürülüp Kunnase'de (Kufe'de bir mıntıka) asılmıştır. Zeydiler imametin Zeyd bin Ali'den sonra oğlu Yahya'ya geçtiğini söylerler. Yahya, Horasan'a gitmiş ve kendisinden sonra imamlığa Muhammed bin Abdullah bin Hasan bin Hz. Hasan'ı vasiyet ettikten sonra Cüzcan'da öldürülmüştür. Muhammed'e (temiz ve salih nefis sahibi anlamına gelen) 'Nefsu's-Zekiyye' deniyordu. Muhammed, Hicaz'da ayaklanmış ve kendisine Mehdi lakabı verilmiştir. Sonra Mansur'un askerleri gelip onu öldürmüştür. Öldürülmeden once

> imamlığı kardeşi İbrahim'e vasiyet etmiştir. İbrahim yanında İsa bin Ali olduğu halde Basra'da ayaklandı. Bunun üzerine Mansur askerlerini onların üzerine göndermiş, İbrahim'in taraftarları yenilmiş, İbrahim ve İsa öldürülmüştür. Cafer-i Sadık, onlara bütün bunların olacağını önceden haber vermiştir. Bu durum onun kerametlerinden sayılmaktadır."
>
> (İbn Haldun, ***Mukaddime***, çev. Halil Kendir, C. 1, İstanbul, 2004, s. 282.)

O dönemde, Emevî ve Abbasî halifelerinin yanı sıra biat alanlar, Hz. Ali'nin soyundan gelen bu isimlerdir.

Hz. Ali'nin soyundan gelen isimlerin biat almaları **meşayih-i izam** olarak adlandırılmalarından veya tarikat silsilelerinden değil, **soy** bağlarından dolayı insanların onlara teveccüh etmesinden kaynaklanmaktaydı. Sonuçta, halkın bunlardan ziyade Emevî ve Abbasîler'in etrafında toplandıkları da bilinmektedir.

Ayrıca, Hz. Peygamber'in s.a.s. ve Hz. Ali'nin **soyundan** gelmelerinden dolayı halkın teveccüh gösterdikleri isimlerin bazıları, ne yazık ki, güç ellerine geçince son derece yanlış işler yapmış ve fesat çıkarmışlardır. Mesela Me'mun'un halifeliği döneminde şunlar yaşanmıştır:

> "Eşkiya güruhundan Ebu's-Seraya adında bir sergerde, bu kargaşalıktan faydalanarak, Hz. Ali'nin oğlu Hasan'ın torunlarından (…) Muhammed'e biat ederek, onu Kufe'ye getirdi…. Kufe'de para bastırdı ve Hz. Ali soyundan Medain, Ehvaz, Basra ve Yemen'e valiler gönderdiği sırada, Hz. Hüseyin'in soyundan Efdas diye tanınan Hasan'ın oğlu Hüseyin'i de Mekke valisi ve Hac kumandanı tayin etti. Ebu Talib oğulları ise, o sıralarda gittikleri yerlerde adam öldürmek, ırza geçmek, zorla mal almak ve Abbasoğullarından bazılarını ateşte yakmak suretiyle umumun nefretini kazanmışlardır."

(Ahmed Cevdet Paşa, ***Kısas-ı Enbiya***, C. 4, haz. Mahir İz, İstanbul: MEB, 1972, s. 176-177.)

"Mekke'de bulunan Cafer-i Sadık'ın torunu ve Musa'nın oğlu İbrahim (…) Yemen'e gitti. Yemenliler Hz. Ali'nin evladını sevdikleri için…. Yemen'de İbrahim o kadar adam öldürmüştür ki, kendisine Cezzar (Kasap) adı verilmişti…. Mekke valisi olan adı geçen Efdas ise, … halkın da mallarını zorla elinden aldı ve bundan dolayı herkes kendisinden nefret ederek, birer tarafa dağıldılar." (***A.g.e***., C. 4, s. 179.)

"[Cafer-i Sadık'ın oğlu] Muhammed birkaç ay bu halde kaldı…. Bütün işler hep oğlu Ali ile Efdas'ın ellerinde idi. Onların etrafındakiler de serbestçe en çirkin işleri yapıyorlardı. Efdas bir kadına göz koydu, kadın ise, ona uymadığından Efdas, kadının evine hücum ederek kapısını kırdı. Kocasını kaçırdı, kadını zorla evinden çıkarıp götürdü, bir iki gün yanında alıkoyduktan sonra kadın fırsat bulup kaçtı, Muhammed'in oğlu Ali de Mekke kadısının genç oğlunu zorla alıp kaçırdı…." (***A.g.e***., C. 4, s. 180.)

Görüldüğü gibi, o dönemde halkın biat ettiği isimlerin bazılarının böylesi tavırları oldu. Bununla birlikte, biat alıp öldürülen **İmam Zeyd** gibi değerli isimler mevcut bulunduğu gibi, **Cafer-i Sadık** hazretleri gibi zatlar, biat almaktan kaçınmış, yakınlarını da bu konuda uyarmışlardır. Ama, torununun ne yaptığı, yukarıdaki ifadelerden anlaşılmaktadır. (Yukarıdaki örneklerin de gösterdiği gibi, Hz. Peygamber s.a.s.'in soyundan gelmek, âlim, fazıl, kâmil, salih ve müttekî insan olmak için tek başına yeterli değildir. Evliya Çelebi, ***Seyahatname***'deki hac hatıralarında, Osmanlı'nın Mekke'yi yönetme imtiyazını kendilerine vermiş bulunduğu şerif sülalesinin [Hz. Hasan'ın soyundan gelenlerin], emir olmak için kendi aralarında **Mekke'de yaptıkları savaşları**, tarafsız bir gözlemci olarak anlatmaktadır. Mekke'deki yönetici şeriflerin son halkasını meşhur Şerif Hüseyin oluşturuyor.)

Evet, iki ayrı “tarih” var. Birisi, Coşan’ın “**öyle olması gerektiğini**” düşündüğü için öyle yaşanmış olduğu kanaatine vardığı hayalî tarih.. Diğeri ise, yukarıda anlatılan gerçek tarih.. (Konuyla ilgili bilgisi bulunmayan insanların, Coşan’ın bu tür sözlerini ilk duydukları zaman, bir **şeyh ve akademisyen** olması hasebiyle hüsnüzanda bulunarak sözlerinin doğruluğuna inanmaları doğal karşılanabilir. Ancak, bu tür ifadelerin yanlışlığı belgeleriyle gösterildiği zaman, “O evliyadandır, yanılmaz vs.” gibi düşünceler ileriye sürmek, insanı itikaden tehlikeli bir noktaya da sürükleyebilir.)

Hz. Aişe’nin rivayet etmiş bulunduğu bir hadîse göre, Rasûlullah (s.a.s.) şöyle buyurmuştur:

> “Altı sınıf insana Allah (c. c.) lanet etmiş ve duaları, Allah katında kabul olunan nebîler de lanet etmişlerdir. Bunlar şu kişilerdir: Allahu Teâla’nın kitabına herhangi birşey ekleyen; ALLAH’ın takdirini (kaderini) yalanlayan; Baskıyla (zulümle), Allah’ın (c. c.) aziz kıldığını zelil, zelil kıldığını aziz kılan; Allahu Teâla’nın haram kıldığı şeyleri helalleştiren; **Benim soyumdan** olup Allahu Teâla’nın haram kıldığı şeyi helalleştiren; Benim sünnetimi terk eden.”
>
> (Tirmizî, ***Sünen***, 2154; İbn Hibban, ***es-Sahîh***, 7/501; Taberanî, ***el-Mu’cemu’l-Evsat***, 2/398, ***el-Mu’cemu’l-Kebîr***, 3/136; el-Hakîm, ***Müstedrek***, 1/36, 2/525, 4/90; el-Heysemî, ***Mecma’uz-Zevaid***, 1/176, 7/205; es-Suyutî, ***Câmiu’s-Sağîr***, 2/46.)

EZBER ÖNYARGILAR

Prof. Dr. Mahmud Esad Coşan'ın, daha önce aktarmış bulunduğumuz şu ifadeleri de, onun tarih bilgisinin yetersiz olduğunu göstermektedir:

> "… Ondan sonra, öyle insanların eline geçti ki, Peygamber Efendimiz'in torunlarını katlettiler. O zaman evliyaullaha, meşayih-i izama biat edilegeldi. Medine-i Münevvere'nin mescidinin kapısını tuttular, 'Ya **Abdülmelik İbni Mervan**'a biat edersiniz, ya da hepinizin burda kafasını keseriz!' dediler; kahren biat aldılar."

Buradaki Mescid-i Nebevî'nin kapısının tutulması hikâyesi ne yazık ki (veya ne iyi ki) tarihte yaşanmış bir olay **değil**..

Birincisi, Abdülmelik bin Mervan halife olduğunda ona sadece Suriye ve Mısır tâbi olmuş, Hicaz ve Irak ise Abdullah bin Zübeyr r. a.'e biat etmiştir. Yani Abdülmelik bin Mervan'ın, halifeliğinin başlangıcında **Medine**'yle bir ilgisi olmamıştır.

İkincisi, Abdülmelik'in valisi Haccac, Abdullah bin Zübeyr'in üzerine yürüdüğünde, Medine'ye **uğramadan** Taif'e, sonra da Mekke'ye gitmiş ve onu orada kuşatmıştır. (Ahmed Cevdet Paşa, ***Kısas-ı Enbiya***, C. 4, haz. Mahir İz, İstanbul: MEB, 1972, s. 22.)

Üçüncüsü, "Haccac, Abdullah'a karşı kazandığı başarıdan sonra Hicaz, Yemen ve Yemame valiliğine tayin edildi. Hicaz valiliği devresinde, Hicaz'da önemli bir siyasî olay meydana gelmedi". (***Doğuştan Günümüze Büyük İslam Tarihi***, C. 2, İstanbul: Çağ Y., s. 347.) "Abdullah'ın şehadeti üzerine bütün Hicaz ve Yemen ahalisi de Abdülmelik'e biat etti. [Hz. Ali'nin oğlu] Muhammed [bin] Hanife'nin biatı ile de umumun biatı tamamlandı." (Ahmed Cevdet Paşa, ***a.g.e.***, C. 4, s. 28.) Muhammed bin (Hanife) Hanefiyye'nin biatı, tehditle değil, kendi rızasıyla olmuştur. (http://www.enfal.de/tabiinhayati/019.htm)

Kısacası, Medine'de Mescid'in kapısının tutulması gibi bir olay **yaşanmamıştır**.

Bununla birlikte, halkın gönülsüz olarak biat etmiş olmaları mümkündür. (Kaynaklarda, Medine'de Abdülmelik bin Mervan'la ilgili olarak böyle bir olay yaşandığına dair hiçbir kayıt yok. Ancak, **İbnü'l-Esîr** [ö. 1209], Mekke'de Hz. Muaviye ile Hz. Hüseyin arasında, Yezid'e biat konusunda benzer bir olayın yaşandığını rivayet etmektedir. Bununla birlikte Prof. Dr. M. Ziyaeddin Rayyıs, İbnü'l-Esîr'in bu rivayetinin, onun dayandığı en önemli kaynak olan **Taberî'**de mevcut olmadığını ve böyle bir olayın yaşanmış olamayacağını, bu öykünün Yezid'e biatın kılıç zoruyla yapıldığını göstermek isteyen **Şiîler tarafından uydurulmuş** olduğunu söylemektedir. Emevî dönemini çok iyi araştırmış olan J. Wellhausen'e göre de, "Hikayeyi süsleyen dramatik nutuklar ve sahneler onu daha inanılır hale sokmamaktadır. Bütün bunların hepsi sadece Yezid'in hakimiyetinin ilk devresi hadiseleri üzerine düşürülen bir gölgeden ibaret gibi görünmektedir." (Mevlüt Koyuncu, ***Emeviler Döneminde Saray Hayatı***, İstanbul: Beyan Y., 1997, s. 100-102.) Hz. Hasan ile Hz. Muaviye arasındaki anlaşmada, "sonraki halifeyi şûrâ heyetinin belirlemesi şartı" yer alıyordu. Hz. Muaviye'nin, hayatının son yedi yılında Yezid'e bey'at/biat almakla uğraştığı, **beş zat** dışında herkesin onayını aldığı bilinmektedir. Şayet Hz. Muaviye, Hz. Hüseyin'in zorla biatını alsaydı, diğer dört kişinin de (Abdullah ibni Ömer r. a., Abdullah ibni Zübeyr r. a.) biatını almış olurdu. Bununla birlikte, Hz. Hüseyin'in de aralarında bulunduğu bu beş zat, Yezid'e bey'at etmemekle beraber, ona bey'at almaya çalışmakla Hz. Muaviye'nin Hz. Hasan'a verdiği sözü çiğnemiş ve böylece halifeliğini geçersiz hale getirmiş olduğunu öne sürmemişlerdir. Hz. Muaviye, Yezid'e bey'at alırken, muhtemelen, şeklen de olsa konuyu müşâvere ile ve Müslümanlar'ın rızasını alarak çözümlediğini düşünüyordu. Hastalığı sırasında Yezid'e hitaben yazdığı vasiyetnamesinde Hz. Hüseyin'le ilgili olarak şu uyarıyı yapmıştı: "Hüseyin bin Ali, heyecanlı bir adamdır. Iraklılar ona destek olur, o da sana karşı baş kaldırır ve sen ona galip gelirsen, kendisini affet, çünkü onun bize akrabalığı, büyük şerefi ve Hz. Muhammed s.a.s.'e yakınlığı vardır.")

Mesele bununla da bitmiyor..

Halife olmadan önce "**cami güvercini"** diye adlandırılan **Abdülmelik bin Mervan, ilmî müktesebatı ile şöhret bulmuş biriydi; zamanının en büyük âlimlerindendi**. "Saîd b. Müseyyeb ve Urve b. Zübeyr ayarında Medine **fukaha**sından sayılırdı. Şâ'bî onun için şöyle diyor: 'Abdülmelik hariç kiminle ilmî münakaşada bulunduysam hepsini mağlup ettim….' " (***Doğuştan Günümüze Büyük İslam Tarihi***, C. 2, s. 329.)

Abdülmelik bin Mervan, sıradan bir âlim değildi, ictihad seviyesine ulaşmıştı. Nitekim tarihçi Prof. Dr. Hakkı Dursun Yıldız, "Abdülmelik aynı zamanda **ictihad**da bulunabilecek kadar İslam hukukuna vakıf bir **fakih** idi" demektedir. (Hakkı Dursun Yıldız, "Abdülmelik bin Mervan", ***TDV İslam Ansiklopedisi***, C. 1, s. 270.) "Rivayet edilir ki: Abdullah bin Ömer'e sordular: 'Sizler vefat ettikten sonra fıkhî meseleleri kime soralım?' İbni Ömer, 'Abdülmelik bin Mervan'a sorarsınız' diye cevab verdi." (http://ansiklopedi.bibilgi.com/ABD%C3%9CLMEL%C4%B0K-B%C4%B0N-MERVAN)

Onun ilmî otoritesi nedeniyle, İbn Haldun'un ifadesiyle, "**İmam Malik '*Muvatta*' isimli eserinde, Emevî halifesi Abdülmelik'in uygulamasını delil olarak göstermiştir**". (İbn Haldun, ***Mukaddime***, çev. Halil Kendir, C. 1, İstanbul, 2004, s. 289.) Üstelik İmam Malik, eserini, Emevîler'i ortadan kaldıran Abbasîler zamanında kaleme almış bulunuyordu.

Ayrıca, adaleti, takvası ve dürüstlüğüyle meşhur olan Ömer bin Abdülaziz'in, Abdülmelik bin Mervan ölünce onun için uzun süre yas tuttuğu da bilinmektedir.

Hz. Muaviye'nin hilafeti, Hz. Hasan ile anlaşması neticesinde sözkonusu olmuştur ve kendisinin ashabdan olduğu malumdur. Torunu, yani **Yezid'in oğlu Muaviye'nin** ise, istemeyerek devraldığı bu görevin ağırlığı altında ezildiği ve **genç yaşta vefat ettiği, yerine de hiç kimseyi veliaht olarak tavsiye etmek**

istemediği, bundan kaçındığı, konuyu insanların seçimine bıraktığı bilinmektedir.

Bunun ardından hilafet Hz. Muaviye'nin soyunun elinden çıkmış, onunla aynı sülaleden olan Mervan bin Hakem'in eline geçmiştir. Onun ölümünden sonra da oğlu Abdülmelik bin Mervan, Ümeyyeoğulları (Emevîler) tarafından halife seçilmiştir.

Coşan'ın iddialarına dönersek, meseleye eğer "**ikilik çıkmaması**" anlamında bakılıyorsa ve hilafet "**dünya ehli**"nin değil de âlimin hakkıysa, ehl-i dünya olmasıyla değil, "**cami güvercini**" haline gelmesiyle tanınan **Abdülmelik bin Mervan**, zamanının en büyük âlimi ya da müctehidlerinden biri olarak kendisi adına biat almakla, **Coşan'ın savunduğu ideali gerçekleştirmiş olmaktadır.**

Bu bir yana, Yezid'in varlığından dolayı Emevî halifelerinin hepsini suçlamak gerekmez. Bir Emevî halifesi olan **Ömer bin Abdülaziz**'in ilmi ve takvası meşhurdur. Bunun yanı sıra, İmam Maverdî, Emevî halifelerinden Yezid bin Velid hakkında övgü dolu ifadeler kullanmaktadır. (Maverdî, ***Siyaset Sanatı***, çev.: Mustafa Sarıbıyık, İstanbul: Ark Yayınevi, 2004, s. 187.) İmam Maverdî'nin Emevîler değil Abbasîler döneminde yaşadığı da unutulmamalıdır.

Kısacası, Coşan'ın Abdülmelik bin Mervan'la ilgili ifadelerinin tarihî gerçeklerle hiçbir ilgisi bulunmamaktadır.

Ancak, asıl sorun bu değil…

Asıl sorun, Coşan'ın bu kadar temelsiz ve yanlış bilgilerle kendince bir "imamet ve hilafet" teorisi/**öğretisi** geliştirmeye çalışmış olması..

Üstelik, bildiğim kadarıyla Türkiye'de yazı ve konuşmalarında "ihtisas ve uzmanlığa saygı" vurgusu yapma **rekoru** da ona ait..

Edebiyat Fakültesi'nde Arap ve Fars filolojisi okumuş olmak insana "**ictihad**" anlamına gelecek şekilde hadîslerden çıkarım yapma hakkını verseydi, öncelikle ilahiyat fakültelerine vs. ihtiyaç kalmazdı.

Değil Arap ve Fars filolojisi okumak, orada 50 sene hocalık yapmış olmak bile, insanı **fakih** yapmaya yetmez.

Geçmişte Arapça'yı en iyi kullanmış olanların **Arap şairler** olduğu biliniyor. Ama bunlardan hiçbiri Araplar tarafından âlim muamelesi görmemiştir.

“ESAD COŞAN’IN ÖĞRETİSİ”

Prof. Dr. Mahmud Esad Coşan’ın, “**İslâmî görüş**” olmamakla suçladığı **biat-intisab** ayrımının hem tarihsel gerçekliğe dayandığını, hem de mutasavvıfların geleneksel görüşü olduğunu daha önce aktarmıştık.

Nitekim konu, **Mehmed Zahid Kotku** rh. a.’in şeyhi Ömer Ziyaüddin Dağıstanî rh. a.’in “***Fetvalar***” kitabında aktardığımız şekilde yer almaktadır.

Ne yazık ki, **Coşan**’ın kendi görüşü “İslâmî görüş” değildir; sadece “**kendi görüşü**”dür. Çünkü, tarihsel gerçekliğe aykırıdır. Hayalîdir.

İslâm, **hayalî tarihî veriler** üzerine kurulu bir inançlar manzumesi olmaktan uzaktır. Coşan’ın savunduğu görüş, “**Esad Coşan’ın öğretisi**” olarak adlandırılabilir, fakat “İslâmî görüş” olarak gösterilemez.

Şeyhlere yapılan biatin gerçek mahiyetini açıklayan **bazı metinleri** aşağıda aktaracağız. Ama önce, Coşan’ın ifadelerini tekrar hatırlayalım:

> **“**Peygamber Efendimiz zamanında böyle, bey’at ile intisab kelimeleri arasında bir ayrılık düşünülmüyordu. Bunu Refah Partisi çıkarmıştır bizde… Kendisi politik eğitimini yaparken; ‘Bey’at başkadır, intisab başkadır, imamette iktida başkadır… Camiye gelen, imamın arkasına ‘Allahu ekber’ diye durur; buna imamette iktida derler. Tasavvuf terbiyesi almak için bir şeyhe bağlanır; buna intisab derler. Ama bey’at, bir politikacıya olması lazım’ demişlerdir.. Bu kendilerinin görüşleridir, İslamî görüş değildir.”
>
> (M. Es’ad Coşan, ***Yeni Dönemde Yeni Görevler***, 2. b., İstanbul: Seha Neşriyat, 1994, s. 353-356.).

Halid-i Bağdadî'nin yeğeni **Şeyh Esad Sahib** ise, şeyhlere yapılan biatin mahiyetini şöyle açıklamaktadır:

> "Bazı kimseler mürşide bey'atın bir anlam ifade etmediğini, bey'attan maksadın halife seçimi olduğunu söylemişlerdir…. Sahabe-i kiram, bazen İslam'ın hükümlerini yerine getirmek, bazen de sünnete bağlı kalmak, bidatlerden korunmak ve taatlere istekli olarak devam etmek için, Peygamber Efendimiz'e (s.a.s.) bey'at etmişlerdir. Peygamber Efendimiz s.a.s. Ensar kadınlarının bir kısmından, bağırıp çağırarak ağlamamaları için bey'at almışlardır. Yine Peygamber Efendimiz'in s.a.s. Cerir r.a.'le bey'at yaptığında, kendisinin bütün müslümanlara nasihat etmesini şart koştuğu, Buharî'nin ***Sahih***'inde açıkça yazılmaktadır…. Bu şekildeki bey'at 'emr-i bil-maruf, nehy-i ani'l-münker cümlesindendir. Hulefa-i Raşidin r.a. döneminde, … çok sayıda sahabe-i kiram hayatta olduğundan takva ipine yapışmak maksadıyla yapılan bey'at yoktu. **Asırların en hayırlısı olan 2. ve 3. asırlarda (ise bu şekildeki) bey'atın olmaması, insanların bey'atı halife seçimi ile karıştırarak fitnenin doğmasına ve ayrılığa düşülmesine sebep olacağındandır.** Bu asırlarda hırka bey'at yerine geçiyordu [yani müridlerden takva bey'atı alınmıyor sadece hırka giydiriliyordu]. Nübüvvetin 2. ve 3. asrından sonra halifeye bey'at terk edildi.Sufîler bu fırsatı değerlendirerek (takva bey'atı şeklindeki) bey'at sünnetine yapıştılar, o sünneti tekrar dirilttiler."
>
> (Esad Sahib, ***Mektubat-ı Mevlâna Halid***, haz. Dilaver Selvi ve Kemal Yıldız, İstanbul: Umran Y., 1993, s. 64.)

O halde, adına ister bey'at, isterse intisap denilsin, önemli olan **verilen sözün** mahiyetidir.

Verilen sözün mahiyetine göre de çok **farklı biatlar**dan söz etmek mümkün olabilir.

Nitekim Şeyh Esad Sahib şöyle demektedir:

> "Tasavvuf ehli yanında bey'at birkaç kısma ayrılır: Biri günahlardan tevbe bey'atıdır. Diğeri, tarikat zincirindeki büyüklerden **teberrük** [bereketlenme] almadır. Bu durum hadîslerdeki isnad zincirine benzer…. Bir diğer bey'at da, Allah'ın emrini yerine getirmek için herşeyden kendini çekerek, Allah'ın yasak kıldığı şeyleri **zahiren** ve **batınen** terk edip, kalbini Allah'a bağlamak için azmini kuvvetlendirmektir. Kâmil şeyhlere bey'at etmekteki esas da budur."
> (***A.g.e.***, s. 63.)

Yani, "**kâmil şeyhlere**" bey'at etmedeki esas, "**kalbini Allah'a bağlamak için azmini kuvvetlendirmek**"ten ibarettir.

Kalbini Allah'a bağlamaya çalışmak nerede, birisini tutup başına "**halife**" (devlet başkanı) yapmak nerede!..

Mesele **kalbini Allah'a bağlama değil de, şeyhe bağlama** haline geldiğinde, iş dönüp dolaşıp bir totemi bayraklaştırmaya, "**kurt**ları desteklemeye" kadar varabilir.

Gerçek anlamını yitirmiş böylesi bir biat, **fıkhen** yok hükmünde olduğu ve pratikte bir anlam ifade etmediği için, şeyhin **halife** olmasını sağlamaz, fakat müridlerin kalplerinin, eninde sonunda, **kurtlara yem** yapılmayacağından da kimse emin olamaz.

Kalbini Allah'a bağlayan ile şeyhe bağlayan arasındaki fark, **laiklik** gibi konularda sergilenen tutumlarda kendisini gösterir.

Kalbini Allah'a bağlayan kişi, şeyhlik taslayan bir şahıs laikliği savunduğunda sükut etmez.

Bilir ki, sükut **ikrar**dan gelir. Sessiz kalmak, onaylamaktır.

Kalbini Allah'a bağlayan kişi, İslâm'ı milliyetçilikle aynı sepete koyup klasik görüşler adı altında bir tarafa atan, **İslâm**'ın yerine **bağımsızlık** gibi yaldızlı fakat içi boş hurafeleri oturtan hiç kimsenin, şeyhlik taslıyor diye peşinden gitmez.

Şeyh Esad Sahib'in sözlerini yeterli bulmayacaklar için, Sühreverdî rh. a.'in, (***İslâm Mecmuası***'nın 1990 yılında tercümesini Coşan'ın takdim yazısıyla hediye olarak okurlarına verdiği) ***Avarifü'l-Mearif*** adlı eserine de bakılabilir:

> "Hırka giymek, şeyh ile mürid arasında bir bağlantı kurmak; müridin, nefsi ile kendisi arasında şeyhinin hakemliğini kabul etmesi ve şeyhine ait bir elbise ile talibin nefsinde hakimiyet te'sis etmesi demektir. **Dünyevî** meselelerde bir başkasının hakemliğine razı olmak caizdir. Öyle ise, dünyevî işlerde birisinin hakemliğini kabul eden bir kimse, iyi niyet ve sağlam bir inançla şeyhine yönelen, samimi olarak terbiye edilmesini isteyen bir talibin, **uhrevî işlerle alâkalı** olarak nefsi ile kendi arasında şeyhini hakem kabul etmesini ve bunun işareti olarak hırka giymesini nasıl inkâr edebilir? Mürid, giydiği hırka ile, özellikle dinî meselelerde kendisine doğruyu göstermesi, doğru yola iletmesi, vecd yollarını öğretmesi, nefsin sahibine kurduğu tuzakları ve bu tuzakların amelleri nasıl bozduğunu anlatması, düşmanın gönüle giriş yollarını tanıtması için, **temsilî olarak** şeyhinin hakemliğine rıza göstermiş demektir…. Bu sebeple şeyhin, müridin nefsinin üzerindeki hakemliği ve tasarruflarına işaret olmak üzere ona bir hırka giydirmesi, işlerini mürşidine tefviz ve iradesini şeyhine teslim etmenin bir alameti olarak bir bey'at ve intisab merasimi ile şeyhin hakimiyeti altına girmenin ve Hz. Peygamber (s.a.s.)'e bey'at sünnetini ihya, Resulullah'ın ve Cenab-ı Hakk'ın tasarrufuna razı olmanın bir ifadesi olarak değerlendirilir."
>
> (Şihabüddin Sühreverdî, ***Avarifü'l-Mearif – Tasavvufun Esasları***, çev. H. Kâmil Yılmaz, İrfan Gündüz ve Mustafa Uzun, İstanbul: Vefa Y., 1990, s. 122.)

Görüldüğü gibi, burada tasavvufa intisap veya bir şeyhe biat, **salt bir nefis terbiyesi konusu**olarak gösterilmektedir. Meselenin halifelikle vs. hiçbir ilgisi yoktur.

Türk-İslâm edebiyatı alanında uzman olan Coşan'ın, fıkıh, tasavvuf, İslâm tarihi ve tasavvuf tarihi alanlarında **ihtisasının bulunmaması** nedeniyle bu konuları bilmiyor olması belki doğal karşılanabilir.

Doğal olmayan, ona masum ve yanılmaz muamelesi yapılmasıdır.

Öyle sanıyorum ki o, bilmeyerek hata yapıyordu. Peşinden gittiğini söyleyen "**bağımsızlıkçı**" zümre ise, görüldüğü kadarıyla, bile bile batılı hakka tercih ediyor.

“KİŞİ NOKSANINI BİLMEK GİBİ İRFAN OLMAZ!”

Rasulullah Efendimiz s.a.s. şöyle buyurmaktadır:

> “Kim bir ilim öğrenmek için bir yola sülûk ederse Allah onu cennete giden yollardan birine dahil etmiş demektir. Melekler, ilim talibinden memnun olarak kanatlarını (üzerlerine) koyarlar. Semavat ve yerde olanlar ve hatta denizdeki balıklar âlim için istiğfar ederler. Âlimin âbid üzerindeki üstünlüğü dolunaylı gecede kamerin diğer yıldızlara üstünlüğü gibidir. Âlimler peygamberlerin vârisleridir. **Peygamberler, ne dinar ne dirhem miras bırakırlar, ancak ilim miras bırakırlar.** Kim de ilim elde ederse, bol bir nasib elde etmiştir.”
>
> [**Ebu Davud**, İlm 1, (3641); **Tirmizî**, İlm 19, (2683); **İbnu Mace**, Mukaddime 17, (223).]

Prof. Dr. Mahmud Esad Coşan ise şöyle demektedir:

> “…Çünkü âlim-i fâzıl ve mürşid-i kâmiller verese-i Nebidirler; peygamberlerin hakikî vârisleri, Müslümanların manevî efendileri, ümmetin emanet edildiği emniyetli sahipleri, hilafetin gerçek malikleri, salih salahiyetlileridirler. İbadullahın irşadı onlara havale edilmiş Ümmet-i Muhammed onlara emanet kılınmıştır. Hakikatte ‘ulül-emr’ onlardır, Allahu Teâlâ Ku’ran-ı Kerim’de onlara itaati emr etmiştir.”
>
> (***İslâm Dergisi***, Kasım 1994.)

Coşan, aynı görüşleri şu ifadelerle de dile getirmiş bulunmaktadır:

> **“**Çünkü alimler, peygamberlerin vârisleri ve vekilleri, Resûllerin halifeleri ve ümmetin emanet edildiği emanetçiler, gerçek efendiler, seyyidler,

komutanlardır. / İslâm toplumunda tüm işlerin sahiplerinin alimler olması gerekir; ulû'l-emr, alimlerden gayrı kimselerden seçilirse, emanete hıyanet edilmiş olur, din ve dünya nizamı fesada uğrar, kıyamet kopar. / Halkın bozulması idarecilerin bozulmasından, idarecilerin bozulması da alimlerin bozulmasındandır. Alim tüm toplumu teftiş ve murakabe etmek zorundadır. Allah'ın ona verdiği görev budur. / Alim politikacının emrine girerse mahv ü perişân olur. / 'Alimlerin kapılarındaki idareciler ne iyi, idarecilerin kapılarındaki alimler ise ne kötüdür!' [Beyhakî, Şu'abü'l-Îmân VII, 49, hadis no: 9413.]"

(M. Esad, Coşan, "Alimin Tartışılmaz Üstünlüğü", ***İslâm Dergisi***, Kasım 1990.)

Görüldüğü gibi, Hz. Peygamber s.a.s., âlimlerin peygamberlere olan **veraset**inin "**ilimle sınırlı**" olduğunu özel olarak vurgulamaktadır.

Tutup hadîsin salt baş tarafını alıp veraseti **hilafete kadar teşmil** etmenin hiçbir dayanağı yoktur. Mesele gayet açıktır..

Burada kime itibar edeceğiz?!.. Sözü yanlış anlamaya meydan vermeyecek kadar açık, anlaşılır ve net olan Hz. Peygamber s.a.s.'e ve onun hadîslerini doğru yorumlayan **geçmişin büyük âlimlerine** mi, yoksa (öyle sanıyorum ki) kötü niyet taşımamakla birlikte hadîsin tamamını değerlendirme konusunda dikkatsizlik sergileyen Coşan'a mı?!..

Hadîste, âlimlerin Hz. Peygamber s.a.s.'in değil de, "**peygamberlerin**" varisleri olduklarının vurgulanmış bulunması da önem taşımaktadır.

Âlimlerin peygamberlerin varisi olması ifadesinden devlet başkanlığı anlamının da çıkarılabilmesi için, bütün peygamberlerin aynı zamanda devlet başkanı olması gerekirdi.

Bu da yetmez, ayrıca hadîste, verasetin ilimle sınırlı olduğu hususunun yer almıyor olması şartı aranırdı.

Toplumu içinde yönetici ya da devlet başkanı konumuna gelmiş peygamber sayısı çok çok azdır. Mesela Tâlût'un hükümdar olarak tayin edilmesi sırasında İsrailoğulları'nın peygamberi başka bir zattı. İsrailoğulları başlarına bir hükümdar istediler ve Tâlût, peygamberleri bir başkası olduğu halde, onların başına hükümdar tayin edildi.

Bu, laiklik değildir, Allahu Teala'nın o zamanki hükmüdür.**Laiklik**, **Allahu Teala'nın hükmünü bırakıp kulların hükmüne tâbi olmaktır.**

Âlimler, peygamberler ve devlet başkanlarının değil, sadece peygamberlerin varisidir. Peygamberlerin de **sadece ilminin** varisidir.

Kısacası, Coşan'ın yaptığı yorumların hadîs-i şerîfin **aslıyla** hiçbir ilişkisi bulunmamaktadır.

Coşan'ın âlimler için kullandığı "**Hilafetin gerçek malikleri, salih salahiyetlileridirler**" şeklindeki ifadesinin ilk kısmı yanlış, ikinci kısmı doğrudur.

Âlimlerin peygamberlerin (ilminin) varisi olmaları, hilafetin gerçek malikleri olmaları anlamına gelmez. Fakat **salahiyet**, daha doğrusu liyakat sahibi olduklarını söylemek gerekir.

Ancak ilim, liyakat için gerekli şartlardan **sadece** birisidir.

Yani, halifenin âlimler arasından seçilmesi gerekir; fakat **her âlim**, gerçekte halife olmaya lâyık kabul edilemez, çünkü hilafetin başka şartları da mevcuttur.

Ayrıca, ümmet bir âlime biat ettiğinde o kişi halife haline gelir, diğer âlimlerin bu durumda "hilafetin gerçek malikleri" olmasından da söz edilemez.

Bugünkü gibi halifenin bulunmadığı bir dönemde de ulemaya, “hilafetin gerçek mâlikleri” denilemez.

Hz. Peygamber s.a.s. gerçek hilafetin 30 yıl süreceğini bildirmiş, ondan sonrası için **bir başka “gerçek hilafet”ten** söz etmemiştir.

Şayet böyle birşey olsaydı, Hz. Peygamber s.a.s., “30 yıldan sonraki dönemde âlimlere tâbi olunur” gibi bir ifade kullanırdı. Halbuki, meliklikten (saltanat) söz etmektedir.

Yani, bu meliklik, hadîs çerçevesinde, gerçek özünden uzaklaşılmış olsa da, şeklî bir hilafet anlamına gelmektedir.

Bu yüzden ulema, 30 yıldan sonraki hilafetin **hakikî hilafete hamledileceğini** belirtmişlerdir.

Ayrıca, Coşan’ın kullandığı “manevî efendi” sözü de, bu hilafet iddiasıyla çelişmektedir; bu manevî birşey ise, hilafet gibi **maddî ve fiilî bir meseleyle karıştırmamak gerekir.**

Hadîste geçmediği halde işin içine “**efendi**” (ağa, hükmeden) olma meselesinin karıştırılması da bir başka tuhaflıktır.

Bütün bunların da ötesinde, şeyhliğin tek başına “âlim-i fâzıl ve mürşid-i kâmil” vasfını taşımak için **yeterli olmadığını** belirtmek gerekir.

Âlim olmak şeyhlik vasfıyla değil, **ilimledir**. Fazıl olmak, herşeyden önce mütevazı olmakladır. Kâmil olmak, hatada ısrar etmek değil, itiraf ve telafi etmekledir. “**Kişi noksanın bilmek gibi irfan olmaz.**”

Coşan’ın, “**resûllerin halifeleri**” ifadesi de **yanlıştır**, çünkü hadîste halifelikten söz edilmemektedir.

“**Gerçek komutanlar**” ifadesi ise hem yanlış hem de gereksizdir. Mesela Hz. Peygamber s.a.s. komutan atarken salt **ilim** sahibi olmayı esas almamış, Halid bin Velid ve Amr ibnü’l-As (r. a.) gibi isimleri **bu alandaki maharetleri nedeniyle** görevlendirmiştir.

Öte yandan, toplumun bozulması **ulemanın (âlimlerin) bozulmasından** ve sorumluluklarını yerine getirmemesinden kaynaklanıyorsa, zımnen ulema gibi gösterilen **şeyhlerin bozulması** hususuna daha fazla önem vermek gerektiği anlaşılır.

Yoksa şeyhler, **bozulmaktan** muaf mıdır?!..

Bir yandan, sanki şeyhlerden başkası âlim değilmiş, ilim onların tekelindeymiş gibi bir izlenim vermek, diğer yandan da, ulemanın bozulmasından söz edildiğinde, şeyhler bozulmaz, bozulamazmış gibi bir anlayışı savunmak “**devekuşu**” meselini akla getirmektedir.

“Yük taşı” deyince kuş, “**O halde uç**” deyince, deve oluyor.

Hilafet söz konusu olunca, ilim, şeyhlerin tapulu mirası oluyor; şeyhlerden başkası neredeyse âlim kabul edilmiyor. **Âlimlerin bozulmasından** söz edilince de, birden bire şeyh olmayan âlimlerin varlığı hatırlanıyor ve bozulma rezilliği onların tekeline terk ediliyor.

Coşan’ın ifadelerindeki sorunlar bunlarla da sınırlı değil.

Hadîste yer alan “Âlimlerin kapısındaki idareciler” ifadesi bile, tek başına, idareciler ile âlimlerin farklı kimseler olabileceğini göstermektedir. Coşan, hadîsi tekrarlıyor, fakat ne anlama geldiği üzerinde düşünme zahmetine katlanmıyor.

BİLMİYOR OLDUĞUNU BİLMEMEK

Coşan'ın *"İslâm toplumunda **tüm işlerin** sahiplerinin alimler olması gerekir; ulû'l-emr, alimlerden gayrı kimselerden seçilirse, emanete hıyanet edilmiş olur, din ve dünya nizamı fesada uğrar, kıyamet kopar"* ("Alimin Tartışılmaz Üstünlüğü", ***İslâm***, Kasım 1990) şeklindeki sözleri, **ulu'l-emr** kavramı hakkında yeterli bilgiye sahip olmadığını da gösteriyor.

Ayrıca, salt **Arapça** bilmekle âlim olunmaz, bunu unutmamak gerekiyor. O takdirde Arap dünyasında âlim **enflasyonunun** bulunduğunu kabul etmemiz gerekirdi.

Emanete ehil olmak, başka birşeydir; o, salt ilim sahibi olmak da değildir. Nitekim, emanetlerin ehline verilmesi ile ilgili ayetin (Nisa, 4/58) **nüzul sebebi** de bu hususu göstermektedir.

Evet, âlimler sadece Hz. Peygamber s.a.s.'in değil, "peygamberlerin" varisleridir. Onların da sadece ilimlerine varistirler. Bu veraset, birincisi **ilimle** sınırlandırılmasaydı, ikinci olarak da, bütün peygamberler **aynı zamanda** devlet başkanı olsalardı, Coşan'ın yaptığı türden bir yorumun doğru kabul edilmesi mümkün görülebilirdi.

Ancak Coşan'ın, hadîsin başını ve sonunu **doğru dürüst okumadan**, sözü tam anlamadan gelişigüzel yorumlar yaptığı görülmektedir.

Bir şairin mısralarını gelişigüzel yorumlayabilir, "Şair şunu da demiş olabilir, bunu da demiş olabilir vs." diyebilirsiniz. Ama ayet ve hadîsler bu şekilde **gelişigüzel** yorumlanamaz.

İşte geçmişin büyük müctehidleri ile zamanımızın maalesef yetersiz "**hoca**"ları arasındaki farklardan biri budur.

Geçmişin büyük âlimleri ayet ve hadîsleri yorumlarken onların nüzul ve söyleniş gerekçelerini dikkate almışlar, onlardaki **her kelime** üzerinde uzun uzun düşünmüşler, onlar hakkında başka âlimlerle tartışıp bakış açılarında yanlışlık bulunup bulunmadığını anlamaya çalışmışlardır.

Coşan'ın Türk-İslâm edebiyatı uzmanı olması ve bir tekkenin şeyhliği konumuna gelmiş bulunması, onun **fıkıh** alanında **ihtisasının (uzmanlığının)** bulunmadığı gerçeğini ortadan kaldırmaz.

Fıkıh alanında ihtisasının bulunmaması **tek başına** bir kusur da sayılmaz. Herkes fakih olacak diye bir şart yoktur. Ancak, hilafet gibi bir konuda konuşan insanın, **fıkıh literatürünü** dikkate alması gerekir..

Bunu yapmıyorsa, hiç değilse ayet ve hadîsleri **olduğu gibi** nakletmeli, başını ya da sonunu kırpıp atmamalı ve hadîsin **bütünü** ile çelişen keyfî ve mesnetsiz yorumlar ve çıkarımlarda bulunmamalıydı.

Evet, âlimler, peygamberlerin sadece **ilim**lerine varistirler.

Ayrıca, **bütün peygamberler âlimdir, fakat içlerinden devlet yönetmiş olan çok azdır; bu yüzden, devlet başkanlığı gibi makamlar onların mirası olarak görülemez.**

Coşan'ın "resûllerin halifeleri" ve "**gerçek komutanlar**" nitelendirmeleri ise lüzumsuz ve **yanlıştır**; zaten **hadîste halifelikten, komutanlıktan vs. söz edilmemektedir**.

Coşan'ın "*İslâm toplumunda **tüm işlerin** sahiplerinin alimler olması gerekir; **ulû'l-emr**, alimlerden gayrı kimselerden seçilirse, **emanete hıyanet** edilmiş olur, din ve dünya nizamı **fesada uğrar**, kıyamet kopar*" şeklindeki sözleri esas itibariyle bir ölçüde doğruluk payı taşımakla birlikte, eksiktir.

Üstelik, kendisi bu sözleriyle **amel** etmemiştir, yerine bilgisiz birini bırakmıştır.

Ameli, sözünü **yalanlamıştır**.

Herşey ortada.. Şairin, *"Her şey ben yaşarken oldu, bunu bilsin insanlar"* dediği gibi, herşey gözlerimizin önünde ve biz yaşarken oldu.

Halbuki Coşan'a göre, "İslâm toplumunda **tüm işlerin** sahiplerinin alimler olması gerekir"di. Öyle diyordu.

İslâm toplumunda **tüm işlerin sahiplerinin** âlimler olması gerçekte gerekmiyordu. Ama, **en azından, medresedeki müderrisin, tekkedeki şeyhin âlim olması gerekiyordu.**

Cahil bir müderris kime ne **ders** verecekti?! **Hakkı batıldan ayıramayan, hakkı batıla karıştıran, hatta batılı hakka açıkça tercih eden bir şeyh, kimi nasıl hakka irşad edecekti?!**

Bununla birlikte, şunu söylemek gerekiyor ki, **emanete ehil olmak, başka birşeydir; salt (İslâmî açıdan) ilim sahibi olmak değildir.** Nitekim, emanetlerin ehline verilmesi ile ilgili ayetin (Nisa, 4/58) **nüzul sebebi** de bu hususu göstermektedir.

Elmalılı M. Hamdi Yazır, ***Hak Dini Kur'an Dili***'nde, **emanet konusuyla ilgili ayet (Nisa, 4/58) hakkında** şunları yazmaktadır:

> "Âyetin indirilmesinin sebebi hakkında meşhur olan rivâyet şudur: Mekke'nin fethi günü Resulullah Mekke'ye girdiği zaman Kâbe'nin anahtar taşıyıcısı olan Osman b. Talha b. Abdüddar kapıyı kilitlemiş, anahtarını Resulullah'a (s.a.v.) teslim etmekten kaçınmış, 'Allah'ın elçisi olduğunu bilseydim engel olmazdım' demiş. Derhal Hz. Ali de Osman'ı tutmuş, kolunu bükmüş anahtarı alıp Kâbe'nin kapısını açmış ve Resulullah (s.a.v.) Kâbe'ye girip iki rekat namaz kılmış idi. Çıktığı zaman, amcası Hz. Abbas anahtarın kendine verilmesini ve eskiden sorumluluğunda bulunan Zemzem sakalığı (hacılara su dağıtma vazifesi) ile beraber sedanetin (yani

Kâbe kapıcılığının) birleştirilmesini istedi. Bunun üzerine bu âyet indirildi. **Bundan dolayı Hz. Peygamber (s.a.v.) anahtarları Osman'a geri vermesini ve ona teslim etmesini ve kendisinden özür dilemesini Hz. Ali'ye emretti.** Hz. Ali de anahtarları götürüp özür dileyince Osman: 'Beni zorladın, bana eziyet verdin, sonra geldin (hatanı) düzeltmeye çalışıyorsun' dedi. Hz. Ali de: 'Senin hakkında Allah Teâlâ Kur'ân indirdi' deyip âyeti okudu ("Allah size şunları muhakkak emrediyor: Biri, emanetleri ehline vermeniz biri de, insanlar arasında hüküm ve komuta ettiğiniz zaman adaletle hükmetmeniz."). Bunun üzerine Osman şehadet getirerek hemen müslüman oldu."

Ulu'l-emrle ilgili ayet ise, yukarıda sözü edilen "emanet"le ilgili ayeti izleyen ayettir. Yani Nisa Suresi'nin 59'uncu ayetidir.

Merhum Elmalılı'nın bu ayeti **tefsir** için aktardığı bilgiler, meselenin doğru bir şekilde anlaşılması için yeterlidir:

"59- "**Ey iman edenler! Allah'a itaat ediniz ve Allah'ın elçisine (Hz. Muhammed'e) itaat ediniz. Sizden olan emir sahibine (idarecilere) de itaat ediniz**."

"Dikkat etmek gerekir ki Allah ve Resulü hakkında diye **mutlak** itaat açıkça söylendiği halde, emir sahipleri (idareciler) hakkında buyurulmayıp bunlara itaat etmek Peygamber'e itaata **atfedilmiş** ve yalnız Peygamber'e itaat etmeye tabi olarak emredilmiş ve bu şekilde tabi olma altında itaat etmenin hem aynı kuvvetle kayıtsız olarak gerektiği gösterilmiş, hem de isyan edilen şeyler de bu hükmün dışında bırakılmıştır….

"Dikkate değer kayıtlardan birisi de müminlere hitap edilerek "sizden" kaydıdır ki, mânâsı apaçıktır. **Müminlerden olmayan idarecilere itaat etmek dinen vacib kılınmamıştır. Bu hususta itaat değil, varsa bir anlaşmaya riâyet etmek söz konusu olacaktır.** Fakat itaat etmenin vacib

olmamasından **mutlaka isyan etmenin gerekli olduğunu anlamaya kalkışmamalıdır**. İtaatin vacib olmaması, isyan etmenin vacib olmasını gerektirmeyeceğinden itaat mecburiyetinde bulunmamakla, isyan mecburiyetinde bulunmak arasında fark vardır. İsyan hakkı başka, isyan etme vazifesi yine başkadır.

“Bundan dolayı buradan mümin olmayan bir çevrede (ortamda) bulunan müminlerin şuna buna karşı **isyancı ve ihtilalci** bir durumda kabul edilmemeleri ve belki müminlerin her nerede bulunurlarsa bulunsunlar Allah’a ve Resulü’ne karşı itaatsizlikten sakınmak ve aynı zamanda **kendilerinden olan** idarecilere itaat etmeleri ve **tağutlara boyun eğmemelerinin gerekli olduğunu** anlamak gerekir. Bu bakımdan Taberî tefsirinde de zikredildiği gibi şu hadisler ne kadar önemlidir: İbnü Zeyd’in babasından rivâyet ettiği üzere Peygamber (s.a.v.) Efendimiz buyurmuştur ki: “İtaat, itaat.. İtaatte imtihan da vardır. Fakat **Allah dilemiş olsaydı emretmeyi hep peygamberlere verirdi**.” **Yani peygamberler mevcut iken bile [müslüman] hükümdarlara emretmeyi nasib etmiştir.** Ve nitekim Yahya aleyhisselâmın öldürülmesine bile hükmetmişlerdir. Aynı şekilde Ebu Hüreyre’den rivayet olunduğu üzere Hz. Peygamber (s.a.v.) buyurmuştur: “**Benden sonra size bir takım [müslüman] valiler valilik [emirlik] edecek, iyi iyiliği ile velâyet edecek, günahkâr da günah işlemekle velâyet edecek; hakka uygun olan her konuda bunları dinleyin ve itaat edin** ve arkalarında namaz kılın, iyilik yaparlarsa hem sizin, hem onların lehinedir. Kötülük yaparlarsa sizin lehinize (menfaatinize), onların zararınadır.” Aynı şekilde Abdullah b. Ömer hazretlerinden rivâyet olunduğu üzere Hz. Peygamber buyurmuştur ki: “Müslüman olan kişinin itaat etmesi onun vecibesidir, hoşlandığında da hoşlanmadığında da. Ancak **günah işlemesi** emredilmiş olursa başka. Günah işlemeyi emredene itaat yok.” Şuara sûresinde: “O aşırıların **[Allah’ın yasaklarını tanımayanların]** emrine uymayın. Onlar

yeryüzünde bozgunculuk yaparlar, ıslah etmezler." (Şuarâ, 26/151-152) âyeti de bu hususu apaçık ifade ediyor.

"… Buna göre sahabe ve tabiînden ilk müfessirler bu konuda **[ulu'l-emr konusunda]bir kaç mânâ**nakletmişlerdir:

"1- **Raşid halifeler**,

"2- Âyetin iniş sebebine göre küçük **müfreze komutanları**,

"3- "Halbuki onu peygambere ve aralarında yetkili kişilere gösterselerdi, içlerinden işin içyüzünü araştırıp çıkaranlar, onun ne olduğunu (haberin neye delalet ettiğini) bilirlerdi." (Nisâ, 4/83) âyetinin işaretiyle **âyetlerden hüküm çıkarma gücüne sahip olan âlim ve fakihler** olduğu zikredilmiş ve bununla emrin yalnız askerî ve sivil idarecilere ait olmayıp daha fazla kazaî (hüküm verme) ve teşriî (kanun yapma ile ilgili) yöne ait bulunduğu da gösterilmiştir….

"Said b. Cübeyr'den rivâyet edildiğine göre bu âyet, Abdullah b. Huzafe b. Kays dolayısıyla indirilmiştir. O sırada Hz. Peygamber onu bir müfrezeye komutan olarak göndermişti. Süddî'nin rivâyetine göre de Resulullah, **Halid b. Velid** kumandasında bir müfreze göndermişti ki, içlerinde Ammar b. Yasir de vardı. Gittiler, geceleyin hareket hedefleri olan kavime yakın bir yere kondular. Onlar da casuslarından aldıkları bir haber üzerine sabaha kadar kaçtılar. Yalnız içlerinden bir adam çoluk çocuğuna eşyalarının toplanmasını emretmiş ve kendisi gece karanlığında yürüyüp Halid'in askerine gelmiş ve **Ammar b. Yasir**'i sorup yanına varmış, "Ey Ebu Yakzan! demiş, Ben müslüman oldum diye şehadet ettim, kavmim ise sizin geldiğinizi işitince kaçtılar, ben kaldım; benim müslüman olmam yarın bir fayda verir mi, yoksa ben de kaçayım mı?" diye sormuş, Ammar da, "Hayır kaçma! Sana fayda verir" demiş. O da kaçmamıştı. Sabahleyin Halid akın etmiş, o adamdan başka kimseyi bulamamışlar. Onu malı ile

> beraber tutmuşlar. Ammar, haber alınca Halid'e gelmiş, "O adamı bırak, çünkü o müslüman oldu ve ben ona eman verdim" demiş. Halid de, "Sen kim oluyorsun da adam kurtarıyorsun" diye çıkışmış ve bundan dolayı birbirlerine söz atmışlar. Nihayet Resulullah'a mahkeme için başvurmuşlar. Hz. Peygamber, Ammar'ın eman vermesine izin vermiş ve bir daha âmire karşı böyle kendi kendine söz vermemesini de hatırlatmış, bunun üzerine Peygamber'in yanında da atışmışlar. Halid, "Ey Allah'ın elçisi! Bu burnu kesik kölenin bana sövmesine müsaade eder misin?" demiş. Resulullah da: "Ey Halid! Ammar'ı kötüleme, çünkü Ammar'ı kötüleyeni Allah kötüler, Ammar'a karşı kin besleyenden Allah nefret eder, Ammar'a lanet edene Allah lanet eder" buyurmuş. Ammar da öfke ile kalkmış. Bunun üzerine Halid, arkasından koşup elbisesinden tutmuş, özür dilemiş, o da razı olmuştu. İşte âyeti bunun üzerine indi, diye nakledilmiştir. Bu iki rivâyetin çözümüne göre âyet, müfreze komutanları ve askerî işler sebebiyle inmiş ve fakat itaat meselesini genel olarak esaslı bir nizama bağlamıştır."

Hiç kuşkusuz Ammar bin Yasir r. a., Halid b. Velid r. a.'den daha âlimdi, bununla birlikte Hz. Peygamber s.a.s. Halid bin Velid r. a.'i emir yapmıştır.

Bu, tabiî ki, **emanet**e ihanet değildir. Savaş sanatında **maharet** sahibi olan, Halid bin Velid idi. (İbn Haldun'un **Mukaddime**'de, İbn Teymiyye'nin **Siyaset** kitabında vurguladığı gibi, görevlendirmelerde iki hususa dikkat edilir: 1. **Ehliyet**, yani bir işte ehil olma; 2. **Emanet**, yani emin/güvenilir olma. Bediüzzaman'ın terminolojisinde bu kavramların muadillerinin **maharet** [işinde mahir olma] ve **salâhat** [salih/dürüst insan olma] olduğu görülmektedir. Batılılar ise, maharet için "teknik yeterlilik", güvenilirlik/eminlik için de "kişisel bütünlük / şahsiyet tamlığı" kavramını kullanıyorlar. Liyakat, bu iki hasletin bir araya gelmesidir. Ancak, İbn Haldun'un vurguladığı gibi, bu iki hasletin ikisi birden insanlarda nadiren bir araya gelir. Bu yüzden, görevlendirmelerde ehil/mahir olanlar **tercih** edilirler fakat bunlar sürekli **denetim/kontrol**altında tutulurlar. Mesela saatinizi tamir ettireceğiniz zaman tamircinin dürüstlüğüne değil, ustalığına

bakmanız gerekir. Bununla birlikte, tamirciniz usta olmakla birlikte dürüst değilse, sizi aldatabilir. **Yönetici/velî** seçmeye gelince, burada bir müslüman, şayet elinde imkân varsa, tercihini müslümandan yana yapmak zorundadır. Müslüman, **onun velîsi olma** anlamında mesela bir hristiyanla dost olabilir, fakat **velâyetini ona verme** anlamında ona dost olamaz. Böyle olmakla birlikte, pratikte kâfir bir yöneticinin bazen müslüman bir yöneticiden halka daha çok faydalı olduğu görülebilir. Bu, yöneticinin müslüman olması şartını ve bunun önemini ortadan kaldırmaz. Çünkü müslüman yöneticinin kişisel hataları müslümanlığından kaynaklanmadığı gibi, kâfirin –varsa– iyi hasletleri küfründen neşet etmez. **Bir başkasının müslümanlığındaki kusurlar, müslüman olmayı önemsiz görmeye başlamamızın mazereti olamaz.** Erbakan'ın bir müslüman olarak hataları, siyaset alanında İslâmcı yönelimlerin gereksiz ya da yanlış birşey olduğunu değil, sadece Erbakan'ın üslubunun ve yönteminin yanlış olduğunu gösterir. Esad Coşan'ın hataları tasavvufun önemsiz ya da değersiz olduğunu değil, sadece Esad Coşan'ın kusurlu olduğunu ve yeterli mükemmeliyete ulaşamamış bulunduğunu gösterir. Hakkı şahıslara göre değil, şahısları hakka göre değerlendirmek gerektiği gibi, şahısların meziyetleri ya da kusurlarından hareketle hak ve batıla dair kıstaslar üretmemek önem taşır.)

Öte yandan, **ulu'l-emr'le ilgili ayette geçen, "sizden olan" kaydı, merhum Elmalılı'nın da işaret ettiği gibi, ulu'l-emrin "ulema" ile sınırlı olamayacağını göstermektedir.**

Çünkü, **tanım gereği ulema zaten bizdendir. "Dinsiz âlim" ya da "kâfir âlim" diye birşey olamaz. Ulema için ayrıca "sizden" kaydının getirilmesi gerekmez.**

Bizden olmayan kişiye, İslâmî konularda bilgili de olsa, **âlim** denilemez. Mesela Goldziher, Massignon ya da Schimmel gibi isimlere âlim sıfatı verilemez, onlar ancak "müsteşrik/oryantalist" veya İslamologtur.

Müslüman olmayan kişiye âlim denilememekle birlikte, bir gayrimüslim **fiilen** yönetici (ulu'l-emr) olabilir veya müslümanlar, gayrimüslimlerin yönetici (ulu'l-emr) oldukları beldelerde yaşıyor olabilirler.

Bu yüzden, "**sizden olan ulu'l-emr" kaydı, özellikle, fiilen hüküm süren yöneticileri (umera) ifade eder.** Fiilen yönetici olmayan, zaten emr/iş sahibi konumda değildir. Ancak, müslüman umeraya yol göstermeleri itibariyle (eğer dalkavukluk yapmak yerine yol gösteriyorlarsa ya da gösterebiliyorlarsa), ulema da elbette ulu'l-emr kapsamına girer.

YANLIŞTA İNADIN ADINI VEFA KOYMAK

Şeyh Es'ad Sahib'in ve Sühreverdî rh. a.'in aktardığım ifadelerinin gösterdiği gibi, şeyhlere yapılan biat, halifeye olan biat değildir, "**takva biatı**"dır.

Bu, **halifeye** olan biatten farklıdır.

Ancak, bu takva biati de yine Sünnet'e dayanmaktadır.

TDV İslam Ansiklopedisi'ne tasavvuftaki biat anlayışı ve uygulaması konulu maddeyi Prof. Dr. Osman Türer yazmış bulunuyor. Oradaki ifadelerin ilk bölümü, Prof. Dr. Hasan Kâmil Yılmaz'ın "***Anahatlarıyla Tasavvuf ve Tarîkatlar***" adlı eserindeki "Bey'at veya İntisab" başlıklı bir sayfayı aşkın malumat ile neredeyse kelimesi kelimesine aynı.

Türer şöyle diyor:

> "Aralarında bazı önemsiz farklar bulunmakla beraber biatın şekli ve gayesi bütün tarikatlarda hemen hemen aynıdır. Tarikata girmek isteyen mürid adayının **intisaba ehil olup olmadığı araştırılır**. Araştırmalar olumlu sonuç verirse tâlip bir deneme ve müridliğe hazırlık dönemi geçirir. Bu dönemde üç gün oruç tutar, boy abdesti alır, temizlenir, iki rek'at namaz kılar, istihâre eder, Allah rızası için sadaka verir. Yatsı namazından sonra şeyhin yanına giderek yüzü kıbleye gelecek şekilde huzurunda diz çöker…."

Bu ifadeler, sözkonusu biat ya da intisabın, halife seçimindeki biatla aynı olmadığını açıkça göstermektedir.

Halifelik biatında, **halife kendisine tâbi olacakları seçmez**, tam aksine, **biat edenler halifeyi, bu biatlarıyla seçmiş olurlar.**

Ve bu biatta, yukarıda anlatılan türde **formaliteler** de mevcut değildir.

Yine Türer'in aktardığına göre, bu biat merasiminde şöyle bir sözleşme yapılır:

> "Şeyh, 'Allah'ı rab, İslâm'ı din, Muhammed'i peygamber, Kur'an'ı rehber, Kâbe'yi kıble, efendimiz falan zatı (mesela Abdülkadir-i Geylanî) şeyh, mürebbî ve rehber olarak gönül hoşluğuyla kabul ettim'der, talip de bunu tekrarlar."

Burada, "imam, emir" vs. ifadesi geçmiyor, "mürebbî" (terbiyeci, eğitici) tabiri yer alıyor.

Nitekim, daha önce belirtildiği gibi, **İmam Gazâlî şeyhin muallim (öğretmen) konumunda bulunduğunu ve fıkhî hükmünün de muallimin hükmü olduğunu *İhya*'da açıkça ifade etmektedir.** (Prof. Coşan'ın, **'*İhy*a'yı okuyanın alnından öperim'** demiş bulunduğunu duymuştum. Keşke kendisi de –baştan sona– okumuş, ya da okuduklarını aklında tutmuş olsaydı.)

Ayrıca, Türer'in şu ifadeleri de meseleye ışık tutmaktadır:

> "Tasavvufun ilk dönemlerinde sufiler arasında yukarıda tasvir edildiği şekilde bir **biat töreni uygulaması olmadığından** tasavvufun kaynak niteliğindeki ilk eserlerinde bu konuya yer verilmemiştir. Sühreverdî'nin de işaret ettiği gibi bu dönemlerde **hırka giyme töreni biat yerine** geçiyordu. Biat uygulaması ise tarikatlar döneminde yaygınlaşmıştır."

Buradaki "**tarikatlar dönemi**" ifadesi önemlidir. Tasavvuf alanında çalışma yapan akademisyenler, Hasan Kâmil Yılmaz'ın mezkur eserinde yaptığı gibi, tasavvuf tarihini üç döneme ayırıyorlar: Zühd, Tasavvuf, Tarikat.

İslâm tarihinin **ilk iki asırlık devresi** "**zühd dönemi**" olarak biliniyor.
Sonraki **üç asır** ise, "**tasavvuf dönemi**" kabul ediliyor. Hicrî altıncı asırdan (miladî 12. yüzyıl, 1100'lü yıllar) itibaren de **tarikatlar döneminin** başladığı belirtiliyor.

Öte yandan, Mehmed Zahid Kotku rh. a.'in şeyhi Ömer Ziyaüddin Dağıstanî rh. a.''in ***Tasavvuf ve Tarikatlarlarla İlgili Fetvalar*** adlı kitabında yer alan ifadeleri de, şeyhlere biatin tamamen bir nefs terbiyesi ve kalp tezkiyesi meselesi olduğunu ortaya koymaktadır:

> "Tasavvuf ve tarikat şeyhlerini, mürşid olarak tanımak, onların irşâd ve işâretlerine göre özümüzü, sözümüzü ve davranışlarımızı **düzenlemek şer-i şerîfe uygun**, güzel ve hattâ herkes için lüzumlu bir husûstur. Kendisine ma'nevî kir ve bulanıklıktan âzâde kalb-i selim ihsan edilmeyen kişinin, kâmil bir şeyh ve mürşidden gönül hastalıklarından kurtulma çârelerini öğrenip uygulaması vâciptir. **Zâhirî ilimleri** öğrenmenin lüzûmuna gelince; kalbi kirleten ve gönül hayâtını körelten duygulardan arınabilmek için bu ilimleri **öğrenmekten müstağni kalmak mümkün değildir**."

(Bununla birlikte, alıntıladığımız ilk cümlede, *"**âlim, kâmil, fazıl, müteşerrî, müttekî ve salih** tasavvuf ve tarikat şeyhleri"* kaydını getirmek, uygun ya da lüzumlu olmanın da ötesinde zarurîdir. Def-i mefâsid, celb-i menâfîden evlâdır. İkinci cümle, "**kâmil**" kaydını getirmesi itibariyle önceki cümleden daha doğrudur, fakat "**vâciptir**" şeklinde bir hüküm getirmesi itibariyle aslında yanlıştır. Çünkü, "gönül hastalıklarından kurtulma çâreleri"ni mutlaka "mürşid" diye adlandırılan bir şahıstan öğrenme diye genel bir farz ya da vacip yoktur. Bunu, İmam-ı Rabbanî gibi birçok âlim ve mutasavvıf ifade etmiştir.)

Bütün bunlardan açıkça anlaşılacağı gibi, biat-intisab konulu "**Coşan öğretisi**", "İslâmî görüş" değildir.

Bu "öğreti", fıkhî açıdan hiçbir değer taşımadığı gibi, tarihî gerçeklere de aykırıdır.

Ne yazık ki Coşan, fıkıh, tasavvuf ve İslâm tarihi alanlarında **ihtisası (uzmanlığı)** bulunmadığı için, birçok hata yapmış durumdadır.

Arap ve Fars filolojisi okumuş olmasının, İlahiyat Fakültesi'nde Türk-İslâm edebiyatı kürsüsünde ders vermesinin ve kayınpederinin halefi sıfatıyla şeyhlik yapmasının verdiği yanıltıcı özgüvenle iyi **bilmediği konularda** konuştuğu görülmektedir.

Arapça'yı bilmek, şayet Arapça **İslâmî eserleri** okuma zahmetine katlanırsanız birşeyler öğrenmenizi sağlayabilir. Fakat dili biliyor olmanız tek başına sizi âlim yapmaya ya da İslamî ilimlerin her alanında söz söyleme selahiyetini elde etmenize yetmez.

Şayet yetseydi, Arap dünyasında okur yazarlığı bulunan herkesin mesela Ezher'de **hocalık yapma hakkına** sahip bulunması gerekirdi.

Bununla birlikte, Prof. Dr. Mahmud Esad Coşan'ın kendisi de, bir konuşmasında, şeyhlere yapılan intisabın siyasal anlamda biat olmadığını **itiraf** etmektedir:

> "Katıldığı bir televizyon programında benim profesör olmuş bir talebem diyor ki: '**Tasavvuf insanın şahsiyetini öldürüyor**, müridi şeyhe tam mânâsıyla bağlıyor. Ölü yıkayıcının elindeki ölü gibi olmasını istiyor, hiç iradesini kullanmasına müsaade etmiyor, şahsiyetini öldürüyor.' Hiç böyle olmamıştır. Tarihin hiç bir devrinde böyle bir şahsiyetini kaybetme olmamıştır müritte; aksine şahsiyetini kazanma olmuştur…. Ama, eğitimin bir safhasında talebenin hocasına itaati de şarttır. Hiç bir devirde, hiç bir ülkede, hiç bir mektepte talebe kendi başına buyruk değildir. Hocasının emrindedir, hocasının emrine girer, derste susup oturur, konuştuğu zaman azarı işitir. Hocasının verdiği ödevleri yapar. Bu eğitim sürecinde normal bir şey… O eğitim süreci tamamlandıktan sonra gereken terbiyeyi kazandığı zaman, o da eğitici olur."
>
> (M. E. Coşan, ***Tasavvuf Yolu Nedir?***, İstanbul: Seha Neşriyat, ss. 275-276.)

Eğitim süreci tamamlandıktan sonra talebenin de eğitici olması, tasavvuftaki intisab ya da biatin, halifeye biatten farklı olduğunu gösterir.

Siyasal bir biatte, biat eden kişi belirli bir eğitim sürecinin sonunda herhangi **birşey** "**olmaz**".

Bununla birlikte, aslında Coşan'ın "**şahsiyet**" konulu eleştiriye verdiği **cevap anlamsızdır.**

Çünkü, böylesi bir cevap, ancak tarikatların normal öğrenim kurumları gibi **seri biçimde mezun vermeleri durumunda** mantıklı kabul edilebilir.

Bir şeyhin yerini **sadece bir kişinin** (o da genellikle ancak öldüğü zaman) eğitici olarak aldığı, geriye kalan topluluğun ise "**mezara kadar eğitim**" yaşadığı bir yapı çerçevesinde bu cevap fazla bir anlam taşımayacaktır.

Bu durumda "şahsiyet" meselesini, aslında kimsenin "eğitici" olamadığı, tam aksine herkesin ömür boyu eğitime mahkum bulunduğu gerçeğini gözönüne alarak, belirli bir sürenin sonunda eğitici olunacağı iddiası ya da vaadi ile değil, başka bir gerekçe ile izah etmek gerekmektedir.

Evet, **Coşan'ın yukarıdaki ifadelerinin de gösterdiği gibi, gerçekte** şeyh, **halife** falan değildir, bir **eğiticiden** (İmam Gazalî'nin ifadesiyle **muallim ve mürebbîden**) ibarettir.

Tabiî eğer **buna layıksa ve bunu yapabilecek formasyona gerçekten sahipse..**

Benzer şekilde **İmam-ı Rabbânî** de 221. mektubunda, konunun bir **eğitim ve öğretim işi**olduğunu, bu yüzden bir şahsın **birden fazla şeyhten** yararlanabileceğini belirtir:

> "Bu tarikat-ı aliyyede şeyhlik ve müridlik, tarikatı **öğrenmek ve öğretmekledir**; külahla ve **şecer**e ile değil. Bu külah ve şecere ekseri

meşayıhın tarikatında **resmî** bir hal almıştır. O kadar ki, onların son gelenleri, şeyhliği ve müridliği, külah ve **şecereye inhisar** ettirmiştir. Üstte anlatılan mana icabı olarak, şeyhin müteaddid [**birden fazla**] olmasına cevaz vermezler…. Bu dahî, onların tam **cehaletinden ve akıllarının noksanlığındandır**. Yahut bilmezler ki, onların meşayihi talim şeyhine de, sohbet şeyhine de şeyh demişlerdir ve şeyhin müteaddid olmasına cevaz vermişlerdir. Hatta şöyle demişlerdir: Bir mürid, irşadının bir başka mahalde olacağı görüşüne varırsa, **bir başka şeyh seçmesi caiz olur**. İsterse, birinci şeyhi hayatta olsun. Onun bu durumu inkâr edilemez. Hace Bahaeddin Nakşibend, Buhara ulemasından bu hususta sağlam **fetva** almıştır."

(***Mektûbât-ı Rabbânî***, C. 1, çev. A. Akçiçek, İstanbul: Merve Yay., t.y., s. 484.)

Görüldüğü gibi, İmam-ı Rabbânî, bir müridin aynı anda **birden fazla şeyhe** intisap/**biat edebileceğini** söylemektedir.

Buna karşılık, **iki imama/halifeye asla biat edilemez**.

Bu da açıkça gösteriyor ki, Coşan'ın iddiasının aksine, şeyhe intisapla halifeye biat çok **farklı** şeylerdir.

Nitekim, ikinci bir imam ya da halifenin ortaya çıkması durumunda **katledilmesine** dair hadîs vardır. (Bugün Türkiye'de herhangi birisi ya da birileri Hakkari ile Şemdinli arasındaki arazide, "Buranın cumhurbaşkanı ya da egemen gücü, mülkî amiri benim ya da biziz" diye ortaya çıksa, derhal kurşunlara hedef olur.)

Nitekim İmam Mâverdî de şöyle demektedir: *"İmamlık makamı hiç şüphesiz **ortak kabul etmeyen** bir makam ve görev yeridir."* (Maverdî, ***el-Ahkâmü's-Sultâniye***, çev. Ali Şafak, İstanbul: Bedir Y., 1994, s. 39.)

Demek oluyor ki, Coşan'ın iddiasının aksine, meşayihin, **hilafet makamının malikleri** vs. olmaları söz konusu değildir.

Maalesef Coşan, hiçbir **delile ve mesnede dayanmadan**, kendi kafasından, yanlış bir hilafet ve imamet teorisi (öğretisi) üretmiş bulunmaktadır.

Ve ne yazık ki, görüşü "**İslâmî görüş**" değildir.

Öte yandan, İmam-ı Rabbânî, kendisine yöneltilen "**Şeyh hayatta iken, bir talib Yüce Hakk'ı taleb için bir başka şeyhin yanında hazır olur (onun yanına gider, ondan istifade eder) ise, caiz olur mu, yoksa olmaz mı?"** şeklindeki bir soruya da, 376'ncı mektubunda şu cevabı vermiştir:

> "Bilesin ki, esas maksat, Sübhan Hak'tır. Şeyh dahi, Cenab-ı Hakk'a vasıl olmaya bir vesiledir. Şayet bir talip, irşadını bir başka şeyhte görür; kalbini dahi onun sohbetinde Yüce Hak ile hazır bulur ise caizdir ki: Birinci şeyhi hayatta iken, iznini almadan dahi öbür şeyhinin huzuruna gide, ondan irşadını talep ede…. Bilhassa bu vakitte.. Zira bu vakitte, müridliğin ve **şeyhliğin ancak resmi ve adeti kaldı. Bu vaktin şeyhlerinin ki, kendilerinden bile haberi yoktur**; **küfürle iman arasını ayırt edemezler**; Allahü Taâlâ'dan nasıl haberdar olabilirler?. Hangi yoldan müridlere delil olabilirler?. Yazıklar olsun o müride ki: Öyle bir şeyhin yanında inanarak oturur da, başkasına gitmez…. Bu durum öylesine tehlikelerdendir ki: **Şeytanî varidat** olarak, talibi Hak talebinden almak için **nakıs şeyh** cihetinden gelir. Her neresi ki: Talib, irşadını ve gönül birliğini orada bulur; hiç durmadan oraya dönmelidir."
>
> (***Mektûbât-ı Rabbânî***, C. 2, s. 1144-1145.)

Evet, **esas maksat Allahu Teala (O'nun rızası) ise, durum budur.**

Yok, asıl gaye, Allahu Teala değil de şeyh ise, **şeyhin saltanatı** ise, şeyhe intisabı halifeye biat olarak kabul etmek kaçınılmaz olur.

Bu zamanda artık Müslümanlar'ın bir halifesi bulunmadığı gibi, İmam-ı Rabbanî'nin ifadesiyle**şeyhliğin de ancak resmi (şekli) ve adeti kalmıştır**. Aslı ve esası ise hemen hemen kalmamıştır.

Bu zamanın şeyhlerinin genelde değil müridleri irşad etmek, İmam-ı Rabbanî'nin belirttiği gibi, **kendilerinden bile haberleri yoktur**. (Örnekler ortada.)

Bunların, gerçekten de, değil insanları irşad etmek, yine İmam-ı Rabbanî'nin işaret ettiği üzere, **imanla küfrü ayırt etmekten bile aciz** oldukları görülmektedir. (Laikliği savunan, "klasik öğretiler"le milliyetçilik ve **İslâm** gibi "geleneksel" görüşleri bir kefeye koyup kenara atan, bunların karşısına "**bağımsızlık**" vs. şeklindeki yaldızlı lafları alternatif diye çıkaran, **sözünün ucunun nereye gittiğini fark etmekten aciz** şeyhler tanıyoruz.)

Bu tür hakla batılı ayırmaktan aciz ya da zaten böylesi bir hassasiyeti bulunmayan şeyh taslaklarına **körükörüne** itaat ise, günümüzde artık **vefa** adı altında revaçta tutulmaya çalışılıyor. Böylece **hak ve hakikate karşı vefasızlık** sergileniyor.

İşte bu anlayış, İmam-ı Rabbanî'nin ifadesiyle **tam cahilliktir**..

Ve, **akıl noksanlığıdır**.

"Biz anlamıyoruz ama, vardır bir hikmeti" şeklindeki yorumlar zaten açık bir cehalet ve akıl noksanlığı itirafıdır.

Cahillik ve akıl noksanlığının adı, günümüzde, **ahde sadakat** ve **vefa** olarak değiştirilmiş durumdadır.

Ahde sadakat ve vefa dedikleri şeyin, ne yazık ki, "**şeytanî varidat**" olduğunun farkında bile değiller.

İmam-ı Rabbanî'nin böyleleri için kullandığı "**Yazıklar olsun!**" ifadesi, azdır bile..

SÖZLERİN GÜZELDİ, FAKAT…

Prof. Dr. Mahmud Esad Coşan'ın konuyla ilgili hataları salt **teorik** boyutla ilgili değil.

Uygulamada da, ne yazık ki, savunduklarının tam tersini yapmış bulunuyor.

Evet, İslâm dünyasındaki yöneticilerin **âlimler** arasından seçilmesi gerektiğini söylerken yanlış birşey söylemiyordu.

Her işin başına âlimlerin getirilmesi gerektiğini söylerken de esas itibariyle, eksik de olsa, doğruyu ifade ediyordu. (Her işte, **o işin erbabı** tercih edilir.
Ancak, **yeterlilik bakımından eşit** olmaları durumunda **ilim ve salâh-ı hal tercih** nedenidir.)

Peygamber Efendimiz s.a.s., Medine'ye, huzuruna bir kabîlenin temsilcileri geldiği zaman, onlara **Bakara Sûresi'ni bilen** bir genci imam ve emir yapmıştı. Halbuki onlar, söz konusu zatı, aralarındaki en genç insan olduğu için, Resulullah s.a.s.'in yanına bile getirmemişler, develerinin başında bırakmışlardı.

Ashab, Hz. Ebubekir'i halife seçerken, *"Resulullah, onu bize namazda **imam** yaptı. Dinimiz için ondan razıydı. **Dünyamız** için de ondan razı oluruz"* demişlerdi.

Coşan'ın hatalarından biri, **âlim olmakla şeyh olmayı birbirine karıştırmasıydı**. Sanki şeyh olmak, tek başına âlim olmayı sağlıyormuş gibi konuşuyordu.

İkincisi, **halifeye biat ile şeyhe intisabı karıştırdı. Fıkhî hükmü muallimlik (öğretmenlik) olan şeyhliği halifelik (devlet başkanlığı) gibi göstermeye çalıştı.**

Âlimlerin, Hz. Peygamber s.a.s.'in "yöneticilik" makamının değil, (çok azı devlet başkanlığı yapmış bulunan) bütün peygamberlerin "ilmi"nin varisleri olduğunu görmezden geldi.

Doğru bir esas üzerine yanlış şeyler bina etti.

Ancak, kendi söylediklerini bizzat kendisi uygulamadı, tam aksi yönde davrandı.

"Bütün işlerin başına âlimlerin geçmesi gerektiğini" söyledi, fakat, bizzat kendisine bağlı işlerin başına, "Bu benim yakınımdır, sırdaşımdır" diyerek, ilmi olmayan birini oturttu. (Böyle birinin ne kadar "**sırdaş**" olduğu ve sır paylaştığı, Coşan'ın yurtdışındayken yaptığı radyo konuşmalarında, artık kapatılmış bulunan TV kanalının başarısı için sürekli dua etmesinden anlaşılıyordu.)

Böylece, **söylemdeki ilim vurgusunun yerini eylemde, akrabalık ve "yakınlık" aldı.**

İşlerin başına getirdiği adam için, "O âlimdir, fazıldır, kâmildir; ilmi var" demiyordu, diyemiyordu, "Yakınımdır" diyordu.

Söz konusu şahıs, Coşan'ın vefatının ardından, onun **varisi** sıfatıyla "**bütün işlerin**" başına geçmiş bulunuyordu.

Coşan, bütün işlerin başına âlimlerin geçmesi gerektiğini söyleyerek Erbakan'ı topa tutmuştu, fakat, bir eğitim ve öğretim faaliyeti olduğu için esas itibariyle ilme en çok muhtaç olan şeyhlik makamına, ilmi olmayan birini getirmişti.

Bu şahsın etrafına ilim ve irfan saçmasını bekleyenler, işi babasının "**öğretileri**"ne havale ederek yan gelip yatmayı tercih ettiğini, salt muhasebe kayıtları ve banka hesaplarıyla ilgilendiğini gördüler.

Ve anlaşıldı ki, Esad Coşan, bunca ilim ve âlim edebiyatından sonra, salt "**yakınlık**" saikiyle, ilim sahibi olmayan bir adama "**bütün işleri**" emanet etmişti.

Bir bakıma, reklamlarda “**Hüseyin**” göstermiş, teslimatta işi “Yezid”e bağlamıştı.

Hz. Muaviye de, sonuçta **yakını ve sırdaşı** olan bir adamı yerine hazırlamıştı. Hatta, “**mücahid**” olması için adamı İstanbul’a kadar yollamış, onun komutası altındaki Ebu Eyyub el-Ensarî (Halid bin Zeyd) hazretleri surların önünde vefat etmişti.

Coşan’ın söylediklerinden yapılacak çıkarımlardan doğru olan şuydu: İslâm dünyasında **devlet başkanı** mutlaka âlimler arasından seçilmeliydi. Her işte de, **eşit teknik yeterliliğe sahip olunması durumunda**, **âlimler** öne çıkarılmalıydı.

Doğal olarak, tekkelerde âlimlerin öne çıkması **evleviyetle** gerekliydi.

Ancak, Coşan öyle yapmadı, söylemde **ilim** edebiyatı yaptı,
eylemde **yakınlık** faktörünü öne aldı. Hatta bunu **açıkça** dile getirdi.

Veraset konusunda, ne yazık ki, **Hz. Ali** gibi konuştu, Hz. Muaviye gibi hareket etti. (Hz. Ali, yaralandığı sırada yerine Hz. Hasan’ı bırakmasını söyleyenlere olumsuz cevap vermişti.)

Fakat asıl tuhaflık, tutup yıllarca “**gerçek hilafet**” edebiyatı yapmış olmasıydı.

Böylece, **Erbakan’a tepkisi sırasında onu “ilim” vurgusu dolayısıyla destekleyenleri tabiri caizse “ofsayta düşürdü”. O insanların ellerinin böğürlerinde kalmasına yol açtı.**

Ve, bunun bedeli çok acı, ibretlik ve trajik oldu.

Coşan, Erbakan’ı “laiklik”le suçlarken, varisi olarak ortaya çıkanlar, açıkça laikliği savundular. Böylece Coşan’ı mezarında bir kez daha öldürdüler.

“Millî Görüş” diyerek dolaylı olarak İslâm’ı savunan Erbakan’ın aksine, bunlar, açıkça **İslâm**’ı bir kenara bıraktılar, yerine alternatif olarak “**bağımsızlık**” ve

“herkesin kendi anlayışı çerçevesinde sağduyulu” olması (Mesela **sağduyulu bozkurtçu** olunması) esasını kabul ettiler.

[İfadeleri ya da itirafları aynen şöyle:

> “SİYASİ KONUMUMUZ NEDİR? Klasik teorilerde siyasi konumlar, devletin ekonomiye ve bireysel yaşantıya ne derecede müdahil olduğuna göre belirlenmektedir. Ülkemizde daha geçerli olan ise, konumların şimdiye dek ‘millet’ tanımlarımızın üzerinden yapıldığı iki unsura; dini değerlere (İslam) ve milliyetçiliğe (Türk milliyetçiliği) nasıl baktıklarına göre belirlenmesidir.
>
> BİZİM ESAS ALDIĞIMIZ SİYASİ EKSENLER: Biz, partilerin liberal, devletçi, milliyetçi, sağ veya sol olmalarından daha önemli konum belirleyicileri olduğunu düşünüyoruz. Bunlardan ilki bağımsızlıklarıdır. İkincisi ise kendi düşünce eksenleri içerisinde, bakışlarında ve uygulamalarında ne kadar sağduyulu olduklarıdır.”]

İmam Gazâlî’nin ifade ettiği gibi, bir **tarikat** eğitiminden söz edebilmek için, öncelikle ortada bir şeyhin bulunması gerekir:

> “Şeyh, müridlerini ancak aralarında bulunmakla terbiye edebilir. O, bir mürebbi (eğitmen) ve **muallim (öğretmen)** gibidir, **(dinî) hükmü** de onun hükmüdür. Şeyhe de aynı ilmi yayan gibi **riya ve benzeri afetler** arız olabilir.”
>
> (Gazâlî, ***İhyâu’ Ulûmi’d-dîn***, C. 2, çev. A. Serdaroğlu, İstanbul: Bedir Y., s. 608.)

Bu özlü ifadelerden üç husus anlaşılıyor:

1. **Müridlerin arasına gir(e)meyen bir şeyh, mezardaki şeyhten farksızdır. Müridlerin arasına girmeyen bir şeyhin onları terbiye etmesi de söz konusu**

olamaz. Dolayısıyla, böylesi bir şeyhe bağlı olan insanların tarikat terbiyesi görmesi diye birşeyden de bahsedilemez. (Ancak, bazı zamane şeyhleri için aslında durum biraz farklı. Müridlerin arasına girmemeleri, kötü huylarını onlara da bulaştırmamaları bakımından yararlı oluyor denilebilir. Ancak, bazı müridlerden edeb ve terbiye öğrenme şansını da bu arada yitiriyorlar.)

2. **Şeyh, (tarikattaki konumu itibariyle)** ne halifedir (devlet başkanıdır), ne de siyasal liderdir; **sadece muallimdir/öğretmendir.**

3. **İmam Gazalî'nin ifade ettiği gibi, şeyhlere de riya ve benzeri afetler arız olabilir.** Yani şeyh olmak başka birşey, kâmil ve güzel ahlâk sahibi olmak başka birşeydir. İnsanların ihlaslı olması için çaba sarfetmesi gereken şeyhin bizzat kendisi ihlassız (riyakâr) olabilir.

Benzer şekilde, Sühreverdî rh. a. de şöyle demektedir:

> "Gerçekte mürid tarafından giyilen **hırka** [intisab, biat] şeyhi ile arasında akdedilen karşılıklı bir sözleşmenin ifadesidir. Hırka [intisab, biat], **sohbet** yoluna girişin ilk basamağıdır. **Sohbet ise asıl maksaddır**."
>
> (Sühreverdî, ***Avarifü'l-Mearif – Tasavvufun Esasları***, s. 123.)

Demek ki, sohbet, asıl maksatmış.

İmam Gazalî'nin ifade ettiği "müridlerin arasında bulunma" da gerçekte sohbet (arkadaşlık) anlamına gelmektedir.

Şeyhin dinî (fıkhî) konumu ve hükmü muallimlik olduğu içindir ki **İmam-ı Rabbanî şöyle demektedir:**

> "Bu tarikat-ı aliyyede şeyhlik ve müridlik, tarikatı **öğrenmek ve öğretmekledir**; külahla ve **şecer**e ile değil. Bu külah ve şecere ekseri meşayıhın tarikatında **resmî** [şeklî] bir hal almıştır. O kadar ki, onların son gelenleri, şeyhliği ve müridliği, külah ve **şecereye inhisar** ettirmiştir."

(***Mektûbât-ı Rabbânî***, C. 1, çev. A. Akçiçek, İstanbul: Merve Yay., t.y., s. 484.)

Demek ki tarikat, öğrenmek ve öğretmekleymiş.. **Saltanatla** değilmiş.

Birşey öğretilmeyen ve birşeyin öğrenilmediği bir **tarikat**, aslında "yok" hükmündedir. Adı var, kendisi yok demektir.

Demek ki, sırf **şecere** ile tarikat olunmazmış.

Ama günümüzde, iş sadece **şecereye** inhisar ettirilmiş durumda.

Hatta, şecereye bile ihtiyaç duyulmadığı görülüyor. Ortada yazılı **icazetname** diye birşey de bulunmuyor.

"Bu adam nasıl şeyh olmuş?" diye sorduğunuzda, alacağınız cevap, "**Kendisi öyle diyor**" oluyor.

Yani **davacı**, aynı zamanda **şahit.**.

Ya da şu türden bir cevap veriliyor: "İki tane şahit vardı, biri Çemişgezekli yulaf taciri Hasan'dı, diğeri Silifkeli demirci Hüseyin. İkisi de rahmetli oldu, nur içinde yatsınlar."

İş sırf şecereye/icazetnameye inhisar ettirilse şayet, ona bile millet razı; öpüp başına koyacak, ama aslında ortada şecere/yazılı icazetname yok..

Ancak, bu şahıslara, "Ya hu, sen nasıl şeyh oldun, **icazetnamen** var mı? Şahidin var mı? Bu nasıl iştir?" diye sormak da mümkün değildir.

Halbuki Esad Coşan, bir konuşmasında şöyle demektedir:

> "Bu bir **mânevî mezheb**dir. İnsan bağlandığı kapının halinin ne olduğunu, **bağlandığı kimsenin de statüsünün ne olduğunu bilmek zorundadır.**"

(http://meckaset.spaces.live.com/default.aspx?sa=861786354)

Evet, bunu söylüyor.. "Bilmesi iyi olur" bile demiyor, "Bilmek **zorundadır**" diyor.

Madem **zorundalar**, peki, müridlerinin, senin yerini alan şahsa, **"Nedir senin statün, şunu bir açıkla!"** deme şansları var mı?

Aradan yıllar geçmiş, ortada hâlâ bir açıklama yok.

Adam, "Benim statüm **doğal liderlik**" diyor, başka da birşey söylemiyor. Söyleyemiyor..

Sorun salt bu da değil.. "Bilmek zorundadır" diyen, manevî mezhepten söz eden Esad Coşan, **manevî mezhep ile hilafeti de (devlet başkanlığını) birbirine karıştırmış bulunuyordu.**

HAVF VE RECA

Prof. Dr. Mahmud Esad Coşan'ın aşağıdaki ifadelerindeki yanlışlıklar, şimdiye kadar aktardığımız bilgiler ışığında açıkça ortaya çıkmış bulunmakla birlikte, konu edinmediğimiz **başka hatalar** da mevcut:

> "Hocanın birisi, şeyhin birisi demiş ki: 'Şeyhler biat almaz!' Ya peki, bizim tarih boyu meşayıhımızın aldığı biat nedir?.. Peygamber Efendimiz'in zamanında insanlar kime bağlanıyordu?.. Peygamber Efendimiz'e bağlanıyordu. İkilik var mıydı, devlet yöneticisi ile şey arasında?.. Yoktu. Ebubekir Sıddık (R.A.) zamanında ikilik var mıydı?.. Yoktu. Ondan sonra var mıydı?.. Ondan sonra var mıydı?.. Ondan sonra var mıydı?.. Yoktu. Ondan sonra, öyle insanların eline geçti ki, Peygamber Efendimiz'in torunlarını katlettiler. O zaman evliyaullaha, meşayih-i izama biat edilegeldi."
>
> (http://esadcosan.awardspace.com/arsiv/fetih/g900526.htm)

Öncelikle, evliya olmakla meşayih olmayı, yani velî olmakla şeyh olmayı birbirine **karıştırmamak** gerekir.

Şeyh olmak, **mutlaka** velî olmak anlamına gelmez.

Aynı şekilde, velî olmak da, mutlaka şeyh olmayı **gerektirmez**.

Ayrıca, İslâm tarihinin, tarikatların teşekkül etmediği ilk dönemlerinde, günümüzde anlaşılan şekliyle şeyh kelimesi **kullanılmıyordu**.

Bugünün sosyal yapısına, kurumlarına, algılarına ve yerleşik kabullerine bakarak geçmişi zihnimizde canlandırmak, tarihçilerin **anakronizm** dediği hataya düşmek anlamına gelir.

“**Evliyaullaha biat” şeklindeki ifade hatalıdır, çünkü kimin velî olduğu hakkında hüküm verilemez..**

“**Ulemaya biat**” **denilse, belki uygun olur.** Çünkü, ilim, bilinebilen ve anlaşılabilen bir vasıftır. (Bir kimsenin âlim olup olmadığına cahiller karar veremez. Âlimi, yine âlim tanır. **Âlimler topluluğunun** ilim sahibi olduğunu itiraf ettikleri kişi, âlimdir. Bir kimsenin kendisini âlim zannetmesi veya âlim ilan etmesi, ya da cahil bir topluluğun o kimseyi âlim kabul etmeleri bir değer taşımaz. İmam Şatıbî, ***el-İ'tisam***'da, “**Alim olduğu sanılan kimseye, diğer alimler tanıklık etmiyorlarsa, o kişi asıl olan (anadan doğma hali üzere) bilgisizlik durumundadır”** demektedir.)

Buharî'de yer alan ve İmam Nevevî'nin ***Riyâzü's-Sâlihîn***'e almış bulunduğu bir hadîs, velî ilan etme hususunu açıklamaktadır.

Şeyh Eşref Ali Tânevî, söz konusu hadîs çerçevesinde şunları yazmaktadır:

> “Ebu Bekra'dan, o da babasından rivayetle şöyle anlatıyor: ‘Resulullah'ın s.a.s. huzurunda bir adam başka birisini methetti. Bunun üzerine Hz. Peygamber s.a.s. tekrar tekrar “Yazıklar olsun sana! Arkadaşının boynunu kestin!” dedi ve şöyle devam etti: “Birinizin kardeşini (mutlaka) övmesi gerekiyorsa, falanı şöyle zannediyorum, (ama) Allah ona kâfidir, **Allah'a karşı kimseyi temize çıkarmam**. (Onu tanıyorsa) zannederim şöyle şöyledir gibi sözler söylesin.”
>
> “Hadîsten çıkan netice. Bir kişinin kesinlikle velî olduğunu iddia etmemek. Hadîsin genelinden şu anlaşılıyor ki, bir kimsenin **delil olmadıkça** sadece zanna dayanarak herhangi bir şahsın **kesinlikle** velî olduğunu söylemesi caiz değildir…. Bir kimseye şeyh demek caizdir. Çünkü şeyhlik gözlenebilen, elde edilen bir durumdur. Şeyh ilk eğitim yolunu öğretir. Aksine **velayet gaybî bir husustur** ve bunun hakikati Allah katında bilinir.”

> (Şeyh Eşref Ali Tânevî, ***Hadislerle Tasavvuf***, çev. H. Zaferullah Daudî ve Ahmet Salihoğlu, 2. b., Ankara: Sey-tac, 2009, s. 199.)

Tânevî'nin sözünü ettiği delil, şer'î delildir.

Mesela, Ashab-ı Kehf'in velî olduğunu söyleriz, çünkü onların **imanını** Allahu Teala övmektedir.

Hz. Ebu Bekir r.a.'in velî olduğunu da söyleriz, çünkü Rasulullah s.a.s., onu Cennet'le **müjdelemiştir**. "*Allah'ın velîlerine hiçbir korku yoktur.*"

Coşan'ın "evliyaullah" dediği kimseler hakkında ise, herhangi bir şer'î **delil** mevcut değildir. **Abid ve zahid** olduklarını söylese makul olabilirdi, ama, evliyaullah tabirini kullanması yanlıştır.

Allah'ın rahmetinden **ümit kesmek** (âyetlerde belirtildiği üzere) küfür olduğu gibi, Allah'ın mekrinden **emin olmak** da küfürdür:

> "Ya artık Allahın mekrinden emin mi oldular? Fakat kendilerine yazık eden kavimlerden başkası Allahın mekrinden emîn olmaz" (Elmalılı meali, Arâf, 7/99)

Korku (havf) ve ümit (recâ) arasında olmak, bu yüzden istenmektedir.

İnsanın kendisi hakkında Allah'ın mekrinden emin olması mümkün olmadığı gibi, şer'î delil bulunmadan başkaları hakkında bu yönde hüküm vermesi de söz konusu olamaz: *"Er yarın Hak divanında bell'olur."*

Dolayısıyla, "**evliyaullaha biat**" diye birşeyden söz etmek, gerçekte anlamsızdır. Bilmediği konuda konuşmaktır.

İnsanın abid olmaktan dolayı böbürlenmesi ya da açıkça böbürlenmese bile, bu vasfından dolayı insanlardan özel olarak hürmet görmeyi, ikrama

mazhar olmayı beklemesi ise, bizzat ibadetin ruhuna aykırıdır, ihlassızlıktır, din ile dünyayı yemektir.

İmam Gazâlî'nin şu ifadeleri bu noktayı açıklamaktadır:

> "Allahu Taâlâ kullarını birbirine sevdirmek için, onların kusurlarını kendi fazlı ile **gizler**. Eskiden **vera** [ileri derecede takva] sahibi olan kimseler, herhangi bir **ikram ile karşılaşmamak için**, bilinmeyen yabancı kimselerle alışveriş ederlerdi. Din namına bu, tehlikeli bir haldir. **Takva, gizli bir şeydir**. İlim, neseb ve yoksulluk gibi açık değildir. Bunun için takva sahibi, din ve diyaneti namına bir şey almaktan sakınmalıdır."
>
> (***İhyâu' Ulûmi'd-dîn***, C. 2, s. 381.)
>
> "… Takva da kalbdedir. **Sahibi için bile buna muttali olmak zor iken** başkaları bunu nasıl bilir?!"
>
> (***A.g.e.***, C. 4, s. 55.)
>
> "… ihtiyatlı davrananlar, **din ve diyanetleri karşılığında birşey alıp yemekten** çekinmişlerdir. Zira dini için ne kadar titiz ve ihtiyatlı davransa da, insanın, **öyle gizli halleri** olur ki, onunla arkadaşlığa rağbet eden kimse bunları **bilse**, onunla arkadaşlık ve dostluk arzusu azalırdı. Bunun için kendilerine (özel olarak ayrıcalık yapılıp) müsamaha edilir de, **dinleri adına yerler korkusu** ile bu gibi ihtiyatlı davrananlar, lüzumlu maddeleri (satıcılardan) bizzat kendileri almadıkları gibi, aldırdıkları adama da 'Falanca için alıyorum' **dememesini** tenbih ederlerdi. Evet, veren kimse, verdiği zat hakkında Allahu Teala'nın bildiğini kendisi de bilse aldırış etmeyecekse, o zaman verileni almak helal olur. Halbuki aklı başında olup insafla düşünen kimse, bunun çok ender ve **belki de hiç mümkün olamayacağını** pekala bilir. **Nefsine aldanmış cahil** kimselerin, dini hususunda da aldanacağı meydandadır…. '… bilmiş ol ki, ben bu değerde

ve bu saygıya **layık bir insan değilim**. Benim gizli hallerimi Allahu Teala açığa çıkarsaydı, sen bu saygı ile bana bakmaz ve beni insanların kötüsü kabul ederdin' demelidir. Bundan sonra kendisine birşey verirse onu alabilir. Çünkü kendisi içyüzünü itiraf etti ve adam da bunu kabul etti demektir. Fakat burada da **nefsin ince bir hilesi** vardır…. O da, böyle söylerken, nefsini yerip kendisine hakaret etmekte kendini salihlere benzetmek ister, **sözü görünüşte bir zem, gerçekte kendini övme** olur. Nice kendisini yerenler var ki, gerçekte methetmektedir."

(***A.g.e***, C. 2, s. 636-637.)

Bu tür kendilerini **görünüşte** zemmederek dolaylı biçimde övenler, aynı zemmi kendileri için bir başkası yaptığı zaman hemen kızar, öfkelenir ve intikam almaya çalışırlar.

"Haklısın, ben öyleyim" demezler.

Mesela, "**Biz adam olmayız**" der, "Evet, sen adam olmazsın" diye tasdik edersen, gözlerinde şimşekler çakar.

"Biz de derviş miyiz? Gerçek dervişler eski devirlerde yaşamış" diye konuşan kişiye, "Derviş olmadığını zaten biliyoruz; sen kim, dervişlik kim!" dersen, yüzünün **rengi** değişir, **suratı** beş karış asılır.

"Ben âlim değilim" der, "Evet, sen âlim değilsin" denilince bozulur.

Faziletin başı, insanın kendisinde (samimi olarak) **üstünlük ve fazilet görmemesi**dir. İmam Gazâlî bu konuda şunları söylemektedir:

"Adem oğulları bir cinstendir. Ancak fazilet bakımından ayrılırlar. **Üstünlük taslama, böbürlenme ve kendini beğenme, rezîletlerin aslı, başı ve en büyüğüdür.** Bunlardan kendini kurtaramadığın

vakit, zaten **sende faziletten bir şey yok** ve aynı zamanda üstünlük de yoktur."

(***A.g.e.***, C. 3, s. 385.)

Müslüman, hatasını düzeltmekten gocunmaması gerektiğini bilir.
İlkelilik ile **inatçılık ve taassub** arasında bir ilişki bulunmadığını anlar. Kendisine hatasını usulünce ve samimi bir şekilde söyleyen kişiye **teşekkür** eder. Kötü niyetle, küçük düşürmek için hatasını söyleyenlere karşı ise, teşekkür etmemekle birlikte, yanlışı savunma tutumu içine girmez. (Bazılarını özel olarak, gizlice uyarırsınız, anlamaz, tam aksine size hakaret eder, küçük düşürmeye çalışır. Böylelerine, **kibirliye karşı kibir** sadaka olduğu için alenî olarak uyarıda bulunmak bir zorunluluktur.)

Eğer "hilafet anlamında biat" alma, "evliyaullah"ın hakkı ise, gerçekten takvalı insana, kendisinde biat almayı gerektirecek bir fazîlet görmek yakışmaz.

Ancak, **Hanefî fakihi ve Nakşibendî şeyhi Tânevî'nin belirttiği gibi, şeyhlik başka birşey, velîlik başka birşeydir.**

İslâm'ın ilk asırlarında elbette evliyaullah vardı, ama bunlar arasında bugünkü anlamda bir tane bile şeyh yoktu. Çünkü henüz **tarikatlar** teşekkül etmemişti.

Aklı başında bir şeyh, "Ben şeyhim, o halde velîyim" diye düşünmez. Akıbetinden korkar. Allah'ın **mekrinden** emin olunmayacağını bilir. Havf ile recâ arasında olur. Havfı, **samimî** bir havftır, sahte değildir.

“BİR HOCAEFENDİNİN ŞAHSİYETİ”

Gerçekte, Prof. Dr. Mahmud Esad Coşan’ın, biat-intisap konusunda kimi zaman “**doğru görüş**”ü de dile getirmiş bulunduğu görülüyor.

Bir başka ifadeyle, zamana ve zemine göre (belki farkında olmaksızın) **farklı** konuştuğunu, (bilerek veya bilmeyerek) bazen doğruyu, bazen de yanlışı savunmuş olduğunu kabul etmek zorundayız.

Mesela şöyle demektedir:

> “Bey’at ise; bir mürşide, bir şeyhe gidip onun **eğitimini** kabul ettiğini, onun ustalığını, **hocalığını** kabul ettiğini bildirip, ‘Ben sana tâbiyim’ demektir. Bey’at bir anlaşmadır, sözleşmedir.”
>
> (M. E. Coşan, ***İslâm Tasavvuf Hayat***, İstanbul: Seha Neşriyat, s. 166.)

Demek ki mesele, İmam Gazâlî ve İmam-ı Rabbanî’nin ifade ettiği gibi, **eğitimden** ibaretmiş.

Halifelik (devlet başkanlığı) öğretmenlik değildir, **reisliktir**. Eğitmekle yönetmek farklı şeylerdir.

Halifenin **ulema**dan olma (**meşayih**ten olma değil) şartı başka birşey, şeyhlere biatin halifeye biat anlamı taşıdığını, taşımış olduğunu söylemek başka birşeydir.

İlki, **akaid** kitaplarımıza da girmiş olan bir ilkeyi savunmak anlamına gelir. İkincisi ise, hem tarihi tahrif edip **uydurma** bir geçmiş icat etmek, hem de **yanlış** bir görüşü savunmak demektir.

Ve bu yanlış görüşü, **şeyh olmayan** biri savunsa, bunun salt yanlış bir görüş olduğunu söylemekle yetinmek mümkün olabilir. Fakat, bir şeyh bunu söylediğinde, dikkat etmek gerekir.

Coşan, yukarıya aldığımız ifadelerinde **“Bey’at [intisap] bir anlaşmadır, sözleşmedir”** diyor, sözleşmenin **konusunu, kapsamını ve sınırlarını** da gösteriyor: Bir şeyhe gidip onun **eğitimini** kabul ettiğini, onun ustalığını, **hocalığını** kabul ettiğini bildirmek.

Peki bundan, şeyhin aynı zamanda **halife** (devlet başkanı) olarak kabul edilmesi sonucu çıkar mı?!

Bunu anlamak için **hukukçu** olmaya gerek yok, **akıl sahibi** olmak yeterlidir.

Zerre kadar **mantığı** ve **sağduyusu** olan herkes bilir ki, böylesi bir çıkarım, bir tür hokkabazlık yapma, şapkadan tavşan çıkarma anlamına gelir.

Her sözleşme, hüküm itibariyle, **ne için yapılmışsa** onun için bağlayıcılık taşır. Belediye ile “su” sözleşmesi yaptığınızda, bundan hareketle, “doğal gaz” sözleşmesi de yapmış olduğunuz ileri sürülemez.

Bir şeyhe gidip, “Senin **hocalığını, eğitimini** kabul ediyorum” demek, “Seni devlet başkanı kabul ettim” demek değildir.

Böyle birine tutup daha sonra, “Aslında sen benim hocalığımı kabul etmekle beni devlet başkanı olarak tanımış oldun” demek, **sözleşmeyi çiğnemek anlamına gelir mi, gelmez mi?. Bu da, üzerinde düşünülmesi gereken bir meseledir.**

Bunu söylemek acı.. Ama, yalın gerçek, aklın ve sağduyunun haber verdiği şey budur.

Sühreverdî rh. a. şöyle demektedir:

> “Şeyhlerin uyması gereken edeblerden biri de; müridlerden kendisine gelecek herhangi bir menfaat ya da **hizmete** tenezzül etmemesidir. Çünkü o, kendisine **Allah için** geldi, Allah rızası için irşad ve nasihatlarından istifade etmek istedi.”
>
> (Sühreverdî, ***Avarifü'l-Mearif – Tasavvufun Esasları***, çev. H. Kâmil Yılmaz ve İ. Gündüz, s. 524.)

Evet, mesele, Allah rızası için irşad ve nasihatten ibarettir, böyle görülmelidir.

Nitekim Coşan da şöyle demektedir:

> “Mesele bir hocaefendinin şahsiyetiyle ilgili değildir…. Bunun şahsî çıkar ve nüfuz temini meselesi haline gelmesi, **yozlaşması** demek olur.”
>
> (M. E. Coşan, ***Sosyal Çalışmalarda Organizasyon ve Başarı***, İstanbul: Seha, 1994, s. 126-127.)

“Şeyh, gerçekte halifedir, devlet başkanıdır” dediğinizde, aslında, ayrıca bir **şahsî çıkar ve nüfuz** temini arayışına girmeniz gerekmez. Çünkü devlet başkanlığı zaten hepsini içinde toplamaktadır. (Şeyhe intisabın halifeye biat gibi görülmesi bir **yozlaşma** olmasa bile, asıl hedeften, tasavvuf ve tarikatin ana esprisinden bir sapmadır.)

Sühreverdî rh. a. şunu da söylemektedir:

> “Müridin kendi **terbiye ve eğitimine** en layık olduğuna inanmadığı bir şeyhin sohbetine girmemesi de **edeb**dendir.”
>
> (Sühreverdî, ***Avarifü'l-Mearif – Tasavvufun Esasları***, s. 515.)

Halifeye biatte böyle bir durum söz konusu değildir.

Kısacası, Coşan'ın iddiasının aksine, halifeye biat ile şeyhe intisap birbirinden **farklı** şeylerdir.

Aralarında Mağrip ile Maşrık kadar fark vardır.

“SAPITMIŞLAR”

Prof. Dr. Mahmud Esad Coşan, 26 Mayıs 1990 günü yaptığı bir konuşmada Erbakan’a şu eleştirileri yöneltmiş bulunuyordu:

> Burda bana sorulan sorular, parti ile ilgili çeşitli sorular. Diyorlar ki: “Bir müddet desteklediniz, şimdi bir ihtilaftan bahsediliyor. Niye?..” Destekleme, hocamızın zamanından beri oldu. Parti, –belli bir partiyi kasdediyorum, genel olarak partileri değil– dergahımızın bir aksiyonu olarak başladı. … Hocamız destekledi. … Muhtelif yerlerde muhtelif kimselere, “Kardeşimizdir, tekkemizinm şart değil; siz de kurabilirsiniz, başkası da kurabilir. Daha iyi niyetle, daha büyük müslümanı kucaklayacak bir partiyi kurmak, bugün müslümanların boynunun borcudur!… %7 de kalmayan, % 5 e düşmeyen, ekseriyeti sağlayan, % 60 ı, % 70 i sağlayan bir parti kurmak, müslümanların boynunun borcudur! …
>
> Niye dinsizler, densizler, masonlar, imansızlar, sosyalistler, yeşiller birbirleriyle koalisyon yapıyorlar da, müslümanlar niye birbirleriyle birleşmesin?.. Niye birlik beraberlik içinde olmasın?.. Niye o partinin, şu partinin, bu partinin içinde dağınık dursun?.. Duranlar vebal altındadır, azınlıkta kalanlar vebal altındadır! …
>
> Cemaleddin Hoca çıkmış, “Efendim, bu mensubudur; elbette desteklememiz lazım!” diyerek, ortaya çıkmış kardeşlerimize yardımcı olmalarını rica ettiler. Çok bariz bir misalini Samsun’da hatırlarım. … Suluova’da, Ali Efendi diye çok yaşlı bir şeyh efendi vardır. … Ona, çok nasihat etti hocamız: “Bu bizim kardeşimiz iken, öbür tarafı tutmak uygun olmaz!” dedi. Yine Samsun’da, bir başka kitapçı hacı amcamız var; tanınmış, büyük bir zat, Mustafa Bağışlayıcı. O zat da **MHP’yi**

tutardı. **Hocamız ona da nasihat etmiştir. Orayı tutmamasını, bu tarafı desteklemesini söylemiştir**.

Biz de zaman zaman, Ankara'da üniversitede vazifeli iken, giderdik. Çağrılırdık. … Biz de emr-i vâkîler karşısında, giderdik, konuşurduk muhtelif yerlerde. … Böylece, tekkemizin bir aksiyonu olması dolayısıyla tepeden tırnağa destekleyerek devam etmiştik. Sonra öyle zamanlar oldu ki, siyasi olaylarda Hocamızın ikazları oldu, nasihatları oldu, tavsiyeleri oldu: "Söyleyin şöyle yapsın!.. Söyleyin onlara böyle yapmasın!.. Sakın şöyle bir karar çıkartmasınlar!.. Aman, sakın şu olmasın, bu olmasın!" tarzında. … Sonra bir ara başındaki şahsa, "Söyleyin Necmi'ye partinin başkanlığından ayrılsın!" dediğini biliyorum. …

1980 Askeri harekatından sonra örfi idare devreleri oldu, çeşitli sıkıntılar oldu. Partililerin yasaklamaları oldu. Bu sırada bizim yurt içinde, dışında, partiye muhabbet eden kardeşlerimize eğitim çalışması olarak, konferans olarak çeşitli faaliyetlerimiz oldu. O zamanlarda da, "Parti bizim bir yan teşebbüsümüzdür, bizim parçamızdır, kardeşlerimizin müessesesidir." diye, o gözle destek olmaktaydık. … Giderdik. Oralardaki toplantılarda bizi öyle büyük ünvanlarla takdim ederlerdi ki, burdaki takdim solda sıfır kalır. "**Çok büyük mürşid**" filan diye, "**Çok büyük evliyaullahtan**" diye takdim etmeğe kalkarlardı. Tabii aşırı, bende olmayan vasıfların böyle mübalağalı bir tarzda söylenmesi. Ben böyle takdim edenleri azarlardım, mani olmağa çalışırdım. … Şimdi biz bu kardeşlik duygusuyla, sevgisiyle, partinin merkez yönetim kuruluna eleman vererek; başkanlıklarına, başkan yardımcılıklarına eleman vererek; gençlik teşekküllerine eleman vererek, böyle devam ediyor idik. …

Bu tavır, bir zaman sonra bariz bir değişikliğe uğradı, muhterem kardeşlerim! Çok bariz bir değişikliğe uğradı.. Ve, parti çalışmalarında bize karşı bir tavır başladı. Kaç sene önceden?.. Üç sene önceden, dört sene

önceden, beş sene önceden, altı sene önceden itibaren bir tavır başladı. Nasıl bir tavır başladı?. Bizim dergilerimiz var; nasıl çalıştığını biliyorsunuz, neler yazdığını biliyorsunuz. … Şimdi, bizim Almanya'daki kardeşlerimiz ve partici kardeşlerimiz başladılar, "Bu dergiler, bizim dergilerimiz değildir!" demeğe.. Ama, dergimiz çıktığı zaman, **Milli Gazete** bayram yapıyordu. Çünkü, "İki-üç günlük malzeme çıktı; dergilerden alırız bunları, rahat ederiz" diyorlardı, yazı yazanlar. Hakikaten de, bizim dergilerin malzemesi, emekle hazırlanmış dosyalar vs. özetleniyordu; ***Milli Gazete***'de yayınlanıyordu. Dergilerimizden istifade ediyorlardı ama, "Dergiler, bizim dergiler değil!" diyorlardı. Abone olmak; yok!.. Abone olmaya engel olmak; var! …

Bizim vakfımızdan bazı kimseler, kazara, tesadüfen, istemeyerek, keşke ayaklarım varmasaydı diyerek, bir tüccarın yanına gitmişler üç-dört sene önce.. Demişler ki: "Hakyol Vakfı için, talebeler için burs filan topluyoruz. Siz de katılırmısınız, yardım edermisiniz?.." Cevap olarak: "Biz partiye soracağız; ne cevap verilirse ona göre hareket edeceğiz. Biz doğrudan doğruya, her hangi bir yere yardım yapmıyoruz." filan demişler. Sormuşlar partiye; sorduktan sonra da: "Yapamayız, bu vakıf bizim değil!" demişler. Halbuki, Hakyol Vakfını Hocamız (Rh.A.) kurmuştu. Tüzüğünü ona okumuştum. Hakyol Vakfı'nı dışlamışlar; beğenmiyorlar ve yardım yapmıyorlar. Ama, **İktibas** gazetesi sahibi Ercüment Özkan'ın adamları Almanya'ya gittiği zaman, Almanya'daki mescidlerde para topladıklarını ve buraya geldikleri zaman da, radikal müslüman kardeşlerin; cuma kılmayan, cumayı uygun görmeyen, İrancı müslüman kardeşlerin yurtlarına o paraların harcandığını biliyorum. Yani, biz onlardan da demek ki, daha geride sayılmışız.

Bizim vakfımıza böyle yardım edilmeme durumu var. Bizzat Necmeddin Bey, Konya'ya geldiği zaman, bundan birbuçuk sene kadar önce: "Efendim, böyle iki şey olmaz: Hem Hakyol'a yardım edeceksiniz, hem

Milli Gençliğe; olmaz!.. Sadece Milli Gençliğe yardım edeceksiniz!..” demiştir. Konyalılar burdadırlar, kendilerinden dinledim. Yani, vakfımıza karşı tavır, dergilerimize karşı tavır; benim aciz naçiz şahsıma karşı tavır, kitaplarıma karşı tavır, “Bu kitapları okutmayız!” filan tarzında.. Fakat Milli Gençlik için, “Hocam, Düzce’de konuşma yaparmısınız?” dediklerinde; “Eee, yolumun üzeri, Ankara’ya gideceğim vaaz için; yapıvereyim!” dedim. Ben giderim, onların vakıflarında konuşma yaparım. … Ben onların müesseselerinde ayırım yapmadan konuşma yaparım; onların böyle bir ikili tavır hali, garabeti… Kitaplarımızı okutmama, dergilerimizi okutmama, vakfımıza yardım etmeme; ama, olanca imkânlarıyla elemanlarımızdan faydalanma hali.. Böyle bir değişme.. Böyle bir acaib, garâib durum.. Sübhànallàh!..

Belki düzelirler, belki akıllanırlar, belki bunun ne kadar yanlış bir şey olduğunu düşünürler filan tarzında bizim böyle sabrımız ile, bu böyle bu minval üzere devam ediyordu. Bizim yurtlarımızdaki elemanlar, seçimlerde yardımcı olurlar, seçim konuşmalarına giderler… Bizim hadis enstitüsündeki, ilahiyat fakültesindeki kardeşlerimiz, her tarafa dağılırlar… Almanya’dan gelen kardeşlerimiz arabalarıyla, burdaki kardeşlerimiz bütün gayretleriyle seçim için seferber olurlardı. Onların tavrı ise böyleydi.

Sonradan iş daha da keskin bir hale geldi. Başladılar partinin eğitim seminerlerinde tavır koymaya… Meselâ, bunlardan birisi Yalova’da yapılan eğitim semineridir. Ordaki konuşmaların notları çantamdaydı, bu sabah çıkardım, çantam biraz hafiflesin diye. Cümle cümle okuyabilirdim ama, yanımda değil şu anda. Belki bazı arkadaşlarımızın yanındadır. …

Şimdi, ismini burda bir kardeşimiz yazmış, söylemeyeyim gıybet olmasın; Alay mevzuu yapılmış ***Milli Gazete***‘de: “Şimdi bir de İslâm Şûrâsı meselesi çıktı. Eğitim şûrâsının arkasından, spor şûrâsının arkasından, bir de şimdi İslâm Şûrâsı modası çıktı.” demişler. Hayır!.. Bu moda, peygamber

Efendimiz zamanının modası!.. ***Kur'an-ı Kerim***'in modası!.. Böyle dini gerçeklerle alay edilmez, oyuncak olmaz!.. **Bu adamlar sapıtmış**, şaşırmış, dostunu düşmanını ayırt edemeyecek hale gelmiş. Böyle saçma şey olmaz, muhterem kardeşlerim!.. ***Kur'an-ı Kerim*** hakikatleriyle alay edilmez!.. **Benim böyle kimseyle, dostlukla, arkadaşlıkla, ihvanlıkla ilişkim yok!.. Böyle bir yolla, böyle bir teşkilatla benim ilişkim olamaz! Böyle bir kafayla benim ilişkim olamaz!** …

Aklınızı kullanın, basiretinizi kullanın!.. ***Kur'an-ı Kerim***'i kendinize rehber edinin!.. **Ben Kur'an-ı Kerime aykırı bir şey söylüyorsam, dinlemeyin!** Ben Rasulullah'ın sünnetine aykırı bir şey söylüyorsam, yapmayın! Ama, başkası da söylüyorsa, onu da dinlemeyin! Hesap sorun! "Niye sen Kur'anî bir hakikatle alay ediyorsun?" diye hesap sorun!. Çünkü, birçok insan, **hesap sorulmadığı için şımarıyor**. "**Sen hatâ edersen, seni kılıcımızla düzeltiriz, ey emirel mü'minin!" diyen insanlar kalmadığı için, bazı insanlar şımarıyor,** değişiyor. Değişen ben değilim. 1990 Yılının Ocak ayına kadar**, bütün kusurlarıyla bu kardeşlerimi destekledim**. … Doğru yolda gitmezlerse, babam olsa dinlemem; kardeşim olsa dinlemem!.. Sizi de dinlemem, başkasını da dinlemem; doğru bildiğim şeyi yaparım. … **Bir şeyin yanlış olduğunu bile bile susmak olur mu?**.. Bir yanlışlığın icra edildiğini göre göre susmak olur mu?.. "Hakkın söylenmesi gerektiği yerde susan kimse, **şeytan-ı ahrastır**!" diyor Peygamber Efendimiz. **Şeytandır diyor.** Susmak olur mu?.. Onun çevresinde hoca yok mu. … Niye söylemiyorlar? **Tek başıma kalabilirim**, hiç kimse bana destek olmayabilir; ama ben, yanlış gördüğüm bir şeyi söylerim. Şûrâya dil uzatmak, İslami bir hareket değildir.

"Cihad yapıyoruz." diyorlar, "Ben cihad emiriyim!" diyor. Muhterem kardeşlerim, şu anda bir harp var mı, Türkiye'de?.. Yok!.. Yani, harp yok, kıtal yok, silahlı bir çatışma yok… İrşad var, tebliğ var, ta'lim var, terbiye var, **hakkı söylemek var**, hakkı ikàme etmek için yapılan çeşitli çalışmalar

var. Cihad, kafirlerle olur, kıtal kafirlerle olur. Peygamber SAS diyor ki: “Fitne zamanında eğer bir mü’min bir mü’mine silahını çekmiş olarak gelirse; Hazret-i Adem’in hayırlı oğlu gibi ol! Yâni, katil olan oğlu gibi olma; varsın o seni öldürsün ama, müslüman kardeşine el kaldırma!” diyor. (Eşiddâü alel-küffâri ruhamâü beynehüm) “Kâfirlere karşı sert, kendi aralarında şefkatli…” Mü’minlerin vasfı budur. Mü’min mü’mine el kaldırmaz, **mü’min mü’mine çelme takmaz**. Mü’min mü’minin **aleyhinde olmaz**, mü’mini kötülemez. Mü’min mü’mini dışlamaz. O cihad, kâfire yapılır. Yaptın mı?.. Afganistan’a gittin mi?.. Orda düşmana silah attın mı?.. Cihad emiri!?.. Nerde cihad emirliği yaptın?. Yapmadın, sadece nutuk attın. “Neler yaptık şu vatan için; kimimiz öldük, kimimiz nutuk söyledik.” dediği gibi şairin, sadece nutuk söyledin. …

“Bana biat etmeyen, kendine din arasın!” diyor. Yani, İslâm’dan mı çıkıyor? Böyle saçma şey mi olur?.. Sen nesin?.. **Bulunmaz Hint kumaşı mısın** ki sana ittibâ edeyim? **Kusurlarını görmüşüm**; zaten ekseriyeti sağlayamamışsın, **tüm desteğimize rağmen** yüzde yedilerde kalmışsın! 46 milletvekili + 3 senatörle meclise girmişken, şimdi **sıfıra indirmişsin**. **Yani, ben ne diye sana uyayım?.. Beğenmiyorum ki metodunu!**.. Bizim metodumuz o değil ki! Bizim metodumuz sevgi, kardeşlik, dostluk, vefa, ahde vefa… Hani nerde ahde vefa?.. Peygamber SAS Hazretleri buyuruyor ki: (Lâ imâne men lâ emânete lehü) “Ahdine sadakati olmayanın dini de yoktur.” Diyor. Hani nerde ahde vefa?.. Hani nerde 20 yıllık, 30 yıllık, 40 yıllık arkadaşlık?.. Hani nerde iyiliğe iyilikle mukabele etme?.. Ben seni 1990 yılına kadar desteklemişim, sen benim vakfımı niye desteklemiyorsun?.. Sen benim dergimi niye desteklemiyorsun? **Sen benim kitabımda İslam’a aykırı ne gördün? Hangi kardeşim ne gördüyse söylesin, çıkartalım. Kitap çıkartmayayım, bundan sonra konuşmayayım, hatam varsa susayım.**

Kendi keyfine göre bir yol tutturmuş, “Cihad emiriyim!” diyor. Ne cihadı?.. Fi**gayri** sebilillâh cihad!.. Böyle, Allah yolunda cihad değil ki bu!.. 40 yıldır tanıdığımız insan, tam 40 yıldır tanıştığımız desteklediğimiz insan, **beslediğimiz insan, varlığımızın her çeşidiyle katıldığımız insan; kardeşlerimizin parasıyla bütçesi şişmiş, kabarmış insan, Almanya’dan valizlerle gelen marklarla zenginlemiş** insan… Suud’dan, Kuveyt’ten gelen paralarla şey yapmış insan. Bütün gençlerimizle, okuyan talebelerle –kendi damatlarım dahil, kendim dahil– seçim meydanlarında; Erzurum’un dağlarında; filanca yerin, Samsun’un, Terme’nin, Fatsa’nın köylerinde destekleğimiz insan; bu mudur ahde vefa? …

Aradan 20 yıl geçtikten sonra, 46 milletvekili + üç senatör = 49 parlamenteri sıfıra indirdi; yüzde yedi, yüzde on bir şey… “Bundan sonraki seçimlerde ne tahmin ediyorsunuz, en iyimser tahminlerle?” diye soruyorum; size de sorsam siz de aynı şeyi diyeceksiniz: “Yüzde on, yüzde oniki, yüzde onbeş.” E, bizim Türkiye’de nüfusun % 99 u müslüman. Niye sağlanamamış bu birlik ve beraberlik?.. **Biz, bunun hatasını görüyoruz. Biz, müslümanların kardeşliğinin tam ifade edilemediğini görüyoruz.** Cihad literatürü işliyorlar, cihad literatüründen coşan gönülleri müslümanın üzerine tevcih ediyorlar. Öyle saçma şey olmaz!.. Cihad müslümanla olmaz, müslüman müslümanla cihad etmez. Birisi ötekisine kılıç kaldırırsa, silah çekerse, ölen de öldüren de cehennemdedir. Biz, bunu anlatmağa çalışıyoruz. “Dervişlik metodunu kullanalım! Yolumuz budur, gerçek müslümanlık budur!” diyoruz. “Yaradılanı hoş gör, yaradandan ötürü!” diyoruz. **“Kusuru kendimizde bilelim!” diyoruz**. Millet kusuru kendisinde bilmiyor; “Efendim, % 90 müslüman hatalı” diyor. “Ötekiler, patates dininden!” diyor; tabiri aynen böyle!.. Yani, “Partiyi (RP) destekleyenler tamam, desteklemeyenler patates dininden, diyor; desteklemedikleri için alay ediyor. Cihadı öğüyor, medhediyor,

medhediyor, medhediyor; ondan sonra da, ne diyor: "En büyük cihad, seçim sandığında parti müşahidi olarak bulunmaktır!" diyor.

Peki öyleyse, sen partinin muvaffak olması için, müşahidin bile böyle cihadın en yüksek mertebesinde olduğunu ifade ediyorsun da; niye reye en çok muhtaç olduğun zamanda ve seni en son seçime kadar desteklemiş olan dergâhla savaşa kalktın?.. Madem bu kadar ince, madem başarı o kadar önemli, madem bir sandık başında müşahid olmak bile cihadın en üstünü; sen niye böyle bu kavgayı çıkartıyorsun?.. Niye benim dergilerime, vakıflarıma –sadece benim değil yani, şu veya bu, bir çok şeye– savaş açmış durumdasın?.. **Biraz kusuru kendinde görsene!**

"**Ben de istediğim gibi ictihad ederim!" diyor.** Sen ictihad edemezsin!.. Çünkü sen, ne ayet bilirsin, ne hadis bilirsin, **ne Arapça bilirsin, ne de ictihadın şartlarından** herhangi bir tanesine sahipsin, **ne de ekseriyetle tasvip görmüş ve seçilmiş** bir insansın!. Senin eski yol arkadaşların bile sana kırılmış, senden ayrılmışlar. En son noktaya kadar, sana elinden geldiği kadar yardım etmiş, yaralarını sarmağa çalışmış insanlarız biz. Bize bile tavır almışsın. Sen nasıl cihad edeceksin? …

Kardeşlerimizin şimdi tekkeye bakışı, tasavvuf anlayışı, biatı, intisabı, darmadağın dağıldı. **Senin biata hakkın yok ki, intisab ettirmeğe hakkın yok ki!**.. Her komutan kendisine biat ettirirse; yüzbaşıya bir biat, binbaşıya bir biat, albaya bir biat, generale bir biat, levazım subayına bir biat, ötekine bir biat… Böyle saçma şey mi olur?.. Bir yere biat olur! Hocanın birisi /şeyhin birisi demiş ki: "Şeyhler biat almaz!" Ya peki, bizim tarih boyu meşayihımızın aldığı biat nedir?.. Peygamber Efendimiz'in zamanında insanlar kime bağlanıyordu?.. Peygamber Efendimiz'e bağlanıyordu. İkilik var mıydı, devlet yöneticisi ile şey arasında?.. Yoktu. Ebubekir Sıddık (R.A.) zamanında ikilik var mıydı?.. Yoktu. Ondan sonra var mıydı?.. Ondan sonra var mıydı?.. Ondan sonra var mıydı?.. Yoktu. Ondan sonra,

öyle insanların eline geçti ki, Peygamber Efendimiz'in torunlarını katlettiler. O zaman evliyaullaha, meşayih-i izama biat edilegeldi. Medine-i Münevvere'nin mescidinin kapısını tuttular, "Ya Abdülmelik İbni Mervan'a biat edersiniz, ya da hepinizin burda kafasını keseriz!" dediler; kahren biat aldılar. Ne yapsın adam? Aciz..

Ne yaptınız yani, örfi idare zamanında; ne yapabildik?.. İnsan aciz olduğu zaman, yönetime ne diyebiliyor?.. Kafkasya"daki ne yapabildi, Kırım'daki ne yapabildi, Kazakistan'daki kardeşim ne yapabildi?.. Kahren olduğu zaman ses çıkartmıyor. Ne yapacak, kime biat edecek?.. Biatsız mı kalacak? Yani, "Zamanının imamını bilmeyen, cahiliye ölümü ile ölür." Üç kişi bir araya gelse, bir tanesini imam seçmeleri lazım! …

Bir kısmı diyor ki: "Hocam, parti kuracakmışsınız!" Parti kurabilirim, bu benim hakkım. Hiçbir zaman kurmam demedim. Parti kurmak sadece bir şahsın inhisarında değil; **hele beceriksiz olduktan sonra, hele başaramadıktan sonra**. İlle bir şahıs parti kurar da, ondan sonrası kuramaz diye bir şey yok. Eğitimlerinde söylüyorlar, "İkinci bir baş çıkarsa, başını kesmek lazım!" diyorlar. Yani, kesme tabiri var literatürlerinde. Hem de kaç seneden beri! … Bu, onların kararıyla olacak bir şey değil! Düşünürüm taşınırım, kendim bir hareket yaparım. Bu, kendimi bağlar. Beğenilirse siz de katılırsınız; **beğenmezseniz, siz de katılmazsınız**. Uygun görürseniz siz bir hareket yaparsınız; ben onu beğenirsem, ben size katılırım. Yani, benim bir parti kurma iş politikayla olmaz!" diyor. Politikayla olmazsa nasıl olur?.. Yani, mevcut şartlar içinde yapabileceğin her şeyi yaparsın, ona göre çalışırsın. Hiç kimse kalmasa, kendi imkânlarınla sen doğru olan şeyi yaparsın. Bir Osman Kirişçioğlu, tek başına adaydı Ankara'da (1969 seçimlerinde). Ben ilk defa seçme-seçilme hakkını kullanıyordum, oyumu ona verdim. Çünkü, ben müslümanım diyordu. Başka hiçbir partiye vermedik ona verdik; tek kişiye verdik. Neden? **İslâm'ı temsil ediyor, vebal altında kalmayayım diye**.

*

Coşan'ın ifadelerinin **bir bölümü** böyle..

Erbakan'a yönelttiği eleştirilerin **büyük bir kısmının doğru**, bir kısmının da **aşırı ve yersiz** olduğu görülüyor.

Evet Erbakan, çok ciddi hatalar yaptı. Çok **yanlış** sözler söyledi. Bunların bir kısmını kendim de bizzat dinlemiş bulunuyorum.

Cihad emirliği bir safsataydı. Kendisini **halife** gibi gösterip **biat** almaya kalkışması, hilafet ve biat kavramlarını rezil rüsvay etmekten başka birşey değildi.

İctihat yapmaya kalkışması ise, haddini bilmezlikti.

Coşan, bunları eleştirmekte haklıydı elbette.

Ancak, **başarısızlığı** eleştiri konusu yapması yanlıştı.

Başarı ve **tevfik,** Allah'tandır.

*

Erbakan'ın cihad etmeyip **mercedeslerde** gezmesini de konu edinmişti ki, bu bizzat kendisinin de yaptığı birşeydi. (Burada bazılarının bir çifte standardı da ortaya çıkıyor. Kendileri mercedese binince olay **çağın imkânlarından faydalanma** ve hizmet için uygun araçları kullanma, başkası binince "**dünya adamı**" haline gelme oluyor.)

Mehmed Zahid Efendi'nin **Erbakan** hakkındaki "Görevden ayrılsın" emrinin söz konusu edilmesi ise, mesela **Türkeş** hakkındaki **kanaatlerinin** de söylenmesini gerekli kılardı. Ki kendisi sonradan Türkeş ve Yılmaz'la aynı masanın etrafında biraraya gelmişti.

Sonuçta, Mehmed Zahid Efendi “Erbakan ayrılsın, Başbuğ Türkeş partinin başına geçsin” demiş değildi.

Millî Gazete’deki şûra ile alay edilen yazıya gelince, onu yazan, gazetenin Almanya temscilcisi Nazır Özsöz’dü. Daha sonra, başbakanlığı sırasında Erbakan’ın basın danışmanlığını yapmıştı.

Coşan’ın o yazıdan dolayı söz konusu kitle hakkında verdiği hüküm şuydu: **Sapıtmışlar**.

İfadeleri şöyle:

> Alay mevzuu yapılmış ***Milli Gazete***‘de: “Şimdi bir de İslâm Şûrâsı meselesi çıktı. Eğitim şûrâsının arkasından, spor şûrâsının arkasından, bir de şimdi İslâm Şûrâsı modası çıktı.” demişler. Hayır!.. Bu moda, peygamber Efendimiz zamanının modası!.. Kur’an-ı Kerim’in modası!.. Böyle dini gerçeklerle alay edilmez, oyuncak olmaz!.. **Bu adamlar sapıtmış**, şaşırmış, dostunu düşmanını ayırt edemeyecek hale gelmiş. Böyle saçma şey olmaz, muhterem kardeşlerim!.. Kur’an-ı Kerim hakikatleriyle alay edilmez!.. **Benim böyle kimseyle, dostlukla, arkadaşlıkla, ihvanlıkla ilişkim yok!.. Böyle bir yolla, böyle bir teşkilatla benim ilişkim olamaz! Böyle bir kafayla benim ilişkim olamaz!**

Şahsen, **bundan daha kötüsüne, açıkça laikliği savunanlara şahit olmuş bulunuyorum.** Yanlış anlaşılmasın, bunu yapanlar Erbakancılar değil, kendilerini **sağduyulu** zanneden bir taife..

Ve şöyle diyorlar:

> “SİYASİ KONUMUMUZ NEDİR? **Klasik teoriler**de siyasi konumlar, devletin ekonomiye ve bireysel yaşantıya ne derecede müdahil olduğuna göre belirlenmektedir. **Ülkemizde daha geçerli** olan ise, konumların şimdiye dek ‘millet’ tanımlarımızın üzerinden yapıldığı iki unsura; **dini**

değerlere (İslam) ve milliyetçiliğe (Türk milliyetçiliği) nasıl baktıklarına göre belirlenmesidir.

BİZİM ESAS ALDIĞIMIZ SİYASİ EKSENLER: Biz, partilerin liberal, devletçi, milliyetçi, sağ veya sol olmalarından **daha önemli konum belirleyicileri** olduğunu düşünüyoruz. Bunlardan ilki **bağımsızlıkları**dır. İkincisi ise **kendi düşünce eksenleri içerisinde**, bakışlarında ve uygulamalarında ne kadar **sağduyulu** olduklarıdır.

Acizane ben de, böyle kimselerle **dostlukla, arkadaşlıkla, ihvanlıkla** ilişkim olmasından Allahu Teala'ya sığınırım.

Bir tarafta klasik teoriler ve **ülkemizde daha geçerli olandinî değerler** (İslam) ve milliyetçilik varmış, diğer tarafta ise, **bunların esas aldığı,birilerinin bağımsızlığı ve *kendi düşünce eksenleri* içindeki sağduyuları** bulunuyormuş..

Acizane, **Allahu Teala'dan niyazım, dinî değerleri, yani İslâm'ı esas almayı bana ebediyen nasip etmesi ve bunun dışındaki herşeyden, her değersizlikten uzak tutmasıdır.**

Dinî değerleri ve İslâm'ı bir tarafa bırakıp **başkalarının bağımsızlıklarına ve kendi düşünce eksenleri içindeki sağduyularına** "fit olanlar"la aynı yolda yürümekten Allahu Teala'ya sığınırım.

Evet, Coşan, Erbakan'ın **cihad emirliği** tiyatrosunu eleştirirken haklıydı, fakat, Cemaat'in başına daha kötüsünü, "**doğal lideri/emiri**" bela etti.

Naylon **cihad emirine** savaş açarken, **İslâmî değerlere bağlılığa alternatif olarak sağduyuculuk ideolojisi** üretecek birinin doğal liderlik nefsaniyetinin temeline harç koydu.

Vatandaş **doğal lidermiş**. Liderlik adamın **doğa**sında var, fazladan birşey yapması gerekmiyor. Başkaları ise onun **doğal tâbileri**.

Ne yazık ki, bu **komedyanın** önünü açan, Esad Coşan hocaydı.

Erbakan’a karşı “**âlimin üstünlüğü**” meselesini vird-i zeban yaptı, fakat kendisinin yerine, Amerika’dan diploma almış olmak dışında bir özelliğinin bulunduğunu bilmediğimiz birini getirdi.

“O BENİM AKRABAM DEĞİLDİR”

Prof. Dr. Mahmud Esad Coşan’ın, bir önceki yazıda aktardığımız 26 Mayıs 1990 tarihli konuşmasının, “**akıl**”dan ziyade “**duygular**”a hitap ettiği söylenebilir.

O yüzden, **ilmî** altyapısı yetersiz olsa da, **retoriğin** mükemmel olduğu kabul edilebilir.

Evet, **belâgat** bakımından çok iyi bir konuşma olmakla birlikte, **fikir** bakımından zayıf ve tutarsız.

Tutarsızlıklardan birini, **Erbakan**’ın siyasî hareketi için, *“Parti, **dergâhımızın** bir aksiyonu olarak başladı”* şeklindeki değerlendirmesi oluşturuyor.

Mehmed Zahid Efendi’nin partiyi desteklemiş olması, partinin “**dergâhın aksiyonu**” kabul edilmesi için yeterli değildir.

Parti, **Erbakan**’ın aksiyonuydu.

Burada **Mehmed Zahid Efendi**, ne “azmettirici”dir, ne “yönlendirici”. Sadece onaylayıp destek vermiş durumdadır.

Bu yüzden, “Parti, **dergâhımızın** bir aksiyonu olarak başladı” şeklindeki söz, bir abartıdır. Partinin kurucu kadrosu da bunu göstermektedir.

Başlangıçta Parti’ye **Nurcular** da bir ucundan destek vermişlerdi, sonradan bu koalisyon bozuldu.

*

Coşan’ın konuşmasındaki bir başka sorunlu alanı, **Parti-Dergâh** ilişkisinin destek ve yardımlaşma boyutuyla ilgili değerlendirmeleri oluşturuyor.

Parti mensuplarının dergilere **abone** olmamalarından, Hakyol Vakfı'nı **dışlamaları** ve **yardımdan mahrum** etmelerinden, kitaplarının okunmasına **izin** vermemelerinden şikâyetçi oluyor.

Bu, anlaşılabilir bir durumdur, ancak, ayrıca bir de "**tasavvuf edebiyatı**" yapmamak şartıyla.

Seni mahrum edeni senin de mahrum etmen, "**adil**" bir davranıştır, fakat "**güzel ahlâk**" daha başka birşeydir.

Hadîste, güzel ahlâk (tezahürleri) olarak şu üç şey sayılıyor: *"**Sana vermeyene vermen**, sana gelmeyene gitmen, sana zulmedeni affetmen."*

Ancak, bu tür ahlâkî hasletler şer'î açıdan **zorunlu** değildir; Şeriat çerçevesinde zorunlu olan, zulmetmemek ve hak yememekten ibarettir.

Bir insanın, "**Bana vermeyene ben de vermem**" demesi normaldir, ancak ayrıca bir de tasavvuf ve güzel ahlâk edebiyatı yaparsa, bu, yakışıksız bir tutarsızlık olur.

Bu durumda, *"**Tasavvuf yâr olmaktır, bâr (yük) olmamaktır**"* lafını da unutması gerekir.

Bunu yapmıyor, tasavvufu "başkasının kendisine yâr, kendisinin de başkasına bâr olması" şeklinde anlıyorsa, buna tasavvuf denilmez.

Bir insan, başkasına bir iyilik yaptığı zaman "**başa kakıyor**", ayrıca, yardım ettiği kişilerin mutlaka kendisine yardımcı olmak ve bedel sunmak zorunda olduklarını düşünüyorsa, yani illa da bir **karşılık** bekliyorsa, bunun adı **iyilik** olmaz, **ticaret** olur.

Allah için yapılan iyiliğin karşılığı Allah'tan beklenir, **kullardan** değil.

*

Evet, insanın kendisine yardım etmeyen insana yardım etmemesi aslında şer'î açıdan **caizdir** ve **normal** bir insan davranışıdır; gayet normaldir, ancak, tasavvuftan, dervişlikten, vefadan ve güzel ahlâktan bahsetmemek şartıyla.

Normaldir, fakat lahana turşulu perhiz yapmamak, "Ele verir talkını…" formülünü hayata geçirmemek kaydıyla..

Bunun bir adım sonrasını, aynı *"Bana yardım etmeyene ben de yardım etmem" tavrını kendisine karşı sergileyenlere karşı uygulanan* **psikolojik baskı** oluşturur genellikle.

Başkası size yardım etmediği zaman, *"Hani dostluk, hani* ***vefa****, hani kıymet bilirlik?!"* diye **kıyameti koparıyorsanız**, buna karşılık aynı şeyi bir başkası size söylediğinde, "tasavvufun **bâr** olmamak, **yâr** olmak" olduğunu hatırlıyorsanız, **dervişlik** dersi veriyorsanız, sizin tasavvuf anlayışınızda ya da uygulamanızda bir sorun var demektir.

*

Coşan'ın yaklaşımındaki bir başka sorunu, **Hakyol Vakfı**'na niçin yardım edilmesi gerektiğini açıklarken Mehmed Zahid Efendi tarafından kurulmuş olmasını hatırlatması oluşturuyor.

Uygun olan, "Hakyol Vakfı'nın **şu şu projeleri** vardı, onlar aksadı" demesi olabilirdi.

Evet, Vakfı **Mehmed Zahid Efendi** kurdurmuştu, ama fiilen başında olan o değildi, vefat etmiş bulunuyordu.

Onun ismi üzerinden başkalarını **borçlu** çıkarmak yerine, Vakfın **mevcut faaliyetleri çerçevesinde** insanların desteğini almaya çalışmak daha uygun olurdu. (O sıralarda üniversite öğrencilerine burs verme ve kalacak yer sağlama şeklinde

bir faaliyeti vardı. Yeri gelmişken söyleyeyim, öğrenciliğim sırasında Hakyol Vakfı'na ne burs başvurusunda bulundum ne de oradan burs aldım.)

Ayrıca, mesele şayet **hayır yapmaksa**, başkaları kendi hayırlarını başka kanallarla gerçekleştiriyorlarsa, bunu dert etmemek gerekir.

*

Evet, **Mehmed Zahid Efendi**'nin adı üzerinden sitemde bulunmak ve onun adı üzerinden meşruiyet üretmeye çalışmak çok doğru değildi.

Ki bu tavrın mevcut yapıda **kurumsallaşmış** olduğunu görüyoruz.

Kendisini **doğal lider** ilan eden biri çıkıyor, ipe sapa gelmez bir sürü şey yapıyor ve sonra da, Esad Coşan'ın adı üzerinden o şahsın eylemleri **meşrulaştırılmaya** çalışılıyor.

"Nasıl olur da **laikliği** savunursunuz?" diyoruz, "İyi ama, Esad Coşan Hocaefendi 'Doğal Lider'i yerine bıraktı. Vardır bir hikmeti" diyorlar.

Hz. Ebu Bekir r.a. vefat edeceği sırada Hz. Osman'a şöyle bir **vasiyet** yazdırmıştı:

> "Bismillâhirrahmânirrahîm. Ebû Bekr bin Ebî Kuhafe'den müslümanlara taahhüttür. Şöyle ki: Ömer bin Hattab'ın size halife olmasını istiyorum. Adil davranacağını ümit ve temenni ediyorum. Eğer zulmederse **ben gaybı bilmem**. Ben (bence) sizin için hayırlı olanı tavsiye ediyorum!"

Hz. Ebu Bekir bu ifadelerin halka okunup tebliğ edilmesini istemiş, bu yapıldıktan sonra yanındakilere şöyle demişti:

> "Size öyle bir kişiyi halife olarak teklif ediyorum ki, **o benim akrabam değildir** (Bir yakınımı kayırmış değilim). Ömer bin Hattab'ı halife kabul ediyor musunuz? Bence (liyakat bakımından) hilafete en yakın olan odur."

Orada bulunan herkes, “Kabul ediyoruz” cevabını vermişti.

Hz. Ebu Bekir’in yerine tavsiye ettiği kişi, **Cennet’le müjdelenmiş** olanlardan Hz. Ömer.. Ve Hz. Ebu Bekir, hilafete en layık olan kişinin o olduğunu düşünüyor. Buna rağmen ona tam anlamıyla **kefil** olmuyor ve *“Eğer zulmederse ben gaybı bilmem”* diyor. Zulmetmeyeceği garantisini vermiyor.

Hz. Ebu Bekir’le kıyaslandığında Esad Coşan’ın cirmi nedir?!.. Ve Hz. Ömer’le kıyaslandığında, yerine bıraktığı kişi kaç para eder?!

*

(Bir vatandaş olarak herkesin siyaset yapma hakkı vardır. İstediği partiyi de destekleyebilir. Sorun burada değil, sorun, “**maneviyat**” ile partiler arasında kurulan ilişkinin mahiyetinde ve **üslup**ta.

Dergâh siyaset yapmaz diye birşey yok, ama bunu **vakarla, hikmetle, edeple** yapar. “Üç hilali yükseltelim” dediğinizde veya “Bu seçimde üç hilali desteklemek bizce faydalı görünüyor” şeklinde konuştuğunuzda, “**hilal**” kavramı üzerinden **İslâm**‘a atıfta bulunmuş olursunuz. Haç nasıl Hristiyanlığın sembolü ise, hilal de İslâm’ın sembolüdür. **Bozkurt** ise, **Türkler’in putperestlik döneminin sembolü** olarak, Tekin Alp takma adını kullanan **Moiz Kohen gibi Yahudiler** tarafından 100 yıl kadar önce tedavüle konulmuş bir simgedir.

“Hilal”den söz ettiğinizde, desteklediğiniz kitleye “Sizinle böyle bir ortak paydada buluşmak istiyoruz” demiş olursunuz. “Bozkurt”tan söz etmek ise, bir **teslim oluş**tur. Türkler’in putperestlik dönemini hortlatmaya çalışan **Yahudi projesine** teslim oluş.

Tarikat hırkasının üstüne bozkurt rozeti/**suret**i takılmaz.

Bir partinin seçim kampanyasına çocukça bozkurt **slogan**ı atarak katılan bir dergâh, artık dergâh olmaktan çıkmış demektir. Bu, bir dergâhın intiharıdır; **misyon**unu yitirmesi, **tarihî kimliği**ne ihanet etmesidir.)

ZAMANIN ZAMANSIZ İMAMLARI

Coşan'ın Erbakan'la ilgili konuşmasının "**kritik-analitik**" değerlendirmesine kaldığımız yerden devam edelim.

Erbakan'a yönelik tenkitlerinin önemli bir bölümünde **haklı** olmakla birlikte, bazen onun yanlışına karşı bir başka **yanlışı** savunduğu görülüyor.

Mesela diyor ki:

> "Kardeşlerimizin şimdi tekkeye bakışı, tasavvuf anlayışı, biatı, intisabı, darmadağın dağıldı. **Senin biata hakkın yok ki, intisab ettirmeğe hakkın yok ki!**.. Her komutan kendisine biat ettirirse; yüzbaşıya bir biat, binbaşıya bir biat, albaya bir biat, generale bir biat, levazım subayına bir biat, ötekine bir biat… Böyle saçma şey mi olur?.. Bir yere biat olur!"

"Bir yere biat olur!" demesi, buradaki biatten kastının "**halifeye biat**" olduğunu ortaya koyuyor.

Çünkü, ancak hilafet anlamında biatte sadece **bir yere** biat söz konusu olur.

Bununla birlikte, kendisine yapılan **intisab**ı biat (halifeye biat) olarak nitelendirirken, "Bir yere olur" kaydını unutuyor.

Eğer sadece "bir yere" olursa, nedir bu tarikat ve şeyh **bolluğu**?!..

Coşan'ın konuşmasında bunun **cevabı yok**.. Bu bahislere hiç girmiyor..

Erbakan'a, "**Senin biata hakkın yok ki**" derken, gerçeği söylüyordu.

Ancak, aynı gerekçelerle kendisinin de **biat** almaya hakkı bulunmuyordu.

Daha doğrusu, kendisine yapılan **intisab**ı biat olarak nitelendirmesi büyük bir hata idi.

İki nedenle..

Birincisi, intisab ile biati, yani tasavvufî tarikattaki **şeyh-mürid** ilişkisi ile halife-ümmet (devlet başkanı – İslâm toplumu) ilişkisini birbirine karıştırması kabul edilebilecek birşey değildi..

İkincisi ise, kendisi de halifeliğin (devlet başkanlığının) **şartlarını taşımıyordu**..

Coşan'ın şu ifadeleri de **tamamen yanlış**:

> "Ne yaptınız yani, örfi idare zamanında; ne yapabildik?.. İnsan aciz olduğu zaman, yönetime ne diyebiliyor?.. Kafkasya"daki ne yapabildi, Kırım'daki ne yapabildi, Kazakistan'daki kardeşim ne yapabildi?.. Kahren olduğu zaman ses çıkartmıyor. Ne yapacak, kime biat edecek?.. Biatsız mı kalacak? Yani, "**Zamanının imamını bilmeyen, cahiliye ölümü ile ölür.**" Üç kişi bir araya gelse, **bir tanesini imam** seçmeleri lazım!"

Öncelikle şunu belirtmek gerekiyor. "Zamanın imamını bilmeyen, cahiliye ölümü ile ölür" şeklindeki söz, Ehl-i Sünnet'in **hadîs** kitaplarında (**sahih kaynaklarda**) yer almamaktadır.

Ancak, **Şiîler**'in kitaplarında bunun hadîs olarak rivayet edildiği görülmektedir.

Bu sözün bu haliyle **hadîs** olması biraz zor, çünkü Peygamber Efendimiz s.a.s. **cevâmiü'l-kelîm**dir, onun hadîsleri az sözle çok manayı ifade eder ve mantık hatası içermez.

Tek başına "**zamanın imamı**" ifadesi bile bir defa sorunlu.. Zamanın imamı olmaz, ümmet kendi içinden birini imam/halife olarak seçer. Yani, zamanın imamını bilme değil, biat yoluyla belirleme söz konusu..

İkinci olarak, “zamanın imamı” diye birşey olacağını kabul etsek bile, tek başına onu “**bilmek**” birşey ifade etmez, tâbi olmak ya da biat etmek önem taşır.

Üçüncü olarak, “zamanın imamı”nı **bilmeyen**den ziyade, **bilip de tâbi olmayan** cahiliye ölümü ile ölmeye daha lâyık olurdu. Değil zamanın imamını bilmemek, bir kimse yaşadığı yer itibariyle Peygamber Efendimiz s.a.s.’i bile hiç bil(e)mese, salt **bilmemesi** itibariyle sorumlu olmaz. **Sorumluluk**, bilme ile başlar.

Dördüncü olarak, “zamanın imamı” ifadesi **her zamanın mutlaka bir imamının** bulunması gerektiği ön kabulüne dayanmaktadır ki (Nitekim Coşan, “Biatsız mı kalacak!” demektedir), bu ön kabul, **Buharî**, **Müslim** ve **Ebu Davud**’da yeralan **sahih** bir hadîse aykırıdır. (Hadîsi aşağıya almış bulunuyoruz.)

Beşinci olarak, zamanın **imamları**ndan değil de **imam**ından söz edilmesi, günümüzdeki **parçalanmışlık** çerçevesinde herkesin cahiliye ölümü tehlikesi ile yüzyüze olduğu anlamına gelir. (Mesela, “**doğal lider**”in çevresindeki kişilere göre, İslâm dünyasının nüfusunu iki milyar kabul edersek, bir milyar 990 milyon 990 bin kişi cahiliye ölümünü haketmiş durumda, doğal liderin doğal tâbisi 10 bin kişi ise kurtuluyor.)

Ayrıca, “zamanın imamı” ifadesi çerçevesinde **Coşan**’ın kendisi de şöyle bir ikilem ile karşı karşıya:

Şayet zamanın imamı kendisi ise, ona tâbi olmayan **iki milyara yakın** müslüman batıp gitmiş durumda.

Yok, zamanın imamı kendisi değilse, bu defa o da **cahiliye** ölümü tehlikesi ile başbaşa.

*

Coşan’ın ifadelerindeki sorunlar sadece bunlar da değil..

Bir taraftan, Şiiler'in hadîs diye naklettikleri sözü aktarıyor, diğer taraftan da, *"**Üç kişi bir araya gelse**, bir tanesini imam seçmeleri lazım"* diyor.

Doğal olarak bu söz, üç kişinin **yolculuk** yapması durumunda aralarından birini emîr seçmeleri ile ilgili hadîsi hatırlatıyor.

Ancak, yolculuktaki emîrlik, devlet başkanlığı ya da **halifelik** değildir.

Ayrıca, olaya bu açıdan bakıldığında, her zaman aynı anda pekçok farklı grup devamlı surette yolculuk halinde olduğu için, emîrlerin/imamların **sayıca fazla** olabileceğini düşündürür. Bu durumda da, Coşan'ın "tek yere biat" sözü anlamsız hale gelir.

Bunun yanı sıra, Erbakan'ın etrafındakiler de, "Evet, biz de üç-beş kişi bir araya geldik, **Erbakan**'ı imam yaptık" diyebilirler.

Yani, Coşan'ın sözlerinin nereden bakılsa **mantığı** yok..

Ancak, **sahih kaynaklarda** şu hadîs yeralmaktadır:

> **"Her kim, imama itaatten bir el kadar ayrılırsa, Kıyamet gününde Allahu Teala (cc)'ya ameli hususunda, lehinde hiçbir hücceti olmayarak kavuşacaktır. Her kim de boynunda bey'at olmadığı halde ölürse, cahiliye ölümü ile ölmüş gibi olur."**
>
> (***Sahîh-i Müslim***, 1851.)

Ancak, ***Sahîh-i Müslim***'in şârihi **İmam Nevevî**, bu hadis-i şerifi *"Müminlerin **halifesi varken** ve meşru bir mazereti söz konusu değilken bey'at etmeyenler"* şeklinde şerh etmiştir.

Huzeyfe radıyallahu anh'in naklettiği şu hadîs, bu noktayı açık bir biçimde ortaya koyuyor:

Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a halk hayırdan sorardı. Ben ise, bana da ulaşabilir korkusuyla, hep şerden sorardım. (Yine bir gün:) "Ey Allah'ın Resûlü! Biz Cahiliye devrinde şer içerisinde idik. Allah bize bu hayrı verdi. Bu hayırdan sonra tekrar şer var mı?" diye sordum. "Evet, var!" buyurdular.

Ben tekrar: "Peki bu şerden sonra hayır var mı?" dedim. "Evet, var! Fakat onda dehan/duman da var" buyurdular. Ben: "Duman (dehan) da ne?" dedim. "Bir kavim var. Sünnetimden başka bir sünnet edinir; hidayetimden başka bir hidayet arar. Bazı işlerini iyi (marûf) bulursun, bazı işlerini kötü (münker) bulursun" buyurdular.

Ben tekrar: "Bu hayırdan sonra başka bir şer kaldı mı?" diye sordum. "Evet! Cehennem kapısına çağıran davetçiler var. Kim onlara icabet ederek o kapıya doğru giderse, onlar bunu ateşe atarlar" buyurdular. Ben: "Ey Allah'ın Resûlü! Ben (o güne) ulaşırsam, bana ne emredersiniz?" dedim. "Müslümanların cemaatine ve imamlarına uy, onlardan ayrılma. İmam sırtına (zulmen) vursa, malını (haksızlıkla) alsa da onu dinle ve itaat et!" buyurdular. "O zaman ne (bir imam etrafında toplanıp Şeriat'i yeryüzünde hâkim kılan) cemaat ne de imam yoksa?" dedim. "O takdirde bütün **fırkaları** terk et (kaç)! Öyle ki, bir ağacın köküne dişlerinle tutunmuş bile olsan, ölüm sana gelinceye kadar o vaziyette kal!" buyurdular.

[**Buharî** (Fiten 11, Menakıb 25); **Müslim** (İmaret 51, (1847); **Ebu Davud** (4244, 4245, 4246, 4247).]

İmam Gazalî, ***İhya***'nın "Uzlet" kitabında, **hadîslerde geçen "cemaat" tabirinin, müslümanların çoğunluğunun tâbi olduğu imamın (halifenin) emri altındaki müslüman topluluğu** ifade ettiğini açıklamaktadır. Aynı husûsu İmam Nevevî de vurgulamaktadır.

Bugün ülkemizde “cemaat” olarak adlandırılan oluşumların benzerlerine ise, diğer İslâm ülkelerinde doğru bir adlandırma ile **hizip** ya da **fırka** adı verilmektedir.

“**Gerçek şu ki, sizin bu ümmetiniz tek bir ümmettir**.” (Enbiya, 21/92; Mü’minun, 23/52)

Meselenin bir başka boyutu daha var.

Coşan, o boyutu, bir başka konuşmasında şöyle dile getirmektedir:

> “Toplulukla beraber olmak, cemaatten değildir. Hakikatten kopmuş olan milyarlarca da olsa tefrikadadır. İnsanın hak ile beraber olması birlik ve beraberliktir; batıl ile beraber olması tefrikadır.”
>
> (M. Es’ad Coşan, ***İslâmî Çalışma ve Hizmetlerde Metod***, İstanbul, 1995, s. 54.)

Bu ifadeler doğrudur ve ashabın fakihlerinden Abdullah ibni Mesud r.a.’in bir sözüne dayanmaktadır.

Ancak, bunu diyen insanın, bir taraftan da, *“Bundan sonraki seçimlerde ne tahmin ediyorsunuz? ... ‘Yüzde on, yüzde oniki, yüzde onbeş.’ E, bizim Türkiye’de nüfusun **% 99’u** müslüman”* diye konuşması anlamsız hale gelir.

Olaya salt hakkı savunma açısından bakması gerekir.

DÖNEKLİĞİN ALTIN ÇAĞI

Coşan'ın Erbakan eleştirisindeki bir başka **çelişkisini** ise şu sözleri oluşturuyor:

> **"Cemaleddin (Kaplan) Hoca** çıkmış, "Efendim, bu iş **politikayla olmaz**!" diyor. Politikayla olmazsa nasıl olur?.. Yani, mevcut şartlar içinde yapabileceğin her şeyi yaparsın, ona göre çalışırsın. Hiç kimse kalmasa, kendi imkânlarınla sen doğru olan şeyi yaparsın. Bir Osman Kirişçioğlu, tek başına adaydı Ankara'da (1969 seçimlerinde). Ben ilk defa seçme-seçilme hakkını kullanıyordum, oyumu ona verdim. Çünkü, ben müslümanım diyordu. Başka hiçbir partiye vermedik ona verdik; tek kişiye verdik. Neden? **İslâm'ı temsil ediyor, vebal altında kalmayayım diye**."+

Politikayla olmaz demek, **politikacıyla olmaz** demektir.

Coşan'ın sözünü ettiği "**mevcut şartlar**", gerçekte belirli bir "**politikacı**" tipini dayatmaktadır.

Mesela, 28 Şubat döneminde Erbakan'ın sarıklı tarikat şeyhlerine, hocalara vs. Başbakanlık Konutu'nda **iftar** verdiği ileri sürülerek bir sürü "tantana" çıkarılmıştı.

Erbakan'ın traşlı, kravatlı, "**modern**" kıyafet içinde olması yeterli görülmüyordu.

Evet, Cemaleddin Kaplan, "Bu iş politikayla olmaz" diyordu, Coşan ise, "**Politikayla olmazsa nasıl olur?**" diye cevap veriyordu.

Bu aslında, "**Politikacıyla olmazsa nasıl olur?**" demek oluyordu.

Ancak, aynı Coşan şunu da söylüyordu:

> **"**Peygamber Efendimiz zamanında böyle, bey'at ile intisab kelimeleri arasında bir ayrılık düşünülmüyordu. Bunu Refah Partisi çıkarmıştır

bizde… Kendisi politik eğitimini yaparken; 'Bey'at başkadır, intisab başkadır, imamette iktida başkadır… Camiye gelen, imamın arkasına 'Allahu ekber' diye durur; buna imamette iktida derler. Tasavvuf terbiyesi almak için bir şeyhe bağlanır; buna intisab derler. Ama bey'at, bir politikacıya olması lazım' demişlerdir.. Bu kendilerinin görüşleridir, İslamî görüş değildir. Çünkü **İslam'da politikacıya tabi olmak yoktur**, Allah'a tâbi olmak vardır!. Allah'a tabi olmak, Resulullah'a tabi olmakla olur.. **Bir politikacıya bağlanmak laik birşeydir**…."

(M. Es'ad Coşan, ***Yeni Dönemde Yeni Görevler***, 2. b., İstanbul: Seha Neşriyat, 1994, s. 353-356.)

Böylece Coşan, Cemaleddin Kaplan'a, "**Bu iş politikayla olmazsa nasıl olur?**" diye cevap vermiş olduğunu da unutuyordu.

Ayrıca, *"İslam'da **politikacıya tabi** olmak yoktur, Allah'a tâbi olmak vardır!"* sözü de, Haricîler'in akıl yürütüş biçimini hatırlatıyordu: "**Hakem, Allah'tır.**"

Ancak, aynı Coşan, **Erbakan**'a yönelttiği eleştiriler çerçevesinde, kendisinin "politikacı" olabileceğinin "sinyal"ini de veriyordu:

"**Parti kurabilirim, bu benim hakkım. Hiçbir zaman kurmam demedim.** Parti kurmak sadece bir şahsın inhisarında değil; **hele beceriksiz olduktan sonra, hele başaramadıktan sonra**. **İlle bir şahıs parti kurar da, ondan sonrası kuramaz diye bir şey yok.** Eğitimlerinde söylüyorlar, "İkinci bir baş çıkarsa, başını kesmek lazım!" diyorlar. Yani, kesme tabiri var literatürlerinde. Hem de kaç seneden beri! … Bu, onların kararıyla olacak bir şey değil! Düşünürüm taşınırım, kendim bir hareket yaparım. Bu, kendimi bağlar. Beğenilirse siz de katılırsınız; **beğenmezseniz, siz de katılmazsınız**. **Uygun görürseniz siz bir hareket yaparsınız; ben onu beğenirsem, ben size katılırım.** Yani, benim bir parti kurmam şart değil; siz de kurabilirsiniz, başkası da kurabilir. Daha iyi niyetle, daha büyük

müslümanı kucaklayacak bir partiyi kurmak, bugün müslümanların boynunun borcudur!… %7 de kalmayan, % 5 e düşmeyen, ekseriyeti sağlayan, % 60 ı, % 70 i sağlayan bir parti kurmak, müslümanların boynunun borcudur!"

Böylece, "politikacı" olmak, bir "**borç**" haline geliyordu.

Gerçekte, Cemaleddin Kaplan'ın "Bu iş partiyle olmaz" şeklindeki "toptancı" inkârı kadar, Coşan'ın "Partiyle olmazsa nasıl olur?" şeklindeki "toptancı" kabulü de yanlıştı.

Kaplan aslında, "Bu iş partiyle olmaz" derken, "**Bu iş dernekle olur**" demiş oluyordu, çünkü Almanya'daki faaliyetlerini Alman yasaları çerçevesinde kurulmuş bir derneğin çatısı altında yürütüyordu.

Partiyle olmayan işin dernekle hiç olmayacağını anlayamıyordu.

Coşan'ın unuttuğu ise şuydu: Partiye izin verenler, "bu iş"in partiyle olmaması için gereken altyapıyı hazırlıyor, yollara lüzumlu mayınları döşüyorlardı.

Sizi hangi **bataklıklarda** nasıl perişan edeceklerini çok iyi biliyorlardı.

Öyle ki, **"bu iş" olsun diye kurduğunuz parti, bir zaman sonra, "Bu işin olamayacağını ya da olmaması gerektiğini" savunan insanlar yetiştiren bir merkez haline gelebiliyordu.**

Bunun böyle olduğunu anlamak için, Türkiye'deki siyasî tabloya ve partilerin "**söylem**"lerine bakmak yeterlidir.

Nitekim, Erbakan'ın demir attığı, atmak zorunda kaldığı liman, sadece "**yaşanabilir bir Türkiye**" idi.

Talebeleri ise, "**din milliyetçiliği**"**ne karşı olduklarını bile** (hem de defalarca) ilan ettiler.

Yani "**bu iş**"**i, tabutuna en paslı çivileri çakarak toprağa gömdüler.**

Coşan'ın varisleri ise, çok daha **açık** konuşmaya başladılar.

Dinî değerlere karşı "başkalarının bağımsızlıklarını" ve "birilerinin kendi düşünce eksenleri içinde sağduyulu olmalarını" savunmaya başladılar.

Ve, dinî değerler ifadesine, "Herhalde kelime oyunu yapıyorlar,batıl dinlerin değerlerini (!) kastediyorlar" diye düşünülmesine fırsat vermeyecek şekilde açıklık getiriyor, parantez içinde "İslam" tabirine yer veriyorlardı.

(Onların ifadelerinin itikadî bakımdan çok tehlikeli olduğunu anla**ma**mak için **manen kör** olmak gerekir. İsteyen gitsin, o ifadeleri kullanan bir kişinin "**hükmü**"nü Halil Günenç hocaya sorsun. Bu tür ifadeleri kullanan kişilerin bir yandan da **âyet-hadîs** okuyarak dindar görünmelerinin, ibadetlerini başkalarının gözlerine sokmaya çalışmalarının tek başına bir kıymeti yoktur. Öncelikle yanlış sözlerinden **tevbe** ve **teberrî** etmeleri gerekir. *[Kişinin kendi beyan ve **ikrar**ının bulunduğu yerlerde artık ayrıca **şahit** istenmez. Nitekim bu husus **Mecelle**'de, bir genel kural olarak, "**Kişi ikrarı ile muaheze olunur**" şeklinde yeralır. Köy görününce artık kılavuz aranmaz.]*

Şayet bu ifadeleri kullananlar kendilerini sürekli **Esad Coşan**'ı referans göstererek aklamaya çalışmasalardı, Coşan'ın hatalarının farkedilmesi belki şimdi olduğu kadar önemli ve öncelikli hale gelmeyebilirdi. Adamlara şer'an caiz olmayan söylem ve eylemlerini düzeltmeleri gerektiğini söylüyorsunuz, "İyi ama, Hocaefendi '**doğal lider**'i yerine bırakmıştı" diyorlar. Esad Coşan'ın varisi olması, **"user manual" müctehidini** aklamaya yetmez, çünkü dinî konularda Esad Coşan'ın **ölçütler**ine ve **seçim**lerine uygunluk değil, ***Kur'an*** ve **Sünnet**'e uygunluk beklenir. Esad Coşan, **referans** alınabilecek bir merci de değildir [İctihat şartlarını

kendisinde bulunduran bir âlim değildir ki, birileri onu imam kabul edip de ictihatlarını kaale alsınlar]. Kalemle bir doğru çizmek için **cetvel**den yararlanırsınız, Esad Coşan ise ne yazık ki bir cetvel doğruluğuna sahip değil. Bir demir **testeresi** gibi; uzaktan baktığınız zaman cetvel gibi düz görünüyor, fakat yakından incelendiğinde, bir yığın **mikro zikzak**tan oluştuğu görülüyor. Kaldı ki, **Esad Coşan'ı referans gösterenler, sağ olsaydı ondan beklenmeyecek hatalar yapmaktalar.** Bununla birlikte, şayet sağ olup da bu yapılanları destekleseydi, tercihlerine itibar etmek gerekmezdi.

Çünkü bağlılık **şahıslar**a olmaz, **ilkeler**e olur. İlkeler unutulup şahıslara bağlılık esas alındığında, **araç** amacın yerini almış, **amaç** haline getirilmiş olur. Böylesi bir "şahsa bağlılık" tavrı, ilkelere **ihanet** sonucunu verir. Nitekim, tartıştığımız olayda durum budur; adamlar **İslâmî/dinî değerlere/ilkelere** karşı "**efendi**"lerinin "bağımsızlık" ve "sağduyu" gibi yaldızlı laflarını tercih edebiliyorlar. **Allah'ın koyduğu değerleri** beğenmiyorlar da, "**doğal efendi**"lerinin zırvalarında **hikmet** arıyorlar.

Şunu da belirtmek gerekiyor ki, Coşan-Erbakan ihtilafında, **Erbakan**'ın geçimsizliği, ben-merkezciliği, tekelciliği ve hatada ısrarı daha açıktı. **Patates dini** falan filan laflarıyla çizmeyi aşmıştı. Bu noktada Coşan [esas itibariyle o da yanlış düşünüyor olmakla birlikte], üç nedenle, benim gibi konuyu o sırada tam bilmeyenlerin gözünde daha haklı görünüyordu: Birincisi, Erbakan'ın aksine [kısmen yanlış anladığını ya da yorumladığını sonradan anlamış olsak da] ayet ve hadîsleri daha fazla **referans** gösteriyordu. İkincisi, İlahiyat Fakültesi hocası olması, Mehmed Zahid Efendi'nin halifesi sıfatıyla **şeyh** olarak tanınması, **sarık** ve **cübbe**yle hadîs dersi yapması ve bir "molla **sakal**ı"na sahip bulunması, insanda ilk anda onun "**ehliyetli âlim**" olduğu izlenimine yol açıyordu. Üçüncüsü, Coşan'ın hilafet mevzuunun yanı sıra **şûra** meselesini de gündeme getirmesi, Erbakan gibi hilafeti **tekel**inde tutma niyetinde olmadığını düşündürüyor, şeyhe intisabı "halifeye biat" gibi gösterme yanlışını insana bir ölçüde unutturuyordu.

Bununla birlikte, şimdi konu üzerinde düşündüğümde, onun **şûra** teklifinin intisab-biat konusundaki hatasını telafi etmeye yetmeyeceğini görebiliyorum. Diyelim ki bir şûra teşkil edilmişti, madem üç kişi bir araya gelince biri imam oluyordu, şûranın reisi kim olacak ve nasıl seçilecekti? Kendisinin aldığını ileri sürdüğü biatin hükmü bu durumda ne olacaktı?

Bu gibi konularda Coşan'ın **açık** hiçbir fikri yoktu. Vardıysa bile biz bilmiyorduk. **Ondaki bu eksikliklere dikkat çekilmesi**, *birilerinin, "görmezden gelinemeyecek boyutlardaki" kendi hataları için* onun "ilmî **otorite**si"ni referans göstermeleri yüzünden, lüzumlu olmanın da ötesinde, elzem hale gelmiş bulunmaktadır.)

MANEVÎ SAVRULUŞ

Coşan ile Erbakan'ın paylaşamadıkları "hilafet/imamet", aslında "gerçekte var olmayan" **sanal**ya da hayalî bir hilafetti.

Olmayan birşeyi paylaşamıyor, mevcut bulunmayan birşey için **kavga** ediyorlardı.

Coşan'a göre, "Parti, Dergâh'ın **aksiyonu** olarak başlamıştı". Ancak sonra, Parti'nin başındaki şahıs, Dergâh'ın başındaki halifenin/imamın koltuğuna **göz dikmişti**. Halbuki biat **tek bir yere** olurdu; onbaşıya ayrı, yüzbaşıya ayrı, binbaşıya ayrı biat olmazdı. Biat, tekkenin şeyhi olarak kendisine yapılıyordu. Şeyhe intisap etmek, aynı zamanda halifeye/imama (**devlet başkanına**) biat etmek demekti. İşte kendisine biat edilmekteydi.. Tek yere biat edilmesi gerektiğine göre, ayrıca bir de Onbaşı Necmettin'in biat alması **ihanet**ti.

Ancak, asıl sorun başkaydı. Ortada gerçekte bir hilafet/imamet **yoktu**.

Çocukların kendi aralarında oyun oynarken rol paylaşımı yapmaları, sonra da rollerine kendilerini kaptırmaları gibi **gülünç** bir tiyatro vardı ortada.

Hilafet/imamet hem fiilen, **pratik** düzeyde yoktu, hem de nazarî/**teorik** açıdan böyle bir hilafet/imamet, imkânsızdı.

Ancak, ortadaki hilafet yarışı, "**bilgisizlik yarışı**" ile tezyin edilmiş olduğu için, iki taraf da düştükleri gülünç durumun farkında değillerdi.

*

Belki de aradaki tek fark, Coşan'ın kendisini, bu konuyu Erbakan'a göre daha iyi "biliyor" **zannetmesiydi**.

Hasbelkader T. C. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Arap ve Fars Dilleri Bölümü'nde okumuş olması nedeniyle Arapça'yı öğrenmiş olmasını, **Arapça kitaplardaki bilgileri bilmesinin teminatıymış** gibi kabul ediyordu adeta.

Oysa, ortada, herhangi bir **temel eseri Arapça'sından** okumuş olduğunu gösteren bir **alâmet** bulunmuyordu.

Akademik düzeyde ne Kelâm, ne Fıkıh, ne de Tasavvuf uzmanıydı.

Uzman olmadığı gibi, bu alanların klasiklerini ya da **temel** eserlerini (baştan sona) okumuş olduğunu gösteren açık ve yeterli bir iz ya da emâre, konuşmalarında bulunmuyordu.

Arapçası vardı; yanı sıra, meslek hayatı sırasında karşılaştığı birtakım dinî metinlere dağınık biçimde **gözatmış** olduğu anlaşılıyordu.

Bunun ötesinde derli toplu, **düzenli**, sistematik, **bütüncül** ve kapsamlı bir dinî tahsili ya da bireysel okuma faaliyetinin bulunduğu izlenimi insanda oluşmuyordu.

Usûl ilimlerini bilmediği de fark ediliyordu. Yıllarca ***Râmûzü'l-Ehâdîs***'i takip ederek hadîs dersi vermişti, fakat bunlar, basit tercüme ve çağrışım yoluyla yaptığı yorumlardan ibaretti.

Hadîs usûlüne hâkim olduğunu gösteren açıklamalara bu derslerinde rastlanmıyordu.

Akıcı ve anlaşılır konuşan iyi bir **hatip** ya da **vaiz** olduğu söylenebilirdi, fakat, teknik anlamda "âlim" değildi.

Bu eksikliği onun, Erbakan olayında **şeyhliği** (irşad faaliyetini) de düzgün yapamamasına yol açmıştı.

Erbakan'a, "Ne ben halifeyim, ne de sen!" **diyememiş**, onunla sanal halifelik postunu kapma kavgasına girişmişti.

Hilafet/imamet konusu ile ilgili fıkhî hükümleri bilmiyordu.

Halbuki **bunlar, itikad kitaplarına bile girmiş durumdaydı.** Buradan anlaşılıyordu ki, **temel/klasik bir itikad kitabını bile** ciddi bir şekilde okumamıştı.

Okuyup da **kaale almadıysa, daha kötüydü**; fakat, okumamış olduğu anlaşılıyordu.

*

Daha farklı birşey yapıyor, hadîslerden kendi aklınca çıkardığı sonuçları bir **müctehid edasıyla** aktarıyordu.

Ancak, müctehid imamlardaki **vasıflar** onda bulunmadığı için, ictihadına temel yaptığı bir hadîsin son cümlelerinin ne dediğini bile fark edemiyor ya da unutuyordu.

Hadîsteki kelimelerin **anlam sınırlarına** da dikkat etmiyordu, etmeyi başaramıyordu.

Mesela, âlimlerin peygamberlerin varisleri olduğunu hatırlatıyor, fakat buradaki **peygamberler** kelimesinden sadece tek bir peygamberi, Peygamber Efendimiz s.a.s.'i anlıyordu.

Hadîsin sonunda varislere bırakılan mirasın **ilim** olarak gösterilmiş bulunduğunu da fark edemiyordu ya da unutuyordu. **Seçici algı** ile ictihad yapmaya kalkışıyordu.

İşin daha enteresan tarafı, kendisinin farkında olmadan ictihad yapmakta bulunduğunu anlayamadığı için, Erbakan'ı, liyakati ve ehliyeti bulunmadığı halde ictihad yapmakla **suçluyordu**.

Bunda haklıydı, fakat, aynı **kusur** kendisinde de vardı.

*

Bu **yetersizliği**, kendisinden sonrası için de yanlış adımlar atmasına yol açmıştı.

Bir yandan, “**Her işin başında âlimler olmalıdır**” diye konuşmuştu, diğer yandan da kendisine bağlı işlerin başına **varis** olarak ilimle alâkasız birini getirmişti.

Ve bu “doğal varis” ile onun kahve dövme ameliyesindeki “hınk” deyicilerinin, işe, laikliği içselleştirmekle başladıkları görüldü.

Esad Coşan “**Politikacıya tâbi olmak laik birşeydir**” diyerek laiklik konulu hassasiyetin **zirve** ya da **uç** örneklerini verirken, vefatından sadece üç buçuk yıl sonra, onun kız torunu, “doğal varis”in kurduğu partinin **etkilisi ve yetkilisi** olarak, yaklaşık 30 kişilik bir **e-mail “şûra” grubu**nda laiklik **propagandası** yapabilmişti.

Ve bu gruptaki kişiler, bir koyun teslimiyetiyle bu faciayı seyretmişlerdi. “Doğal efendi”lerini ürkütmemek gayesiyle, **sükût**larının **ikrar** olarak anlaşılması için üzerlerine düşeni yapmışlardı.

Orada, şahsen buna karşı çıktığımızda, ***iskenderpasa.com*** adlı siteye **riyakârca** konulan ayet ve hadîs meallerinin gerçek işleviyle tanışma imkânına da kavuşmuştuk.

Oraya bizi **aşağılama** amacı taşıyan metinler konulmuştu.

Bizimle yaptığı o tartışmanın ardından kız torunun tabela partisinin genel başkan yardımcılığına getirilmiş olması nedensiz değildi. (Bu “**doğal efendi**” ya da “beşik efendisi”, bir yandan tabela partisi ile “kuzuları” laikliğe ve **dinî değer yokluğu**na alıştırırken, diğer yandan da “meleme”yi bile akıl edemeyen bu aciz koyun sürüsünü **bozkurtlar**ın önüne atmanın hesabı kitabı ile meşguldü.)

Bu “doğal efendi”, kuzuların kayıtsız şartsız ve de sınırsız (ve de şuursuz) itaatinden o kadar emindi ki, kurdurduğu partinin internet sitesine, İslâmî değerleri/ilkeleri bir tarafa atmaya karar verdiğini bile yazdırabilmişti.

“**Bizde ‘dinî değer’ kalmadı, yerine ‘bağımsızlık’ ve ‘sağduyu’ verelim” diyordu.**

Hem de “el kesesi”nden.. “Başkalarının bağımsızlıkları ve kendi düşünce eksenleri içinde sağduyulu olmaları neyinize yetmiyor ey **şaşkın, gafil, kıymet bilmez ve isyankâr** sürü” diyordu.

Böylece **hak, batıl yerine konuluyor, batıl da hak imiş gibi gösteriliyordu.**

Coşan’ın, Erbakan’la yaptığı bilgisizce tartışmanın ürettiği ortamın “**doğal meyve**”leri işte bunlardı.

*

(Birisinin haber vermesi sonucu, bu “bağımsızlık” ve “sağduyu” edebiyatçılarının bir **anayasa teklifi metni** hazırlamış olduklarını öğrenmiştim.

Metnin ardındaki fikrî temeli iki esas oluşturuyordu: Birincisi, Batılılar’ın “**nominalizm**” diye adlandırdıkları anlayış, ikincisi ise **çoğunluğun** onayını ve **bireysel rıza**yı **değer ölçütü** ve **referans** haline getiren “**laik demokratik**” dünya görüşü.

Nominalizmleri, kavramları **içeriksiz** hale getirmeleri ve **keyfî** surette, yani diledikleri şekilde tanımlayabileceklerini kabul etmelerinde kendisini gösteriyor. Böylece ortaya, muazzam bir **cehalet** çıkıyor. Sanki yerel hak – evrensel hak diye bir ayrım yapılabilirmiş gibi “**evrensel hak**”tan söz ediyorlar ve bu kavramı şöyle tanımlıyorlar: “Evrensel hak, doğruluğu her özgür aklın ve vicdanın kabul edeceği kesin ve ortak olan değerdir.” Böylece, “**hak**” kavramının bizzat kendisi hak olmaktan çıkıyor, **batıl** hale geliyor. Bir defa, **hak** başka birşey, **değer** başka birşeydir. **Hukuk felsefesi** kitaplarında ayrıntılı biçimde bir “**değer teorisi**” yer alır ve, iş olsun diye yazılmış şeylerden oluşmaz. Bu cümleyi yazan kişi, “**hak**” kadar “**değer**”i de bilmiyor. Hadîste, “**Sihir haktır**” buyurulmaktadır, fakat sihrin hak (gerçek, vâki) olması, onun **değer** olması anlamına gelmez. Tam aksine sihir,

değersizliktir. Sihrin hak olduğunu kabul etmek için, bu gerçeği "**her** özgür akıl ve vicdan sahibinin" kabul etmesini beklemek de ahmaklıktır.

Bu adamlara, 2004 yılında, şûra e-mail grubu tartışmaları sırasında "**hak**" konusunu anlatmıştım; fakat işte bu kadar anlamışlar. Hâlâ, *"Evrensel hak, doğruluğu her özgür aklın ve vicdanın kabul edeceği kesin ve ortak olan değerdir"* diye yazabiliyorlar. Bu cümleyi yazan kişinin bir **düşüncesiz** olduğunu her akıl sahibi anlar. Cehalet ilimle gider, fakat **tefekkür eksikliği** tedavi edilebilecek birşey değildir. Her cümlesi bir **facia** olan teklif metninin sadece ilk cümlesini yazmak, söz konusu kafasızlığın ne boyutlarda olduğunun anlaşılması bakımından yeterlidir: *"Devlet, hakimiyeti altındaki canlı ve cansız varlıkları temsil eden, ilgili yürütmeyi organize eden yapıdır."* Bu cümleyi yazan kişi, acaba "**temsil**" kelimesinin anlamını biliyor mu?! **Hakimiyet /egemenlik** kavramının ne anlama geldiğini biliyor mu?! Ki egemenlik, **siyaset teorisi**nin en önemli tartışma konularından birini oluşturur. Cansız varlıklarla **hâkimiyet** ilişkisi kurulmaz, **sahiplik/mülkiyet** ilişkisi kurulur. Canlı varlıklarla olan ilişki bile, sadece **hür insanlar** düzeyinde hâkimiyet kapsamına girer.
Hayvanlar, **hâkimiyet**in değil, **mülkiyet**in konusudur. Bununla birlikte devlet, hâkimiyeti altındaki insanların sahip oldukları hayvanların mâliki de değildir. Devlet ile cansız varlıklar arasında bir "**temsil**" ilişkisinin bulunduğundan da söz edilemez. "İlgili yürütmeyi organize eden yapı" şeklindeki ifade de saçmalıktır. Neyle ilgili yürütme, neyin yürütmesi?.. Batı'da anayasa hukukçuları Montesquieu'den beri devlet
içindeki **yürütme** (icra), **yargı** ve **yasama**kuvvetlerinden söz ederler. Mesele sadece yürütmeden/yönetmeden ibaret değildir. Devlet, yürütmeyi organize eden yapı da değildir, çünkü yürütmenin dışında birşey değildir; devlet, bizzat yürütmenin kendisidir, ancak sadece yürütmeden ibaret olduğu söylenemez. Bu ifadeleri okuyan **anayasa hukukçuları** ve **siyaset bilimciler**, ancak gülerler.

Fakat **burada asıl sorun, metnin devamının ortaya koyduğu gibi, laik-demokratik zihniyet çerçevesinde insanların bireysel hoşnutluklarının, bir**

başka deyişle heva ve heveslerinin ve çoğunluğun onayının referans haline getiriliyor olmasıdır.)

İLİMSİZ FETVA

İmamet/hilafet konusu, **akaid** kitaplarımızda da yer almaktadır.

Bunun nedeni, Emevî döneminden itibaren **Şiîler**'in konuyu bir "**tekfîr**" meselesi haline bile getirmiş olmalarıdır.

Bu yüzden, Ehl-i Sünnet uleması, yani görüşlerini temellendirirken **Sünnet**'i esas alan, **taraftarlık** (şialık) yapmayan âlimler, bir zaman sonra, konuyla ilgili hükümleri itikad kitaplarına almayı gerekli görmüşlerdir.

Ehl-i Sünnet'in bu husustaki görüşü, farklı akaid kitaplarında **hemen hemen aynı** şekilde anlatılır.

Buna karşılık, konuyla ilgili düşüncesi ya da inancı salt "**kendi kafası**"na dayananların her biri farklı birşey söylemektedir.

Erbakan'la Coşan'ın konuyla ilgili ihtilafı da, aynı **indîlik** ve sübjektifliğin sonucudur.

Şayet, Ehl-i Sünnet'in akaid kitaplarını **referans** kabul etselerdi, aralarında tartışılacak bir konu kalmazdı. Her iki taraf da görüşünün yanlışlığını itiraf etme mecburiyetiyle yüzyüze gelirdi (Evet, hakikî referanslar ***Kur'an*** ve Sünnet'tir, fakat hak bir mezhebe tâbi olan müttebî/muktedî ya da mukallit için, mezhebinin görüşü referans durumundadır. Ancak medyamızda, Ehl-i Sünnetçilik şampiyonluğu yapıp da bu konuda Ehl-i Sünnet itikadına ters görüşleri savunan tipler de var. Ve minel garâib..)

Mesela Allame Aliyyü'l-Kârî, ***Fıkh-ı Ekber Şerhi***'nde, "imamın vasıfları"nı sayarken şöyle demektedir:

> “Devlet reisinin **mutlak ve kâmil** bir velayet [halkın velîsi/yöneticisi olma] ehlinden olması **şart**tır. Bu da devlet reisinin müslüman, hür, erkek, akıl-baliğ, Allah’ın emir ve yasaklarına riayetkâr, sağlam ve keskin görüşlü, siyâsî [insanları idare etmeyi bilen], cesur ve kuvvetli olmasına; adaleti, kifayeti, şecaatıyla (şer’î) **hükümlerin infazına**, **İslâm hududlarının [şer’î hadlerin/cezaların ya da devlet sınırlarının] korunmasına**, mazlumun hakkının zalimden alınmasına, **zulümlerin önlenmesine kâdir** olması ile olur.”
>
> (İmam-ı Azam, ***Fıkh-ı Ekber Şerhi***, şârih: Aliyyü’l-Kârî, çev. Hüseyin Erdoğan, İstanbul: Hisar Y., t.y., s. 395.)

Görüldüğü gibi, halifenin/imamın, **Şeriat’i uygulayabilmesi, uygulama kudretine sahip olması** gerekmektedir. Bu, **şart**tır.

Aslında, istenen bütün vasıflar, Şeriat’i uygulayabilmesi için lâzım olan vasıflardır.

İmam/halife olduğu ileri sürülen kişi, Şeriat’i toplumda uygulayamadığı, **mazlumun hakkını zalimden** alamadığı (ki bu, mahkeme, asker ve polisle olur), zulümlerin önlenmesine **gücü yetmediği** zaman, onun imamlığı/halifeliği de söz konusu olamaz.

Nitekim Allame Aliyyü’l-Kârî şöyle demektedir:

> “Sonra imamın, düşmanlarından **korktuğu** ve zalimlerin istilasından **çekindiği** için **gizli bir yerde** bulunması doğru olmayıp, halkın önemli işleri için kendisine müracaat etmeleri ve onların işlerini yapması için **açık bir yerde** bulunması gerekir.” (***A.g.e.***, s. 393.)

Adam kendisini **halife** ilan ediyor, fakat ara ki bulasın..

Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı **Erbakan** ve **Coşan** gibi isimlerin imamlığı/halifeliği, **Cem Sultan**’ın **Papa**’nın sözde misafiriyken (aslında esiriyken), kendisini Osmanlı padişahı ilan etmesinden farksızdır.

Köle durumundaki padişah!.. Padişahlık unvanını **alçaltmak** için, böyle bir iddia ile ortaya çıkmaktan daha etkili bir yol olamaz. Ancak Cem Sultan, böylesi bir komedinin altına imza atmamıştır.

Adam değil Şeriat’i uygulamak, siyaset meydanında **İslâm**’ın adını bile ağzına alamadığı için “**Millî Görüş**” diye bir kavramın ardına saklanıyor, sonra da kapalı kapıların ardında **halifelik**ilan ediyor. Ve minel garâib..

Coşan’ın bu noktada **Erbakan**’dan daha yürekli davrandığını söylemek gerekiyor. Ancak onun halifeliği de, Cem Sultan’ın padişahlığından farksızdı. Bir süre Avrupa’da dolaştıktan sonra Avustralya hükümetinin “**eman**”ı altında, Brisbane kentindeki bir çiftlik evinde yaşamaya başlamıştı.

İmam Nesefî şöyle demektedir:

> “Halifenin ortada bulunması, **saklanan** ya da ortaya çıkması beklenen bir kimse olmaması icab eder…. Yalnız halifenin **tam ve mutlak** bir velayete sahip olması ve halkı sevk ve idare kabiliyetine sahip olması gerekir. Bunun gibi halifenin, **kanunları tatbik** edebilecek, İslam memleketlerinin **sınırlarını koruyabilecek**, mazlumun hakkını zalimden alabilecek kudreti haiz olması şartı da vardır.”
>
> (Sa’düddîn et-Taftâzânî, ***Şerhu’l-Akaid***, çev. Talha Hakan Alp, İstanbul: Rıhle Y., 2011, s. 287.)

Gelin görün ki, bizim naylon halifelerimiz değil bunları yapmak, kendilerini korumaktan bile **aciz**diler.

Evet, hepimiz aciziz.. Fakat bu acziyeti, **boş ve gülünç iddialarla** taçlandırmanın bir anlamı yoktur.

Allame Taftazanî, İmam Nesefî'nin yukarıdaki ifadelerini şerh ederken, ***"Ehl-i Sünnet bu inançla Şia'dan, özellikle Şia'nın İmamiye kolundan ayrılmış bulunmaktadır"*** (***A.y***.) demektedir.

Gerek Coşan, gerekse Erbakan, İmamiye inancının birer versiyonunu savunmaktaydılar, fakat farkında değillerdi.

Yine Allame Taftazanî, ***"İmamlık makamından beklenen işler açısından bakıldığında imamın gizli olmasıyla hiç olmaması arasında bir fark bulunmamaktadır"*** demektedir. (***A.g.e***., s. 288.)

Mertçe ortaya çıkıp, *"Burada Şeriat'in hükmü geçer. Bunu bu topraklarda uygulayacağım. Uygulamama karşı çıkanlarla ise, Hz. Ebubekir'in zekât vermeyenlerle savaştığı gibi savaşacağız.* ***Ya devlet başa, ya kuzgun leşe****!"* diyemeyen bir imamın **varlığı ile yokluğu birdir**.

Hatta, böylesi bir imamın, yani boş imamlık iddiasıyla ortaya çıkan birinin bulunmaması, hilafet kurumunun **gülünç** hale getiril**me**mesi bakımından daha iyidir.

Yine, Allame Aliyyü'l-Kârî'ye göre, *"**selef**in fasık olan devlet reislerine onlardan korktukları için **zahiren** itaat ettikleri, aleyhlerinde **kıyam** etmek mümkün olmadığı için onlara **isyan** etmenin caiz olmadığını söylediklerini **zannetmek** doğru değildir"*. (***Fıkh-ı Ekber Şerhi****,* s. 395.)

Buradaki **selef**, Coşan'ın sözünü ettiği **ulema** ve (gerçekte var olmayan) meşayihe karşılık gelmektedir.

Allame Aliyyü'l-Kârî, Coşan gibilerin **zannının** (bilgi değil) yanlış olduğunu açıkça ifade etmektedir.

(Ehl-i Sünnet itikadını doğru dürüst bilmeden Ehl-i Sünnet savunuculuğu yapan bir zatın, ikide bir "**son halife**" Abdülmecid için ağıt yaktığı görülüyor. Halbuki, Abdülmecid'in Mustafa Kemal atamalı sözde halifeliği, Şeyhülislam Mustafa Sabri Efendi gibi âlimler tarafından reddedilmiştir. Nitekim, Şeyhülislam'ın konuyla ilgili görüşlerini bir makalesinde aktaran Dr. Mehmet Nam, şöyle demektedir:

> "Bu noktada Abdülmecid'in hilafetine de değinen Mustafa Sabri, pazarlıkla yapılan böyle bir hükümetsiz hilafeti kabul etmemektedir. Çünkü Abdülmecid Efendi, tayin olunmuş ve **hükümeti** elinden alınmıştır. Ona göre Abdülmecid hükümetsiz bir niyabete sahiptir. Bu durumda bütün, parçasından yoksundur. Bu da **imkânsız**dır. Zira hilafet, hükümet ve niyabetten ibarettir. Ona göre, (Mustafa Sabri, ***Hilafetin İlgasının Arkaplanı***, Çeviren: Oktay Yılmaz, İstanbul: İnsan Yayınları.1998, s. 86.) artık hilafet makamının bütün yetkileri elinden alınmıştır. İslâm âlemi de bu duruma ses çıkarmamış, razı olmuştur. Bu durumda **hiç bir işi, vazifesi ve hükmü olmayan**halifenin, İstanbul'da oturması ile [ülkeden kovulup] dışarıda oturması arasında önemli bir **fark kalmamıştır**. Dolayısıyla o, Abdülmecid Efendi'nin aslında İstanbul'dan çıkartılırken değil, hükümetsiz hilafeti **kabul ettiği gün azlolunduğunu** belirtmektedir. Ancak **Abdülmecid Efendi bunu bir buçuk sene sonra [ülkeden kovulunca] anlamıştır.")**
>
> (Dr. Mehmet Nam, "Son Şeyhülislam Mustafa Sabri Efendi'ye Göre Din-Devlet-Hilâfet İlişkisi",***Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi – The Journal of International Social Research***, Cilt: 4 Sayı: 16 (Kış 2011), s. 303-304.)

Darısı, Ehl-i Sünnet'i bilmeyen Ehl-i Sünnet savunucularının başına.. İnşaallah onlar da, Abdülmecid gibi meseleyi anlar.

Ancak, öyle görünüyor ki, Erbakan ile Coşan, bu konudaki hatalarını hiç anlayamadılar.

*

Bununla birlikte, Coşan'ın sorunu salt bilgi eksikliği değildi; **mantık** yürütüş biçimi de tutarsızdı.

Mesela, *"Peygamber Efendimiz'in zamanında insanlar kime bağlanıyordu; Peygamber Efendimiz'e bağlanıyordu. İkilik var mıydı, devlet yöneticisi ile şey arasında? Yoktu. Ebubekir Sıddık (R.A.) zamanında ikilik var mıydı? Yoktu. Ondan sonra var mıydı? Ondan sonra var mıydı? Ondan sonra var mıydı? Yoktu"* şeklindeki ifadeleri, **yersiz** ve **alâkasız**..

Birincisi, devlet başkanının, **ikilik** ortaya çıkmasın diye "**herşey**" olması gerekmiyor..

İkincisi, Peygamber Efendimiz s.a.s. ile ondan sonrakilerin konumu aynı değildir. Çünkü o, **peygamber**dir. Peygamberlik ve devlet başkanlığı onun şahsında **birleşmiştir**. İkinci bir peygamber yok… Buna karşılık, Peygamber Efendimiz s.a.s.'den sonraki dönemde, tek bir şahsın **âlim** olması ya da insanları irşad etmesi diye birşey söz konusu değildi.

Tek bir peygamber mevcut olunca, ortaya **ikilik** çıkmaz. Ama, pekçok âlimin bulunduğu yerde, **ikilik** bile değil, **çokluk** ya da **çoğulculuk** ortaya çıkar.

Hz. Ebubekir dönemine gelince.. Madem ortada ikilik yoktu, neden Nakşibendiye silsilesi ile Kadiriye silsilesi birbirinden **farklı**? Neden ikincisinde Hz. Peygamber s.a.s.'i doğrudan **Hz. Ali** izliyor?.. Neden o silsilede Hz. Ebubekir, Hz.Ömer ve Hz. Osman yok?.. Nakşibendiye silsilesinde neden Hz. Ebubekir'den sonraki halifeler atlanıyor, **Selman-ı Farisî** r. a.'e geçiliyor?..

Demek ki, **ikilik** var..

O kadar var ki, birtakım şeyhlerin, hem Nakşibendiye, hem Kadiriye, hem Çeştiye, hem Sühreverdiye vs. **halifesi olmakla övündüklerine** bile şahit olunabiliyor. İkilik bile bu şeyhleri “kesmiyor”.

Üçüncüsü, “İkilik var mıydı?!” diye sorarsanız, bir başkası da, “Hz. Peygamber s.a.s. zamanında **mezhep** de yoktu, **tarikat** de yoktu” diyebilir.

“Peygamber Efendimiz s.a.s. zamanında böyle **ikilik, dörtlük** vs. mi vardı, nerden çıktı bu dört mezhep vs.?!” diye sorabilir.

Sorar da, meseleyi bilenler, böylesi bir **mantı(ksızlı)ğa** ancak güler..

Kendini çok “akıllı” kabul edip, “Var mıydı ikilik?!”diye sorduğun zaman, karşındaki adam, “Peygamber Efendimiz s.a.s., kendisinden sonrası için birisini halife olarak atadı mı?! Var mıydı böyle atama ya da veraset?.. Yoktu..” derse, ne cevap vereceksin?..

Şöyle mi diyeceksin: “Vardı, Hz. Muaviye, yerine oğlu Yezid’i atamıştı..”

Peygamber Efendimiz s.a.s. Hz. Ebubekir r.a.’i **açıkça** yerine halife tayin etmiş olsaydı, ne Ensar kendi aralarında halife seçmeye kalkışabilirlerdi, ne de Hz. Ali gibi zatlar Hz. Ebubekir’e biati geciktirebilirdi. Hz. Ebubekir’in Peygamber Efendimiz s.a.s.’in hastalığı sırasında imamete geçirilmesi gibi hususlar onun hilafeti için bir **işaret** olarak kabul edilebilirdiyse de, yine de bu, o makama açıkça tayin edilmesi anlamına gelmiyordu. Şayet böyle olsaydı, biatı geciktiren Hz. Ali gibi sahabeler Rasulullah’a (s.a.s.) **isyan** etmiş kabul edilirlerdi. Kimse onları bu şekilde suçlamamıştır. Nitekim Hz. Ebubekir de, “Ben sizin en hayırlınız olmadığım halde sizin başınıza halife **seçildim**” diye hutbe irad etmiştir, **“Atandım”** dememiştir.

Şia’nın savunduğu gibi Hz. Ali, Hz. Peygamber s.a.s. tarafından hilafet için **tavsiye** edilmiş ya da atanmış olsaydı, bu durumda da ashabın Hz. Ebubekir’in

hilafetine **rıza** göstermesi mümkün olmazdı. Hz. Ali de, böylesi bir durumda **sessiz** kalacak kadar **ödlek** biri değildi.

"İkilik var mıydı?!.. Yoktu.." demeyi biliyorsan, işi şeyhlikle karıştırıyorsan, o zaman, "Şeyhlik/halifelik konusunda atama yoktu" demeyi de bileceksin..

Yok, "O başka, bu başka" diyorsan, o zaman, "Biat başka, intisap başka kardeş" diyecek kadarcık bir tutarlılığın olacak.

Ya bu **perhiz** edebiyatından vazgeçeceksin, ya da bu lahana **turşu**su bağımlılığından kurtulacaksın.. İkisi bir arada olmuyor..

Tutup Hz. Peygamber s.a.s.'i örnek veriyor, ulemanın **üstünlüğünden** bahsediyorsan, yerine, hiç değilse, âlim olduğu insanlar tarafından kabul edilen birini "**tavsiye**" edeceksin. Hz. Ebubekir'in yaptığı gibi.. Ayrıca, tayin etmeyeceksin, **tavsiye** etmekle yetineceksin..

Ya da, oğlu Hz. Hasan'ı bile **tavsiye** etmekten kaçınan, meseleyi insanların kendi aralarındaki müşavere ve istişareye bırakan Hz. Ali gibi davranacaksın.

Yahut, **İmam Gazâlî** gibi, "Şeyhliğin fıkhî hükmü, devlet başkanlığı filan değildir, **muallimlik**ten ibarettir" deyip meseleyi doğru bir zeminde ele alacaksın.

Bunu yapmazsan, olacağı şudur: Senin mirasının üstünde birileri **İslâmî değerleri** aşağılar, birtakım çevrelerin gerçekte mevcut olmayan **bağımsızlığına** ve **sağduyusuna** umut bağlarlar.

Deccaliyet (yalancılık, hile ve aldatma; çağdaş tabirle algı operasyonu) mantığıyla "**yaldızlı laflar**"ın peşine düşerler.

SEN-BEN KAVGASI

Erbakan'ın bir "**gizli gündem**"inin bulunduğu hep söylenmiştir.

Günümüzde ise, onun **talebeleri**nin, "gizli gündem"lerinin **bulunmadığını** sürekli olarak ifade ettikleri görülüyor.

Belki de, "gizli gündem", sadece resmî ideolojinin bekçilerine karşı yok. Buna karşılık, topluma karşı, (Yaşar Büyükanıt ile) **Dolmabahçe** protokolü gibi uygulamaların gösterdiği şekilde, bir ölçüde var.

Kapalı kapılar ardında neler döndüğünü bilmiyoruz.

Bununla birlikte, Erbakan'ın bir "**gizli gündem**" olarak görülebilecek söylemlerinin tümden İslâmî bir nitelik taşıdıklarını söylemek mümkün değildi.

Daha doğrusu, Erbakan, **kayıt edilmesine izin vermediği** kapalı kapılar ardındaki konuşmalarında İslâmî bir kavramsal çerçeve ile konuşuyorduysa da, akıl yürütüş biçimi İslâmî açıdan sorunluydu.

Herşeyden önce, "**halifelik**" anlamını yüklediği bir "**cihad emiri**" unvanını kendisine yakıştırıyordu.

Ona göre, "cihad emiri"ne tâbi olmayı reddedenler, "**patates dini**"nden kabul edilmeliydi. (Bunları bizzat dinlemiş bulunuyoruz.)

Ancak Erbakan, söz konusu konuşmalarında, kendisinin dışarıda "**kuş dili**" konuştuğunu da belirtmekten geri kalmıyordu.

Gerçekten de, dışarıdaki kuş dili çerçevesinde, **60-70 milyon kardeşti**.

Erbakan'ın kendisini desteklemeyenlere layık gördüğü patates dininden olma yaftası, ucu "**tekfir**"e kadar uzanabileceği için, çok büyük bir hata idi. (Mesela

Almanya'da Millî Görüş camilerine devam eden insanlar arasında, bu tür söylemlerden etkilenerek, diğer camilere gidenleri açıkça tekfir edenler vardı. İnsanlara böyle ağır bir suçlama yöneltebilmek için, öncelikle, Erbakan'ın siyasî hareketini ve tezlerini desteklemek gerektiğini, "farklı düşünmeye imkân vermeyecek açıklık ve kesinlikteki" şer'î delillerle göstermek gerekiyordu. Bunun gösterilemeyeceği ise açıktı. Gösterilebilseydi bile, o delile göre amel etmemek değil, ancak o delili reddetmek böylesi bir üslubu haklı hale getirebilirdi.)

Erbakan'ın "**cihad emirliği**" teorisi, Esad Coşan ile aralarında yaşanan çatışmanın da temelini oluşturuyordu.

Çünkü Erbakan'a göre, bütün **şeyhler**, cihad emirine tâbi olmak zorundaydı.

Cihad emiri tek bir tane olurdu, şeyhler ise sayıca çok olabilirdi. (Gerçekte sadece "**halife**"nin tek olması gerekir. Halife, birden fazla cephede çok sayıda cihad emirini görevlendirebilir. Böylesi "cihad emirleri", insanlara, "Benim kumandam altına girmek zorundasınız" da diyemez; onu atayan halife, kimlerin onun emri altında bulunacağını belirler. Böylece Erbakan, hiçbir şer'î delile dayanmadan **kafasından** fıkhî hükümler icat ediyordu.)

Coşan, bu noktada Erbakan'a muhalefet etti, fakat onun "cihad emirliği" teorisinin geçersizliğini vurgulamakla yetinmek yerine, **tam tersi yönde** bir iddia ile ortaya çıktı.

Ona göre de, müslümanların **din âlimlerine** biat etmeleri gerekiyordu ve **şeyhlere** yapılan **intisap**, aynı zamanda halifeye yapılan biat anlamına geliyordu.

Böylece, âlim olmakla şeyh olmayı birbirine karıştıran, ayrıca kendisini "din âlimi" ilan eden Coşan'a göre, Erbakan, kendisinin başında bulunduğu tekkenin önceki şeyhine (**Mehmed Zahid efendiye**) intisap/biat etmişti, o halde, halefi sıfatıyla kendisine de biat etmiş sayılırdı.

Bu akıl yürütüş biçimiyle Coşan, gerçekte, kendisinin din âlimi sayılmasına imkân verecek bir müktesebata ve "tahkîk" hassasiyetine sahip bulunmadığını da **belgelemiş** oluyordu.

Bir an için, intisabın biat anlamına geldiğini kabul etseydik bile (ki daha önceki yazılardan anlaşılabileceği gibi gerçekte gelmez), **Mehmed Zahid efendiye** yapılan biatin Esad Coşan'a da yapılmış kabul edilmesi gerektiğini savunabilmesi için, insanın, halifeliğin ve biatin ne anlama geldiği konusunda sıfır bilgiye sahip olması gerekirdi.

Ya da, böyle bir insanın, başkalarını "kafasına göre ictihat yapmakla" suçlarken, kendisinin de işine gelince kafadan fıkhî hüküm **uydurduğunu** kabul etmek gerekiyordu. (Coşan, âlimlerin önemine dair bu kadar gürültü kopardıktan sonra, kendi yerine, bilgisiz birini bırakmıştı. Oysa cemaatte, Ahmet Akın Çığman, Ali Rıza Temel ve Yahya Alkin gibi, **cemaat dışı çevreler**in de "hoca" olarak kabul ettikleri isimler vardı. Ayrıca, Orhan Çeker ve Ahmet Turan Arslan gibi ilahiyat profesörleri mevcuttu. Şu bir gerçek ki, Esad Coşan şayet "hoca" olarak bilinen bir başkasını yerine bırakmış olsaydı, cemaatte laikliğin savunulması, "İslâmî değerler"in alenen dışlanması ve doğal liderlik ilanı gibi tuhaflıklar muhtemelen yaşanmazdı. Çünkü bir başkasının, "Mehmed Zahid efendinin torunu ve Esad Coşan'ın oğlu olmanın verdiği mirasyedilik özgüveni"nden mahrum bulunduğu için, bu kadar pervasızca hareket etmesi mümkün olmazdı. Maalesef Esad Coşan, Mehmed Zahid efendinin halefi olması hasebiyle kendisine itimat edenlerin güvenini boşa bırakmış, Erbakan'la tartışması sırasında yaptığı âlimin üstünlüğü ve emaneti ehline verme edebiyatını daha sonra bir kenara bırakmıştı. Sıra vâris'ini belirlemeye gelince **ilim** ve **emanet** bahislerinin yerini, "**yakınlık**"/oğulluk ve "**sırdaşlık**" lafları ve kıstasları/kriterleri almıştı.)

Esad Coşan, cihad emirliği meselesini de doğru bir zeminde tartışmak yerine, Afganistan'ı örnek göstererek, Erbakan'ın aslında cihad anlamına gelen bir faaliyette bulunmadığını söylemeyi tercih etmişti.

Böylece, cihadı “**kıtal**” olarak yorumlamıştı. (“**Cihadın en üstünü zalim idareciye hakkı söylemektir**” hadîsinin de gösterdiği gibi, cihad her zaman “kıtal” şeklinde yapılmaz.)

Coşan, Erbakan’ı eleştirdiği konuşmasında, Ercüment Özkan’ın, **İsmail Nacar**’ın ve **Emin Çölaşan**’ın kendisine saldırmasına rağmen onlara cevap vermediğini, müslüman oldukları için hesaplaşmayı ahirete bıraktığını söylüyordu.

Bununla birlikte aynı Coşan, **Çölaşan’ın “müslümanlığına”olan saygısını**, **Hasib efendi**den beri tekkenin mensubu bulunan Erbakan söz konusu olunca gösterememiş, “**Emanete riayeti olmayanın imanı, ahdinde durmayanın dini yoktur**” hadîsi ile onu “din ve iman” noktasından, bir başka deyişle **müslümanlığı** bakımından hedef almıştı.

Biri patates dini edebiyatı yapıyordu, diğeri ise, muhatabının **dinsiz ve imansız** olduğunu söylemek anlamına gelecek ifadeler kullanıyordu.

Bu noktada Coşan, Erbakan’a hatalarını açık bir biçimde gösterecek, diğer bir ifadeyle onu ve izleyicilerini doğruya **irşad edecek** bir yaklaşım ve üslubu benimsemek yerine, emirlik eksenli bir “sen-ben kavgası”nın tarafı olarak ortaya çıkmış, eleştirilerini özellikle bu noktaya teksif etmişti.

Din âlimlerine itaat edilmesi gerektiğini söyleyerek dolaylı biçimde kendisinin **âlimlik** vasfına vurguda bulunmakla birlikte, gerçekte ilmen geçersiz ve yanlış bir tezle Erbakan’ın karşısına çıkmıştı.

Ve aslında, Arapça’yı bilme dışında, âlimlik vasfını hakedecek şekilde İslâmî ilimlerin herhangi bir dalında, **otorite** olmayı geçtik, dikkate alınmasını gerektirecek bir **uzmanlığı** yoktu.

Ne fıkıhta, ne tefsirde, ne kelamda ve ne de hadîste ve hadîs usûlünde uzman kabul edilmesini sağlayacak bir ilmî **birikimi** vardı.

Bu noktada, Esad Coşan'ın benimsediği tutumun kendi oğlu Nureddin tarafından bile **mesnetsiz** bulunduğu, ona bile **inandırıcı** gelmediği görüldü.

Erbakan'ın vefatı üzerine taziye mesajı yayınlayan Nureddin, bu mesajında, Saadet Partisi'nin liderinin Mehmed Zahid efendiye, onun vefat ettiği 1980 yılına değil, **1979'a kadar** talebelik yapmış olduğunu özellikle vurgulamıştı.

Bu durumda Esad Coşan'ın, Mehmed Zahid efendinin **halefi** sıfatıyla "Erbakan'ın talebeliğinin devamı" iddiasında bulunması yersiz ve anlamsız oluyordu.

Yine, Nureddin'in 1979'da biten "talebelik" yorumu isabetli kabul edildiğinde, Esad Coşan – Necmettin Erbakan ilişkisinde **ahdinden dönen** tarafın, 1990 yılındaki tutumuyla Esad Coşan haline geldiği düşünülebilirdi.

Bütün bunların ötesinde, her ne kadar kavrama yüklediği anlam ve içerik yanlışsa da, **Erbakan**'ın "cihad emirliği" terimi İslâmî terminolojide mevcuttu.

Buna karşılık, Esad Coşan'ın vârisi olarak ortaya çıkan Nureddin'in, "**doğal liderlik**" iddiasında bulunmak gibi, İslâmî açıdan hiçbir temele sahip olmayan ve bugüne kadar benzeri görülmemiş bir tutum sergilediği görüldü.

"**User manual**" müctehidi Nureddin, birçok hususta olduğu gibi bu konuda da, Batılılar'ın ürettiği bir kavrama dayanarak, yani onları **taklit** ederek, **bidat** üretmişti.

Sergilediği "doğal liderlik" etiketli "**kişisel saltanat**" davasına **İslâmî kavramlar** engel durumunda olduğu için, denize düşen yılana sarılır hesabı, Batılılar'ın "doğal liderlik" kavramına yapışmıştı.

Nureddin'in bu noktada **Erbakan'dan farkı**; zekâsı, emeği ve bilgisinin onunkine göre sınırlı olması, onunla kıyaslandığında önemsiz, etkisiz, silik ve çapsız bir figür görüntüsü vermesiydi.

Hiç yoktan bir hareket başlatan Erbakan’ın aksine, bir yapıyı manen çökerten yeteneksiz bir **mirasyedi** izlenimi uyandırmasıydı.

Yine de Erbakan, “Atatürk bugün yaşasaydı Refahçı olurdu” diye konuşmakla birlikte, “Refah, Atatürkçüdür” demekten kaçınmıştı. **Sultan Fatih’ten, Alpaslan’dan** vs. söz ederken, **talebelerinin aksine**, bu isimlerin yanına Mustafa Kemal’in adını eklemekten uzak durmuştu.

Millî Görüş, Adil Düzen vs. diyerek **kuş dili** konuşmuştu, fakat, **bozkurt**tan söz ederek **kurt dili**ne geçiş yapmak gibi bir manevî cinayeti işlememişti.

YAZILMASA DA OLURDU DENİLEBİLSEYDİ…

Erbakan ile Coşan'ın hilafet ve biat konusundaki ihtilafı **doğru** ile **yanlış** arasındaki bir çekişme değil, **iki yanlışın** birbiriyle mücadelesinden ibaretti.

Coşan, **şeyh** unvanını taşıyor olması ve ilahiyat fakültesinde Türk-İslâm edebiyatı **hocalığı** yapmış bulunması itibariyle, hatası dolayısıyla kınanmayı daha çok hak etmektedir.

Dinî bilgiler veren okullarda okumamış ve dinî ya da **dinî sayılabilecek kurumlarda** görev almamış bir isim olarak Erbakan'ın bu konularda hata yapması **bir noktaya kadar** normal karşılanabilirdi.

Normal olmayan, ona hatasının bu işi bilenler tarafından **açık ve net bir şekilde** anlatılmamış olmasıdır.

Bu açıdan, Erbakan'ın **etrafında bulunmuş olan bütün hocalarınmesuliyet ve vebal** altında olduklarını kabul etmek gerekir.

Uyarmışlarsa ve Erbakan onlara itibar etmemişse, bu durumda Erbakan'ın vebali artar. Zaten, esas itibariyle bilgisizlik her zaman **mazeret** değildir. (Hiç kimse, kanunu bilmiyor diye, onu çiğnediğinde masum muamelesi görmez.)

Coşan'a gelince, o da, meseleyi iyi ve etraflıca **araştırmadığı**, doğru bir şekilde **anlamadığı**, işine geldiği gibi yorumladığı için vebaldedir.

O, konumu nedeniyle **Erbakan** kadar bile mazur görülemez. Çünkü, Mehmed Zahid efendinin halefi bir **şeyh** olması, ilahiyat fakültesinde **hocalık** yapmış bulunması ve salihlere özgü **kılık kıyafetiyle** dikkat çekmesi itibariyle, savunduğu görüşlere daha çok dikkat etmek durumundaydı.

Muhataplarını **dâl** (dalalete/sapıklığa düşmüş) ve **mudıl** (saptırıcı) olmakla suçlama anlamına gelen ifadeleri açıkça kullanan birinden daha dikkatli, araştırıcı ve titiz olması her zaman beklenir.

İhtisas ve uzmanlık edebiyatı yapan birinden, ihtisasının ve uzmanlığının ne olduğu sorulur.

Ne yazık ki Coşan'ın bu konularda yaptığı konuşmalarda ve kaleme aldığı yazılarda **hamaset ve edebiyat** vardı, fakat **fehm** ve **fıkıh** yoktu.

Böylece, **hadîsleri** yanlış yorumladı, hiç olmayacak manalara çekti, geçmişte yaşamış İmam Gazâlî gibi âlimlere ve (Sühreverdî ve Ömer Ziyaeddin Dağıstanî gibi) **kendi sâdâtına (hatalı olarak) muhalefet** etti.

Burada, bu yazı dizisi ile, geçmişte yaşamış **ulema ve meşayihin** görüşünün doğru, Coşan'ınkinin ise yanlış olduğunu **aklî** ve **naklî** delillerle ortaya koymaya çalışmış bulunuyoruz.

Coşan'ın haklı olduğunu düşünenler varsa, bunu **delilleriyle** ispatlamalıdırlar. Aksi takdirde, onun yanlış görüşlerine taassupla bağlanmanın **dinen** son derece **mahzurlu** olduğunu bilmeleri gerekir.

Bizim hata ettiğimizi düşünenlerin, bu konuda delilleri varsa, **ilmi saklamak dinen yasak olduğu için**, verecekleri cevap ile, bizi ve bizi okuyanları uyarmaları gerekir.

Nasıl zamanında bu konuda Coşan'ı haklı görmüş olmakla **hata yapmış bulunduğumuzu**burada açıkça itiraf ediyorsak, şimdi hata yaptığımızı anlamamız durumunda, Allah'ın izniyle, bunu da söylemek nefsimize ağır gelmeyecektir.

Ama, Coşan'ın görüşlerinin yanlış olduğunu delilleriyle öğrenenlerin de, tavırlarını bir gözden geçirmeleri, **kendi akıbetleri** bakımından faydalı olur.

Burada yazdıklarımızı birilerinin onaylaması bize **maddî ve dünyevî bir fayda** sağlamayacağı gibi, reddetmeleri de, Allah'ın izniyle, en azından manevî bakımdan hiçbir zarar vermez.

İmam Suyutî'nin **Câmiüs-Sağîr**'in de de yer alan bir hadîste, "**bildiği bir ilmi (bilgiyi) gizleyen kişiye kıyamet gününde ateşten gem vurulacağı**" bildirilmektedir.

Bize itiraz edenlerin, şayet bildikleri bir "**ilim**" varsa, cevap vermek yerine dedikodu ile iştigal etmeleri iki kez **çirkin** bir iş olur; hem ilmi gizlemiş, hem de boş **dedikodu** ile vakit geçirmiş olurlar.

Yok birşey bilmiyor da **cehalet ve taassup ile ilmi örtmeye** çalışıyorlarsa, Allah'tan korkmalarını ve akıllarını biraz başlarına almalarını tavsiye etmekten başka birşey yapamayız.

Ayrıca, **bunları neden Coşan'ın sağlığında yazmadığımız, şimdi gündeme getirdiğimiz sorusuna da cevap vermek** faydalı olabilir.

Varsayalım ki, sağlığı zamanında da Coşan'ın haksız olduğunu biliyorduk fakat ses çıkarmadık, o takdirde bu hatayı bizim de, Coşan gibi, **ölene kadar** sürdürmemiz mi gerekiyor?!

Tevbe kapısı bize kapalı mı?!..

Kaldı ki, onun sağlığı sırasında bu konuyu yeterli düzeyde **bilmiyorduk**. Hiç kimse dünyaya, bu tür konuları biliyor halde gelmiyor. Belirli bir bilgiye, onun için **özel olarak çaba göstermezseniz** ulaşamazsınız.

Bununla birlikte, birileri Esad Coşan'ın mirası üzerinde **laiklikçilik** yapmasalar, **İslâmî değerleri** aşağılamasalar, kendi kafalarından uydurdukları **doğal liderlik, sağduyu, bağımsızlık** vs. gibi içi boş sloganik söylemlerle ve yaldızlı laflarla insanları **yanlış yollara**sürüklemeye

çalışmasalar, ve üstüne üstlük bir de bizim bu **şaşkınlık, gaflet ve isyana** (tek kelimeyle **ihanete**) aktif biçimde destek vermeyip bir kenarda durmamıza bile tahammülsüzlük göstermeseler ve bizi "**Zamanın imamına** tâbi olmayan kimse cahiliye ölümü ile ölür" gibi –bu lafızlarla sadece Şiî kaynaklarında yer alan– hadîslerle **zımnen tekfir** etmeseler, ve "**cemaatten ayrılma**" konulu hadîsleri yanlış yorumlamasalar idi, evet bütün bunları yapmasalardı, belki de kendimizi bunları yazmak zorunda hissetmeyecektik.

"Artık Rabbinin (bu) hükmü için sabret. Onlardan hiçbir günahkâra veya nanköre itaat etme!" (İnsan, 76/24)

İKİNCİ BÖLÜM

SORA SORGULAYA

SORULARLA HİLAFET, BİAT VE İNTİSAB

<u>Soru:</u> **Prof. Dr. Mahmud Esad Coşan hocanın şeyhler, liderler ve biat konusunda farklı görüşleri savunduğu bilinmektedir. Mesela, 21 Ocak 1993 tarihinde Bilkent'te yaptığı konuşmada, "***1988 yılında ..., intisap ile bey'atin aynı kişiye yapılması gerektiğini açıkladınız. Bunun fıkhî delillerini söyler misiniz?*" **şeklindeki bir soruya cevap verirken şöyle demektedir:**

"Peygamber Efendimiz zamanında böyle, bey'at ile intisab kelimeleri arasında bir ayrılık düşünülmüyordu. Bunu Refah Partisi çıkarmıştır bizde... Kendisi politik eğitimini yaparken; 'Bey'at başkadır, intisab başkadır, imamette iktida başkadır... Camiye gelen, imamın arkasına 'Allahu ekber' diye durur; buna imamette iktida derler. Tasavvuf terbiyesi almak için bir şeyhe bağlanır; buna intisab derler. Ama bey'at, bir politikacıya olması lazım' demişlerdir.. Bu kendilerinin görüşleridir, İslamî görüş değildir. Çünkü İslam'da politikacıya tabi olmak yoktur, Allah'a tabi olmak vardır!. Allah'a tabi olmak, Resulullah'a tabi olmakla olur.. Bir politikacıya bağlanmak laik birşeydir...." **(M. Es'ad Coşan, *Yeni Dönemde Yeni Görevler*, 2. b., İstanbul: Seha Neşriyat, 1994, s. 353-356)**

Bu ifadeleri nasıl değerlendirmek gerekir?

<u>Cevap</u>: Merhum Mahmud Esad Coşan hocaefendi değerli bir ilim adamı ve günümüz tabiriyle kanaat önderiydi. Onun dinî hassasiyetlerine güvendiğim için bu

tür konulardaki görüşlerine geçmişte ben de tartışmasız biçimde itimat ediyordum. 1990'lı yıllarda yukarıdaki görüşleri ben de savundum. Ancak, bu konuda artık farklı düşünmeye başlamış bulunuyorum. O nedenle, burada verilen cevabın aynı zamanda bir özeleştiri olduğu kabul edilebilir.

Politikacı (siyasetçi) olmak alim olmaya engel teşkil etmediği gibi, alimin politikacı olması da imkânsız değildir. Yukarıdaki söz çerçevesinde düşünülürse, bir kimsenin bir parti kurdurması, dilediği bir kişiyi parti başkanlığı konumuna getirmesi ve etkili bir kurucu üye sıfatıyla iç ve dış politika konularında partisi adına beyanatlar vermesi, yani politikacı haline gelmesi, birilerinin ona bağlanmasını **laik birşey** haline getirmektedir.

Ayrıca, herhangi bir şeyh veya din bilgini, ona politik anlamda bir bağlılık sergilendiğinde ve o da bunu kabul ettiğinde, **politikacı** haline gelmiş olur. Bu anlamda politikacıya bağlanmama diye birşeyin sözkonusu olabilmesi için, bağlılık arzedilen kişinin ve bağlılık arzedenin bunu "politik" bir olay olarak görmemesi gerekir. Oysa, Es'ad Coşan hocanın tasavvuftaki bey'at (intisap) olayına bakışının mahiyeti itibariyle politik nitelikte olduğu görülmektedir. Kendisi, intisabın politik olduğunu kabul ettirmeye çalışmaktadır.

Gerçek şu ki, devlet başkanına biat ile tarikat şeyhlerine yapılan biatın farklı olması **laiklik** değil, **toplumsal yaşama özgü görev bölüşümü** anlamına gelir. Mesela bir talebenin ilim öğrenmek için bir alime intisap etmesi, onu aynı zamanda siyasal anlamda devlet başkanı olarak görmesini gerektirmez. Manevî bakımdan olgunlaşmak için yapılan intisap ya da biatı da, devlet başkanına biat gibi düşünmek, aksi durumda bunun laiklik anlamına geleceğini ileri sürmek, tutarlı bir yaklaşım değildir.

Bununla birlikte, İslam'a göre devlet başkanı olacak kişinin aynı zamanda alim olması önem taşımaktadır. Fakat bu açıdan bakıldığında, şeyhlerin konumu da tartışmalı hale gelmektedir. Çünkü her devirde **şeyhlerden daha fazla bilgi sahibi**

alimler de bulunagelmiştir. Bu durumda, daha alim olan kimselerin terk edilmesi ve bu şeyhlere siyasal anlamda bir biat yapılması da uygunsuz hale gelecektir.

İmam Gazalî'nin vurguladığı gibi, insanların olgunlaşması farklı yollardan gerçekleşebilir ve bazıları ilim yoluyla Allahü Teala'ya yaklaşabilir. Aziz Mahmud Hüdayî rh. a. de, Mehmed Zahid Kotku rh. a.'in ***Tasavvufî Ahlâk*** adlı kitabında yaptığı alıntıdan anlaşıldığı gibi, mesela mezhep imamlarının kâmil insanlar olduklarını, onların ilim yolundan kemale erdiklerini kabul etmektedir. Yani onların zaten bir tarikat terbiyesi ile seyr ü süluka ihtiyacı yoktu. Böyle olmakla birlikte **mezhep imamları**nın (büyük müçtehitlerin) hiçbiri, siyasal anlamda bir biat almamışlar ve kendilerinin ilim ve kemalleri dolayısıyla böyle bir hakları bulunduğunu ileri sürmemişlerdir. Abbasî devletinde önemli bir konum işgal etmeyi kabul etmiş olan İmam Ebu Yusuf'un bir politikacıya tabi olarak **laik** nitelikte bir iş yapmış olduğunu söylemek doğru olmayacaktır. İmam-ı Azam'ın da, Bağdat şehrinin inşası sırasında bazı hesaplama ve sayımlar için halife tarafından görevlendirildiği, onun da bu görevi yaptığı bilinmektedir. Yine, Hz. Ali'nin oğlu Muhammed bin Hanefiyye rh. a.'in Emevî halifesi Abdülmelik bin Mervan'a biat ettiği kesindir.

Soru: Prof. Dr. Esad Coşan'ın, bir konuşmasında şunları söylediği görülmektedir:

"*Bizim koca koca eski dervişler; 'beyat var, intisab var, iktîdâ' var' diye bunu üçe çıkarttılar. Yok böyle şey. Böyle bir taksim yeni çıktı. Şeyhe beyat etti mi beyattır. İntisab da mensub olmak demektir, şeyhe mensub olmak manasına gelir. Söz vermek, beyattır. Müridin, şeyhe olan bağlılığına intisab derler. İntisab ayrıymış, beyat ayrıymış... Peki, o zaman hangisinin sözünü dinleyecek? Şeyhi birşey söyledi. Ötekisi birşey söyledi. Kimin sözünü dinleyecek? Din aliminin sözünü mü dinleyecek, dünya ehlinin sözünü mü dinleyecek? İki tane yere bağlılık olmaz!*

Bunlar, sonradan uydurulmuş izahlardır. İmama iktida vardır, iktida edilir, namazdan sonra bozulur gibi şeyler çıkartıyorlar. Öyle şey yoktur." (M. Es'ad Coşan, ***İslâm, Sevgi ve Tasavvuf,*** İstanbul: Seha Neşriyat, 1994, s. 295-296.)

Bu sözleri nasıl değerlendirmek gerekir?

Cevap: Coşan'ın, "*Peki, o zaman hangisinin sözünü dinleyecek? Şeyhi birşey söyledi, ötekisi birşey söyledi, kimin sözünü dinleyecek?*" şeklindeki sorusu **anlamlı değildir**. Mesela bir insanın ana ve babasına birlikte itaat etmesi emredilmiştir. Buna karşılık, "Anası birşey söyledi, babası birşey söyledi, kimin sözünü dinleyecek?" şeklinde bir soru yöneltmek ve bunlar arasında kesin bir tercih zorunluluğu varmış gibi bir durum düşünmek anlamlı olmaz.

"*Din aliminin sözünü mü dinleyecek, dünya ehlinin sözünü mü dinleyecek? İki tane yere bağlılık olmaz*" şeklindeki değerlendirme de, konuyla ilgisizdir. Din alimi de pekâlâ dünya ehli olabilir, ama burada asıl sorun, "söz verme" ile ilgilidir. Bir insan din alimine sanki "halife" ya da "devlet başkanı" imiş gibi itaat etmek zorunda değildir. Şayet "halife" kabul ederek beyat etmişse o başka.. (Ancak, söz konusu "din alimi"nin bağımsız olması, bir başka siyasal otoritenin hükmü altında bulunmaması, bir başka deyişle herhangi bir başka devletin yasalarına tâbi olmaması, kendi devletinin başında bulunması gerekir. Aksi takdirde, ilan edeceği halifeliği fiilen bir anlam ifade etmeyeceği gibi, aşağıda gösterileceği gibi, ulemaya göre fıkhen "yok" hükmündedir, böyle bir hilafetin fıkhî hükmü "butlan"dan ibarettir.)

Esad efendi, "*Bunlar sonradan uydurulmuş şeylerdir*" diyor ama, gerçekte sözkonusu ayrımı (biat-intisap) Mehmed Zahid Kotku rh.a.'in şeyhi Ömer Ziyaeddin Dağıstanî efendi, meşhur mutasavvıflardan İsmail Hakkı Bursevî'ye atfen yapmaktadır: *"İsmail Hakkı Bursevî'nin* ***Rûhü'l-Beyan****'da ifade ettiği gibi, kendilerine bi'at edilen kimseler üç kısımdır: 1. Peygamberler, 2. Onların manevi mirasçısı durumunda bulunan şeyhler ve alimler, 3. İdareciler, sultan ve*

padişahlar.” (***Tasavvuf ve Tarikatlarla İlgili Fetvalar***, çev. İ. Gündüz - Y. Çiçek, İstanbul: Seha Neşriyat, t.y., s. 35.)

Benzer şekilde, Halid-i Bağdadî hazretlerinin mektuplarını bir araya getiren yeğeni Nakşbendi şeyhi Esad Sahib de aynı ayrımı yapmaktadır: *“Bey’at üç kısımdır: 1. Peygamberlerin (a.s.) beyatı, 2. Varisü’l-enbiya olan meşayıh-ı kiramın bey’atı, 3. Emir sahibi hükümdar kişilerin bey’atı.”* (Esad Sahib, ***Mektubat-ı Mevlana Halid,*** haz. D. Cebeci, K. Yıldız, İstanbul: Umran Y., 1993, s. 66)

Görüldüğü gibi, bunlar, sonradan uydurulmuş şeyler değildir. Merhum Coşan’ın konu hakkındaki bilgisinin yüzeysel olduğu, maalesef kendisinin bilmeden uydurma yorumlar yaptığı görülmektedir.

Soru: **Esad hocanın** “*Muhakkak ki sana beyat edenler ancak Allah’a beyat etmişlerdir. Allah’ın eli, onların elinin üstündedir....”* mealindeki ayetten hareketle şöyle dediği görülmektedir: *“Sen bana beyat ediyorsun ama, dikkat et; bu Peygamber Efendimize beyat gibidir. Peygamber Efendimize beyat etmek, Allah’a beyat etmek demektir. Çünkü onun elçisidir. Mürşide beyat etmek Peygamber Efendimize beyat etmek demektir. Çünkü o makamın varisidir; makam-ı irşad, makam-ı risaletin ondan sonraki devamıdır.”* (M. Es’ad Coşan, ***İslâm, Sevgi ve Tasavvuf***, s. 295.)

Bu ifadeleri nasıl değerlendirmek gerekir?

Cevap: Burada Esad Coşan, ayetten hareketle, şeyhin konumuyla ilgili bir içtihatta bulunuyor, fakat *vardığı sonuç ile ayet arasında ilişki yok*. Ayet-i kerîme, Hz. Peygamber’e olan beyatin Allah’a beyat demek olduğu konusunda açık bir delildir; fakat Coşan’ın sözünü ettiği “mürşide beyatın Peygamber Efendimiz’e beyat gibi olması” iddiası için **ayrı bir delil gerekir**. Coşan, bu konuda herhangi bir delil zikretmiyor. Daha doğrusu, sözlerinin devamında, “delil” olarak ilgisiz şeyler

söylüyor: “*Çünkü o makamın varisidir; makam-ı irşad, makam-ı risaletin ondan sonraki devamıdır.*”

Bu sözler tek başına delil olmaz, tam aksine, bizzat bu sözler için ayrıca delil gerekir. Gerçekte bu sözler bütünüyle yanlıştır; **alim, peygamberlik makamının veya Hz. Peygamber’e (s.a.s.) ait makamın değil, “peygamberlerin ilmi”nin varisidir.** Bunun dışında ne ayetlerde, ne de hadislerde, “makam-ı irşad” diye bir makamdan ve bunun “makam-ı risalet”in devamı olduğundan söz edilmektedir. "Sonradan uydurulmuş" şeyleri işte özellikle bu noktada aramak gerekmektedir.

Mesele Coşan’ın düşündüğü gibi olsaydı, **kendisinden sonra gerçek hilafetin sadece 30 yıl devam edeceğini bildiren Hz. Peygamber s.a.s.’in bu sözü anlamsız olurdu. Ya da, bu hadîsten, Hz. Peygamber s.a.s.’in vefatından 30 yıl sonra ilim ve irşad namına birşey kalmayacağını** anlamak gerekirdi.

Ayrıca, şeyh olmak, alim olmak anlamına da gelmez. Nitekim Esad efendinin hadîsleri değerlendirirken dikkatsizce ve gelişigüzel bir tutum sergilemesi, insanları tasavvufî bakımdan eğitme misyonuyla hilafeti karıştırması, onun ilim ve tefakkuh bakımından gerçekte zayıf olduğunu ve usûl ilimlerini bilmediğini ortaya koymaktadır.

Soru: Es’ad Coşan hoca bir başka konuşmasında şunları söylemiştir: *“Hocanın birisi, şeyhin birisi demiş ki: ‘Şeyhler biat almaz!’ Ya peki, bizim tarih boyu meşayıhımızın aldığı biat nedir?.. Peygamber Efendimiz'in zamanında insanlar kime bağlanıyordu?.. Peygamber Efendimiz'e bağlanıyordu. İkilik var mıydı, devlet yöneticisi ile şey arasında?.. Yoktu. Ebubekir Sıddık (R.A.) zamanında ikilik var mıydı?.. Yoktu. Ondan sonra var mıydı?.. Ondan sonra var mıydı?.. Ondan sonra var mıydı?.. Yoktu. Ondan sonra, öyle insanların eline geçti ki, Peygamber Efendimiz'in torunlarını katlettiler. O zaman evliyaullaha, meşayih-i izama biat edilegeldi. Medine-i Münevvere'nin mescidinin kapısını tuttular, ‘Ya*

Abdülmelik İbni Mervan'a biat edersiniz, ya da hepinizin burda kafasını keseriz!' dediler; kahren biat aldılar. Ne yapsın adam? Aciz.."(http://esadcosan.awardspace.com/arsiv/fetih/g900526.htm)

Bu sözleri nasıl değerlendirmek gerekir?

Cevap: Hz. Peygamber s.a.s.'in, kendisinden sonra hilafetin 30 yıl devam edeceğini, ondan sonra yerini melikliğin alacağını bildirdiği bilinmektedir. Babadan oğula geçen bir saltanat olumsuz birşey olmakla birlikte, hilafetin yerini alan uygulama olarak bunun gösterilmesi, "meşayih-i izam veya evliyaullah"a siyasal anlamda bağlanma gibi bir tavsiye, işaret veya haberin bulunmaması dikkat çeken bir husustur.

Ayrıca, ilk 30 yıldan sonraki dönemlerdeki bu saltanat şeklindeki hilafetin batıl olup olmadığı konusunda Allâme Taftazanî, İmam Nesefî'nin akaid kitabına yazdığı şerhte, "*Bu, müşkil bir meseledir. Zira ehl-i hall ve akd adı verilen büyük din âlimleri, bazı Abbasî halifeleri ve Ömer b. Abdülaziz gibi meselâ bazı Mervanîler (Mervan'ın soyundan gelenler) konusunda ittifak etmişlerdi*" demektedir. Ona göre, 30 sene ile "*biattan sapma ve muhalefet şaibesi bulunmayan kâmil manadaki hilafet*" kast edilmektedir. (***Kelam İlmi ve İslam Akâidi***, çev. Süleyman Uludağ, İstanbul: Dergâh Yay., 1991.)

Yani 30 yıldan sonraki dönem için, hem Hz. Peygamber s.a.s. hem de ulema (fukaha), meşayihe biatten söz etmemektedir.

Konuyla ilgili olarak İmam Gazalî de şöyle demektedir: *"... Bizim görüşümüz, hilafet, Abbasîlerindir. Velayet ise, her tarafta halifeye bağlı olan sultanların nüfuzundadır…. Sözün kısası şudur: Bizim* **sultanlarda aranacak şart ve vasıflara riayetimiz***, dinî ve dünyevî maslahatların meziyyetini süslemek içindir. Şayet şimdiki valilikler batıldır desek, o zaman süs ve ziynet şöyle dursun, amme hizmeti kökünden kaybolur. Yani şart ve vasıflar, kâr gibidir. Saltanat ise sermayedir. Kârı*

ararken sermayeyi kaybetmek doğru mudur?!" (***İhya***, çev. A. Serdaroğlu, C. 2, s. 347.)

İmam Maverdî de, Emevî halifelerinden bazılarının ve Abbasî halifelerinin çoğunluğunun olumlu hasletlere sahip kimseler olduklarını belirtir. (Ebu'l-Hasan el-Maverdî, ***Siyaset Sanatı: Nasihatü'l-müluk***, çev.: M. Sarıbıyık, İstanbul: Ark Yayınevi, 2004, s. 187 vd.)

"Meşayih-i izam veya evliyaullah"a biat konusunda şunu da dikkate almak gerekir: Şeyhlik açık bir konu ise de, velîlik için aynı şey söylenemez, **en iyi ihtimalle "zan"** sözkonusu olabilir. Allahü Teala'nın velî kullarını halk içinde sakladığı sıkça tekrarlanan bir sözdür ve yanlış da değildir. Hulefa-i Raşidîn'in, yani ilk dört halifenin durumları ise farklıdır. Onlar aşere-i mübeşşeredendir, Cennet'le müjdelenmiş on kişi arasında yer almaktadır. Böyle olmakla birlikte, Hz. Peygamber s.a.s.'in vefatının akabinde ashabdan hiç kimse hilafetin mutlaka bu isimlerden birinin hakkı olduğunu düşünmemiş, hatta Ensar kendi aralarından birini halife seçmeye teşebbüs etmişlerdir. Buna karşı, imamların Kureyş'ten olduğunu ifade eden hadîs hatırlatılmış ve sonuçta Hz. Ömer'in inisiyatif kullanmasıyla Hz. Ebubekir r.a.'e biat edilmiştir. Kısacası, Hz. Peygamber s.a.s. kendisinden sonra halife olacak kişiyi açıkça tayin etmemiştir. (Yalnızca Şia aksini savunmaktadır; onlara göre hilafet Hz. Ali'nin hakkıydı, Hz. Peygamber s.a.s. bunu bildirmişti. Açıktır ki, şayet böyle olsaydı, hem Hz. Ali'nin hem de ashabın Hz. Ebubekir'in hilafetine razı olması mümkün olmazdı. Hz. Ebubekir'in imamete geçirilmesi gibi hususlar da, bir işaret olarak kabul edilebilirse de, onun halife tayin edilmesi anlamına gelmiyordu. Şayet böyle olsaydı, biatı geciktiren Hz. Ali gibi ashab Rasulullah'a s.a.s. isyan etmiş kabul edilirlerdi. Kimse onları bu şekilde suçlamamıştır. Nitekim Hz. Ebubekir de, "Ben sizin en hayırlınız olmadığım halde sizin başınıza halife seçildim" diye hutbe irad etmiştir, "Atandım" dememiştir.)

Es'ad Coşan hocanın sözünü ettiği "meşayih" ise, belirli bir şeyhin kendisinden sonra şeyhlik yapacak kişi veya kişileri açıkça belirtmesi ve tayin etmesi ile ortaya

çıkmaktadır. **Onları şeyh yapan şey, birilerinin biat etmeleri değil, kendilerinden önceki şeyhin yaptığı atama veya tayindir. En azından günümüzde böyledir.** Tarikat şeyhlerinin bu şekilde tayin edilmesinin aksine, Hz. Ebubekir'in halifeliği, Hz. Peygamber s.a.s.'in tayini ile değil, ashabın seçimi ile olmuştur.

Bununla birlikte Hz. Ebubekir kendisinden sonrası için Hz. Ömer'i tavsiye etmiş, ashab da bunu kabul etmiş, uygun görmüşlerdir. Yoksa, zoraki bir biat sözkonusu olmamıştır. Şayet tarikatlardaki biat ya da intisabı halifelik için yapılan biat ile aynı şey kabul edersek, bir şeyhin kendisinden bir önceki şeyh tarafından atama ile tayin edilmesi değil, **müridler tarafından seçimle belirlenmesi gerektiği** sonucuna varmak kaçınılmaz olur. Bu takdirde en iyi ihtimalle, şeyhlik konusunda, Hz. Ebubekir'in Hz. Ömer'i tavsiyesi gibi, insanların kabul etmek zorunda olmadığı bir tekliften söz etmek mümkün olacaktır. Halbuki tarikatlarda durum tamamen farklıdır.

Es'ad Coşan hocanın iddiasının aksine, İslâm tarihinin ilk dönemlerinde tarikatlar teşekkül etmediği için, "meşayih-i izam" diye anılan bir kitle mevcut değildi. Bu yüzden genelde tarikat silsilelerinin İslam'ın ilk yüzyıllarına tekabül eden kısımlarında kopukluklar vardır. Mesela Nakşibendiye silsilesinde Hz. Ebubekir'i Selman-ı Farisî hazretleri, onu da Kasım bin Muhammed rh. a. izler. Selman-ı Farisî r.a. Hz. Osman döneminde, h. 32 yılında vefat etmiştir. 35 ve 36 diyenler de vardır. Kasım bin Muhammed rh. a. ise h. 31 yılında doğmuştur. Yani onun vefatında bir veya en iyi ihtimalle beş yaşındaydı. (M. Zahid Kevserî, ***Altun Silsile***, çev. M. Şahinalp ve M. Kalfagil, Erzurum, 1983, s. 47-48.)

Bir insan beş yaşında kemale erişseydi, beş yaşında gelen peygamber de mevcut olabilirdi belki. Üstelik, o dönemde Selman-ı Farisî r. a. İran'da Medayin şehrinde, Kasım bin Muhammed ise Medine'deydi.

Sözkonusu silsilede Kasım bin Muhammed rh. a.'i, kızının oğlu olan Cafer-i Sadık rh. a. izlemektedir ve görüşmüş oldukları kesindir. Cafer-i Sadık hazretlerini ise Bayezid-i Bistamî rh. a. izlemektedir. İlkinin vefat tarihi h. 148, ikincisinin ise doğum tarihi h. 188'dir. Yani arada 40 yıllık bir zaman dilimi var. Silsilede Bayezid-i Bistamî'yi ise Ebu'l-Hasan-ı Harakanî rh. a. takip etmektedir. İlkinin vefat tarihi h. 261, ikincisinin ise h. 419 veya 425'tir. Görüşmedikleri bilinmektedir, zaten tarihler de bunu açıkça ortaya koymaktadır.

Bu tarihten sonra silsilede bir **kopukluk** görülmemektedir. Nedeni ise, artık bu dönemde tarikatların teşekkül etmeye başlamış olmasıdır.

Kesin olan şu ki, İslam'ın ilk dönemi için kurumsallaşmış tarikatlardan ve meşayih diye bilinen bir zümreden söz etmek mümkün değildir. İlk sufîlerin temel özelliği siyasal tartışmalara karışmaları ve böylesi iddialarda bulunmaları da değildi, zühde sarılmalarıydı.

Ayrıca, melikliğin karşısında bu şekilde meşayihe yapılan siyasal biat gibi dinen makbul ve onaylanmış bir uygulama gerçekten mevcut olsaydı, daha önce de belirtildiği gibi, hadis-i şerifte hilafetin 30 yıl devam etmesinden söz edilmemesi gerekirdi. Bu 30 yıl kaydı çerçevesinde, sözkonusu süreden sonraki bütün bey'atlar aynı hükme girer.

Öte yandan, İmam-ı Azam, İmam Ebu Yusuf, İmam Muhammed, İmam Evzaî, İmam Şafiî ve İmam Ahmed bin Hanbel gibi isimlerin, o dönemde siyasal iktidarı ellerinde bulunduran Emevî ve Abbasî halifelerine değil de, "meşayih-i izam ve evliyaullah" diye adlandırılan insanlara **biat** ettiklerini bugüne kadar iddia eden olmamıştır. Hatta İmam Zührî'nin, Emevî halifelerinden birinin çocuklarına hocalık yaptığı bilinmektedir. İmam-ı Azam'ın bazı resmî görevlerden kaçınması biat olayıyla değil, kendisinin takvası ve sorumluluk almaktan kaçınması ile ilgilidir. Nitekim, İmam Zeyd'in isyanına katılmadığı ve ona saygı duymakla birlikte bu isyanı desteklemediği bilinmektedir. Ayrıca, daha sonraki dönemlerde

fıkıhçılarla mutasavvıflar arasında kimi zaman yaşanan ihtilaflara benzer şekilde, İmam Ahmed bin Hanbel'in, tasavvufla ilgili ilk sayılabilecek pekçok değerli eseri yazan Haris-i Muhasibî'nin yaklaşımlarına tepki gösterdiği bilinmektedir. (İmam Gazalî'yi, Muhasibî'nin ***er-Riaye***'si çok etkilemiştir. ***İhya***'da ondan uzun alıntılar yaptığı gibi, bazen kaynak göstermeden de görüşlerini aktarmaktadır.) Bu tepki yüzünden, vefat ettiğinde Muhasibî'nin cenazesine sadece dört kişi katılmıştır.

Soru: Es'ad Coşan hocanın şu ifadeleri, konuya tarihsel açıdan ışık tutmuyor mu: *"Peygamber Efendimiz'in zamanında insanlar kime bağlanıyordu?.. Peygamber Efendimiz'e bağlanıyordu. İkilik var mıydı, devlet yöneticisi ile şey arasında?.. Yoktu. Ebubekir Sıddık (R.A.) zamanında ikilik var mıydı?.. Yoktu. Ondan sonra var mıydı?.. Ondan sonra var mıydı?.. Ondan sonra var mıydı?.. Yoktu. Ondan sonra, öyle insanların eline geçti ki, Peygamber Efendimiz'in torunlarını katlettiler. O zaman evliyaullaha, meşayih-i izama biat edilegeldi. Medine-i Münevvere'nin mescidinin kapısını tuttular, 'Ya Abdülmelik İbni Mervan'a biat edersiniz, ya da hepinizin burda kafasını keseriz!' dediler; kahren biat aldılar. Ne yapsın adam? Aciz.."*
(http://esadcosan.awardspace.com/arsiv/fetih/g900526.htm)

Cevap: Bu değerlendirmeler tarihî gerçeklerle bağdaşmamaktadır ve bütünüyle yanlıştır. Herşeyden önce, Nakşbendî silsilesine göre Hz. Ebubekir'i Selman-ı Farisî izler, Hz. Ömer değil.. Kadirî silsilesinde ise Hz. Peygamber s.a.s.'den sonra Hz. Ebubekir, Hz. Ömer ve Hz. Osman hiç yer almaz, doğrudan Hz. Ali'ye geçilir. Yani, "biat" ve "intisab" anlamında bir "ikilik" vardır. **Aksi takdirde her iki silsilede de sırayla dört halifenin isminin yer alması gerekirdi. İkilik, tarikatların silsilesi ile ortaya çıkmakta**, mesela Nakşibendiye silsilesinde Hz. Ebubekir'i Hz. Ömer yerine Selman-ı Farisî r. a. izlemektedir.

Şayet meşayihe yapılan biatın siyasal bir anlam taşıdığını kabul eder ve zımnen hilafetin de şeyhlerin hakkı olduğu inancını benimsersek, Hz. Ebubekir'in Selman-ı Farisî rh. a. yerine Hz. Ömer'i tavsiye ederek **laikliği başlatmış** olduğunu düşünmemiz gerekir. Ya da tarikat silsilelerinin **güvenilirlikten yoksun** olduğu sonucuna varmamız icap eder.

Şeyh Esad Sahib işin mahiyetini şöyle açıklamaktadır:

"Bazı kimseler mürşide bey'atın bir anlam ifade etmediğini, bey'attan maksadın halife seçimi olduğunu söylemişlerdir…. Sahabe-i kiram, bazen İslam'ın hükümlerini yerine getirmek, bazen de sünnete bağlı kalmak, bidatlerden korunmak ve taatlere istekli olarak devam etmek için, Peygamber Efendimiz'e (s.a.s.) bey'at etmişlerdir. Peygamber Efendimiz s.a.s. Ensar kadınlarının bir kısmından, bağırıp çağırarak ağlamamaları için bey'at almışlardır. Yine Peygamber Efendimiz'in s.a.s. Cerir r.a.'le bey'at yaptığında, kendisinin bütün müslümanlara nasihat etmesini şart koştuğu, Buhari'inin Sahih'inde açıkça yazılmaktadır.... Bu şekildeki bey'at 'emr-i bil-maruf, nehy-i ani'l-münker cümlesindendir. Hulefa-i Raşidin r.a. döneminde, ... çok sayıda sahabe-i kiram hayatta olduğundan takva ipine yapışmak maksadıyla yapılan bey'at yoktu. **Asırların en hayırlısı olan 2. ve 3. asırlarda (ise bu şekildeki) bey'atın olmaması, insanların bey'atı halife seçimi ile karıştırarak fitnenin doğmasına ve ayrılığa düşülmesine sebep olacağındandır.** *Bu asırlarda hırka bey'at yerine geçiyordu (yani müridlerden takva bey'atı alınmıyor sadece hırka giydiriliyordu). Nübüvvetin 2. ve 3. asrından sonra halifeye bey'at terk edildi. Sufiler bu fırsatı değerlendirerek (takva bey'atı şeklindeki) bey'at sünnetine yapıştılar, o sünneti tekrar dirilttiler."* (s. 64)

O halde, adına ister bey'at, isterse intisap denilsin, önemli olan verilen sözün mahiyetidir. Verilen sözün mahiyetine göre de çok **farklı biatlar**dan söz etmek mümkün olur. Nitekim Şeyh Esad Sahib şöyle demektedir:

“Tasavvuf ehli yanında bey’at birkaç kısma ayrılır: Biri günahlardan tevbe bey’atıdır. Diğeri, tarikat zincirindeki büyüklerden teberrük almadır. Bu durum hadislerdeki isnad zincirine benzer.... Bir diğer bey’at da, Allah’ın emrini yerine getirmek için herşeyden kendini çekerek, Allah’ın yasak kıldığı şeyleri zahiren ve batınen terk edip, kalbini Allah’a bağlamak için azmini kuvvetlendirmektir. Kamil şeyhlere bey’at etmekteki esas da budur.” (s. 63.)

Sühreverdî rh. a. ise, (***İslâm Mecmuası***'nın da 1990 yılında tercümesini Prof. Dr. M. Es'ad Coşan hocanın takdimiyle hediye olarak okurlarına verdiği) ***Avarifü'l-Mearif*** adlı eserinde şöyle demektedir:

“Hırka giymek, şeyh ile mürid arasında bir bağlantı kurmak; müridin, nefsi ile kendisi arasında şeyhinin hakemliğini kabul etmesi ve şeyhine ait bir elbise ile talibin nefsinde hakimiyet te’sis etmesi demektir. Dünyevî meselelerde bir başkasının hakemliğine razı olmak caizdir. Öyle ise, dünyevî işlerde birisinin hakemliğini kabul eden bir kimse, iyi niyet ve sağlam bir inançla şeyhine yönelen, samimi olarak terbiye edilmesini isteyen bir talibin, uhrevî işlerle alakalı olarak nefsi ile kendi arasında şeyhini hakem kabul etmesini ve bunun işareti olarak hırka giymesini nasıl inkar edebilir? Mürid, giydiği hırka ile, özellikle dinî meselelerde kendisine doğruyu göstermesi, doğru yola iletmesi, vecd yollarını öğretmesi, nefsin sahibine kurduğu tuzakları ve bu tuzakların amelleri nasıl bozduğunu anlatması, düşmanın gönüle giriş yollarını tanıtması için, temsilî olarak şeyhinin hakemliğine rıza göstermiş demektir.... Bu sebeple şeyhin, müridin nefsinin üzerindeki hakemliği ve tasarruflarına işaret olmak üzere ona bir hırka giydirmesi, işlerini mürşidine tefviz ve iradesini şeyhine teslim etmenin bir alameti olarak bir bey’at ve intisab merasimi ile şeyhin hakimiyeti altına girmenin ve Hz. Peygamber (s.a.s.)’e bey’at sünnetini ihya, Resulullah’ın ve Cenab-ı Hakk’ın tasarrufuna razı olmanın bir ifadesi olarak değerlendirilir.” (Sühreverdî, ***Avarifü’l-Mearif – Tasavvufun Esasları***, çev. H. Kamil Yılmaz - İrfan Gündüz - Mustafa Uzun, İstanbul: Vefa Y., 1990, s. 122.)

Görüldüğü gibi, burada tasavvufa intisap veya bir şeyhe biat, salt bir nefis terbiyesi konusu olarak görülmektedir.

Aslında Esad Coşan hocanın kendisi de bir başka konuşmasında şeyhlere yapılan intisabın siyasal anlamda biat olmadığını dolaylı olarak ifade etmiştir:

*"Katıldığı bir televizyon programında benim profesör olmuş bir talebem diyor ki: '***Tasavvuf insanın şahsiyetini öldürüyor***, müridi şeyhe tam mânâsıyla bağlıyor. Ölü yıkayıcının elindeki ölü gibi olmasını istiyor, hiç iradesini kullanmasına müsaade etmiyor, şahsiyetini öldürüyor.' Hiç böyle olmamıştır. Tarihin hiç bir devrinde böyle bir şahsiyetini kaybetme olmamıştır müritte; aksine şahsiyetini kazanma olmuştur.... Ama, eğitimin bir safhasında talebenin hocasına itaati de şarttır. Hiç bir devirde, hiç bir ülkede, hiç bir mektepte talebe kendi başına buyruk değildir. Hocasının emrindedir, hocasının emrine girer, derste susup oturur, konuştuğu zaman azarı işitir. Hocasının verdiği ödevleri yapar. Bu eğitim sürecinde normal bir şey... O eğitim süreci tamamlandıktan sonra gereken terbiyeyi kazandığı zaman, o da eğitici olur."* (M. E. Coşan, ***Tasavvuf Yolu Nedir?***, İstanbul: Seha Neşriyat, ss. 275-276.)

Eğitim süreci tamamlandıktan sonra talebenin de eğitici olması, tasavvuftaki intisab ya da biatin konu ve maksadının farklı olduğu anlamına gelir. Siyasal bir biatte, **biat eden kişi belirli bir eğitim sürecinin sonunda herhangi birşey "olmaz"**. (Aslında Es'ad Coşan hocanın verdiği cevap, tarikatların normal öğrenim kurumları gibi seri biçimde mezun vermeleri durumunda geçerli olabilirdi. **Bir şeyhin yerini sadece bir kişinin eğitici olarak aldığı bir yapıda, bu cevap fazla bir anlam taşımayacaktır.** Bu durumda "şahsiyet" meselesini belirli bir sürenin sonunda eğitici olunacağı iddiası ile değil, başka bir makul gerekçe ile izah etmek gerekmektedir.)

İslam tarihinin ilk dönemlerinde, daha önce de belirtildiği gibi, tarikatlar teşekkül etmemişti ve meşayih-i izam diye adlandırılan bir zümre yoktu. Tabakat

kitaplarında adları anılan ilk sufîlerin de bu anlamda bir biat almaları hiçbir zaman sözkonusu olmamıştır. Tam aksine, **İbrahim Edhem örneğinde olduğu gibi onlar, dünya saltanatına göz diken değil, onu terk eden zühd ehli i**nsanlardı. Yine ilk sufîlerden kabul edilen tabiînden Hasan-ı Basrî rh. a.'in bu tarz siyasal anlamda biat almadığı bilinmektedir. Daha doğrusu hiç biat almamıştır. Sufîlerin hayatlarının anlatıldığı tabakat kitaplarında yukarıdaki iddiayı doğrulayacak rivayetler mevcut değildir.

Öte yandan, Abdülaziz ed-Debbağ rh. a. **"*el-İbrîz*"**de şöyle demektedir:

"Birinci, ikinci ve üçüncü asrın erbabı Resulullah'ın asrına yakınlık sebebiyle kalpleri temiz olduğundan başka bir ***terbiye****ye muhtaç değillerdi."* (Osman Akfırat, ***Erenlerin Kalb Gözü***, çev. Ali Arslan, 2. b., İstanbul: Arslan Y., 1974, s. 222.)

Terbiyeye ihtiyaç duyulmadığı için, tarikatların teşekkülü de gerçekleşmemişti. Muhtaç olunmadığı için, meşayih-i izam diye birşey de yoktu.

Benzer şekilde İmam-ı Rabbanî de şöyle demektedir:*"Seyr ü süluk esnasında meydana gelen garip ilimler, hedef değillerdir. Onlar, sonunda ortadan kalkacak emirlerdir. Sonunda Şeriat'in sultanı zahir olup, başlangıç ve sonuç birleşir.* ***Ümmetin en hayırlılarının yaşadığı birinci, ikinci ve üçüncü asırların ilimlerinin çoğu şeriat ilimleri ve bu ilimlerin sırları idi****. Böyle olduğuna hadîs kitapları şahitlik etmektedir."* (***A.g.e***., s. 211.)

Ayrıca, ilk sufîlerin etraflarına insanların toplanmasını istemedikleri, genellikle uzleti tercih ettikleri ya da ancak kendileri gibi düşünen ve yaşayan insanlarla görüşüp dostluk yaptıkları bilinmektedir. Tabakat kitapları incelendiğinde bu açıkça görülmektedir. **Şayet mevcut yönetimleri tanımayan, onlara muhalif bir biat alma durumu sözkonusu olsaydı,** daha farklı gelişmelerin yaşanması gerekirdi. Bu durumda da, Hz. Peygamber'in (s.a.s.) Hz. Hüseyin gibi çok sevdiği bir torununu, yine Hz. Hüseyin'in torunu İmam Zeyd'i öldürmekten

çekinmeyenlerin, Hz. Peygamber'e (s.a.s.) genelde böylesi bir yakınlığı da bulunmayan ilk sufîleri cezalandırmakta tereddüt etmeleri beklenemezdi.

Bunların yanı sıra, tarikatların teşekkül ettiği dönemlerde bile genelde şeyhler herkesi mürid olarak kabul etmemişlerdir. Yakın zamanlara kadar da bu gelenek devam etmiş, intisap veya biat için istihare yapılması yaygın bir uygulama olarak varlığını sürdürmüştür. Devlet başkanlığı anlamındaki biatte ise böyle birşey düşünülemez.

Öte yandan, Emevîler döneminde sadece Abdullah ibni Zübeyr r. a. ve Hz. Hüseyin'in torunu Zeyd bin Ali gibi Hz. Ali ve Hz. Fatıma soyundan isimlerin biat aldıkları bilinmektedir. Hz. Hüseyin'in intikamını alma davasıyla ortaya çıkan Muhtar es-Sakafî bile bizzat kendisine biat alma yoluna gitmemiş, gidememiştir. O dönemde, Hz. Ali ile Hz. Fatıma'nın soyundan gelen kimseler dışında, **Abdullah ibni Zübeyr r.a. bir yana bırakılırsa, gizli veya açık biat alan olmamıştır.**

Ayrıca, biat alan bu isimler, hiçbir tarikatin silsilesinde meşayih-i kiram olarak geçmez. Nakşbendîye silsilesinde Selman-ı Farisî r. a.'den sonra yer alan Kasım bin Muhammed rh. a.'i, müttekî Emevî halifesi Ömer bin Abdülaziz'in kendisine veliaht tayin etmek istediği, fakat Emevî sülalesinin tepki göstereceği ve iç kargaşa çıkacağını düşünerek bunu yapmaktan uzak durduğu bilinmektedir. **İnsanlar o dönemde Emevîler'e değil de Kasım bin Muhammed'e biat etmiş olsalardı, Ömer bin Abdülaziz'in onu veliaht tayin etmeyi düşünmesi abes olurdu. Zaten biat olunmuş bir kimseye biat edilmesini vasiyet veya tavsiye etmenin bir anlamı bulunmazdı.** Üstelik, o dönemde bu anlamda bir farklı biat sözkonusu olsaydı, bu kesinlikle gizli kalmazdı ve bu tür biat alma faaliyetine müsamaha gösterilmezdi. Kasım bin Muhammed'in bu tür bir siyasal iddiası bulunsaydı zaten Ömer bin Abdülaziz'in ona saygı duyması gibi bir durum da ortaya çıkmazdı.

Benzer birşeyi Abbasî halifesi Me'mun yapmak istemiş, Cafer-i Sadık'ın torunu Ali bin Musa'yı "Ali Rıza" olarak isimlendirip veliaht tayin etmiş, Abbasî

sülalesinin tepkisi üzerine vazgeçmek zorunda kalmış ve Ali bin Musa'ya biat sözkonusu olmamıştır. Ali bin Musa rh. a.'in de Me'mun'a biat etmediğini, ayrıca insanların Me'mun yerine ona şeyh ya da velî diyerek biat ettiğini ve Me'mun'un da bunu onayladığını düşünmek için bir neden bulunmamaktadır.

O dönem için Kasım bin Muhammed'in özelliği, bir yandan Hz. Ebubekir'in torunu olması, ama daha önemlisi, Medineli "fukaha-i seb'a" (yedi fakih) arasında yer almasıdır. Bununla birlikte Kasım bin Muhammed'in hiçbir zaman siyasal bir tavrı ve bu anlamda bir biat alması sözkonusu olmamıştır. Bu silsilede onu izleyen Cafer-i Sadık rh. a. ise (ki Kasım bin Muhammed'in kızının oğludur), bilindiği gibi, Hz. Hüseyin'in soyundan gelmektedir. Onun bu konudaki tavrı çok daha kesindir. Nitekim İbn Haldun şu bilgileri vermektedir:

"Zeyd, kendi imamlığını ilan ederek Kufe'de ayaklanmış, sonra öldürülüp Kunnase'de (Kufe'de bir mıntıka) asılmıştır. Zeydiler imametin Zeyd bin Ali'den sonra oğlu Yahya'ya geçtiğini söylerler. Yahya, Horasan'a gitmiş ve kendisinden sonra imamlığa Muhammed bin Abdullah bin Hasan bin Hz. Hasan'ı vasiyet ettikten sonra Cüzcan'da öldürülmüştür. Muhammed'e (temiz ve salih nefis sahibi anlamına gelen) 'Nefsu's-Zekiyye' deniyordu. Muhammed, Hicaz'da ayaklanmış ve kendisine Mehdi lakabı verilmiştir. Sonra Mansur'un askerleri gelip onu öldürmüştür. Öldürülmeden once imamlığı kardeşi İbrahim'e vasiyet etmiştir. İbrahim yanında İsa bin Ali olduğu halde Basra'da ayaklandı. Bunun üzerine Mansur askerlerini onların üzerine göndermiş, İbrahim'in taraftarları yenilmiş, İbrahim ve İsa öldürülmüştür. Cafer Sadık, onlara bütün bunların olacağını önceden haber vermiştir. Bu durum onun kerametlerinden sayılmaktadır." (İbn Haldun, ***Mukaddime***, çev. Halil Kendir, c. 1, İstanbul, 2004, s. 282.)

O dönemde, Emevî ve Abbasî halifelerinin yanı sıra biat alanlar, Hz. Ali'nin soyundan gelen bu isimlerdir. Es'ad Coşan hocanın *"... Ondan sonra, öyle insanların eline geçti ki, Peygamber Efendimiz'in torunlarını katlettiler. O zaman evliyaullaha, meşayih-i izama biat edilegeldi"* şeklindeki ifadeleri çerçevesinde

düşünülürse, bu isimlere biat edilmesi, onların isyan ettikleri Emevî ve Abbasî halifelerine biat edilmediği anlamına gelmiyor. Hz. Ali'nin soyundan gelen isimlerin biat almaları da **meşayih-i izam olarak adlandırılmalarından veya tarikat silsilelerinden değil, soy bağlarından dolayı** insanların onlara teveccüh etmesinden kaynaklanmaktaydı. Sonuçta, halkın bunlardan ziyade Emevî ve Abbasîler'in etrafında toplandıkları da bilinmektedir.

Kısacası, Emevî ve Abbasî halifeliklerinin batıl olduğu için o dönemde meşayih-i kirama siyasal anlamda biat edildiğini söylemek hem tarihen hem de fıkhen yanlıştır. Bu tür iddialar daha çok Şia'nın Rafızî olarak bilinen kesimi tarafından savunulmuştur. İmam Gazalî, "Batınîlerden olan Rafızîleri red için" Kadı Ebu't-Tayyib'in "***Keşfü'l-Esrar ve Hetkü'l-Estar***" adlı bir eser kaleme aldığını, kendisinin de ondan yararlanarak "***Mustazhirî***" adlı bir eser yazdığını belirtmektedir. (***İhya***, çev. A. Serdaroğlu, C. 2, s. 347.)

Ayrıca, Hz. Peygamber'in s.a.s. ve Hz. Ali'nin soyundan gelmelerinden dolayı halkın teveccüh gösterdikleri isimlerin bazıları, ne yazık ki, güç ellerine geçince son derece yanlış işler yapmış ve fesat çıkarmışlardır. Mesela Me'mun'un halifeliği döneminde şunlar yaşanmıştır:

"Eşkiya güruhundan Ebu's-Seraya adında bir sergerde, bu kargaşalıktan faydalanarak, Hz. Ali'nin oğlu Hasan'ın torunlarından ... Muhammed'e biat ederek, onu Kufe'ye getirdi.... Kufe'de para bastırdı ve Hz. Ali soyundan Medain, Ehvaz, Basra ve Yemen'e valiler gönderdiği sırada, Hz. Hüseyin'in soyundan Efdas diye tanınan Hasan'ın oğlu Hüseyin'i de Mekke valisi ve Hac kumandanı tayin etti. Ebu Talib oğulları ise, o sıralarda gittikleri yerlerde adam öldürmek, ırza geçmek, zorla mal almak ve Abbasoğullarından bazılarını ateşte yakmak suretiyle umumun nefretini kazanmışlardır." (Ahmed Cevdet Paşa, ***Kısas-ı Enbiya***, C. 4, haz. Mahir İz, İstanbul: MEB, 1972, s. 176-177.)

“Mekke’de bulunan Cafer-i Sadık’ın torunu ve Musa’nın oğlu İbrahim … Yemen’e gitti. Yemenliler Hz. Ali’nin evladını sevdikleri için.... Yemen’de İbrahim o kadar adam öldürmüştür ki, kendisine Cezzar (Kasap) adı verilmişti.... Mekke valisi olan adı geçen Efdas ise, … halkın da mallarını zorla elinden aldı ve bundan dolayı herkes kendisinden nefret ederek, birer tarafa dağıldılar.” (***A.g.e***., C. 4, s. 179)

“Muhammed birkaç ay bu halde kaldı…. Bütün işler hep oğlu Ali ile Efdas’ın ellerinde idi. Onların etrafındakiler de serbestçe en çirkin işleri yapıyorlardı. Efdas bir kadına göz koydu, kadın ise, ona uymadığından Efdas, kadının evine hücum ederek kapısını kırdı. Kocasını kaçırdı, kadını zorla evinden çıkarıp götürdü, bir iki gün yanında alıkoyduktan sonra kadın fırsat bulup kaçtı, Muhammed’in oğlu Ali de Mekke kadısının genç oğlunu zorla alıp kaçırdı….” (***A.g.e***., C. 4, s. 180)

Görüldüğü gibi, o dönemde halkın biat ettiği isimlerin bazılarının böylesi tavırları oldu. Bununla birlikte, biat alıp öldürülen İmam Zeyd gibi değerli isimler mevcut olduğu gibi, Cafer-i Sadık hazretleri gibi zatlar, biat almaktan kaçınmış, yakınlarını da bu konuda uyarmışlardır. Ama, torununun ne yaptığı, yukarıdaki ifadelerden anlaşılmaktadır.

Soru: M. Es’ad Coşan Hoca, bir yazısında şunları söylemektedir: *“Çünkü âlim-i fâzıl ve mürşid-i kâmiller verese-i Nebidirler; peygamberlerin hakikî vârisleri, Müslümanların manevî efendileri, ümmetin emanet edildiği emniyetli sahipleri, hilafetin gerçek malikleri, salih salahiyetlileridirler. İbadullahın irşadı onlara havale edilmiş Ümmet-i Muhammed onlara emanet kılınmıştır. Hakikatte ‘ulül-emr’ onlardır, Allahu Teâlâ Ku’ran-ı Kerim’de onlara itaati emr etmiştir.”* (M. E. Coşan, ***İslâm***, Kasım 1994.)

Bu sözleri nasıl değerlendirmek gerekir?

<u>Cevap:</u> Yukarıdaki ifadelerin "alimlerin peygamberlerin varisleri" olduğunu belirten bölümü hadîs-i şerîfe dayanmaktadır; fakat ondan sonraki ifadeler, Prof. Dr. Es'ad Coşan'ın kendi yaptığı çıkarımlardır ve maalesef içinde yanlışlar barındırmaktadır. "Hilafetin gerçek malikleri, salih salahiyetlileridirler" şeklindeki ifadenin ilk kısmı yanlış ikinci kısmı doğrudur. **Alimlerin peygamberlerin (ilminin) varisleri olmaları, hilafetin gerçek malikleri olmaları anlamına gelmez.** Fakat salahiyet, daha doğrusu liyakat sahibi olduklarını söylemek gerekir; ancak, liyakat için gerekli şartlardan sadece birisine sahiptirler. Yani, halifenin alimler arasından seçilmesi gerekir; fakat her alim, gerçekte halife olmaya lâyık kabul edilemez, çünkü hilafetin başka şartları da mevcuttur.

Bütün bunların ötesinde, yeterlilik ve liyakat ile mâlikiyet farklıdır. Ümmet bir alime biat ettiğinde o kişi halife haline gelir, diğer alimlerin bu durumda "hilafetin gerçek malikleri" olmasından da söz edilemez. Bugünkü gibi halifenin bulunmadığı bir dönemde de ulemaya hilafetin gerçek mâlikleri denilemez. Hz. Peygamber s.a.s. gerçek hilafetin 30 yıl süreceğini bildirmiş, ondan sonrası için **bir başka "gerçek hilafet"ten söz etmemiştir**. Şayet böyle birşey olsaydı, Hz. Peygamber s.a.s., "30 yıldan sonraki dönemde alimlere tâbi olunur" gibi bir ifade kullanırdı. Halbuki, babadan oğula sultanlıktan söz etmektedir. Yani, bu babadan oğula sultanlık, hadîs çerçevesinde, gerçek özünden uzaklaşılmış olsa da, şeklî bir hilafet anlamına gelmektedir. Bu yüzden ulema, 30 yıldan sonraki hilafetin hakikî hilafete hamledileceğini belirtmişlerdir. Ayrıca, Es'ad Efendi'nin kullandığı "manevî efendi" sözü de, bu hilafet iddiasıyla çelişmektedir; **bu manevî birşey ise, hilafet gibi maddî ve fiilî bir meseleyle karıştırmamak gerekir**.

(*Maalesef merhum Esad Efendi, "Ancak ulemaya biat edilir, o halde hilafet şeyhlerin hakkıdır" şeklindeki bir mantıkla yanlışlarla doğruların harmanlandığı bir bakış açısı geliştirdikten sonra, savunduklarının tam tersini yaparak, kendisinin yerine şeyh olarak bir alimi değil*, ***cahil****i oturttu. Bazıları, "Yerine söz konusu bilgisiz şahsı bıraktığı kesin değil" diyebilir. Evet bunda doğruluk payı var; o yönde açık, alenî ve kesin bir sözlü ya da yazılı beyanını kimse gösteremiyor,*

sadece, şehadetlerinin makbuliyeti konusunda uzlaşma bulunmayan bir-iki kişi Esad Efendi'nin kendilerine böyle söylediğini belirtiyorlar. Ancak, Esad Efendi'nin kendi yerine söz konusu bilgisiz şahsın şeyh olarak ***geçmesinin zeminini hazırladığını*** *anlamak için de açık bir beyanına ya da şahitlere ihtiyacımız yok, herşey gözümüzün önünde cereyan etti. Dolayısıyla Esad Efendi'nin, kendisinin yerine bir alimi değil, bir cahili şeyh olarak oturttuğunu kabul etmek zorundayız. Vakıa budur. [Söz konusu şahsın bütün özelliği, imam hatip lisesi mezunu olmasından ibaret. Esad Efendi'nin alim olmaktan kastı bu kadarcık bir İslâmî öğrenim görmek idiyse, meseleyi böylesine büyük bir tartışma konusu haline getirmesi gerekmezdi. Değil imam hatip lisesi mezunu olmak, ilahiyat fakültesi bitirmek bile tek başına alim olmayı sağlamaya yetmez. Hatta, bu fakültelerde doktora yapmış, prof. vs. unvanını elde etmiş isimlerin bile belli bir bölümü alim sayılabilecek çapta insanlar değildir. Arapça konuşulan bir ülkede salt Arapça kursu almış olmak da, alim olmayı sağlaması şurada dursun, Arapça'yı yeterli düzeyde öğrenmiş olmayı bile garantilemez. Nitekim, söz konusu şahsın önüne imtihan için Arapça bir ilmî kitap konulsa, bırakın anlayıp tercüme etmeyi, ibâresini doğru okumayı başarabileceği bile şüphelidir. Her kap, içindekini sızdırır; alim bir insanın ilmi de, konuşmalarına ister istemez yansır. Söz konusu şahsın ise, konuşmalarından sadece bilgisizliği ortaya çıkıyor. İnsan içine çıkıp irticalen ilmî konuşma yapabilmek bir tarafa, okumak için ilmî bir metin bile hazırlayamıyor. Bilgi düzeyinin ilmî bir metin yazmaya yeteceğine hiç kimse inanmıyor. İlim bakımından boş olduğu için de, konuşmalarına bakıp kendisinin seviyesini anlaması mümkün olan insanlarla görüşmeye ve konuşmaya cesaret edemiyor, onlardan arslandan kaçar gibi kaçıyor.] Böylece Esad Efendi, kendi şeyhlerine ve geçmişte yaşamış büyük ulemaya muhalefet ederek ortaya attığı* ***şâz*** *görüşünü kendisi de uygulamamış, tam tersi yönde hareket etmiş, bilgisiz bir insanı kendi yerine oturtmuştur. Halbuki cemaat içinde, söz konusu cahil şahıstan daha yaşlı ve tecrübeli, ahlâkî bakımdan daha iyi hasletlere sahip ve aynı zamanda ilim sahibi kabul edilen, ilmî çalışmalar yapmaları ve ders okutmalarıyla tanınan isimler vardı. Bazıları, onların şeyhliğe lâyık olmadıklarını ileri sürebilirler, fakat*

şu bir gerçek ki, söz konusu bilgisiz şahıs, onlarla kıyaslandığında hiç lâyık değildi. Bunun böyle olduğunu da, Esad Efendi'nin vefatından sonraki süreç gösterdi. Söz konusu bilgisiz şahıs, beyanları ve eylemleriyle, ilmî seviyesini herkesin anlamasını sağladı. Nitekim, söz konusu bilgisiz şahsı savunanlar, ona tâbi olunması gerektiğini göstermek için "âlimin önemi" tezine değil, "İmamlar Kureyş'tendir" hadîsine dayanmaya başladılar. Böylece pusulayı şaşırıp rotayı ilimden cehalete kaydırdıkları için de, söz konusu hadîsi "cahil müçtehit" edasıyla Ehl-i Sünnet'e muhalif ve Şia çizgisinde yorumlamaya, sapık bir yeni mezhep üretmeye başladılar. Bazıları, Esad Efendi'nin söz konusu cahili kendi yerine oturtmuş veya buna yol açmış olmasının, o cahil hakkında olumlu düşünmek için tek başına yeterli bir neden olduğunu ileri sürebilirler. Tam aksine, mevcut durumda, böyle bir bilgisiz şahsı yerine oturtmuş, "ilme ve alimin önemine yaptığı vurgu"yu çiğnemiş, emaneti ehline (alime) vermemiş veya ehil olmayana (cahile) vermiş (ya da bilerek veya bilmeyerek buna zemin hazırlamış) bulunmasından, yani konuştuğunun tam tersi yönde hareket etmiş olmasından dolayı, Esad Efendi'nin bizzat kendisi sorgulanır hâle gelmiştir. Bazıları, "Şeyhler de hata edebilir, günah işleyebilir, peygamberler dışında kimse masum değil" diyerek, Esad Efendi'nin çelişkisini ve bizzat kendi bakış açısına ve iddiasına göre emaneti zâyi etme olan tutumunu "normal" göstermeye çalışabilirler. Sorun Esad Efendi'nin hatasız ve günahsız bir kul olmayışının anlaşılması değil, yerine geçirdiği bilgisiz şahsın koca bir kitleyi İslâmî anlayış bakımından istikametten ayırmaya başlamış olmasıdır. Allahu Teala, Esad Efendi'nin taksiratını affetsin, seyyiatını hasenata tebdil eylesin.)

Soru: M. Es'ad Coşan Hoca'nın bir başka yazısında şu ifade yer alıyor: *"Hz. Peygamber sağ olsa idi 'şüphe yok ki tüm ümmet Allah'ın emri gereği ona tabi olacaktı. O halde, şimdiki Müslümanların da yine hiç şüphesiz O'nun hakiki vârisleri ve halifeleri olan olgun din alimlerine bağlanmaları dinlerinin ve imanlarının gereğidir."* **(MEC, "Din Alimlerinin Tartışılmaz Değeri Ve Üstünlüğü",** ***İslâm*****, Ocak 1990.)**

Bu ifadeleri nasıl değerlendirmek gerekir?

Cevap: Burada, usûl-ü fıkıh açısından meseleye bakıldığında, kıyasa dayanan bir fetva verildiği görülüyor.. Fakat bu kıyas, kıyas ma'al-fârık niteliği taşıyor; yani **yanlış bir kıyas**. Meselâ şimdi bizim itikad ve amel gibi hususlarda mezheplere tâbi olmamız, alimlerin peygamberlerin varisleri olmasından kaynaklanan bir husustur ve mesele de bundan ibarettir. Bunun dışında ulemaya siyasal anlamda tâbi olma zorunluluğu gibi bir husus bu hadîsten çıkarılamaz.

Zaten, genelde toplumu içinde yönetici ya da devlet başkanı konumuna gelmiş peygamber sayısı çok çok azdır. **Alimlerin peygamberlerin varisi olması ifadesinden devlet başkanlığı anlamının çıkarılabilmesi için, bütün peygamberlerin aynı zamanda devlet başkanı olması gerekirdi.** Oysa, mesela Tâlût'un hükümdar olarak tayin edilmesi sırasında İsrailoğulları'nın peygamberi başkaydı.. İsrailoğulları başlarına bir hükümdar istediler ve Tâlût, peygamber bir başkası olduğu halde hükümdar tayin edildi. **Alimler, peygamberler ve hükümdarların değil, sadece peygamberlerin varisidir.** Peygamberlerin de **sadece ilminin** varisidir. Kısacası, Es'ad Efendi'nin verdiği fetva delilden mahrumdur.

Aslında, hadîsin tamamı okunduğunda herhangi bir yanlış anlamaya mahal bulunmadığı görülmektedir:

"Kim bir ilim öğrenmek için bir yola sülûk ederse Allah onu cennete giden yollardan birine dahil etmiş demektir. Melekler, ilim talibinden memnun olarak kanatlarını (üzerlerine) koyarlar. Semavat ve yerde olanlar ve hatta denizdeki balıklar âlim için istiğfar ederler. Âlimin âbid üzerindeki üstünlüğü dolunaylı gecede kamerin diğer yıldızlara üstünlüğü gibidir. Âlimler peygamberlerin vârisleridir. ***Peygamberler, ne dinar ne dirhem miras bırakırlar, ancak ilim miras bırakırlar.*** *Kim de ilim elde ederse, bol bir nasib elde etmiştir."* (**Ebu Davud**, İlm 1, (3641); **Tirmizi**, İlm 19, (2683); **İbnu Mace**, Mukaddime 17, (223).)

Görüldüğü gibi, Hz. Peygamber s.a.s., verasetin “ilimle sınırlı” olduğunu vurgulamaktadır. Tutup hadîsin salt baş tarafını alıp veraseti hilafete kadar teşmil etmenin hiçbir dayanağı yoktur. Mesele gayet açıktır..

Burada kime itibar edeceğiz?!.. Sözü yanlış anlamaya meydan vermeyecek kadar net olan Hz. Peygamber s.a.s.’e ve onun hadîslerini doğru yorumlayan geçmişin büyük alimlerine mi, yoksa (muhtemelen) kötü niyet taşımamakla birlikte hadîsin tamamını değerlendirme konusunda dikkatsizlik sergileyen Es’ad Efendi’ye mi?!..

Bütün bunların da ötesinde, **şeyhliğin tek başına “âlim-i fâzıl ve mürşid-i kâmil” vasfını taşımak için yeterli olmadığını belirtmek gerekir.** Bakıyorsunuz adam şeyh.. Ama bu, alim, fazıl ve de kâmil olmak için yeterli midir?.. Alim olmak şeyhlik vasfıyla değil, ilimledir. Fazıl olmak, herşeyden önce mütevazı olmakladır. Kâmil olmak, hatada ısrar etmek değil, itiraf ve telafi etmekledir. “Kişi noksanın bilmek gibi irfan olmaz.”

Soru: Prof. Dr. M. Es’ad Coşan Hoca, “Alimin Tartışılmaz Üstünlüğü” başlıklı bir makalesinde şunları söylemektedir: *“Çünkü alimler, peygamberlerin vârisleri ve vekilleri, Resûllerin halifeleri ve ümmetin emanet edildiği emanetçiler, gerçek efendiler, seyyidler, komutanlardır. / İslâm toplumunda tüm işlerin sahiplerinin alimler olması gerekir; ulû’l-emr, alimlerden gayrı kimselerden seçilirse, emanete hıyanet edilmiş olur, din ve dünya nizamı fesada uğrar, kıyamet kopar. / Halkın bozulması idarecilerin bozulmasından, idarecilerin bozulması da alimlerin bozulmasındandır. Alim tüm toplumu teftiş ve murakabe etmek zorundadır. Allah’ın ona verdiği görev budur. / Alim politikacının emrine girerse mahv ü perişân olur. / ‘Alimlerin kapılarındaki idareciler ne iyi, idarecilerin kapılarındaki alimler ise ne kötüdür!’* ***[Beyhakî, Şu’abü’l-Îmân VII, 49, hadis no: 9413.]”***

Bu görüşleri nasıl değerlendirmek gerekir?

Cevap: Peygamberlerin varisi olma konusuna yukarıda değinmiş bulunuyoruz; sadece ilimlerine varistirler. Ayrıca, bütün peygamberler alimdir, fakat içlerinden devlet yönetmiş olan çok azdır; bu yüzden, devlet başkanlığı gibi makamlar onların mirası olarak görülemez. "Resûllerin halifeleri" ifadesi ise **yanlıştır**, çünkü hadiste halifelikten söz edilmemektedir. "Gerçek komutanlar" ifadesi ise gereksizdir. Mesela Hz. Peygamber s.a.s. komutan atarken salt ilim sahibi olmayı esas almamış, Halid bin Velid ve Amr ibnü'l-As gibi isimleri **bu alandaki maharetleri nedeniyle** görevlendirmiştir.

Toplumun bozulması ulemanın bozulmasından ve sorumluluklarını yerine getirmemesinden kaynaklanıyorsa, sözkonusu yazı çerçevesinde aslında ulema olarak şeyhler gösterildiğine göre, **şeyhlerin bozulması hususuna daha fazla önem vermek gerektiği anlaşılır**. Ama bazılarınca, şeyhlerden bahsedilirken sanki onlardan başkası alim değilmiş gibi bir izlenim veriliyor, fakat ulemanın bozulmasından söz edildiğinde de, şeyhler bozulmaz, bozulamazmış gibi bir anlayış savunuluyor.

Yukarıdaki ifadeler bir taraftan da, alim-idareci ayrımının kabul edildiği bir anlayışı yansıtıyor. Bu durumda, *"Hz. Peygamber sağ olsa idi 'şüphe yok ki tüm ümmet Allah'ın emri gereği ona tabi olacaktı. O halde, şimdiki Müslümanların da yine hiç şüphesiz O'nun hakiki vârisleri ve halifeleri olan olgun din alimlerine bağlanmaları dinlerinin ve imanlarının gereğidir.' "* şeklindeki ifadeler anlamsız hale geliyor.

Coşan'ın "*ulû'l-emr, alimlerden gayrı kimselerden seçilirse, emanete hıyanet edilmiş olur, din ve dünya nizamı fesada uğrar, kıyamet kopar*" şeklindeki sözleri, ulu'l-emr kavramı hakkında yeterince bilgiye sahip olmadığını gösteriyor. Ayrıca ona göre, *"İslâm toplumunda tüm işlerin sahiplerinin alimler olması gerekir...."*

Bu ifadeler de yanlıştır. İslâm toplumlarında tüm işlerin sahiplerinin alimler olması gerekmez. **Emanete ehil olmak, başka birşeydir, salt ilim sahibi olmak değildir.**

Nitekim, emanetlerin ehline verilmesi ile ilgili ayetin (Nisa, 4/58) **nüzul sebebi de bu hususu göstermektedir**.

Elmalılı M. Hamdi Yazır, emanet konusuyla ilgili ayet (Nisa, 4/58) hakkında şunları yazmaktadır:

"Âyetin indirilmesinin sebebi hakkında meşhur olan rivâyet şudur: Mekke'nin fethi günü Resulullah Mekke'ye girdiği zaman Kâbe'nin anahtar taşıyıcısı olan Osman b. Talha b. Abdüddar kapıyı kilitlemiş, anahtarını Resulullah'a (s.a.v.) teslim etmekten kaçınmış, 'Allah'ın elçisi olduğunu bilseydim engel olmazdım' demiş. Derhal Hz. Ali de Osman'ı tutmuş, kolunu bükmüş anahtarı alıp Kâbe'nin kapısını açmış ve Resulullah (s.a.v.) Kâbe'ye girip iki rekat namaz kılmış idi. Çıktığı zaman, amcası Hz. Abbas anahtarın kendine verilmesini ve eskiden sorumluluğunda bulunan Zemzem sakalığı (hacılara su dağıtma vazifesi) ile beraber sedanetin (yani Kâbe kapıcılığının) birleştirilmesini istedi. Bunun üzerine bu âyet indirildi. ***Bundan dolayı Hz. Peygamber (s.a.v.) anahtarları Osman'a geri vermesini ve ona teslim etmesini ve kendisinden özür dilemesini Hz. Ali'ye emretti.*** *Hz. Ali de anahtarları götürüp özür dileyince Osman: 'Beni zorladın, bana eziyet verdin, sonra geldin (hatanı) düzeltmeye çalışıyorsun' dedi. Hz. Ali de: 'Senin hakkında Allah Teâlâ Kur'ân indirdi' deyip âyeti okudu ("Allah size şunları muhakkak emrediyor: Biri, emanetleri ehline vermeniz biri de, insanlar arasında hüküm ve komuta ettiğiniz zaman adaletle hükmetmeniz."). Bunun üzerine Osman şehadet getirerek hemen müslüman oldu."*

M. Es'ad Coşan Hoca'nın *"ulû'l-emr, alimlerden gayrı kimselerden seçilirse, emanete hıyanet edilmiş olur"* şeklindeki ifadesi de hatalıdır. Ulu'l-emrle ilgili ayet, yukarıda geçen "emanet"le ilgili ayeti izleyen ayettir. Yani Nisa Suresi'nin 59'uncu ayetidir. Elmalılı'nın bu ayeti tefsir için aktardığı bilgiler, meselenin anlaşılması için yeterlidir:

“59- ‘Ey iman edenler! Allah'a itaat ediniz ve Allah'ın elçisine (Hz. Muhammede) itaat ediniz. Sizden olan emir sahibine (idarecilere) de itaat ediniz.’

“Dikkat etmek gerekir ki Allah ve Resulü hakkında diye mutlak itaat açıkça söylendiği halde, emir sahipleri (idareciler) hakkında buyurulmayıp bunlara itaat etmek Peygamber’e itaata atfedilmiş ve yalnız Peygamber’e itaat etmeye tabi olarak emredilmiş ve bu şekilde tabi olma altında itaat etmenin hem aynı kuvvetle kayıtsız olarak gerektiği gösterilmiş, hem de isyan edilen şeyler de bu hükmün dışında bırakılmıştır. ‘Allah'a isyan hususunda hiç bir mahlukata itaat edilmez.’ Aynı şekilde ‘İyi ve faydalı şeylerde itaat edilir’ hadis-i şerifleri de bunu açıklıyor. Şu halde amirin her emri, memuru sorumluluktan kurtarmaya yetmez. Diyelim ki, bir memur amirinin emri ile rüşvet alsa veya hırsızlık yapsa sorumluluktan kurtulamaz. Bu mefhum, amirin kanuna aykırı olan emri memuru sorumluluktan kurtarmaz, diye de ifade olunur.

“Dikkate değer kayıtlardan birisi de ***müminlere hitap edilerek ‘sizden’ kaydıdır ki, mânâsı apaçıktır. Müminlerden olmayan idarecilere itaat etmek dinen vacib kılınmamıştır. Bu hususta itaat değil, varsa bir anlaşmaya riâyet etmek söz konusu olacaktır.*** *Fakat itaat etmenin vacib olmamasından mutlaka isyan etmenin gerekli olduğunu anlamaya kalkışmamalıdır. İtaatin vacib olmaması, isyan etmenin vacib olmasını gerektirmeyeceğinden itaat mecburiyetinde bulunmamakla, isyan mecburiyetinde bulunmak arasında fark vardır. İsyan hakkı başka, isyan etme vazifesi yine başkadır.*

“Bundan dolayı buradan mümin olmayan bir çevrede (ortamda) bulunan müminlerin şuna buna karşı isyancı ve ihtilalci bir durumda kabul edilmemeleri ve belki müminlerin her nerede bulunurlarsa bulunsunlar Allah'a ve Resulüne karşı itaatsizlikten sakınmak ve aynı zamanda kendilerinden olan idarecilere itaat etmeleri ve tağutlara boyun eğmemelerinin gerekli olduğunu anlamak gerekir. Bu bakımdan Taberî tefsirinde de zikredildiği gibi şu hadisler ne kadar önemlidir: İbnü Zeyd’in babasından rivâyet ettiği üzere Peygamber (s.a.v.) Efendimiz

buyurmuştur ki: 'İtaat, itaat, itaatte imtihan da vardır. Fakat Allah dilemiş olsaydı emretmeyi hep peygamberlere verirdi.' ***Yani peygamberler mevcut iken bile hükümdarlara emretmeyi nasib etmiştir.*** *Ve nitekim Yahya aleyhisselâmın öldürülmesine bile hükmetmişlerdir. Aynı şekilde Ebu Hüreyre'den rivayet olunduğu üzere Hz. Peygamber (s.a.v.) buyurmuştur: 'Benden sonra size bir takım valiler valilik edecek iyi iyiliği ile velâyet edecek, günahkar da günah işlemekle velâyet edecek; hakka uygun olan her konuda bunları dinleyin ve itaat edin ve arkalarında namaz kılın, iyilik yaparlarsa hem sizin, hem onların lehinedir. Kötülük yaparlarsa sizin lehinize (menfaatinize), onların zararınadır.' Aynı şekilde Abdullah b. Ömer hazretlerinden rivâyet olunduğu üzere Hz. Peygamber buyurmuştur ki: 'Müslüman olan kişinin itaat etmesi onun vecibesidir, hoşlandığında da hoşlanmadığında da. Ancak günah işlemesi emredilmiş olursa başka. Günah işlemeyi emredene itaat yok.' Şuara sûresinde: 'O aşırıların emrine uymayın. Onlar yeryüzünde bozgunculuk yaparlar, ıslah etmezler.' (Şuarâ, 26/151-152) âyeti de bu hususu apaçık ifade ediyor. Ebu's-Suûd, tefsirinde bütün bunları şu şekilde özetlemiştir: Bunlar (ulu'l-emr) raşid halifeler ve onlara uyan ve doğru hareket eden hakkı emreden idareciler ve adil davranan valilerdir. Zâlim idarecilere gelince, bunlar Allah'a ve Hz. Peygambere atf ile kendilerine itaat etmenin vacib olmasını hak etmekten uzaktırlar.*

"... Bu mânâ, amirleri ve hakimleri kapsamaktan başka gerçek anlamıyla (emir vermeye) sahip olmak ve işlerde başvurulacak kimse olmak mânâsını da içine alır. Buna göre sahabe ve tabiinden ilk müfessirler bu konuda bir kaç mânâ nakletmişlerdir:

"1- Raşid halifeler,

"2- Âyetin iniş sebebine göre küçük müfreze komutanları,

"3- 'Halbuki onu peygambere ve aralarında yetkili kişilere gösterselerdi, içlerinden işin içyüzünü araştırıp çıkaranlar, onun ne olduğunu (haberin neye

delalet ettiğini) bilirlerdi.' (Nisâ, 4/83) âyetinin işaretiyle âyetlerden hüküm çıkarma gücüne sahip olan âlim ve fakihler olduğu zikredilmiş ve bununla emrin yalnız askerî ve sivil idarecilere ait olmayıp daha fazla kazaî (hüküm verme) ve teşriî (kanun yapma ile ilgili) yöne ait bulunduğu da gösterilmiştir….

"Said b. Cübeyr'den rivâyet edildiğine göre bu âyet, Abdullah b. Huzafe b. Kays dolayısıyla indirilmiştir. O sırada Hz. Peygamber onu bir müfrezeye komutan olarak göndermişti. Süddî'nin rivâyetine göre de Resulullah, Halid b. Velid kumandasında bir müfreze göndermişti ki, içlerinde Ammar b. Yasir de vardı. Gittiler, geceleyin hareket hedefleri olan kavime yakın bir yere kondular. Onlar da casuslarından aldıkları bir haber üzerine sabaha kadar kaçtılar. Yalnız içlerinden bir adam çoluk çocuğuna eşyalarının toplanmasını emretmiş ve kendisi gece karanlığında yürüyüp Halid'in askerine gelmiş ve Ammar b. Yasir'i sorup yanına varmış, 'Ey Ebu Yakzan! demiş, Ben müslüman oldum diye şehadet ettim, kavmim ise sizin geldiğinizi işitince kaçtılar, ben kaldım; benim müslüman olmam yarın bir fayda verir mi, yoksa ben de kaçayım mı?' diye sormuş, Ammar da, 'Hayır kaçma! Sana fayda verir' demiş. O da kaçmamıştı. Sabahleyin Halid akın etmiş, o adamdan başka kimseyi bulamamışlar. Onu malı ile beraber tutmuşlar. Ammar, haber alınca Halid'e gelmiş, 'O adamı bırak, çünkü o müslüman oldu ve ben ona eman verdim' demiş. Halid de, 'Sen kim oluyorsun da adam kurtarıyorsun' diye çıkışmış ve bundan dolayı birbirlerine söz atmışlar. Nihayet Resulullah'a mahkeme için başvurmuşlar. Hz. Peygamber, Ammar'ın eman vermesine izin vermiş ve bir daha amire karşı böyle kendi kendine söz vermemesini de hatırlatmış, bunun üzerine Peygamber'in yanında da atışmışlar. Halid, 'Ey Allah'ın elçisi! Bu burnu kesik kölenin bana sövmesine müsaade eder misin?' demiş. Resulullah da: 'Ey Halid! Ammar'ı kötüleme, çünkü Ammar'ı kötüleyeni Allah kötüler, Ammar'a karşı kin besleyenden Allah nefret eder, Ammar'a lanet edene Allah lanet eder' buyurmuş. Ammar da öfke ile kalkmış. Bunun üzerine Halid, arkasından koşup elbisesinden tutmuş, özür dilemiş, o da razı olmuştu. İşte âyeti bunun üzerine indi, diye nakledilmiştir. Bu iki rivâyetin çözümüne göre âyet, müfreze komutanları ve

askerî işler sebebiyle inmiş ve fakat itaat meselesini genel olarak esaslı bir nizama bağlamıştır."

Hiç kuşkusuz Ammar bin Yasir r. a., Halid b. Velid r. a.'den daha alimdi, bununla birlikte Hz. Peygamber s.a.s. Halid r. a.'i emir yapmıştır. Bu, tabiî ki, emanete ihanet değildir. **Yanılan Hz. Peygamber s.a.s. değil, M. Es'ad Coşan'dır.** Aslında, M. Es'ad Coşan Hoca'nın, bir makalesinde yer verdiği 'Alimlerin kapılarındaki idareciler ne iyi, idarecilerin kapılarındaki alimler ise ne kötüdür!' şeklindeki hadîs de, idarecilerin mutlaka alim olması gerekmediğini göstermektedir.

Öte yandan, ulu'l-emr'le ilgili ayette geçen, **"sizden olan" kaydı**, Elmalılı'nın da işaret ettiği gibi, ulu'l-emrin "ulema" ile sınırlı olamayacağını göstermektedir. Salt "Ulu'l-emr'e itaat edin!" denilseydi kimse bundan müslümanların bir papaz ya da hahama itaat etmesi gerektiğini anlamazdı. Bir papaz ya da hahamın da, "Ben alimim, ey müslüman bana itaat et!" demesi olacak şey değildir. O nedenle, "sizden" kaydı ile bu konuda bir uyarıda bulunmak gerekmez, ama müslüman olmayan bir idareci ya da emîrin müslümanlardan itaat talep etmesi her devirde ve her coğrafyada yaşanabilecek birşeydir.

M. Es'ad Coşan Hoca'nın bu tür yanlış yorumları, ne yazık ki, bazılarının bu emirlik, hilafet ve imamet meselelerini Şiîlerinkine benzer bir şekilde yorumlamaya başlamasına neden olmuş bulunmaktadır. Aslında M. Es'ad Coşan Hoca'nın hocası Mehmed Zahid Efendi'nin hocası Ömer Ziyaeddin Dağıstanî rh. a., *"**Tasavvuf ve Tarikatlarla İlgili Fetvalar**"* adlı kitabında, halifeye biatle şeyhe intisabı ayıran bir anlayışı savunur. Bu anlayış, Halid-i Bağdadî hazretlerinin mektuplarında da kendisini göstermektedir.

<u>Soru:</u> Bu konuyu Ehl-i Sünnet'in itikat konusunda uzman otoriteleri olan alimler nasıl değerlendiriyorlar?

Cevap: İmam Nesefî gibi Kelâm otoritesi âlimlerce, imam ya da halife için, "**Zamanının (faziletçe) en üstünü olması şart değildir**" denilmiş, fakat buna karşılık **"güç" sahibi olunması "şart"** koşulmuştur. Taftazanî bu konuda şöyle der: *"Bunun sebebi şudur: Fazilet ve üstünlükte müsavi olan, hatta ilim ve amel yönünden daha az ve daha aşağıda bulunan bir kimse, imametteki maslahat ve mefsedetleri, iyi ve kötü tarafları* ***daha iyi bilebilir****, bunların gereğini yapmaya daha çok muktedir olabilir. Bu durumda olan zatı imam tayin etmek, kötülükleri defetmede ve fitne çıkarılmasını önlemede daha tesirli olacaksa, bu hal özellikle bahis konusu olur.*"

Bu nokta çok önemli görüldüğü için İmam Gazâlî şöyle demektedir: *"Şimdi velayet ancak nüfuza, şevket ve azamete bağlıdır.* ***Şevket ve nüfuz sahipleri kime bi'at ederse****, o, halifedir."* (***İhyâu' Ulûmi'd-dîn***, C. 2, çev. A. Serdaroğlu, İstanbul: Bedir Y., 1989, s. 347.)

Benzer şekilde İmam Nesefî'ye göre, "İmam güçlüdür. Yani ilmi, adaleti, yeterliliği, cesaretiyle **dinî hükümleri tatbik etmeye**, İslâm ülkesinin **sınırlarını korumaya**, hak sahibinin **hakkını haksızdan almaya** muktedirdir". Taftazanî ise şöyle der: *"Zira bu niteliklerden birinin bulunmaması, imam tayin etmekten elde edilmek istenen faydaları ve gayeyi gerçekleştirmez, aksine aksatır."*

Öte yandan, bütün insanların veya çoğunluğun bir şahsın fazilet ve takvası hakkında görüş birliğine varmak suretiyle onu imamlık ya da halifeliğe layık görmeleri ile, bir şahsın kendisini fazilet ve takvaca üstün görmesi ve bundan dolayı bu makamın kendisinin hakkı olduğunu savunması farklı şeylerdir.

İmam Gazâlî'nin şu ifadeleri bu noktayı açıklamaktadır: *"Allahü Taâlâ kullarını birbirine sevdirmek için, onların kusurlarını kendi fazlı ile gizler. Eskiden vera sahibi olan kimseler, herhangi bir ikram ile karşılaşmamak için, bilinmeyen yabancı kimselerle alışveriş ederlerdi. Din namına bu, tehlikeli bir haldir. Takva, gizli bir şeydir. İlim, neseb ve yoksulluk gibi açık değildir. Bunun için* ***takva sahibi,***

din ve diyaneti namına bir şey almaktan sakınmalıdır*.”* (**İhyâu’ Ulûmi’d-dîn**, C. 2, s. 381.) *“... Takva da kalbdedir.* ***Sahibi için bile buna muttali olmak zor iken*** *başkaları bunu nasıl bilir?!”* (***İhyâu’ Ulûmi’d-dîn***, C. 4, s. 55.)

İmam Gazalî, konuyla ilgili olarak şu uyarıları da yapmaktadır:

“... ihtiyatlı davrananlar, ***din ve diyanetleri karşılığında birşey alıp yemekten çekinmişlerdir****. Zira dini için ne kadar titiz ve ihtiyatlı davransa da, insanın, öyle gizli halleri olur ki, onunla arkadaşlığa rağbet eden kimse bunları bilse, onunla arkadaşlık ve dostluk arzusu azalırdı. Bunu için kendilerine müsamaha edilir de, dinleri adına yerler korkusu ile bu gibi ihtiyatlı davrananlar, lüzumlu maddeleri bizzat kendileri almadıkları gibi, aldırdıkları adama da ‘Falanca için alıyorum’ dememesini tenbih ederlerdi. Evet, veren kimse, verdiği zat hakkında Allahü Teala’nın bildiğini kendisi de bilse aldırış etmeyecekse, o zaman verileni almak helal olur. Halbuki aklı başında olup insafla düşünen kimse, bunun çok ender ve belki de hiç mümkün olamayacağını pekala bilir. Nefsine aldanmış cahil kimselerin, dini hususunda da aldanacağı meydandadır....* ***‘... bilmiş ol ki, ben bu değerde ve bu saygıya layık bir insan değilim. Benim gizli hallerimi Allahü Teala açığa çıkarsaydı, sen bu saygı ile bana bakmaz ve beni insanların kötüsü kabul ederdin****’ demelidir. Bundan sonra kendisine birşey verirse onu alabilir. Çünkü kendisi içyüzünü itiraf etti ve adam da bunu kabul etti demektir. Fakat burada da nefsin ince bir hilesi vardır.... O da, böyle söylerken, nefsini yerip kendisine hakaret etmekte kendini salihlere benzetmek ister,* ***sözü görünüşte bir zem, gerçekte kendini övme*** *olur. Nice kendisini yerenler var ki, gerçekte methetmektedir.”* (***İhyâu’ Ulûmi’d-dîn***, C. 2, s. 636-637.)

Esasen, faziletin başı, insanın kendisinde **üstünlük ve fazilet görmemesi**dir. İmam Gazâlî bu konuda şunları söylemektedir:

“Adem oğulları bir cinstendir. Ancak fazilet bakımından ayrılırlar. ***Üstünlük taslama, böbürlenme ve kendini beğenme, rezîletlerin aslı, başı ve en büyüğüdür.***

Bunlardan kurtaramadığın vakit, zaten ***sende faziletten bir şey yok*** *ve aynı zamanda üstünlük de yoktur."* (***İhyâu' Ulûmi'd-dîn***, C. 3, s. 385.

Soru: M. Es'ad Coşan hocanın tarikat için söylediği "Bu *bir* mânevî mezheb*dir*. *İnsan bağlandığı kapının halinin ne olduğunu, bağlandığı kimsenin de statüsünün ne olduğunu bilmek zorundadır."* **(http://meckaset.spaces.live.com/default.aspx?sa=861786354) şeklindeki sözlerini nasıl değerlendirmek gerekir?**

Cevap: Manevî mezheb başka birşey, hilafet (devlet başkanlığı) başka birşeydir. Mezheb meselesi içtihada bağlı olduğu için birden fazla mezheb mevcut olabilir ve her insan kendi mezhebini kendisi seçer. Mezheb değiştirmek de her zaman mümkündür.

Benzer şekilde Said Havva da dilimize "***Tartışmalar***" adıyla çevrilmiş olan kitabında, itikadî ve amelî mezheplerin yanı sıra tarikatların da tasavvuf konulu mezhepler olduğunu söyler. Bu durumda, nasıl İmam-ı Azam bir mezhep imamı ve bugün onun mezhebinden olan alimler de müftü (fetva veren) veya fetvaları aktaran konumda iseler, Şah-ı Nakşbend gibi zatları da tasavvuf alanının "imam"ları ve mevcut şeyhleri de onların mezhebi çerçevesinde faaliyet gösteren eğiticiler olarak görmek gerekir. Buna siyasal bir anlam yüklemek isabetli olmaz.

İkinci olarak, Es'ad Coşan hocanın bir başka konuşmasında belirttiği gibi biat aslında bir akit, bir sözleşmedir: *"... Bey'at ise; bir mürşide, bir şeyhe gidip onun eğitimini kabul ettiğini, onun ustalığını, hocalığını kabul ettiğini bildirip, 'Ben sana tâbiyim' demektir. Bey'at bir anlaşmadır, sözleşmedir."* (M. E. Coşan, ***İslâm Tasavvuf Hayat***, İstanbul: Seha Neşriyat, s. 166.)

Nitekim Sühreverdî rh. a. de şöyle demektedir:

“Gerçekte mürid tarafından giyilen hırka şeyhi ile arasında akdedilen karşılıklı bir sözleşmenin ifadesidir. Hırka, sohbet yoluna girişin ilk basamağıdır. ***Sohbet ise asıl maksaddır****.”* (Sühreverdî, ***Avarifü’l-Mearif – Tasavvufun Esasları***, s. 123.)

Burada, "sözleşme"nin maksadı olarak nefs terbiyesine hizmet edecek olan "sohbet"in gerçekleşmesi gösterilmekte, siyasal bir hedeften söz edilmemektedir. (Bundan hareketle, kendisiyle “sohbet” mümkün olmayan şeyhin varlığı ile yokluğunun bir olduğu sonucuna varılabilir. Sohbet maksat olduğuna göre, maksada eriştirmeyen veya maksat bakımından bir faydası olmayan intisab ya da biatın ne kadar anlam veya değere sahip olduğu da ayrı bir tartışma konusudur.)

Öte yandan, bir sözleşmede, **sözleşmenin içeriğinin açık ve net biçimde belirtilmesi, iki tarafın da nasıl bir sözleşme yaptıklarını tam olarak bilmeleri** gerekir. Nitekim Peygamber Efendimiz s.a.s.’in akabe biatlarında ve Hudeybiye’deki biatta bu yapılmıştır. Yani tarikat dersi verme şeklindeki bir intisabda sadece “Şu kadar tesbih çekilecektir vs.” şeklinde yapılan bir sözleşmeye, daha sonra siyasal bir anlam yüklemek, içeriğini başka şekilde yeniden üretmek, sözleşme kavramının mantığına aykırıdır. Çünkü insanları, söz vermedikleri bir hususta sanki söz vermişlermiş gibi görmek olur. Bu, **gerçekte sözleşmeyi çiğnemektir.**

Ayrıca, bu tarz bir siyasal içerik, dünyevî bir anlam taşıyabilir ve şeyhin kendi siyasal iktidarı için müridlerin **dinî duygularını kullanması** sonucunu da verebilir. Merhum Es'ad Coşan hocanın böyle bir niyetinin olmadığı bilinmekle birlikte, beyanları bu tarz bir anlayışa kapı açmaya müsaittir. Sühreverdî şöyle demektedir:

“Şeyhlerin uyması gereken edeblerden biri de; **müridlerden kendisine gelecek herhangi bir menfaat ya da hizmete tenezzül etmemesidir**. *Çünkü o, kendisine Allah için geldi, Allah rızası için irşad ve nasihatlarından istifade etmek istedi.”* (Sühreverdî, ***Avarifü’l-Mearif – Tasavvufun Esasları***, s. 524.)

Evet, mesele, Allah rızası için irşad ve nasihatten ibarettir.

Nitekim merhum Es’ad Efendi de şöyle demektedir: *“... Mesele bir hocaefendinin şahsiyetiyle ilgili değildir.... Bunun şahsî çıkar ve nüfuz temini meselesi haline gelmesi, yozlaşması demek olur. Ben ondan da şiddetle kaçınıyorum. Binaenaleyh, şahsımıza ait bir reklam ve propaganda istemiyoruz....”* (M. E. Coşan, ***Sosyal Çalışmalarda Organizasyon ve Başarı***, İstanbul: Seha Neşriyat, 1994, s. 126-127.)

Yine Sühreverdî şunu da söylemektedir:

“Müridin kendi terbiye ve eğitimine en layık olduğuna inanmadığı bir şeyhin sohbetine girmemesi de edebdendir.” (Sühreverdî, ***Avarifü’l-Mearif – Tasavvufun Esasları***, s. 515.)

Oysa, siyasal anlamda bir biatte böyle bir şart aranmaz.

Öte yandan, tarikatlara ait “silsile”ler göz önüne alındığında, bu iki biatın farklı değerlendirildiği ortaya çıkmaktadır. Mesela Nakşbendiye silsilesinde Hz. Ebubekir’i, yukarıda da belirtildiği gibi, Hz. Ömer değil, Selman-ı Farisî r. a. izlemekte, onu da Kasım bin Muhammed (rh. a.) takip etmektedir. Bu son iki isim, yaşadıkları dönem ve yer bakımından birbirleriyle ilgisiz oldukları için, aralarında sadece ‘manevî’ bir bağ olduğu düşünülebilir. Aynı şey, Bayezid-i Bistamî’yi izleyen Ebu’l-Hasan-ı Harakanî (rh. a.) için de geçerlidir, ikincisi birincisinin vefatından 115 yıl sonra dünyaya gelmiştir. Dolayısıyla aralarındaki bağ salt manevîdir.

Doğal olarak, Hz. Osman devrinde vefat eden Selman-ı Farisî (rh. a.) ile Kasım bin Muhammed (rh. a.) ve Bayezid-i Bistamî (rh. a.) ile Ebu’l-Hasan-ı Harakanî (rh. a.) arasındaki dönemler, Müslümanların ‘imam’larının bulunmadığı devirler olarak görülemez. Aynı şekilde o dönemler, irşad faaliyetlerinin kesintiye uğradığı devirler de değildir. Öte yandan, Kadiriye gibi tarikatların silsilelerinin Hz. Ebu Bekir’e değil de Hz. Ali’ye ulaşması, bu tarikatların, Hz. Ebu Bekir’i değil de Hz. Ali’yi ilk halife ya da imam saymaları anlamına gelmemektedir.

Yine, **bu iki biat aynı şey olsaydı, birden fazla tarikatın mevcudiyeti son tahlilde meşru olmayan bir şey haline gelirdi.** Bir tarikat içinde **farklı kollar**ın ortaya çıkması da aynı şekilde meşru görülemezdi. Yine, bir şeyhin sadece bir kişiye icazet vermesi, Es'ad Coşan hocanın "şahsiyet" meselesiyle ilgili yaptığı "eğitici olma" açıklamasının aksine, birden fazla halifesinin bulunmaması gerekirdi (Gerçi o durumda bile, böyle bir halife "atama"sı, seçim olayının yaşanmaması, yukarıda açıklandığı gibi, Raşid Halifeler döneminde görülmemiş bir zorlama olarak kabul edilebilirdi). Oysa tarikatlar sayıca çoktur ve bunun yanı sıra bir tarikat içinde çok sayıda kol ortaya çıkabilmiştir. **Bir devirde tek bir imam ya da halifenin bulunması istenirken, tasavvuf ilmi çerçevesinde aynı devirde tek kişinin insanları irşad etmeye çalışması gerektiği söylenmiş değildir,** tam aksine irşad faaliyetinde bulunanların sayısının çok olması olumlu bir şey olarak görülmüştür.

Bunun nedeni, meşayihin imam (veya halife) değil, İmam Gazâlî'nin ifadesiyle mürebbî veya muallim konumunda bulunmaları ve üstlendikleri rolün fıkhî hükmünün de onlarınki gibi olmasıdır. İmam Gazâlî şöyle demektedir:

*"Şeyh, müridlerini ancak aralarında bulunmakla terbiye edebilir. O, bir mürebbi (eğitmen) ve **muallim (öğretmen) gibidir, (dinî) hükmü de onun hükmüdür**. **Şeyhe de aynı ilmi yayan gibi riya ve benzeri afetler arız olabilir**." (**İhyâu' Ulûmi'd-dîn***, C. 2, s. 608.)

Konunun bir eğitim ve öğretim faaliyeti olduğunu "icazet" geleneği de göstermektedir. Şeyh Esad Sahib de şöyle demektedir:

"... Peygamber Efendimiz s.a.s. sünnete bağlı kalmak, bidatlardan kaçınmak ve taatlara teşvik hususlarında ümmeti için bir muallimdir. Onun sünnetini yaşayan, ilmiyle amil olan kamil mürşidler de birer muallimdir." (Esad Sahib, ***Mektubat-ı Mevlana Halid***, haz. D. Cebeci, K. Yıldız, İstanbul: Umran Y., 1993, s. 66)

Ulema, peygamberlerin ilmine (devlet başkanlığına değil; her peygamber zaten devlet başkanı değildi) vâris olduğu gibi, İmam-ı Rabbânî de 221. mektubunda konunun bir eğitim ve öğretim işi olduğunu, bu yüzden bir şahsın birden fazla şeyhten yararlanabileceğini belirtir:

"Bu tarikat-ı aliyyede şeyhlik ve müridlik, tarikatı öğrenmek ve öğretmekledir; külahla ve şecere ile değil. Bu külah ve şecere ekseri meşayıhın tarikatında resmî bir hal almıştır. O kadar ki, onların son gelenleri, şeyhliği ve müridliği, külah ve şecereye inhisar ettirmiştir. Üstte anlatılan mana icabı olarak, şeyhin müteaddid [birden fazla] olmasına cevaz vermezler…. Bu dahî, onların tam cehaletinden ve akıllarının noksanlığındandır. Yahut ***bilmezler ki, onların meşayihi talim şeyhine de, sohbet şeyhine de şeyh demişlerdir ve şeyhin müteaddid olmasına cevaz vermişlerdir.*** *Hatta şöyle demişlerdir: Bir mürid, irşadının bir başka mahalde olacağı görüşüne varırsa, bir başka şeyh seçmesi caiz olur. İsterse, birinci şeyhi hayatta olsun. Onun bu durumu inkâr edilemez. Hace Bahaeddin Nakşibend, Buhara ulemasından bu hususta sağlam fetva almıştır."* (***Mektûbât-ı Rabbânî***, C. 1, çev. A. Akçiçek, İstanbul: Merve Yay., t.y., s. 484.)

İmam-ı Rabbânî, kendisine yöneltilen "Şeyh hayatta iken, bir talib Yüce Hakk'ı taleb için bir başka şeyhin yanında hazır olur ise, caiz olur mu, yoksa olmaz mı?" şeklindeki bir soruya da, 376'ncı mektubunda benzer şekilde cevap vermiştir:

"Bilesin ki, esas maksat, Sübhan Hak'tır. Şeyh dahi, Cenab-ı Hakk'a vasıl olmaya bir vesiledir. Şayet bir talip, irşadını bir başka şeyhte görür; kalbini dahi onun sohbetinde Yüce Hak ile hazır bulur ise caizdir ki: Birinci şeyhi hayatta iken, iznini almadan dahi öbür şeyhinin huzuruna gide, ondan irşadını talep ede. Ne var ki, ilk şeyhini dahi inkar etmemesi gerekir. İlk şeyhini dahi ancak hayırla anmalıdır. Bilhassa bu vakitte.. ***Zira bu vakitte, müridliğin ve şeyhliğin ancak resmi ve adeti kaldı.*** *Bu vaktin şeyhlerinin ki,* **kendilerinden bile haberi yoktur***; küfürle iman arasını ayırt edemezler; Allahü Taâlâ'dan nasıl haberdar olabilirler?. Hangi yoldan müridlere delil olabilirler?. Yazıklar olsun o müride ki: Öyle bir şeyhin*

yanında inanarak oturur da, başkasına gitmez…. Bu durum öylesine tehlikelerdendir ki: Şeytanî varidat olarak, talibi Hak talebinden almak için nakıs şeyh cihetinden gelir. Her neresi ki: Talib, irşadını ve gönül birliğini orada bulur; hiç durmadan oraya dönmelidir." (***Mektûbât***, C. 2, s. 1144-1145.)

Görüldüğü gibi, İmam-ı Rabbânî, bir müridin aynı anda birden fazla şeyhten istifade edebileceğini söylemektedir. Buna karşılık, iki 'imam'a biat edilemez, hatta ikincisinin ortaya çıkması durumunda katledilmesine dair hadîs vardır. Nitekim İmam Mâverdî şöyle der: "İmamlık makamı hiç şüphesiz ortak kabul etmeyen bir makam ve görev yeridir." (***el-Ahkâmü's-Sultâniye***, s. 39.)

Soru: Es'ad Coşan hocanın yukarıda geçen *"... Ondan sonra, öyle insanların eline geçti ki, Peygamber Efendimiz'in torunlarını katlettiler. O zaman evliyaullaha, meşayih-i izama biat edilegeldi. Medine-i Münevvere'nin mescidinin kapısını tuttular, 'Ya Abdülmelik İbni Mervan'a biat edersiniz, ya da hepinizin burda kafasını keseriz!' dediler; kahren biat aldılar"* **şeklindeki ifadeleri doğru değil mi peki?**

Cevap: Hayır, yanlış.. Birincisi, Abdülmelik bin Mervan halife olduğunda ona sadece Suriye ve Mısır tâbi olmuş, Hicaz ve Irak ise Abdullah bin Zübeyr r. a.'e biat etmiştir. Yani Abdülmelik bin Mervan'ın halifeliğinin başlangıcında Medine'yle bir ilgisi olmamıştır.

İkincisi, Abdülmelik'in valisi Haccac, Abdullah bin Zübeyr'in üzerine yürüdüğünde, Medine'ye uğramadan Taif'e, sonra da Mekke'ye gitmiş ve onu orada kuşatmıştır. (Ahmed Cevdet Paşa, ***a.g.e.***, C. 4, s. 22.)

Üçüncüsü, "Haccac, Abdullah'a karşı kazandığı başarıdan sonra Hicaz, Yemen ve Yemame valiliğine tayin edildi. Hicaz valiliği devresinde, Hicaz'da önemli bir

siyasî olay meydana gelmedi”. (***Doğuştan Günümüze Büyük İslam Tarihi***, C. 2, İstanbul: Çağ Y., s. 347.)

“Abdullah’ın şehadeti üzerine bütün Hicaz ve Yemen ahalisi de Abdülmelik’e biat etti. [Hz. Ali’nin oğlu] Muhammed [bin] Hanife’nin biatı ile de umumun biatı tamamlandı….” (Ahmed Cevdet Paşa, ***a.g.e.***, C. 4, s. 28.)

Muhammed bin (Hanife) Hanefiyye’nin biatı, tehditle değil, kendi rızasıyla olmuştur. (http://www.enfal.de/tabiinhayati/019.htm)

Kısacası, Medine’de Mescid’in kapısının tutulması gibi bir olay yaşanmamıştır. Bununla birlikte, halkın kendilerini biat etmeye mecbur hissetmiş olmaları mümkündür. Fakat, halkın Hz. Ali’nin bazı torunlarına olan gönüllü biatlarının sonuçlarının ne olduğu da, yukarıda yaptığımız alıntılardan anlaşılmaktadır.

Soru: O halde, malum bir parti ve lideri bu konuda haklı mı?

Cevap: Bütün bunların herhangi bir partinin veya liderinin haklılığı veya haksızlığıyla bir ilgisi yoktur. Burada, dinî bir konu ele alınmaktadır, güncel bir siyasal mesele değil. Türkiye’deki bütün parti liderleri, "laik, demokratik, sosyal bir hukuk devleti" olan Türkiye Cumhuriyeti'nin mevcut Anayasa'sı çerçevesinde kurulmuş ve faaliyetleri başta Siyasal Partiler Yasası olmak üzere diğer yasalara uygun olmak durumunda olan oluşumların lideridirler. **Türkiye Cumhuriyeti yasalarına tâbi bir *partinin lideri* olmakla, biat alan bir halife olmak farklı şeyledir.** Şayet bir parti liderine yapılan bir biat (veya bey’at) varsa, bunun **anlamsız** olacağı bir gerçektir. Bu, onun politikacı olmasından değil, **fıkıh literatüründe belirtilen şartlara sahip olmamasından** dolayı ona yapılan biatın **geçersiz** olmasından kaynaklanacaktır.

İmam Nesefî'ye göre, **biat alan kişinin şu şartları taşıması gerekir**:

Şeriat hükümlerini uygulama, hadleri (şer'î cezaları) ikame etme yani cezaları uygulama gücü bulunmalı; ordu teçhiz edebilmeli, **silahlı askerleri olmalı**; müslümanlardan zekâtı ve gayrimüslimlerden **cizye**yi (zorla da olsa) toplayabilmeli; mütegallibeyi, hırsızları ve yol kesenleri kahredebilmeli; insanlar arasında vuku bulan ihtilâfları çözümleyebilecek şekilde hâkim konumda bulunmalı, **mahkemelere sahip olmalı**; velîsi olmayan küçükleri evlendirmeli, savaş ganimetlerini taksim etmelidir. (Bkz. Ömer Nesefî, ***İslâm İnancının Temelleri - Akaid***, haz. M. S. Ahsen, 11. b., İstanbul: Bayrak Yay., 1991, s. 202-204; İmam Mâverdî, ***el-Ahkâmü's-Sultâniye***, çev. Ali Şafak, İstanbul: Bedir Yay., 1994, s. 52-54.)

Taftazanî "**Zalimlerin galebe çalması ve düşman korkusu sebebiyle imamın halkın gözünden gizli olmaması gerekir**" demektedir. Ona göre, "Zuhur ve huruç etmek (ortaya çıkmak) için, **zamanın düzelmesi, şer ve fesat vasıtalarının ortadan kaldırılması, zalim ve inatçıların haksızlıklarının halledilmesi vaktini bekleyen**" kişi de **imam değildir**. Yine Taftazanî, "Malumdur ki, imamın mevcudiyetinden beklenen maksatların gerçekleşmesi yönünden **gizli imamın varlığı ile yokluğu birdir**" ifadesini kullanmaktadır.

Mevcut herhangi bir partinin lideri Türkiye Cumhuriyeti yasalarına tabi olduğuna ve bu yasalara aykırı olması durumunda partisi kolayca kapatılıp kendisi de cezalandırılabildiğine göre**, insanlardan biat alacak durumda değil demektir**. Hâkim (hükmeden) değil mahkûm (hakkında hükmedilen, kendisi hakkında karar verilen) konumdadır, metbû (kendisine tâbi olunan) değil tâbi olan durumundadır. **Kanunları koyan ve uygulayan değil, kendisine uygulanan kanunlara uymakla yükümlü** bir "Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı"dır.

Fıkhî anlamda "güç" sahibi olunmadan alınan biatın bir anlamı olmadığı için, bu şekilde biat alan bir şeyhin durumu, (varsa) **biat almaya kalkışan bir politikacınınkinden daha iyi olamaz.** Ona yapılan biatın da bir **geçerliliği**

bulunmaz. Bu tür biat alan "imam"ların, Allame Taftazanî'nin ifadesiyle **imamlıklarının varlığı ile yokluğu birdir**.

Soru: Eleştirilerinizde haklı olabilirsiniz, fakat Esad Efendi'nin talelebelerinin zaten bu konularda ondan biraz farklı düşündükleri görülmüyor mu?

Cevap: Bu, doğru olabilir, fakat bunun böyle olduğunu gösteren bir işaret yok. Tam aksine, Es'ad Efendi'nin vefatından sonra, onun aslında hatalı olan ve delile muhtaç bulunan değerlendirmelerinin daha büyük hatalar için kesin delilmiş gibi kullanılmaya başlandığına şahit olundu. Bunu tetikleyen olay ise, muhtemelen bir şahsın "doğal liderlik" iddiasıydı. Nitekim, onun bu iddiasına güya delil olarak "İmamlar Kureyş'tendir" hadisini nakledenlere rastlamış bulunuyoruz. Bu noktada da durmadıkları, olayı **Şiîlerin "zamanın imamı" anlayışı çerçevesinde ele almaya başladıkları görülmektedir**. Mesela zinde.info adlı sitede yayınlanan "Kavramları Yeniden Anlamak" başlıklı yazıda (http://www.zinde.info/zduyurular.php?subaction=showfull&id=1261645139&archive=&start_from=&ucat=3,18) Ehl-i Sünnet'le telifi mümkün olmayan bir anlayış savunulmuştur. "Peygamberlere uymayan insanların helak olması gibi, zamanının din önderini, vazifeli insanını bilmeden, onu tanımadan ölmesi de o kişinin helakine, sanki islamdan önce ölmüş gibi imansız gitmesine sebep olabilir" denilerek, Şiîler'e özgü bir anlayış ileri sürülmüştür. Bu ifade, içinde birkaç önkabul barındırmaktadır: 1. Her zamanın ya da devrin bir din önderi, bir vazifeli insanı vardır. 2. Herkes o insanı tanımak, bilmek zorundadır. 3. Onu tanımadan ölmek küfür anlamına gelebilir. Bu ifadeler çerçevesinde bir zamanda tek bir din önderi ya da vazifeli insan bulunması gerekiyor. O kişiye tâbi olmayanların hepsi de küfür üzere ölme tehlikesiyle karşılaşmış oluyorlar.

Zamanın imamı (din önderi, vazifeli insanı) kimdir şeklinde bir soru yöneltilirse, muhtemelen yukarıda sözü edilen yazıyı kaleme almış kişi ile onun gibi

düşünenler, kendi şeyhlerini gözlerinin önüne getireceklerdir. Bu durumda, şeyhlerinin peşinden giden birkaç bin ya da birkaç on bin kişinin dışında kalan yüz milyonlarca hatta bir buçuk - iki milyar müslüman küfür üzere ölme tehlikesiyle karşılaşmış oluyorlar. Çünkü onların şeyhini zamanın imamı (din önderi, vazifeli insanı) olarak görmüyorlar.

Yok eğer "zaman"ın din önderi ve vazifeli insanından kasıtları kendi şeyhleri değil de, aslında anlaşılması gerektiği gibi ümmetin başındaki halife anlamında bir imam ise, bunun kim olduğunu da, böyle bir yazıyı yazanların biliyor olmaları gerekir. Aksi takdirde, kendilerinin küfür üzere ölme tehlikesi içinde bulunduklarını açıklamış oluyorlar demektir.

Gerçekte, yukarıda aktarılan ifade ancak "Zamanın imamına bey'at etmeden ölen kişi, cahiliye ölümü üzerine ölür" şeklindeki hadis çerçevesinde bir değer taşıyabilir. Ayrıca, "Her kim, imama itaatten bir el kadar ayrılırsa, Kıyamet gününde Allahu Teala (cc)'ya ameli hususunda, lehinde hiçbir hücceti olmayarak kavuşacaktır. Her kim de boynunda bey'at olmadığı halde ölürse, cahiliye ölümü ile ölmüş gibi olur" (***Sahih-i Müslim***, 1851) ve "Kim ki emirinde çirkin bir şey görürse sabretsin. Muhakkak ki kim de emirinin otoritesinden bir karış ayrılıp da ölürse ancak cahiliye ölümü ile ölür" (**Müslim**, İmara 13 H. No: 1849/56) şeklinde hadisler mevcuttur. İmam-ı Nevevi, bu hadis-i şerifi "Müminlerin halifesi varken ve meşru bir ma'zereti söz konusu değilken bey'at etmeyenler" şeklinde şerh etmiştir.

Fakat, söz konusu sitede yer alan yukarıdaki ifadeler aslında bu hadislerle ilgisizdir, daha doğrusu hadislerde ifade edilen hususlar çarpıtılmaktadır. Hadislerdeki zamanın imamından kasıt, bütün bir ümmetin başındaki halifedir. Ayrıca böyle bir imam için, sanki manevî bir boyut söz konusuymuş gibi "din önderi, vazifeli kişi" ifadelerini kullanmak da yanlıştır. "Vazifeli kişi" diye birşey yoktur; zamanın imamı, müslümanların biatıyla tespit edilir. "Vazifeli kişi" anlayışı Şiîler'e özgüdür ve batıldır. Şiîlere özgü bir anlayışın savunulduğu, şu ifadelerden de

anlaşılmaktadır: *"Her peygamber varisi veli de, aynı şekilde kendisine verilen yetkileri ve görevleri kendi zamanında peygamberden sonra hakkıyla yerine getirir ve rabbinin davetine, görevini kendinden sonraki vazifeliye devrederek icabet eder."*

İşte bu "imam" anlayışı tam da Şiîlere özgüdür. Ve bu anlayış müslümanların parçalanmasına neden olur ve gerçekten de Şiîliğin tarihte böyle bir rolü olmuştur; Fatımîler ve Safevîler'de olduğu gibi. Safevî devletinin kurulma nedeni ya da gerekçesinin Şeyh Safî (Safiyyüddin) olması da tesadüf değildir. ***Larousse***'un "Safeviler" maddesinde şöyle denilmektedir:

"Adını, başlangıçta sünnî bir tarikatken sonradan şii bir yapıya dönüşen ve Erdebil'de Safiyyettin-i Erdebilî'nin (öl. 1334) kurduğu safeviyye adlı tarikattan alır. Timur istilasından sonra Safeviler, özellikle Doğu Anadolu Türkmenleri arasında güçlü bir propaganda etkinliği ile çok sayıda yandaş topladı. Timur'un Erdebil'i köyleri ile birlikte Safiyyettin-i Erdebilî'nin torunu Hoca Ali'ye vermesi tarikatı daha da güçlü bir duruma getirdi. Hoca Ali'nin ölümünden (1429) sonra ardıllarından Cüneyt (1447-1460) gittiği Diyarbakır'da Akkoyunlu hükümdarı Uzun Hasan'ın kız kardeşi ile evlenerek Akkoyunlu topraklarında serbestçe dolaşma olanağını sağladı. Çevresine topladığı 12 bin kadar müridiyle Gürcü ve Çerkez topraklarıyla Şirvanşahlar'a saldırdı. Bu saldırılardan birinde öldürülünce (1460), yerine Uzun Hasan'ın kızkardeşinden olan oğlu Haydar geçti. Haydar, Uzun Hasan'ın kızıyla evlenerek Akkoyunlular ile olan akrabalığını daha da güçlendirdi…. Müritlerine 12 İmam'ı simgeleyen 12 dilimli kızıl taç (külah) giydirdi; bu nedenle hepsine birden kızılbaş denildi. Haydar, babasının öcünü almak için Şirvanşahlar ile giriştiği savaşlarda öldürüldükten sonra…."

Şeyh Safiyyüddin'e İlhanlı Devleti yöneticilerinden Emir Çoban ve Cengiz'in torunlarından Ebu Sait büyük saygı göstermişlerdir. Akşemseddin, Hacı Bayram-ı Velî ve Seyh Hamîd-i Velî'nin (Hamîdeddin, Somuncu Baba) tarikat silsilesi de Şeyh Safiyyüddin'e (Safî) dayanır. Şeyh Safiyyüddin (ö. 1334) Erdebil'de yaşadığı

için bu tarikata Erdebil Ocağı da deniliyordu. Aslen Kayserili olan Şeyh Hamid-i Velî Erdebil'e gidip Şeyh Safiyyüddin'in oğlu Şeyh Sadreddin'e bağlanmış, daha sonra onun tarafından Anadolu'ya gönderilmişti. Önce Bursa'ya yerleşen Şeyh Hamîd, daha sonra bugünkü Aksaray iline yerleşmiş ve orada vefat etmiştir. Hacı Bayram-ı Velî onun halifesidir ve Akşemseddin'i yetiştirmiştir. Bu silsilenin daha sonraki meşhur isimleri Üftade, Aziz Mahmud Hüdaî ve İsmail Hakkı Bursevî'dir. Erdebil Ocağı bu isimlerle Anadolu'da misyonunu ifa ederken, ocağın bizzat merkezinde alevîleşme yaşanmıştır. Şeyh Sadreddin'in torunu Şeyh Cüneyd, bu ocak mensupları arasında Şiîliği benimseyen ilk isimdir. Babası Hoca Ali'nin vefatından sonra posta Sadreddin'in diğer oğlu İbrahim oturmuş, amcasının ardından posta oturan Cüneyd, günümüzün moda tabiriyle "dini siyasete alet etme"yi planlamış, babadan oğula saltanat haline dönüşen şeyhliği yeterli bulmamıştır.

Müslümanların üzerinde ittifak ettikleri bir imamın yani halifenin bulunduğu zamanda da "zaman"ın din önderi ve vazifeli insanından söz eden ve kendi şeyhlerini "zamanın imamı" kabul eden kişiler, ümmeti parça parça etmiş olurlar. Müslümanların üzerinde ittifak ettikleri bir halifenin bulunduğu bir zamanda ona biat etmekten kaçınan kişi, "İslâm cemaati"ni terk etmiş gibi olabilir ve bu yüzden tehlikededir. Fakat mesela iki ayrı halifenin bulunduğu zamanda durum değişir. Onun için, mesela ashabdan Abdullah ibni Ömer r.a. gibi isimler, birkaç halifenin birden bulunduğu zamanlarda, herkesin bir imam üzerinde ittifak ettikleri zamana kadar hiç kimseye biat etmeyip beklemeyi tercih etmişlerdir. Yine, Hz. Ali'nin oğlu Muhammed r.a., Abdülmelik bin Mervan ile Abdullah bin Zübeyr r.a.'in iki ayrı halife olarak hüküm sürdükleri sırada ikisine de biat etmemiş, ikincisinin katledilmesinden sonra Abdülmelik bin Mervan'a biat etmiştir. O, Hz. Ali'nin oğlu olduğu ve Emevîler'in Hz. Ali'ye karşı tutumu bilindiği halde, böyle bir durumda "zamanın imamı" sayılan Abdülmelik bin Mervan'a biat etmeyi uygun görmüştür. Peki günümüzdeki gibi müslümanların bir halifesinin bulunmadığı zaman ne olacaktır?.. Bu konuyla ilgili sahih bir hadis mevcuttur ve onu "Cemaat ve tekfir"

konulu yazıda aktarmış bulunuyoruz. Zamanın imamı bulunmayınca, onu tanıma mükellefiyeti de ortadan kalkmaktadır.

Ancak, bu tür zamanın imamı olma iddiası taşımadan müslümanları irşad eden şeyhlerin bulunması başka birşeydir ve bu, aslında, Şah İsmail gibiler karşısında Somuncu Baba, Hacı Bayram-ı Velî ve Akşemseddin gibi zatların temsil ettikleri doğru ve sahih tasavvuf anlayışıdır.

Soru: Mehmet Zahid Kotku'nun (rh. a.) Aziz Mahmud Hüdayi hazretlerinden aktardığı "Hakikatte ulül-emr mürşid-i kâmildir" şeklindeki sözünü nasıl değerlendirmek gerekir?

Cevap: Daha önce, ulü'l-emr tâbirinin geçtiği ayetin tefsiri olarak Elmalılı'nın yazdıklarını aktarmıştık. Ulü'l-emr kavramı ***Kur'an***'da geçmektedir ve bu nedenle, geçmişte ilgili ayetlerin selef tarafından nasıl yorumlandığına dikkat etmek gerekir. Onların görüşleri, Aziz Mahmud Hüdayi'nin (rh. a.) yorumuna tercih edilir. Bir görüşün Aziz Mahmud Hüdayi'ye ait olması onu tek başına bağlayıcı hale getirmeye yetmez.

İkinci olarak "mürşid-i kâmil" sıfatını kimlerin hak ettiği sorusu ortaya çıkmaktadır. Tasavvufla ilgili yanlış anlamalara değindiğimiz yazılarda aktardığımız gibi, şeyh olmakla mürşid-i kâmil olmak farklı şeylerdir. Nitekim İmam-ı Rabbanî, şeyhlere verilen icazetin onlar için hemen "kemâl" (kâmillik) vehmine (kuruntusuna) sebep olmaması gerektiğini söylemektedir.

Üçüncü olarak, Aziz Mahmud Hüdayi'nin sözünde geçen "hakikatte" ifadesi, fiilî durumun farklı olabileceğini akla getirmektedir.

Ulü'l-emrin kim olduğu konusu geçmişte ulema arasında tartışılmış, Elmalılı'nın aktardığı gibi ortaya çeşitli görüşler çıkmıştır. Kavram Nisâ Sûresinde iki yerde (59 ve 83. ayetler) geçmektedir. Hadislerde daha çok idareci ve komutan anlamında

kullanılmaktadır. Ragıp el-İsfehanî kavramın Rasululah (sav) zamanında onun tayin ettiği emirleri (vali ve komutanlar) ifade ettiğini iddia edenlerler bulunduğunu, bazılarının da ulü'l emrin Ehl-i Beyt imamları olduğunu ileri sürdüklerini aktarmaktadır. Ancak ona göre, kavramla ilgili bu sınırlamanın bir **delili yoktur**. İbn Abbas r.a., "Onlar fukaha ve Allah (cc)'a itaatkâr din öğreticileridir" demiştir. İsfehanî'ye göre, sınırlamalar bir yana bırakılırsa, bu görüşlerin hepsi doğrudur. Buna göre, 'ulü'l-emr' dört gruptur: 1. Peygamberler, 2. Yöneticiler/Umera. 3. Ulema ve hükemâ. 4. Öğütçü vâizler. İmam Malik, ulü'l-emr'in alimler olduğunu söyler. Tabiinin çoğu bu görüştedir. Ulü'l-emr'in umera (devlet yöneticileri) olduğunu söyleyenler de vardır. Ebu Bekir İbnü'l-Arabî'ye göre ulema ve umerânın ikisi birden ulü'l-emrdir. Çünkü işin esası umeranın elindedir, onların hükmü geçerli olur, bu bakımdan onlar ulü'l-emrdirler. İnsanların alimlere danışmaları, onların cevap vermeleri ve o cevaplara göre hareket edilmesi de bir zorunluluktur; bu bakımdan da onlar ulü'l-emr'dirler. Hatta bu açıdan koca da karısı için öyledir. Ma'rufu emreden, münkerden alıkoyan din âlimleri, fıkıhçılar ve hayır sahipleri, insanların işlerini idare eden akıl ve görüş sahipleri, askeri birliklerin komutanları da ulü'l-emr kapsamındadırlar. (Kaynak: http://ihya.org)

İbn Teymiyye de, ulu'l-emrin ulema ile emirler olduğu görüşündedir.

Bir yazar ise konuyla ilgili olarak şunları söylemektedir:

"Nisa suresinde geçen 'emir sahipleri' ifadesi hakkındaki yorumlar farklıdır. Kimi ulemaya göre bundan kasıt, ***ilim ehli****dir, kimine göre* ***sahabeler****dir, kimine göre ise* ***umera*** *(emirler)dir. Ama imam Taberî, her ne kadar ayetin nüzul sebebi hass olsa da, genel manayı tercih edip kabulleniyor. İmam Şafiî ise, kasdın* ***umera*** *(emirler) olduğu yolunda içtihad ediyor. Buharî de bu görüşü teyid etmektedir."* (Mansur Güzelsoy, 'İslami Cemaat' Çevresinde", http://bedr.blogcu.com/islam/)

Bu çerçevede, ulü'l-emr kavramı ile "hilâfet"in farklı şeyler olduğunu da belirtmek gerekir. Ulü'l-emr olmak, halife olmak demek değildir. Ayrıca, Elmalılı'nın da

işaret ettiği gibi, ayette geçen “**sizden olan**” kaydı, ulü’l-emrin ulema (ve bu arada mürşid-i kâmiller) ile sınırlı olamayacağını ortaya koymaktadır. Çünkü “müslümanlardan olmayan” kimse, mürşid-i kâmil olamaz. Böylesi, tanımı gereği ne mürşiddir, ne de kâmil. Müslüman olmayan kişiye, İslâmî konularda bilgili de olsa, âlim de denilemez. Mesela Goldziher, Massignon ya da Schimmel gibi isimlere âlim sıfatı verilemez, onlar ancak “müsteşrik/oryantalist” veya İslâmologdur. Müslüman olmayan kişiye alim ya da mürşid-i kâmil denilememekle birlikte, bir gayrimüslim fiilen yönetici olabilir veya müslümanlar, gayrimüslimlerin yönetici oldukları beldelerde yaşıyor olabilirler. Bu yüzden, “sizden olan” kaydı, özellikle umerayı, fiilen hüküm süren yöneticileri akla getirmektedir. (Bununla birlikte, Elmalılı’nın belirttiği gibi, gayrimüslimlerle birarada yaşayan müslümanların “kendilerinden olmayan” yöneticilere olan itaati, mutlak olarak onların ulü’l-emr olmalarından değil, aradaki açık veya zımnî “sözleşme”den kaynaklanır.)

Soru: Mehmed Zahid Kotku’nun (rh. a.) *"Bu hilafet İslâm ulemasının hakkı iken, ipin ucunu kaçırmışlar ve idareleri güçlü kuvvetlilerin ellerine bırakmışlar"* şeklindeki sözünü nasıl değerlendirmek gerekir?

Cevap: Genelde Emevîler de bu güçlü kuvvetliler arasında değerlendirilmektedir. Fakat Hz. Muaviye’nin hilafeti, Hz. Hasan ile anlaşması neticesinde sözkonusu olmuştur ve kendisinin ashabdan olduğu malumdur. Torunu, yani Yezid’in oğlu Muaviye’nin ise, istemeyerek devraldığı bu görevin ağırlığı altında ezildiği ve genç yaşta vefat ettiği, yerine de hiç kimseyi veliaht olarak tavsiye etmek istemediği, bundan kaçındığı, konuyu insanların seçimine bıraktığı bilinmektedir. Bunun ardından Mervan bin Hakem ve onun ölümünden sonra da oğlu Abdülmelik bin Mervan halife olarak seçilmiştir. “**Cami güvercini”** diye adlandırılan Abdülmelik, ilmiyle şöhret bulmuş biriydi, zamanının en büyük alimlerindendi: *“Saîd b. Müseyyeb ve Urve b. Zübeyr ayarında Medine fukahasından sayılırdı. Şâ’bî onun*

için şöyle diyor: 'Abdülmelik hariç kiminle ilmî münakaşada bulunduysam hepsini mağlup ettim....' " (***Doğuştan Günümüze Büyük İslam Tarihi***, C. 2, İstanbul: Çağ Y., s. 329.)

Prof. Dr. Hakkı Dursun Yıldız, "*Abdülmelik aynı zamanda **içtihadd**a bulunabilecek kadar İslam hukukuna vakıf bir fakih idi*" demektedir. "***TDV İslam Ansiklopedisi***, C. 1, s. 270.)

"*Rivayet edilir ki: Abdullah bin Ömer'e sordular: 'Sizler vefat ettikten sonra fıkhî meseleleri kime soralım?' İbni Ömer, 'Abdülmelik bin Mervan'a sorarsınız' diye cevab verdi*." (http://ansiklopedi.bibilgi.com/ABD%C3%9CLMEL%C4%B0K-B%C4%B0N-MERVAN)

"*İmam Malik '**Muvatta**' isimli eserinde, Emevî halifesi Abdülmelik'in uygulamasını delil olarak göstermiştir*." (İbn Haldun, ***Mukaddime***, çev. Halil Kendir, c. 1, İstanbul, 2004, s. 289.)

Abdülmelik bin Mervan'ın ilmî ehliyet ve kifayetini anlamak için sadece bu son husus bile yeterli olabilir.

(Bütün bunlar, Esad Efendi'nin şu sözlerinin tutarsızlığını bir kez daha ortaya koymaktadır: *"Hocanın birisi, şeyhin birisi demiş ki: 'Şeyhler biat almaz!' Ya peki, bizim tarih boyu meşayihımızın aldığı biat nedir?.. Peygamber Efendimiz'in zamanında insanlar kime bağlanıyordu?.. Peygamber Efendimiz'e bağlanıyordu. İkilik var mıydı, devlet yöneticisi ile şey arasında?.. Yoktu. Ebubekir Sıddık (R.A.) zamanında ikilik var mıydı?.. Yoktu. Ondan sonra var mıydı?.. Ondan sonra var mıydı?.. Ondan sonra var mıydı?.. Yoktu. Ondan sonra, öyle insanların eline geçti ki, Peygamber Efendimiz'in torunlarını katlettiler. O zaman evliyaullaha, meşayih-i izama biat edilegeldi. Medine-i Münevvere'nin mescidinin kapısını tuttular, 'Ya Abdülmelik İbni Mervan'a biat edersiniz, ya da hepinizin burda kafasını keseriz!' dediler; kahren biat aldılar. Ne yapsın adam? Aciz.."*
[http://esadcosan.awardspace.com/arsiv/fetih/g900526.htm].

Daha önce, bu sözlerdeki yanlışları ve tarihî gerçeklere aykırı hususları aktarmıştık. Ayrıca, görüldüğü gibi, kendi içinde de tutarsızdır. Gerçekte, olaya eğer "ikilik çıkmaması" anlamında bakılıyorsa, Abdülmelik bin Mervan, zamanının en büyük alimi ya da en büyüklerinden biri olarak biat almakla, Esad Efendi'nin savunduğu ideali gerçekleştirmiş olmaktadır. Bizzat Esad Efendi'nin kendisi ise, daha önce değinildiği gibi, kendi yerine bir cahili şeyh olarak bırakarak, savunduğu görüşlerin tamamını fiilen yıkmıştır.)

Yine, bir Emevî halifesi olan Ömer bin Abdülaziz'in ilmi ve takvası meşhurdur. Bunun yanı sıra, İmam Maverdî, Emevî halifelerinden Yezid bin Velid hakkında da övgü dolu ifadeler kullanmaktadır. (Maverdî, ***Siyaset Sanatı***, çev.: Mustafa Sarıbıyık, İstanbul: Ark Yayınevi, 2004, s. 187.)

İlk Abbasî halifeleri arasında da ilim bakımından seçkin olanlar mevcuttu. İmam Maverdî, Abbasîler'den olumlu hasletlere sahip olmayanların az olduğunu söyler. Osmanlılar'da bile bu kısmen böyleydi. Mesela Yavuz ve Kanunî ilim bakımından zayıf sayılmazlardı. Dolayısıyla, "güçlü kuvvetli" olmakla ulemadan olmak arasında kesin bir sınır bulunduğunu söylemek kolay görünmemektedir.

Soru: Prof. Dr. Mahmud Esad Coşan gibi bir hocaefendinin bu konudaki değerlendirmelerini kabul etmek gerekmez mi?

Cevap: Esad efendi bu konularda son sözü söyleme durumunda olan bir **mezhep imamı veya müçtehit değildir**. Müçtehit olsaydı bile, bu, içtihatlarında hiç hata bulunmayacağı anlamına gelmezdi. Yine, Esad Coşan hocanın sözkonusu değerlendirmelerinde **kendi şeyhinin şeyhi olan zatın** (Ömer Ziyaeddin Dağıstanî rh. a.) **kitabında dile getirdiği bir görüşün aksini savunduğu** görülmektedir. Sorun, ona muhalefet etmiş olması da değildir, doğru bilgileri bırakıp yanlış kanaatleri dile getirmiş olmasıdır. Hatta, ifadelerine bakıldığında, bu doğru

bilgilerden haberinin bile bulunmadığı, bunları birilerinin daha yeni icat ettiklerini sandığı anlaşılmaktadır.

Hocaefendilerin her sözünü kayıtsız şartsız kabul etmek gerekmez. Buna bir örnek olarak, Esad Coşan hocanın Mehmed Zahid Kotku rh. a. hakkında onun kitaplarının başına yazdığı "Müellifin Kısa Terceme-i Hali" başlıklı yazıdaki şu ifade gösterilebilir: *"İnsanın kalbinden geçirdiğini bilir, gelenin sormadan cevabını verir, istemeden ihtiyaç sahibinin muhtaç olduğu şeyi bağışlardı."* (Mehmed Zahid Kotku, ***Ehl-i Sünnet Akaidi***, s. XV.)

Aynı eserde M. Z. Kotku efendi ise, "**Küfrü Mucib Sözler ve Haller**" başlıklı bölümde şöyle demektedir: *"58- Gaybı biliyorum iddiasında bulunanı tasdik eyleyen. 59- Ben çalınan malları bilirim diyen. 60- Bana cinler haber verir diyen ve onun bu sözünü tasdik eyleyenler. Zira gaybı ne ins bilir ve ne de cin bilir. Bilakis yalnız Cenab-ı Hakk bilir."* (s. 134)

Aslında Esad efendinin bu sözleri, maksadını aşmaktadır. Bir başka deyişle, gerçekte kastetmediği bir şekilde anlaşılmaya müsaittir. Nitekim Prof. Dr. Abdülaziz Bayındır konuyu bu şekilde yorumlamıştır. Aslında, sözkonusu ifadelerden kastedilen, Mehmed Zahid Efendi'nin bu tür kerametlerine rastlandığıdır. Yoksa kastedilen, sürekli olarak insanların kalplerinden geçirdiğini bilmek, her gelenin sormadan cevabını vermek, ihtiyaç sahibinin muhtaç olduğu şeyi sürekli bağışlamak değildir. Böyle olsaydı, ona hiç kimsenin soru sormamış olması gerekirdi, çünkü zaten sorulmadan cevap vermektedir. Ayrıca, ihtiyaç sahiplerinin de kapısında yığılması ve hiçbir şey isteme külfetine katlanmadan istediklerini alıp dönmeleri gerekirdi. Böyle birşeyin yaşanmadığı da bellidir. Ancak, Esad Coşan hocanın ***İslâm*** dergisinde A. Bayındır'a cevap sadedinde belirttiği gibi, keramet kabilinden bu tür olayları müşahede edenler, yaşayanlar olmuştur. Fakat Esad Coşan hocanın bu kerametleri naklederken kullandığı ifadelerin, yanlış anlaşılmaya ve maksadını aşar biçimde yorumlanmaya müsait olduğu da bir gerçektir. Çünkü, İmam-ı Rabbanî'nin ***Mektubat***'ta belirttiği gibi,

keramet sahibi insan kimi zaman, keramet gösterdiğini bilmez. Dolayısıyla, Esad Coşan efendinin bu sözlerini iyiye yormak ve tevil etmek uygun olmakla birlikte, bu üslûbu olduğu gibi kabul edip benimsememiz icab etmez ve doğru da değildir. Zaten merhum Esad efendi, A. Bayındır'ın eleştirilerine cevap sadedinde yazdığı yazıda, bu konudaki ifadelerinin **müşahedeye dayandığını** söylemiş ve bunu Ehl-i Sünnet'in "keramet" konusundaki akidesi çerçevesinde ele aldığını, buna aykırı bir anlam yüklemediğini ortaya koymuştur.

Abdülazziz ed-Debbağ rh. a.'in konuyla ilgili olarak yaptığı açıklama, meselenin anlaşılmasını sağlamaktadır:

"Şeyhime (Allah kendisinden razı olsun) aşağıdaki ayetten sordum: 'Allah gaybı bilendir. Öyle ki gaybına kimseyi muttali' kılmaz.' (Cin Suresi, 26) Ve bir de şu ayetin tefsirini sordum: 'Kıyamet saatini bilmek ancak Allah'a mahsustur. Yağmuru O indirir, rahimlerde olanı O bilir, kimse yarın ne kazanacağını bilmez ve hiç kimse nerede öleceğini bilmez. Allah şüphesiz bilendir, herşeyden haberdardır.' (Lokman Suresi, 34) Resulullah s.a.s. efendimiz de bu ayetin açıklamasında, 'Beş şey var ki onları Allah'tan başkası bilmez....' buyurmuştur. Biz şimdi bu ayetler ve hadislerle, arif velilerin izhar ettiği keşifler, gaybden haberler, ana rahminde olanları bilmeler ve benzeri kerametleri nasıl bağdaştırabiliriz?

"Şeyhim (Allah kendisinden razı olsun) buyurdu ki: 'Allah sözünde ve peygamber hadisindeki hasırdan maksat, gaybdan haber verenleri ve cinlerden kendisine uyan kimseleri bu hükmün (gaybı bilme) dışına çıkarmak içindir. Cahil Araplar, cinlerle kaynaşıp haber verenlerin gaybe muttali' bulunduklarını sanmakta, çoğu da böyle itikad etmektedir. O kadar ki aralarındaki davayı onlara götürmekte, onların vereceği hükme razı olmaktadır. Cenab-ı Hak bu tür itikadların bozukluğunu gidermek, insanların aklına berraklık getirmek ve onları doğru olana çevirmek için bu ve benzeri ayetleri indirdi.... O halde gayb konusundaki ilahî .beyandan maksat, insanları hak üzerine toplamak, onları batıldan uzaklaştırmaktır. Velilerin verdiği haber, gösterdiği keramet sadece Hak'tandır, batıldan gelme değildir. Bu

bakımdan ayetteki hasr onları hükmün dışına çıkarmaz." (Abdülaziz Debbağ, ***el-İbriz***, çev. Celal Yıldırım, İstanbul: Demir Kitabevi, C. 1, s. 518-519)

Kısacası, Abdülaziz ed-Debbağ rh. a.'e göre, velilerin kerameti Allah'tan olduğu için, bunlar, gaybı bilmeyi Allah'a hasr eden hükmü bozmamaktadır. Nitekim şu ayetler bu hususu teyid etmektedir:

"Kafile (Mısır'dan) ayrılınca, babaları (yanındakilere): Eğer bana bunamış demezseniz inanın ben Yusuf'un kokusunu alıyorum! dedi. (Onlar da:) Vallahi sen hâla eski şaşkınlığındasın, dediler. Müjdeci gelince, gömleği onun yüzüne koyar koymaz (Ya'kub) görür oldu. Ben size: 'Allah tarafından sizin bilemeyeceğiniz şeyleri bilirim' demedim mi! dedi." (Yusuf, 12/94-96)

Buradaki "Allah tarafından" kaydı önem taşımaktadır; böylece, gaybı yalnız Allah'ın bileceği vurgulanmış olmakta, mucize ve kerametin bu hükmü bozmuş olmayacağı belirtilmiş olmaktadır.

Ancak, konuyla ilgili olarak Abdülaziz ed-Debbağ hazretlerinin "***el-İbriz***"de yaptığı uyarı önem taşımaktadır:

"Velîlerin kerameti hakkında kitap yazanlar, her ne kadar velîleri tanıtmark maksadına binaen iyi bir iş yapmış olurlarsa da bu kitapların mü'minlere verdiği zarar, menfaatinden kat kat fazladır. Çünkü velîlerin sadece kerametlerini yazanlar, o keramet sahibi velîlerden sadır olan kusur ve günahları yazmadılar. Böylece okuyucu, o velînin keramet üstüne keramet, tasarruf üstüne tasarruf, keşif üstüne keşfinin görür ve o velînin hiçbir sahada aciz olduğunu kabul etmez. Zahirde olsa dahî, o velî ilahî emirlere muhalif hiçbir harekette bulunmaz, der. İşte bu kanaat iman haline gelir. Böylece büyük bir cehalet içine girmiş olup velînin, Allah'ın sıfatlarıyla sıfatlandığını ve dilediğini yapabileceğini zannedip, velîden acizlik sıfatını uzaklaştırır. Peygamberlerin sıfatı olan ismet sıfatını velîye vermiş olur. Birinci sıfat ki, aciz olmamaktır, Allah'ın sıfatıdır. Allah o sıfatı

peygamberlerine dahî vermemiştir. Nerede kaldı ki velî kullarına versin. İsmet sıfatına gelince, bu sıfat da peygamberin özelliğidir.” (Akfırat, ***a.g.e***, s. 165-166.)

Bunun yanı sıra, merhum M. Es’ad Coşan hocanın “şeyhlik” kurumuyla ilgili şu sözlerinin de kafa karıştırıcı olduğunu belirtmek gerekiyor:

"Hocamız Abdülaziz Efendi'nin ahirete irtihalinden sonra makama oturmuştu. Zâten Abdülaziz Efendi'yi tekkeye getirip onu derviş yapan kimse Hocamız'dır. Bir kimse bir kimseyi tekkeye getirirse, onun tarikatte ağabeyidir.... Hem Hasib Efendi'yi, hem Aziz Efendi'yi Gümüşhaneli Dergâhı'na Hocamız getirmiş. Ama, çok mütevâzi bir insandı Hocamız.... Kendisinin tekkeye getirdiği insanları öne sürmüştür, onlara vazife yaptırtmıştır. Onlar gittikten sonra tekkenin başında vazife yapmıştır. Aslında onlardan kıdemlidir.” (***Güncel Meseleler***, http://dervisan.com/yazi3/gm64.html)

Şayet Mehmed Zahid Efendi’den önceki şeyh (Mustafa Feyzi Efendi), kendisinden sonra yerini alan Hasib Efendi’yi görevlendirmediyse ve görev aslında Mehmed Zahid Efendi’nin idiyse, bu durumda, Es’ad hocanın aynı konuşmada geçen kendisiyle ilgili şu sözleri sorgulanabilir hale gelir:

“Hocamız'ın ‘Benden sonra bu vazifeyi sen yap evlâdım!’ dediği bir hizmetçi bendeniz... Yoksa, hakkımız, haddimiz filân değil böyle şeyhlik, tarikat başkanlığı... Müridlerin yetiştirilmesi... Emrolunduğumuz için, ‘El-emru fevkal-edeb’ diye, bu vazifeyi yapıyoruz. Hocamız uygun gördüğü için ayrılıp da gidemiyoruz da... Reddetmek de mümkün değil...”

Bu sözler çerçevesinde, görevin o zamanki sahibi olan Mehmed Zahid Efendi’nin, verilen vazifeyi yapmamış olmanın yanı sıra, şeyhinin layık görmediği veya tayin etmediği bir kişiyi şeyh yapmış olduğunu kabul etmek gerekir. Bu da, aslında, şeyhlik kurumunun güvenilirliğine gölge düşmesi demektir. Aynı şeyin bir de Abdülaziz Efendi için tekrarlanması ayrı bir tuhaflık anlamına gelir.

Hasib Efendi'nin şeyhliğe başladığı sırada 63 yaşında (Es'ad Efendi'nin vefat ettiği yaşta) bulunduğunu ve o sırada Mehmed Zahid Efendi'nin de 29 yaşında bir genç olduğunu ayrıca hatırlamak gerekiyor. Yine, Mehmed Zahid Efendi'nin Hasib Efendi'den "Kur'an ilmi ve fıkıh icazetleri" aldığı, yani onun talebesi olduğu da bilinmektedir (Gümüşhanevî, ***Ramuz el-Ehadis***, çev. A. Bekkine, İstanbul: Milsan Matbaası, C. 1, s. XX). Ayrıca, Hasib Efendi'nin, "Abdulaziz ve Mehmed Zahid Ef.ler vasıtası ile Mustafa Feyzi Ef. Hz. ile tanışmış" oldukları belirtilmektedir (***A.g.e.***, s. XIII).

Yine, yukarıdaki açıklamalar çerçevesinde, Es'ad Efendi'nin, kendisini tekkeye getiren ve daha kıdemli olan babasını neden öne sürmediği, ona vazife yaptırmadığı sorusu akla gelecektir.

Ayrıca bu durumda, Es'ad Efendi'nin aynı konuşmada geçen şu sözlerini çelişkili kabul etmek gerekmektedir: *"…O arada yıpratma çalışmaları olarak: 'Bu ne biçim hoca ki, babası dururken kendisi makama geçiyor?' demişler… Vazifeyi Hocamız babama verseydi, elbette herkesten daha fazla sevinerek elini ayağını öper, ben onun hizmetinde olurdum. Ama Hocamız vazifeyi ona vermedi…. Bu böyle babalık, evlâtlık meselesi değildir.… Bu bir mânevî mezhebdir. İnsan bağlandığı kapının halinin ne olduğunu, bağlandığı kimsenin de statüsünün ne olduğunu bilmek zorundadır. Onun için, bu sual haklı bir sualdi. Ben de onun için bu cevapları verdim."*

Bu sözler çerçevesinde, Hasib Efendi'nin postnişinliğini de, bir görevlendirmenin sonucu olarak görmek gerekir. Kanaatimizce, merhum Esad efendi'nin yukarıdaki değerlendirmeleri, hocasına olan fart-ı muhabbetinden kaynaklanmaktadır. Ancak buradaki hata ya da çelişkinin de itikadî bir nitelik taşımadığını, bunu fazla önemli olmayan bir değerlendirme hatası olarak görmek gerektiğini ayrıca vurgulamak gerekir. Fakat, bu tür hatalı değerlendirmeleri, hoca efendilerin her kanaatinin mutlaka doğru olması gerekmediğini bilmek açısından akılda tutmak faydalıdır.

İmam Malik, Peygamber Efendimiz’in s.a.s. kabirlerinin yanında ders verirken öğrencilerine şunu söylemiştir: **"Herkesin söylediği bazen alınır, bazen de reddedilir; ancak şu kabrin sahibi müstesna."**

Aslında bu sözün aslı Taberânî'nin *Evsat*'ında yer alan şu hadîstir: *"Mâ min ehadin minküm illâ yü'hazü min kavlihî ve yütrakü ğayra Rasûlillâh."* ***"Allah'ın Rasûlü dışında, sizden kim olursa olsun, sözü kabul de edilebilir, red de edilebilir."*** (Abdullah el-Hararî, ***Müslamanlara Önemli Bir Nasîhat***, çev. Halit Sevimli, İstanbul 2007, s. 83.)

Soru: **Kur’an-ı Kerim’de muhkem ve müteşâbih ayetlerden bahsedilir. Hadis-i şeriflerde muhkem ve müteşâbih ifadeler vardır. Alimlerin sözlerinde de muhkem ve müteşâbih kısımlar olamaz mı? “***Sana Kitab'ı indiren O'dur. Onun (Kur'an'ın) bazı âyetleri muhkemdir ki, bunlar Kitab'ın esasıdır. Diğerleri de müteşâbihtir. Kalplerinde eğrilik olanlar, fitne çıkarmak ve onu tevil etmek için ondaki müteşâbih âyetlerin peşine düşerler.*” **(Ali İmran, 3/7)”**

Cevap: Alimlerin sözlerinde asla müteşabihlik aranamaz. Hele de fıkıhla ilgili olduğu, fetva anlamını taşıdığı zaman, hiç aranmaz, aranamaz. Onların sözlerinin Şeriat’ten delilinin bulunması gerekir. Sûfîler için de aynı durum geçerlidir. Büyük mutasavvıflardan Ebû Süleyman-ı Dârânî’nin, Esad Coşan hocanın da bir konuşmasında aktardığı, ***Tezkiretü’l-Evliya***’da da yer alan, şu anlamda bir sözü var: “Kalbime pekçok manalar doğar, fakat Kitab ve Sünnet’ten birer şahit bulmadıkça onları söylemem.” Bu konuda asıl ölçü, Tevbe Sûresi’ndeki ayette (9/31) yer alan, “hristiyan ve yahudilerin haham ve rahiplerini rabler edinmeleri” konusundaki uyarıdır.

Kaldı ki, burada sözü edilen hilafet ve biat gibi konular müteşabihin kapsamına girmez. Bu tür konularla ilgili olarak “müteşabih” nitelendirmesini yapabilen

birinin öncelikle bildiğini zannettiği konuları daha ciddi bir şekilde öğrenmeye ihtiyacı var demektir.

Alimlerin sözlerinde müteşabih bulunabileceğinin, bazı sözlerinin bu şekilde değerlendirilmesi gerektiğinin şer'î bir delili de mevcut değildir. Fakat aksi yönde delil mevcuttur. O da, aktarılan ayetin (nedense) yazılmamış olan devamıdır:

"Sana bu kitabı indiren O'dur. Bunun âyetlerinden bir kısmı muhkemdir ki, bu âyetler, kitabın anası (aslı) demektir. Diğer bir kısmı da müteşabih âyetlerdir. Kalblerinde kaypaklık olanlar, sırf fitne çıkarmak için, bir de kendi keyflerine göre te'vil yapmak için onun müteşabih olanlarının peşine düşerler. Halbuki onun te'vilini Allah'dan başka kimse bilmez. İlimde uzman (râsih) olanlar, 'Biz buna inandık, hepsi Rabbimiz'in katındandır' derler. Üstün akıllılardan başkası da derin düşünmez."

Görüldüğü gibi, ayet-i kerimede, ilimde uzman olan üstün akıllıların, değil kendi kendilerine müteşabih sözler icat edip ortalığı karıştırmak, Kur'an'daki müteşabih ayetlerin bile manası konusunda ileri geri konuşmayan kimseler oldukları belirtilmektedir. Onlar, müteşabih ayetlerin tevilini "Allah'tan başkasının bilemeyeceğini" itiraf eden, "İnandık" deyip meseleyi kapatanlardır.

Elmalılı'nın tefsirinde açıkladığı gibi, sözkonusu ayette geçen ilgili ifadeye, cümledeki durak yerinin değişebilmesi yüzünden, "Onun tevilini Allah'tan ve ilimde rüsuh kazanmış olanlardan başkası bilmez" şeklinde anlam verenler de vardır. Fakat bu, ilimde rüsuh sahibi olan alimlerin ifadelerinin müteşabih olabileceği anlamına gelmemektedir. Onlar, şöyle diyen insanlardır: *"Biz buna inandık, hepsi Rabbimiz'in katındandır."*

İbn Arabî'yi savunan bir tasavvuf uzmanı da, bir makalesinde, Çerkeşizade adlı bir müderrisin şu ifadelerini aktarıyor: *"Müteşabih âyet ve hadisleri her bilginin anlayamadığı ancak dinde derinlik sahibi (râsih) âlimlerin anladığı gibi, evliyâdan rivâyet edilen müteşabih sözleri de ancak derinlik sahibi veliler anlayabilir. Şayet*

'Müteşabih söz söylemek doğru bir şey ise insanlardan niçin gizleniyor', şeklinde bir soru sorulacak olursa, aynı soru müteşabih âyet ve hadisler için de geçerli olmalıdır. Buna verilecek cevap onlar için de aynıdır. Yani âyet ve hadislerdeki müteşabihlik râsih/derinlik sahibi âlimlerin kalplerini sınamak için ise şeyhlerin müteşâbih sözleri de âriflerin kalplerini imtihan içindir."

Bu ifadeler, hiçbir delile dayanmayan, "O öyleyse şu da şöyle olmalıdır" türünden mesnetsiz birer çıkarım.. Daha doğrusu, eskilerin tabiriyle buna kıyas ma'al-fârık demek gerekir. Allahü Teala, 'râsih' alimleri 'müteşabih' laflar edenler olarak değil, kendi kelamındaki 'müteşabih'i bile kurcalamayanlar olarak tanıtıyor. Müteşabih ayetleri kurcalamak bile bir insanın kalbinde eğrilik bulunduğunu gösteriyorsa, hiç de mecbur değilken müteşabih diye nitelendirilebilecek laflar üreten bir insanın durumu ne olur?..

Sonra, ariflerin kalplerini imtihan da ne demek?!.. Müteşabih sözler sarfettiği söylenen bir kimse için de en iyi ihtimalle arif sıfatı kullanılabileceğine göre (her halde onlara 'Rab' denemez), arifin arifi imtihanı da ne demek oluyor?!.. Aslında bu sözler, "Zırva tevil edilmez" türünden saçmalıklar.. Necdet Oral, merhum Abdülaziz Efendi'nin şöyle bir sözünü naklediyor: *"Şeyh imtihan etmez, imtihan eden ancak mel'undur. Şeyh imtihan etmez. 'Şu adama helâları süpürteyim de, bakayım içinden bir şey geçiyor mu?' demez. Ya küfre düşerse, bunun vebali ne olacak? İmtihan Allah'ındır. Şeyh bu işi yapmaz."* (http://www.dervisan.com/silsile/azizefendi/index.htm)

Ancak, Taftazanî'nin İbnü'l-Arabî'yi tenkid ettiği ve hatalarını ortaya koyduğu kitabında belirttiği gibi, keşifte de müteşabih hususlar olabileceğini söyleyenler vardır. Ancak buradaki müteşabih keşif, bizzat keşfi yapan için bir imtihandır. O müteşabih keşfi, tıpkı müteşabih ayetlerin muhkem ayetlere irca edilmesi gibi, muhkem hususlara irca etmek gerekir. Salt o müteşabih keşfe takılıp kalmak, kalpte eğrilik anlamına gelebilir veya buna yol açabilir. Böylesi bir keşfi bir şeyhin ortaya

atıp bununla ariflerin kalplerini imtihan edebileceğini söylemek ise, sapıklık değilse, en iyi ihtimalle derin bir cehalettir.

Öte yandan, yukarıda aktarılan sözlerin yanlış olmak bir yana, tutarsız, mantıksız ve çelişkili olduğu da görülüyor. İfade şöyle: "*Şayet 'Müteşabih söz söylemek doğru bir şey ise insanlardan niçin gizleniyor', şeklinde bir soru sorulacak olursa, aynı soru müteşabih âyet ve hadisler için de geçerli olmalıdır."*

Bahsedilen soruyu soran yok aslında. Ayrıca müteşabih ayet ve hadislerin insanlardan gizlenmesi diye birşey de yok ki (ayet ve hadîs saklanamaz), bundan hareketle, "*aynı soru müteşabih ayet ve hadisler için de geçerli olmalıdır*" diye birşey söylenebilsin. Öyle olsaydı bile, insan sözünden hareketle ayet ve hadîsler için hüküm çıkarılamaz. Bu, insanlar için konulan hükümlerde ayet ve hadîsleri delil kabul etmek değil, ayet ve hadîs için insan sözlerini delil ittihaz etmek olur. Yukarıdaki sözleri yazabilen insanların hem usûl ilimlerinden, hem de akıl ve mantık kurallarından habersiz oldukları açık bir şekilde ortaya çıkmaktadır.

Bir başka mantıksız ifade de şu: "*... âyet ve hadislerdeki müteşabihlik râsih/derinlik sahibi âlimlerin kalplerini sınamak için ise şeyhlerin müteşâbih sözleri de âriflerin kalplerini imtihan içindir."* Oysa ayette böyle bir ifade yok. Yani müteşabih ayetlerin ilimde derinleşmiş insanların kalplerini sınamak için indirildiğine dair bir ifade bulunmadığı gibi, böyle bir yorumu gerektirecek bir durum da yok. Bunlar, kafasında oluşturduğu bir sonuca varmak için insanın kendi kendisine birtakım saçma sapan yorumlar üretmesinden, ***Kur'an***'a heva ve hevesine göre anlam eklemesinden (ya da onu yorum düzeyinde tahrif etmesinden) başka birşey değil. "Cehl-i mürekkep" böyle birşey olsa gerek.

<u>Soru:</u> Hadis-i şeriflerde (*Üzkürû mevtâküm bi'l-hayr*) "*Ölülerinizi hayırla anınız!*" buyurulmaktadır. Artık vefat etmiş, aramızdan ayrılmış, görüşmeniz, hukukunuz olan bir zat-ı muhteremi, hayırlarıyla anmanız gerekirken,

öldükten sonra kusurlarını araştırmak doğru mu? Cevap verme imkânı da olmadığı için, karşı tarafa cevap hakkı tanımayan bir sataşma gibi olmuyor mu?

Cevap: Hayırla andık.. Mesela, onunla ilgili olarak (Kemal Kaptaner'le birlikte) ***Yeni Şafak*** gazetesinde bir yazı dizisi yayınladık. Bununla birlikte, bazı ilmî meselelerde farklı düşünmek veya belirli bir görüşünün yanlış olduğunu ifade etmek, hayırla anmaya aykırı olan bir husus değildir. Tam aksine bunun mutlaka yapılması gerekir. Çünkü hakkın söylenmesinin gerekli olduğu yerlerde bunun saklanması birilerini hayırla anmak değil, hakkı ve hakikati gizlemektir.

Öte yandan, merhum Esad efendi her ne kadar sağ değilse de, onun görüşünün doğru olması durumunda, bunun herhangi bir ilahiyatçı tarafından delilleriyle savunulması çok basit bir mesele olacaktır. Karşı tarafa cevap hakkı tanımama diye birşey yok, isteyen buyursun cevap versin. Yazmaması için kimsenin elini tutmuyoruz.

Bu, kusur aramak da değildir. Biz burada **kişisel** konuları değil, umûmu ilgilendiren "fikrî" (daha doğrusu fıkhî, hatta itikadî; itikat kitaplarında yer alan) meseleleri konu ediniyoruz. Bizim burada konu edindiğimiz dinî meseleler kimsenin tekelinde değildir. Es'ad efendi, intisap ve biat konusundaki yaklaşımıyla gerçekte geçmişte yaşamış ulemaya ve kendi sâdâtına ne yazık ki muhalefet etmiştir. Biz de, selefin görüşünün doğru, Esad efendininkinin ise yanlış olduğunu delilleriyle (aklî ve naklî delillerle) ortaya koymuş bulunuyoruz. Bir başkası Esad efendinin haklı olduğunu düşünüyorsa, buyursun cevap versin. Şayet yazdıklarımızın doğru olduğu düşünülüyorsa, bunları okuyanların, Esad efendinin yanlış görüşlerine taassupla bağlanmanın dinen son derece mahzurlu olduğunu bilmeleri gerekir. Yok eğer bizim hata ettiğimizi düşünüyorlarsa, bu konuda da delilleri varsa, ilmi saklamak dinen yasak olduğu için, verecekleri cevap ile, bizi ve bizi okuyanları uyarmaları gerekir. Suyutî'nin ***Câmiüs-Sağîr***'in de de yer alan bir hadîste, "bildiği bir ilmi gizleyen kişiye kıyamet gününde ateşten gem vurulacağı"

bildirilmektedir. Bize itiraz edenlerin, şayet bildikleri bir “ilim” varsa, cevap vermek yerine dedikodu ile iştigal etmeleri iki kez çirkin bir iş olur; hem ilmi gizlemiş, hem de boş dedikodu ile vakit geçirmiş olurlar. Yok birşey bilmiyor da cehalet ile ilmi örtmeye çalışıyorlarsa, Allah’tan korkmalarını ve akıllarını biraz başlarına almalarını tavsiye etmekten başka birşey yapamayız. Kendisini kurtarıp kurtaramayacağı meçhul olan Nurettin’in aldatıcı laflarının Allah’a karşı onlara fayda vermeyeceğini anlamaları gerekir.

Ayrıca şahsen, Allah c.c. bilir ama, Esad Coşan sağ olsaydı, bu konudaki görüşünü gözden geçirirdi diye düşünüyorum. Mesela Yahudiler'le ilgili hatalı bir sözünden, yapılan uyarı üzerine nedamet duyup vazgeçmiş, bununla da yetinmeyip konuyu halkın huzurunda dile getirmiştir: *“... Yani, yahudilerin hepsini karalamamdan memnun olmadı. Ben de sonradan hatamı anladım, ben de memnun olmadım....”* (***Sosyal Çalışmalarda Organizasyon ve Başarı,*** İstanbul: Seha, 1994, s. 268.)

İlla da, "Ben de, Esad efendinin biat ve intisap konusundaki hatasını anladım ve sözlerinden memnun olmadım" dememiz mi gerekiyor?..

Yukarıda bize yöneltilmiş olan soru, dolaylı olarak, bunları neden Esad efendinin sağlığında yazmadığımız, şimdi gündeme getirdiğimiz sorusunun yöneltilmesi anlamına da gelmektedir.

Birinci neden, o zaman konu hakkında yeterli bilgi sahibi olmayışımızdır.

İkinci neden, Esad efendinin bu görüşleri ortaya atarken özellikle ilim ve alimin önemine vurgu yapmış olması, şahsını öne çıkarmayıp aynı zamanda “**şûra**” kavramını gündeme getirmiş olmasıdır. Ayrıca, akaid kitaplarında belirtildiği şekilde halifede aranan şartlar arasında ilmin de bulunuyor olması, ilk anda Esad efendinin doğru birşeyi savunduğu intibaını uyandırmaktadır. Oysa o, biat ile intisabın aynı şey olduğunu iddia ederek, takva biatını reddetmekte, şeyhe intisabı halifeye biat gibi görmektedir. Bu ise, yukarıda delilleriyle ayrıntılı biçimde açıkladığımız gibi, tamamen yanlış bir görüştür. Bunun farkına, Esad efendinin

vefatından sonraki okumalarımız sırasında net bir şekilde vardık ve konu zihnimizde açıklığa kavuştu.

Üçüncü olarak, Esad efendinin kendi şahsını değil, "**şûra**"yı öne çıkarmasına karşılık, yerine geçen vatandaş, "dediğim dedik" havasında, tarihte şeyhliği şahlığa/padişahlığa çevirmeye çalışmış olanlar gibi, kendisini "doğal lider" ilan etmiş bulunuyor. (*Nedense bu şahıs, yabancı kelime kullanmayı yasaklayan babası vefat eder etmez, onun hata ettiğini göstermek istercesine tam aksi yönde icraata başlamış; "... bizim partilerin üstünde olmamız lâzım..." [**Sosyal Çalışmalarda Organizasyon ve Başarı**, İstanbul: Seha, 1994, s. 239] diyen babasına inat bir parti kurup içine yerleşmiş; Gümüşhanevî rh. a.'den beri okunan **Râmûzü'l-Ehâdîs**'i yasaklatmış; dedesinin **Evrâd**'ı yerine birilerine yenisini yazma siparişi vermiş; bütün bunlara karşılık babasının biat ve intisap meselesindeki yanlış ifadelerini ise vazgeçilmez kabul etmiş, hatta o yanlışı basamak yaparak doğal liderliğini ilan etmiştir.*)

Dördüncüsü, bu yanlış görüşleri kabul etmemekle birlikte, sessizce kenara çekilmeyi denedik. (*Bir taraftan haklı eleştirilerimizi duymazdan gelen, hatta bizi aşağılayan, diğer taraftan da yanlışlarına ortak olmamız için ısrarla çalışmalarına katılmamızı isteyen bu kişileri, aldığımız tehditleri bahane ederek, suçlamadan ve kırmadan başımızdan savmak istedik. Mesela bir gece yarısı telefon edip, işkence ettikleri bir kadının canhıraş feryatlarını bize dinleten, telefonu kapatmaya da, biz kapatıncaya kadar gerek duymayanları örnek verdik. Bu tutumumuzdaki inceliği anladılar mı, anlayabilecek zekâveti gösterebildiler mi peki?.. Hayır!.. Tam aksine, birden bire, imalı laflarla bize taş atan "kahraman"lar haline geldiler. Ölümden korkmayan, düşmana cihat ilan eden, şehitlik arzusuyla yanıp tutuştukları için kendilerini adeta paralayan yiğitlere dönüştüler.*) Aslında, bunu yapmakla, sessizce kenara çekilmeyi denemekle, gerçeği yüksek sesle söylememekten, ilmi gizlemekten doğan bir vebalin de altında kalıyorduk. Fakat bizim sessizliğimizi bile kendileri için kabul edilemez gören birileri, "İmamlar Kureyş'tendir" ve "Zamanın imamına tabi olmayan kimse cahiliye ölümü ile ölür" gibi hadîsleri cahilce (ve Şia

gibi) yorumlamak suretiyle, bizi, şahsını doğal lider ilan eden kişinin indî ve keyfî, kişisel arzularına dayalı görüşlerine tâbi olmaya davet ettiler (Söz konusu hadîsler konusunda yaptıkları hataları iki ayrı yazıda açıklamış bulunuyoruz). Bu cahilce ifadeleriyle bizi tekfir etmeye yelteniyorlardı. "Peygambersiz zamanlar, peygambersiz zamanlar değildir" diye mantıksızca konuşarak, malum şahsı adeta bu zamanın peygamberi ilan eden bile çıktı. (Peygambersiz zamanlar, adı üstünde peygambersiz zamanlardır. Dört Halife, Hz. Peygamber'in gerçek varisleri olma sıfatına en çok lâyık kimseler oldukları halde ne kendileri böyle saçmasapan laflar etmişler, ne de ashab onlara bu gözle bakmıştır.) Delil olarak da Esad efendinin sözlerini ortaya sürüyorlardı. Bu yüzden, Esad efendinin bu konudaki görüşlerinin aslında tamamen yanlış olduğunu ve delilden yoksun bulunduğunu açıkça göstermek gerektiği kanaatine vardık. Böylece, inşaallah, üzerimizde duran bir vebalden de kurtulmuş olduk. (Esad efendi, abid ve mücahid biriydi; çalışkan ve gayretliydi. İyi bir vaiz ve başarılı bir hatip olmakla birlikte ilim bakımından zayıftı. Başkalarına sıkça yönelttiği "İhtisas alanına girmeyen konularda konuşma" hatasına ne yazık ki kendisi de düşüyordu. Arap ve Fars dillerini okumuş, Türk-İslâm edebiyatı alanında uzmanlaşmıştı. Fakat dil ve edebiyat ilimleri, İslâmî ilimler açısından sadece "âlet"/araç olarak değer taşır. Esad efendinin yazı ve konuşmalarının retorik olarak başarılı olmakla birlikte, İslâmî ilimler açısından derinlikten yoksun olduğu bir gerçektir. Ne yazık ki, hem usûl ilimlerini, hem akaid kitaplarının hilafet ve imamet bahislerini, hem de tasavvuf literatürünü bilmediği de, biat ve intisap gibi konularda, başını sonunu dikkatle okumadığı görülen birkaç hadîsten hareketle aceleci fetvalar vermiş olmasından anlaşılmaktadır. Konuşmalarında geçmişin otorite alimlerinin görüşlerine yaptığı atıflar da yok denecek kadar azdır. Tasavvufla ilgili konuşmalarında, bir ***İhya*, *Mektubat-ı Rabbanî*** ya da ***Marifetname***'deki derinlik, tutarlılık ve ince kavrayış mevcut değildir. Bununla birlikte, Şeriat'e bağlılık konusundaki duyarlılığı takdire şayandır. Ancak, birtakım toplantılarda "tasavvuf müziği" adı altında, şer'an caiz olmayan çalgıların (salt def değil) çalınmasına izin verdiği ve kendisinin de bunlara bizzat katıldığı da herkesçe bilinmektedir. *"Resulullah efendimiz, Rebi' binti Muavviz'in*

*evine geldi. Cariyeler def çalıyor, şarkı söylüyorlardı. Onu görünce kesip, kasidelerle Resulullah'ı övmeye başladılar. [**Buharî**'nin rivayet ettiği] "Susun, önceki söylediğinize devam edin" buyurdu. Çünkü onu övmek ibadettir. Oyun eğlence arasında ibadet olmaz. [**Kimya-yı Saadet,** s. 333]"* Bkz. http://www.dinibilgiler.eu/i-gazali-ve-muezik.html)

Soru: **Hadis-i şeriflerde, (*Kellimü'n-nâse alâ kaderi ukùlihim*) "*İnsanlarla akıllarının alacağı şekilde, anlayacakları şekilde konuşunuz*" buyruluyor. Bu yazdıklarınızı insanların aklı alacak mıdır?**

Cevap: Allah'ın izniyle akıllıların alacaktır ve almaktadır. Akılların almaması ile taassup ve alimleri olduğundan büyük görme tavrı farklı şeylerdir. Burada sorun akılların almaması değil, kemikleşmiş yanlış düşüncelerdir. Ulemanın veya ulema olduğu düşünülen kimselerin **ismet** sıfatının bulunmadığını, hatasız kul olmayacağını insanların aklı neden almıyor ki?.. Hristiyanların aklı, Hz. İsa'nın bir kul olabileceğini anlamıyor diye, bunu söylememek olmaz. Bununla birlikte, insanların aklının almayacağı ifadeler genellikle Şeriat konusunda lakayt olan mutasavvıflar (gulat-ı mutasavvife) tarafından söylenmiş, birileri de onlara, yukarıdaki müteşabih meselesinde olduğu gibi, bir kulp takmaya çalışmışlardır.

Soru: ***TDV İslâm Ansiklopedisi*'nde, biat konusunda tasavvuf ehlinin görüşlerini ayrı bir bölümde yazmışlar. Es'ad Coşan hocaefendinin görüşlerinin tasavvuf ehlinin biat anlayışından bir farkı yok. Sizce var mı? Ehli tasavvuf, intisabı, ashabın Rasûlüllah'a biat etmesine benzetiyor. Onun için ders tarifinden sonra Fetih Sûresi'nin 10. ayeti okunuyor:** *"Muhakkak ki sana biat edenler, ancak Allah'a biat etmektedirler. Allah'ın eli onların ellerinin üzerindedir. Kim ahdini bozarsa, ancak kendi aleyhine bozmuş olur. Kim de Allah*

ile olan ahdine vefa gösterirse, Allah ona büyük bir mükâfat verecektir.” **(Fetih, 48/10”**

Cevap: Fark var mı sorusunun cevabı açık.. Tabiî ki var.. Şeyh Es’ad Sahib’in ve Sühreverdî rh. a.’in aktardığım ifadelerinin gösterdiği gibi, şeyhlere yapılan biat, “takva biatı”dır. Bu, halifeye olan biatten farklıdır. Ancak, bu takva biati de yine Sünnet’e dayanmaktadır.

İslam Ansiklopedis*i**’nde Prof. Dr. Osman Türer, tasavvuftaki biat anlayışı ve uygulamasını yazmış bulunuyor. Oradaki ifadelerin ilk bölümü, Hasan Kâmil Yılmaz’ın “Anahatlarıyla Tasavvuf ve Tarîkatlar***” adlı eserindeki “Bey’at veya İntisab” başlıklı bir sayfayı aşkın malumat ile neredeyse kelimesi kelimesine aynı. Osman Türer şöyle diyor:

“Aralarında bazı önemsiz farklar bulunmakla beraber biatın şekli ve gayesi bütün tarikatlarda hemen hemen aynıdır. Tarikata girmek isteyen mürid adayının ***intisaba ehil olup olmadığı araştırılır****. Araştırmalar olumlu sonuç verirse tâlip bir deneme ve müridliğe hazırlık dönemi geçirir. Bu dönemde üç gün oruç tutar, boy abdesti alır, temizlenir, iki rek’at namaz kılar, istihâre eder, Allah rızası için sadaka verir. Yatsı namazından sonra şeyhin yanına giderek yüzü kıbleye gelecek şekilde huzurunda diz çöker....”*

Bu ifadeler, sözkonusu biat ya da intisabın, halife seçimindeki biatla aynı olmadığını zaten gösteriyor. **Halifelik biatında, halife kendisine tâbi olacakları seçmez, tam aksine, biat edenler halifeyi, bu biatlarıyla seçmiş olurlar.** Ve bu biatta, burada anlatılan türde formaliteler de mevcut değildir. Yine Osman Türer’in aktardığına göre, bu biat merasiminde şöyle bir sözleşme yapılır:

“Şeyh, ‘Allah’ı rab, İslâm’ı din, Muhammed’i peygamber, Kur’an’ı rehber, Kâbe’yi kıble, efendimiz falan zatı (mesela Abdülkadir-i Geylanî) şeyh, mürebbî ve rehber olarak gönül hoşluğuyla kabul ettim’der, talip de bunu tekrarlar.”

Burada, “imam, emir” vs. ifadesi geçmiyor, “**mürebbî**” (terbiyeci, eğitici) tabiri yer alıyor.

Ayrıca, Türer’in şu ifadeleri de meseleye ışık tutmaktadır: *“Tasavvufun ilk dönemlerinde sufiler arasında yukarıda tasvir edildiği şekilde bir **biat töreni uygulaması olmadığından** tasavvufun kaynak niteliğindeki ilk eserlerinde bu konuya yer verilmemiştir. Sühreverdî’nin de işaret ettiği gibi bu dönemlerde **hırka giyme töreni biat yerine** geçiyordu. Biat uygulaması ise tarikatlar döneminde yaygınlaşmıştır.”*

Buradaki “tarikatlar dönemi” ifadesi önemlidir. Tasavvuf alanında çalışma yapan akademisyenler, Hasan Kâmil Yılmaz’ın mezkur eserinde yaptığı gibi, tasavvuf tarihini üç döneme ayırıyorlar: Zühd, Tasavvuf, Tarikat. İslâm tarihinin ilk iki asırlık devresi “zühd dönemi” olarak biliniyor. Sonraki üç asır ise, “tasavvuf dönemi” kabul ediliyor. Hicrî altıncı asırdan (miladî 12. asır) itibaren de tarikatlar döneminin başladığı belirtiliyor.

Keşke Esad Efendi, ***İslam Ansiklopedisi***’nde yazılı olanları savunmuş olsaydı..

<u>Soru:</u> Ömer Ziyaeddin Dağıstanî Hazretleri’nin dediği de mevcut fiilî durumdur. İki görüş arasında çelişki yoktur. Mesele böyle ele alınamaz mı?

<u>Cevap:</u> Fiilî durum olarak değil, eserinin adının da (***Tasavvuf ve Tarikatlarla İlgili Fetvalar***) gösterdiği gibi, fıkhî hüküm (fetva) olarak aktarılmaktadır. İki görüş arasında çelişki yoksa, Esad efendi ile, onun bu konuda ağır suçlamalar yönelttiği kişilerin görüşleri arasında da çelişki yok demektir. O takdirde Esad efendi neye itiraz etmekte, kimleri niçin suçlamaktadır?!..

Soru: Haccac-ı Zalim, Abdülmelik ibn-i Mervan zamanında Mekke'de, Medine'de ve Irakta zulümler yapmış, benzer şekilde zorla biat almıştır. (Bakın, *Diyanet İslâm Ansiklopedisi,* Haccac maddesi.) Abdülmelik ibn-i Mervan, Haccac'ı ümmetin başına bela eden kimsedir. Onu öğen kimselerin tarafsız olduğunu söyleyemeyiz. Kaldı ki, zulme engel olmayan bir ilim, fayda vermeyen bir ilimdir. Konu böyle ele alınamaz mı?

Cevap: Abdülmelik bin Mervan başa geçmeseydi, şimdi rh. a. diye andığımız büyük bir alim, "cami güvercini" olarak andığımız bir "velî" olacaktı. Aslında bu örnek bize, başa geçtiğini ve icraatını görmedikçe salt ilim sahibi diye hiç kimse hakkında mutlaka olumlu hüküm vermemek gerektiğini göstermektedir. Biraz güç kuvvet sahibi olunca kimin, gücünü ve otoritesini nasıl kullanacağını kestiremezsiniz.

Abdülmelik bin Mervan'ın övülmesine gelince, onun ilmî seviyesine işaret ederek bir gerçeği dile getirmişlerdir. Aksini söyleyen de çıkmamıştır. Bütün uygulamalarını övmemişler, ama İmam Malik bazı uygulamalarını delil kabul etmiştir. Üstelik İmam Malik, eserini, Emevîler'i ortadan kaldıran Abbasîler zamanında kaleme almıştır. El-insaf, İmam Malik rh. a. tarafsız değil de, bu soruyu soran kişi mi tarafsız?! Ona olan kızgınlıkları nedeniyle alimlerin bu konuda yalan söylemelerini, onun hakkında gerçeğe aykırı beyanda bulunmalarını beklemek yanlış olur. Onların tarafsız olmadıklarını söylemek de, o alimlere haksızlık olacaktır.

İşte bu, o alimleri hayırla anmamak, onlar hakkında mesnetsiz suizanda bulunmak, onlara haksız yere sataşmaktır.

Adaleti, takvası ve dürüstlüğüyle meşhur olan Ömer bin Abdülaziz'in, Abdülmelik bin Mervan ölünce onun için uzun süre yas tuttuğu da bilinmektedir.

<u>Soru:</u> 'İslâm'ın ilk asırlarında tarikatlar olmadığı için, meşayih-ı izam da yoktu' diyorsunuz. Ashab-ı Kiram Hazeratı, Rasûlüllahtan aldıklarını tabiine, tabiin de tebe-i tabiine nakletmişlerdir, öğretmişlerdir. Onların içinde sayısız sàlih kimseler, Allah'ın velî kulları vardır. Hatta onlar hakkında SAS Efendimiz: (*Hayru'l-kurûni karnî, sümme'llezîne yelûnehüm, sümme'llezîne yelûnehüm*) "*İnsanların en hayırlısı benim asrımda yaşayanlardır. Sonra ondan sonra gelenlerdir, sonra ondan sonra gelenlerdir"* **buyurmuşlardır. Mescidlerde, evlerde sayısız sohbet halkaları vardır. İlim öğretmişler, hadis rivayet etmişler, tebliğ ve irşad çalışmaları yapmışlardır. Onlara da üstad denmiştir, hoca denmiştir, kàri' denmiştir. Meşâyih ismi kullanılmayabilir, ama fiilen hocaefendiler vardır. Bu konuta tabakat kitaplarında fazla bir şey olmaması, böyle şeylerin kesin olarak olmadığını göstermez. O zaman biat merasimi yapılmamış olabilir, ama önemli olan gönül bağıdır, mensubiyettir. Bir kimsenin alim ve fazıl bir kimseyi kendisine rehber ittihaz etmesidir. Bu konuda ne diyorsunuz?**

<u>Cevap:</u> Abdülaziz ed-Debbağ hazretleri ile İmam-ı Rabbanî'nin ilgili ifadelerini aktardım. Onlar, "Yoktu" diyor. O devirde ilim halkaları elbette vardı, fakat, Osman Türer'in de ***İslâm Ansiklopedisi***'nde belirttiği gibi, tarikatlar teşekkül etmemişti. Dolayısıyla tarikat şeyhleri de mevcut değildi. Tarih neyse odur, birilerinin arzusu için yeni baştan roman gibi tarih uyduracak halimiz yok. Ayrıca, gönül bağı kurmak, alim ve fazıl bir kimseyi rehber ittihaz etmekle, onu halife saymak farklı şeylerdir.

<u>Soru:</u> Silsiledeki zatlar arasındaki zaman farkı, tasavvufi düşünce içinde izah edilebilir. Ruhaniyet, tasarruf, keşf ü keramet, Hızır AS gibi şeylere inanan kimseler için, olabilecek bir durumdur diyemez miyiz?

Cevap: Bunların konuyla ilgisi yok. Bu tarz konularla (keramet vs.) halifeye biat meselesi farklı şeylerdir.

Soru: Hocaefendi, *"Peygamber Efendimiz zamanında böyle, bey'at ile intisab kelimeleri arasında bir ayrılık düşünülmüyordu"* **diyor. Ayrıca,** *"Peygamber Efendimiz'in zamanında insanlar kime bağlanıyordu?.. Peygamber Efendimiz'e bağlanıyordu. İkilik var mıydı, devlet yöneticisi ile şey arasında?.. Yoktu. Ebubekir Sıddık (R.A.) zamanında ikilik var mıydı?.. Yoktu. Ondan sonra var mıydı?.. Ondan sonra var mıydı?.. Ondan sonra var mıydı?.. Yoktu"* **diye açıklama yapıyor. Bunlar bir delil değil midir?**

Cevap: Değildir. Bunu yukarıda genişçe açıkladık.

İlave olarak şunları da söyleyelim:

Birincisi, Peygamber Efendimiz s.a.s. ile ulemanın konumu aynı değildir. Ayrıca, Hz. Peygamber'in (s.a.s) tek bir şahıs olmasına karşılık ulemanın sayısı hiç de az olmamıştır. Alim ya da şeyh sayısınca devlet kurulması düşünülemez. Aslında, merhum Esad efendi'nin bakış açısı çerçevesinde şöyle bir tablo ortaya çıkmaktadır: Herhangi bir alim (şeyh), aldığı biat ile devlet başkanı haline geliyorsa; onun dışındaki şeyhlerin aldıkları biat de aynı şekilde devlet başkanına yapılmış biat hükmü taşıyacağı için, devlet başkanı olma fırsatını yakalayan şeyh, diğer şeyhleri, ümmetin birliğinin parçalanmaması için ortadan kaldırmak üzere harekete geçmek zorundadır. Böyle bir şeyin olamayacağı, bunun mantıksız olduğu açıktır.

İkincisi, tarikat silsilelerine bakılırsa, Hz. Ebubekir r.a. ile birlikte ikilik ortaya çıkmaktadır, çünkü Kadiriyye gibi tarikatların silsilesinde Hz. Peygamber'i (s.a.s.) Hz. Ali izlemektedir. Nakşbendiye tarikati silsilesinde ise, Hz. Ömer'le birlikte

ikilik ortaya çıkmakta, Hz. Ebubekir'i Selman-ı Farisî r. a. izlemektedir. Dolayısıyla, merhum Esad efendi, "olmayan bir delil"e dayanmış olmaktadır.

Üçüncüsü, bir başkası da, "Hz. Peygamber zamanında ikilik yoktuysa mezhep de yoktu, tarikat de yoktu" diyebilir. Yine, "Hz. Peygamber zamanında ashabın alimlerinin insanları kendilerine intisap ya da biat ettirmesi gibi bir uygulama yoktu, şimdi niye var?" sorusunu yöneltebilir.

Soru: *"Ey iman edenler! Allah için hakkı titizlikle ayakta tutan, adalet ile şahitlik eden kimseler olun! Bir topluma olan kızgınlığınız, sakın ha sizi adaletsizliğe itmesin! Âdil olun! Bu, Allah'a karşı gelmekten sakınmaya daha yakındır. Allah'a karşı gelmekten sakının! Şüphesiz Allah, yaptıklarınızdan hakkıyla haberdardır."* **(Mâide, 5/8)" Konuya bu ayet ışığında bakılamaz mı?**

Cevap: Adalet, yanlışa doğru demek anlamına gelmez. Hadiste, "kızgınlıkta da, hoşnutlukta da adalet" emredilmiştir. Kızgınlık haksızlığa yol açabileceği gibi, hoşnutluk da, muhatabın yanlışlarına destek vermeye ve adaletsizliğe neden olabilir.

"Ey iman edenler! Adaleti titizlikle ayakta tutan, kendiniz, ana-babanız ve akrabanız aleyhinde bile olsa Allah için şahitlik eden kimseler olun. (Haklarında şahitlik ettikleriniz) zengin olsunlar, fakir olsunlar, Allah onlara (sizden) daha yakındır. Hislerinize uyup adaletten sapmayın, (şahitliği) eğip büker (doğru şahitlik etmez), yahut şâhidlik etmekten kaçınırsanız (biliniz ki) Allah yaptıklarınızdan haberdardır." (en-Nisa, 4/135)

Soru: Esad Coşan Hocamız küçüklüğünden beri ilim adamlarıyla iç içe bir hayat geçirmiştir. Lise yıllarından itibaren babasının arkadaşı Mahmut Bayram Hocadan özel dersler almıştır. Hayatının büyük bir bölümü Mehmed

Zâhid Efendinin ilim meclislerinde geçmiştir. Ankara'da asistanlık yıllarında İlâhiyat Fakültesindeki ilmî çevresine ilave olarak, hadis alimi ve tefsirci İsmail Turan Hoca'nın ve tarihçi Asım Köksal Hoca'nın derslerine devam etmiştir. 1977 yılından sonra ise *Râmuz* Sohbetlerine başlamış, sohbeti hazırlarken Levâmiul-Ukul ve diğer hadis şerhlerinden istifade etmiştir. 23 yıl hadisle meşgul olmuş, nerdeyse her gün hadis dersleri yapmıştır. Türkiye'de bulunduğu son altı yılda (1991-1997) *Tabakatü's-Sufiyye* dersleri yapmıştır. 29. 09. 1998 den itibaren *Akra*'da İbn-i Kesir tefsirinden tefsir sohbetleri yapmış, başka tefsirlerden de yararlanmıştır. Daima ilmi çalışma içinde olmuştur. Ömrü ilim öğrenmekle ve öğretmekle geçen bir kimseye, ilim bakımından yetersizdi demek haksızlıktır. Bu, haksız bir değerlendirme ile insanların kafasını karıştırmak değil midir?!..

Cevap: İyi bir öğrenim görmüş olmak ilimde yeterlilik için **gerek şart** olabilir, fakat **yeter şart** değildir.

Merhum Esad Efendi'nin biat ile intisabı karıştırdığı, bu noktada hata yaptığı kanaatini taşıyorum. Gerekçelerimi ilgili yazılarda genişçe açıkladım.

Bu hatanın iki açıklaması olabilir: Birincisi, konuyu bilerek çarpıtmadır. İkincisi ise, ilmî yetersizlikten dolayı yanlış anlama, yanlış yorumlamadır.

Ben ikincisi olduğu kanaatini taşıyorum.

Öte yandan, ilmî yeterlilik aslında izafî/görece birşeydir.

Ayrıca her âlimin her alanda ilmî yeterlilik sahibi olması gerekmez.

İmam Gazalî, ***İhya***'da, bir vaizin cemaate hitap ederken kullanabileceği kelimeler üzerinde durur. Mesela cemaate, "Ey kâfirler, ey fasıklar, ey münafıklar" diye hitap etmesi uygun olmaz, fakat "Ey cahiller" diye hitap edebilir. Çünkü herkes, hatta her âlim, kendisinden bilgili olana nisbetle cahildir.

Bu cehalet, alana göre de olabilir, mesela fıkıh alanında yed-i tûlâ sahibi bir âlimin, tıp alanında bilgisiz kalmış olduğu görülebilir.

Haksız bir değerlendirme ile insanların kafasını karıştırma suçlamasını haketmediğimi düşünüyorum.

"Esad Efendi bu konularda yeterli bilgiye sahipti, fakat bile bile yanlış şeyler yazdı" mı demeliydim?!

Kafa karıştırma; konuların çarpıtılması, eksik bilgi verilmesi, bazı yönlerinin karartılması gibi yollarla yapılır.

Esad Efendi'nin bazı beyanlarının kafa karışıklığına yol açtığını düşündüğüm için düşüncelerimi yazdım.

O eleştirilerimin haksız olduğu delillerle gösterilirse, yukarıya aldığım eleştiriyi nasıl aynen naklettiysem, onu da aynen kendi imzam ile okurlara iletir, yanlış yapmış olduğumu itiraf ederim. Allahu Teala'nın izniyle..

Bu gibi konularda söyleyene değil, söylenen şeye bakmak gerekir. Hz. Ali k.v.'nun ifade ettiği gibi hakkı şahıslara göre tanımak yerine, şahıslardan bağımsız olarak bilmek önem taşır.

Es'ad Efendi, mücahid, abid ve mert bir insandı. 28 Şubat sürecinde hiçbir cemaat liderinin gösteremediği şerefli bir duruş sergiledi. Allahu Teala rahmet eylesin!

Soru: Bazı tarikat mensuplarının özellikle seyyid olan şeyhlerini halife gibi gördükleri, buna dinî gerekçe bulmak için de hadislerde geçen Kureyş'in hilafeti ile ilgili ifadelere dayandıkları görülmektedir. Bu yorum ne derece doğrudur?

<u>Cevap:</u> Bu tarz değerlendirmelerin şaşılacak derecede aşırı ve uçuk bir nitelik taşıdığını aslında her sağduyu sahibi kendiliğinden anlayabilir. Bir başka soruya cevap verirken, şeyhin hükmünün muallimin (öğretmenin) hükmü gibi olduğunu İmam Gazalî'den alıntı ile dile getirmiştik. Tarikat kurumunun bu tarz anlayışlara sahne olması, gerçekte bu kurumların varlık nedenine aykırıdır.

Bazılarının ise, "İmamlar Kureyş'tendir" hadisini nakledip, pratikte Kureyş'i sadece Hz. Peygamber s.a.s.'in soyundan gelen veya geldiği söylenen kişilerden ibaret gördükleri müşahede edilmektedir. Aslında salt "İmamlar Kureyş'tendir" hadisi çerçevesinde düşünülürse, Emevî ve Abbasî hilafetlerini de tartışma konusu yapmamak gerekir. Ancak, bu iki sülalenin hilafeti bir tür babadan oğula geçen saltanata dönüştürdükleri de bilinmektedir. Bu çerçevede "İmamlar Kureyş'tendir" hadisini "seyyidlik" veya "şeriflik" ekseninde yorumlayanların yaklaşımı da bir tür "babadan oğula saltanat" anlayışını yansıtmaktadır. Burada sorun, halifenin seçiliş biçimi ve taşıdığı 'bütün' şartlar değil, ait olduğu aile haline gelmektedir. Ailenin isminin ise Emevî veya Haşimî olması arasında teknik bakımdan bir fark yoktur.

Seyyidlik nedeniyle halifelik iddiasında bulunmak günümüz şartlarında oldukça tuhaf bir yaklaşımdır. Çünkü neredeyse on milyonlarca insan seyyid olduğunu ileri sürmektedir. Bu, doğru da olabilir. Bu kadar çok halife bir ümmet için fazladır. Aynı durum, şeyhler için de geçerlidir. Bazen bir şehirde bile onlarca şeyhe tesadüf olunmaktadır. Neredeyse her semte bir halife düşebilir. Görüldüğü gibi, gerçekte bu tür uçuk yorumlar komik bir nitelik taşımaktadır.

Aşağıya imametin Kureyş'e ait olmasıyla ilgili metinlere bir örnek olarak İskilipli Atıf Hoca'nın ifadeleri alınmıştır.. Kureyş'ten olmayı evleviyet (öncelik) şartı olarak belirtiyor, sıhhat (geçerlilik) şartı değil. Bu nokta önemli.. Kureyş'ten olanlarda da diğer evleviyet şartları bulunur muydu, o da ayrı mesele.. Ayrıca ulema, Yavuz Sultan Selim'in hilafetine Kureyş bahanesiyle karşı çıkmamıştır.

Peygamber Efendimiz’in s.a.s. şu hadisi, Kureyş’in neden imam olmaları gerektiği konusundaki bakış açısını göstermektedir: *"(Câhiliye devrinde) Arap kabileleri şu emâret hususunda en şerefli olan Kureyş'e uyardı: Arapların mü'minleri (hanifler), Kureyş'in mü'minlerine, müşrikleri de Kureyş'in müşriklerine uyarlardı. İnsanlar madenler gibidir. Onların cahiliyette hayırlı olanları, İslâm devrinde de hayırlı kimselerdir."* (***Buharî Tecrid-i Sarih***, IX, 220).

Bu hadiste bir “geleneğe” işaret var. Araplar’ın güç kaybettiği, dünya hakimiyetinin başka milletlerin eline geçtiği, Kureyş mensuplarının da şuraya buraya gidip başka topluluklar içinde eriyip yok olduğu bir zamanda, İbn Haldun’un da belirttiği gibi aynı durumdan söz edilemez. Böyle bir dünyada, “Yahu filanın soyu Zübeyr bin Avvam’a, falanınki Abdullah ibni Mesud’a uzanıyormuş; işte bunlar imam olmaya layık adamlar” diyerek bunu kim önemser?..

Bir başka hadis: *"Hilâfet Kureyş'in uhdesinde bulunacaktır. Onlar dini vecibeleri yerine getirdikçe ve adâleti icrâ ettikçe, onlara hiçbir kimse düşmanlık etmeyecektir. Eğer onlar dinden, adâletten uzaklaşırsa Allah, Kureyş'i yüz üstü sürçtürür, rezil eder."* (***Tecrid-i Sarih***, IX, 220)

Bu böyleyse, yok asla öyle olmazlar, sürçmezler, onlar hep başta olacaktır, olmalılar, onların hakkı daima imamlıktır demek, mantıksız olmaz mı?!

Basit şablonlarla düşünme ve rasgele kulağa takılmış hadislerle kendi başına fıkıh oluşturma çabası içinde olmak, tasavvufu önemsemenin bir şartı değildir..

İbn Haldun, Kureyş’ten olmayı o döneme özgü “asabiyet” ile izah ediyor ve bu asabiyetin ortadan kalkması ile durumun değiştiğini savunuyor. Şeyhülislam Mustafa Sabri Efendi, İbn Haldun’un bu yorumunu haklı bulmaktadır. Öte yandan, İbn Teymiye’nin de farklı hadîsleri dikkate alarak bu konudaki aşırı tutuculuğa karşı çıktığı bilinmektedir.

İskilipli Atıf Hoca ise şunları yazmaktadır:

“Müslümanlar üzerine halife seçimi vacibtir. Bu da aklî ve şer'i bakımdan sabittir. Bu konuda şer'î delil, sahabe ve tabiin hazretlerinin icma ve ittifakıdır. ŞöyIe ki, Hz. Peygamber (s.a.v.) Efendimizin irtihali vuku bulunduğu gün Peygamber Efendimiz defn olunmazdan evvel hemen sahabe-i kiram ‘Sakife-i Beni Saide’ denilen mahalde toplanıp halife seçimi hususunda meşveret ettikten ve hilafet makamına herkesten en haklı ve layık olduğuna ümmetin reyleri ittifak ettiktten sonra hepsi Hz. Sıddık’a (r.a.) biat ettiler. Bundan sonra sahabiler zamanında ve tabiin devrinde de durum bu şekilde devam etmiştir. Binaenaleyh halife tayininin vacib olduğu şer'î delilerden ümmetin icma'ı ile sabitir.

Hilafetin iki çeşit şartı vardır: Biri sıhhat, diğeri evleviyet şartıdır.

Sıhhatinin şartları:

İslamiyet, hürriyet, erkeklik, akıllılık, büluğ, (şer’î) ahkâmın infazına (uygulanmasına), memleketin imarına ve devlet işlerinin yönetilmesine kudrettir. Binaenaleyh Müslüman olmayanların Müslümanlar üzerine velayeti caiz olmadığından ‘İslam’; kadınların hal ve şanları evlerinde oturmak ve mahremleri olmayan kimselerden tesettür ve içtinap ettiklerinden, akıl ve dince noksan bulunduklarından ‘erkek’; köle değil, başkaları hakkında tasarruf etmek, kendi nefsinde bile tasarrufa malik olmadığından ‘hür’; mecnun ve çocuk işleri yönetmekten aciz olduğundan ‘âkil ve baliğ’; ***halife tayininden esas gaye halktan birinin velayet ve tasarruf edemeyeceği şer'î ahkam, kulların işleri ve memleketin intizamını mükemmel bir halde tedvir etmek olduğundan ‘ahkamın tenfizine, mülkün siyasetine kadir olmak’*** *halife tayin olunacak zatın hilafetinin sıhhatı için lüzumlu şartlardandır.*

Evleviyetinin Şartları:

İçtihatta bulunacak derecede ilim, bütün hükümlerde adalet, kanuna riayet, organlarının sağlamlığı, Kureyşli olmak, fazilet ve takva sahibi olmaktır. Zikr olunan şartların tamamen bir tek şahısta toplanması çoğu zaman mümkün ve

*müyesser olamayacağından ulemanın büyükleri, bu şartlardan bazılarının bulunmaması (sükutu), imametin sıhhatine halel (zarar) vermez demişlerdir. İşte bunur içindir ki, "Hilafet benden sonra otuz senedir" hadis-i şerifi ile asr-ı saadetten sonra bütün şartları ihtiva ettiği halde olgun hılafet "hilafeti kamile", Hulefa-i Raşidin devrinden ibaret olan otuz seneye tahsis buyurulmuştur." **(Şeriat Medeniyeti**, s. 23)*

Soru: Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi ve selem) *"Benden sonra halifeliğin müddeti otuz senedir. Sonra iş ısırgan bir melikliğe dönüşecektir"* şeklindeki hadisi çerçevesinde, daha sonraki dönemlerde halife bulunmadığını mı düşünmek gerekir?

Cevap: Allâme Taftazanî, İmam Nesefî'nin akaid kitabına yazdığı şerhte, *"Bu, müşkil bir meseledir. Zira ehl-i hall ve akd adı verilen büyük din âlimleri, bazı Abbasî halifeleri ve Ömer b. Abdülaziz gibi - meselâ bazı Mervanîler (Mervan'ın soyundan gelenler) konusunda ittifak etmişlerdi"* demektedir. Ona göre, 30 sene ile "*biattan sapma ve muhalefet şaibesi bulunmayan kâmil manadaki hilafet*" kast edilmektedir. (***Kelam İlmi ve İslam Akâidi***, çev. Süleyman Uludağ, İstanbul: Dergâh Yay., 1991.)

Soru: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem) "Bir kimse, zamanının imamını bilmeden ölürse, cahiliye devrinde yaşayan (müşrik ve putperest) kişilerin ölüşü gibi ölür" **buyurmuşlardır. Hulefa-yı râşidin denilen ilk dört halifenin hükmettikleri 30 senelik müddetten sonraki zaman imamsız geçmiş, onun için de bütün ümmet fertleri asi ve günahkâr olmuş, bu sebeple de cahiliye döneminde ölen şahıslar gibi vefat etmiş olmazlar mı?**

Cevap: Taftazanî bu soruyu şöyle cevaplandırmaktadır: *"30 senelik halifelikten maksat 'kâmil manadaki hilafet'tir."*

<u>Soru:</u> Sahip olması gereken özellikler bağlamında imamın "zamanının en faziletlisi veya en müttekîsi/takvalısı olması" yeterli midir, ayrıca "güç" sahibi olması şartı aranır mı?

<u>Cevap:</u> Nesefî gibi âlimlerce, imam ya da halife için, *"Zamanının (faziletçe) en üstünü olması şart değildir"* denilmiş, fakat buna karşılık "güç" sahibi olunması "şart" koşulmuştur. Taftazanî bu konuda şöyle der: *"Bunun sebebi şudur: Fazilet ve üstünlükte müsavi olan, hatta ilim ve amel yönünden daha az ve daha aşağıda bulunan bir kimse, imametteki maslahat ve mefsedetleri, iyi ve kötü tarafları daha iyi bilebilir, bunların gereğini yapmaya daha çok muktedir olabilir. Bu durumda olan zatı imam tayin etmek, kötülükleri defetmede ve fitne çıkarılmasını önlemede daha tesirli olacaksa, bu hal özellikle bahis konusu olur."*

Bu nokta çok önemli görüldüğü için İmam Gazâlî şöyle demektedir: *"Şimdi velayet ancak nüfuza, şevket ve azamete bağlıdır. Şevket ve nüfuz sahipleri kime bi'at ederse, o, halifedir."* (***İhyâu' Ulûmi'd-dîn***, C. 2, çev. A. Serdaroğlu, İstanbul: Bedir Y., 1989, s. 347.) Benzer şekilde Nesefî'ye göre, *"İmam güçlüdür. Yani ilmi, adaleti, yeterliliği, cesaretiyle dinî hükümleri tatbik etmeye, İslâm ülkesinin sınırlarını korumaya, hak sahibinin hakkını haksızdan almaya muktedirdir"*. Taftazanî ise şöyle der: *"Zira bu niteliklerden birinin bulunmaması, imam tayin etmekten elde edilmek istenen faydaları ve gayeyi gerçekleştirmez, aksine aksatır."*

Öte yandan, bütün insanların veya çoğunluğun bir şahsın fazilet ve takvası hakkında görüş birliğine varmak suretiyle onu imamlık ya da halifeliğe layık görmeleri ile, bir şahsın kendisini fazilet ve takvaca üstün görmesi ve bundan dolayı bu makamın kendisinin hakkı olduğunu savunması farklı şeylerdir. İmam Gazâlî'nin şu ifadeleri bu noktayı açıklamaktadır: *"Allahü Taâlâ kullarını birbirine sevdirmek için, onların kusurlarını kendi fazlı ile gizler. Eskiden vera sahibi olan kimseler, herhangi bir ikram ile karşılaşmamak için, bilinmeyen yabancı kimselerle alışveriş ederlerdi. Din namına bu, tehlikeli bir haldir. Takva, gizli bir şeydir. İlim,*

neseb ve yoksulluk gibi açık değildir. Bunun için takva sahibi, din ve diyaneti namına bir şey almaktan sakınmalıdır.” (***İhyâu' Ulûmi'd-dîn***, C. 2, s. 381.)

Esasen, faziletin başı, insanın kendisinde üstünlük ve fazilet görmemesidir. İmam Gazâlî bu konuda şunları söylemektedir: *“Adem oğulları bir cinstendir. Ancak fazilet bakımından ayrılırlar. Üstünlük taslama, böbürlenme ve kendini beğenme, rezîletlerin aslı, başı ve en büyüğüdür. Bunlardan kurtaramadığın vakit, zaten sende faziletten bir şey yok ve aynı zamanda üstünlük de yoktur.”* (***İhyâu' Ulûmi'd-dîn***, C. 3, s. 385.

Soru: İmam ya da halifenin vazifeleri nelerdir?

Cevap: Nesefî'ye göre; imamın vazifeleri şunlardır: **1.** Ahkâmı tenfiz, yani kanunları tatbik etmek. **2.** Hadleri ikame etmek yani cezaları uygulamak. **3.** Askerî teçhiz etmek. **4.** Zekât ve cizyeyi toplamak. **5.** Mütegallibeyi, hırsızlan ve yol kesenleri kahretmek. **6.** Cuma ve bayram namazlarını kıldırmak. **7.** İnsanlar arasında vuku bulan ihtilâfları halletmek. **8.** Hakların isbatına (sübut bulmasına) vesile olan şahadetleri kabul etmek. **9.** Velîsi olmayan küçükleri evlendirmek. **10.** Savaş ganimetlerini taksim etmek ve benzeri diğer vazifeler. (Ömer Nesefî, ***İslâm İnancının Temelleri - Akaid***, haz. M. S. Ahsen, 11. b., İstanbul: Bayrak Yay., 1991, s. 202-204.) İmam Mâverdî de benzer nitelikte 10 madde sıralar. (***el-Ahkâmü's-Sultâniye***, çev. Ali Şafak, İstanbul: Bedir Yay., 1994, s. 52-54.)

Soru: Yukarıda geçen anlamdaki ‘imam'a biat ile meşayihe yapılan biat aynı şey midir?

Cevap: Bu konuda, Mehmed Zahid Kotku'nun (rh.a.) hocası Ömer Ziyauddin Dağıstanî şöyle demektedir: *“İsmail Hakkı Bursevî'nin* ***Rûhü'l-Beyan****'da ifade ettiği gibi, kendilerine bi'at edilen kimseler üç kısımdır: 1. Peygamberler, 2.*

Onların manevi mirasçısı durumunda bulunan şeyhler ve alimler, 3. İdareciler, sultan ve padişahlar." (***Tasavvuf ve Tarikatlarla İlgili Fetvalar***, çev. İ. Gündüz - Y. Çiçek, İstanbul: Seha Neşriyat, t.y., s. 35.) Burada "manevi miras"tan söz edilmesi önem taşımaktadır. Öte yandan İmam Gazâlî şeyhliğin işlevi ve fıkhî hükmüyle ilgili olarak şu açıklamayı yapmaktadır: *"Şeyh, müridlerini ancak aralarında bulunmakla terbiye edebilir. O, bir mürebbi ve muallim gibidir, hükmü de onun hükmüdür. Şeyhe de aynı ilmi yayan gibi riya ve benzeri afetler arız olabilir."* (***İhyâu' Ulûmi'd-dîn***, C. 2, s. 608.)

İmam-ı Rabbânî ise 221'nci mektubunda konunun bir eğitim ve öğretim işi olduğunu, bu yüzden bir şahsın birden fazla şeyhten yararlanabileceğini belirtir: *"Bu tarikat-ı aliyyede şeyhlik ve müridlik, tarikatı öğrenmek ve öğretmekledir; külahla ve şecere ile değil. Bu külah ve şecere ekseri meşayıhın tarikatında resmî bir hal almıştır. O kadar ki, onların son gelenleri, şeyhliği ve müridliği, külah ve şecereye inhisar ettirmiştir. Üstte anlatılan mana icabı olarak, şeyhin müteaddid [birden fazla] olmasına cevaz vermezler…. Bu dahî, onların tam cehaletinden ve akıllarının noksanlığındandır. Yahut bilmezler ki, onların meşayihi talim şeyhine de, sohbet şeyhine de şeyh demişlerdir ve şeyhin müteaddid olmasına cevaz vermişlerdir. Hatta şöyle demişlerdir: Bir mürid, irşadının bir başka mahalde olacağı görüşüne varırsa, bir başka şeyh seçmesi caiz olur. İsterse, birinci şeyhi hayatta olsun. Onun bu durumu inkâr edilemez. Hace Bahaeddin Nakşibend, Buhara ulemasından bu hususta sağlam fetva almıştır."* (***Mektûbât-ı Rabbânî***, C. 1, çev. A. Akçiçek, İstanbul: Merve Yay., t.y., s. 484.)

İmam-ı Rabbânî, kendisine yöneltilen *"Şeyh hayatta iken, bir talib Yüce Hakk'ı taleb için bir başka şeyhin yanında hazır olur ise, caiz olur mu, yoksa olmaz mı?"* şeklindeki bir soruya da, 376'ncı mektubunda benzer şekilde cevap vermiştir: *"Bilesin ki, esas maksat, Sübhan Hak'tır. Şeyh dahi, Cenab-ı Hakk'a vasıl olmaya bir vesiledir. Şayet bir talip, irşadını bir başka şeyhte görür; kalbini dahi onun sohbetinde Yüce Hak ile hazır bulur ise caizdir ki: Birinci şeyhi hayatta iken, iznini almadan dahi öbür şeyhinin huzuruna gide, ondan irşadını talep ede. Ne var ki, ilk*

şeyhini dahi inkar etmemesi gerekir. İlk şeyhini dahi ancak hayırla anmalıdır. Bilhassa bu vakitte.. Zira bu vakitte, müridliğin ve şeyhliğin ancak resmi ve adeti kaldı. Bu vaktin şeyhlerinin ki, kendilerinden bile haberi yoktur; küfürle iman arasını ayırt edemezler; Allahü Taâlâ'dan nasıl haberdar olabilirler?. Hangi yoldan müridlere delil olabilirler?. Yazıklar olsun o müride ki: Öyle bir şeyhin yanında inanarak oturur da, başkasına gitmez…. Bu durum öylesine tehlikelerdendir ki: Şeytanî varidat olarak, talibi Hak talebinden almak için nakıs şeyh cihetinden gelir. Her neresi ki: Talib, irşadını ve gönül birliğini orada bulur; hiç durmadan oraya dönmelidir." (***Mektûbât***, C. 2, s. 1144-1145.) Görüldüğü gibi, İmam-ı Rabbânî, bir müridin aynı birden fazla şeyhten istifade edebileceğini söylemektedir. Buna karşılık, iki 'imam'a biat edilemez, hatta ikincisinin ortaya çıkması durumunda katledilmesine dair hadîs vardır. Nitekim İmam Mâverdî şöyle der: *"İmamlık makamı hiç şüphesiz ortak kabul etmeyen bir makam ve görev yeridir."* (***el-Ahkâmü's-Sultâniye***, s. 39.)

Öte yandan, tarikatlara ait "silsile"ler göz önüne alındığında, bu iki biatın farklı değerlendirildiği ortaya çıkmaktadır. Nakşbendiye silsilesinde Hz. Ebubekir'i Selman-ı Farisî rh. a. izlediği halde, onun kendisinden sonra Hz. Ömer'in halife olmasını istediği herkesçe bilinen bir şeydir. Ayrıca bu silsilede Selman-ı Farisî'yi (rh. a.) Kasım bin Muhammed (rh. a.) izlemektedir ki, yaşadıkları dönem bakımından birbirleriyle ilgisizdirler, aralarında sadece 'manevî' bir bağ olduğu düşünülebilir. Aynı şey, Bayezid-i Bistamî'yi izleyen Ebu'l-Hasan-ı Harakanî (rh. a.) için de geçerlidir, ikincisi birincisinin vefatından 115 yıl sonra dünyaya gelmiştir. Dolayısıyla aralarındaki bağ salt manevîdir. Doğal olarak, Hz. Osman devrinde vefat eden Selman-ı Farisî (rh. a.) ile Kasım bin Muhammed (rh. a.) ve Bayezid-i Bistamî (rh. a.) ile Ebu'l-Hasan-ı Harakanî (rh. a.) arasındaki dönemler, Müslümanların 'imam'larının bulunmadığı devirler olarak görülemez. Aynı şekilde o dönemler, irşad faaliyetlerinin kesintiye uğradığı devirler de değildir. Öte yandan, Kadiriye gibi tarikatların silsilelerinin Hz. Ebu Bekir'e değil de Hz. Ali'ye

ulaşması, bu tarikatların Hz. Ebu Bekir'i değil de Hz. Ali'yi ilk halife ya da imam saymaları anlamına gelmemektedir.

Yine, bu iki biat aynı şey olsaydı, birden fazla tarikatın mevcudiyeti son tahlilde meşru olmayan bir şey haline gelirdi. Bir tarikat içinde farklı kolların ortaya çıkması da aynı şekilde meşru görülemezdi. Halbuki tarikatlar sayıca çoktur ve bunun yanı sıra bir tarikat içinde çok sayıda kol ortaya çıkabilmiştir. Bir devirde tek bir imam ya da halifenin bulunması istenirken, tasavvuf ilmi çerçevesinde aynı devirde tek kişinin insanları irşad etmeye çalışması gerektiği söylenmiş değildir, tam aksine irşad faaliyetinde bulunanların sayısının çok olması olumlu bir şey olarak görülmüştür. Bunun nedeni, meşayihin imam (veya halife) değil, İmam Gazâlî'nin ifadesiyle mürebbî veya muallim konumunda bulunmaları ve üstlendikleri rolün fıkhî hükmünün de onlarınki gibi olmasıdır. İmam-ı Rabbânî'nin yukarıya aldığımız *"Bu tarikat-ı aliyyede şeyhlik ve müridlik, tarikatı öğrenmek ve öğretmekledir"* şeklindeki ifadesi de buna işaret etmektedir. Konunun bir eğitim ve öğretim faaliyeti olduğunu "icazet" geleneği de göstermektedir.

Soru: Bu konularda sûfîlerin daha farklı görüşler ileri sürmeleri durumunda bunlara itibar etmek gerekmez mi?

Cevap: Sûfîler genellikle bu tür konularda değil, nefis terbiyesi ile ilgili mevzularda bilgi sahibidirler. Bununla birlikte onların ayırıcı vasfı, şayet sahipseler, bu bilgilerinin tecrübî olması, kitaplarda yazılı olan teorik açıklamaların öğrenilmesine dayanmamasıdır. Kitaplardaki bilgileri öğrenme bakımından sûfî olanla olmayan arasında bir fark yoktur. Tecrübî bir bilgi olan tasavvuf, hilafet ve imamet gibi konularda bilgi sahibi olmanın yolu değildir. Dolayısıyla, sûfîlerin tasavvufla ilgisiz konulardaki görüşlerine ancak bunların şer'î delillere dayanması ve ait olduğu ilmin usul ve kurallarına uyması durumunda itibar edilebilir. Ancak, sûfîlerin değil böylesi konularla, kendi alanlarıyla ilgili beyanları bile genellikle

ihtiyatla karşılanmalıdır. Nitekim İmam Gazâlî şöyle der: *"Ne yazık ki mutasavvıfenin sözleri daima eksiktir. Çünkü onların âdeti, kendi hallerinden haber vermektir. Başkasının hallerine önem vermezler. Hallerin ihtilafı ile cevaplar da ihtilaf eder. Bu ise ilim derecesine nisbetle noksandır. Zira eşyayı olduğu gibi bilmek daha iyi ve daha üstündür. Ancak himmet, irade ve ciddiyete nisbetle de bir kemaldir. Zira herkes kendi durumunu açıklar, başkasına kıymet vermez ve onu benimsemez. Çünkü Allah'a giden yolu kendi nefsi ve menzilleri, konak yerleri de kendi halleridir. Halbuki bazen kulun Allah'a giden yolu ilim olur. Her ne kadar yakınlık ve uzaklık itibariyle ihtilaf ederlerse de Allah'a giden yollar pek çoktur. Hidayetin aslında müşterek olmakla beraber, daha çok hidayete ermiş olanı Allah bilir."* (***İhyâu' Ulûmi'd-dîn***, C. 4, s. 76-77.)

İmam Gazâlî, eserinin başka sayfalarında konuyu daha ayrıntılı biçimde ele alır: *"… Herkes kendi vaziyetini açıklamıştır. Başkası hakkında da aynı hükmü vermek, doğru olmaz. İşte zahirî ilimlerde âlim ile sofunun [sûfînin] farkı buna göredir. Sofu ancak kendi halinden konuşur. Şüphesiz her sofu kendi haline göre cevap verir. Âlim, gerçeği olduğu gibi anlayan kimsedir. O, kendi vaziyetini örnek almaz, belki gerçeği açıklar. O gerçek ki, onda kimse ihtilaf etmez. Çünkü daima hak birdir. Hakkı bulamayanlar, sayılamayacak kadar çoktur…. Bunun için bunlardan hiçbiri diğerinin tasavvufta daha üstün olduğunu kabul etmez ve hiç biri diğerini medh u senada bulunmaz. Belki her biri kendisinin hakka vasıl olup hakikati bulduğunu iddia eder. Zira onlar ekseriya kalplerindeki hallerin gereğine göre hareket ederler. Ancak kendi nefisleri ile meşgullerdir, başkasına bakmazlar. Fakat ilim, nuru ile parladığı zaman her şeyi kuşatır, hakkın yüzünden perdeyi kaldırarak ayrılıkları giderir."* (***İhyâu' Ulûmi'd-dîn***, C. 2, s. 616.)

Soru: **Elinde siyasal bir güç bulunmayan ve bu gücün gereği olarak müslüman toplum üzerinde açıkça hüküm süremeyen bir kişi halife ya da imam kabul edilebilir mi?**

<u>Cevap:</u> Taftazanî *"Zalimlerin galebe çalması ve düşman korkusu sebebiyle imamın halkın gözünden gizli olmaması gerekir"* demektedir. Ona göre, *"Zuhur ve huruç etmek için, zamanın düzelmesi, şer ve fesat vasıtalarının ortadan kaldırılması, zalim ve inatçıların haksızlıklarının halledilmesi vaktini bekleyen"* kişi de imam değildir. Taftazanî, *"Malumdur ki, imamın mevcudiyetinden beklenen maksatların gerçekleşmesi yönünden gizli imamın varlığı ile yokluğu birdir"* demektedir.

BİR PARTİ VE ACİZ ŞAHSIM

Burda bana sorulan sorular, **Sağduyu Partisi ve Nurettin Coşan ile ilgili**... Diyorlar ki: "Bir müddet destekledin, şimdi bir ihtilaftan bahsediliyor. Niye?.."

Destekleme, hocamızın zamanından beri **başlayan bir uygulamanın devamı** oldu.....

Böylece, tekkemizin bir aksiyonu olması dolayısıyla destekleyerek devam etmiştik. Sonra öyle zamanlar oldu ki....

"Parti bizim bir yan teşebbüsümüzdür, bizim parçamızdır, kardeşlerimizin müessesesidir" diye, o gözle destek olmaktaydık. Ayırım yapmıyorduk. Hiçbir kimse, "Bu parti bizimdir, sizin değildir!" filan gibi, bizi dışlayarak buna tesahüb (sahiplik) edemez diye düşünüyor idik **demeyeceğim. Parti, isteyenin olsun, bizim ihtiyacımız yok elhamdülillah; fakat bizden iki defa partiyle ilgili görüş istediler.**

Bizi **Zinde'ye, Vakfa, derneklere** "... falanca zamanda buyurun, filanca toplantı olacak buyurun!" diye davet ederlerdi.. Giderdik.

Şimdi biz bu kardeşlik duygusuyla, sevgisiyle, böyle devam ediyor idik.

Bu tavır, bir zaman sonra bariz bir değişikliğe uğradı, muhterem kardeşlerim! Çok bariz bir değişikliğe uğradı.. Ve, parti çalışmalarında bize karşı bir tavır başladı. Kaç sene önceden?.. Üç sene önceden, dört sene önceden, beş sene önceden, altı sene önceden itibaren bir tavır başladı. Nasıl bir tavır başladı?..

Yani, benim aciz naçiz şahsıma karşı tavır, **demiyorum. Hakkı kabul etmeme, hak söz karşısında ilzam oldukları, tek kelime konuşamadıkları halde bir büyüklenme, bir kibir, bir yanlışta ısrar tavrı...** Ben onların müesseselerinde

ayırım yapmadan konuşma yaparım; onların böyle bir ikili tavır hali, garabeti... Böyle bir değişme.. Böyle bir acaib, garâib durum.. Sübhànallàh!..

Belki düzelirler, belki akıllanırlar, belki bunun ne kadar yanlış bir şey olduğunu düşünürler filan tarzında bizim böyle sabrımız ile, bu böyle bu minval üzere devam ediyordu.... Onların tavrı ise böyleydi.

Sonradan iş daha da keskin bir hale geldi. Başladılar partinin **mail yazışmalarında** tavır koymaya... **2004 yılındaydı**. Ordaki konuşmaların notları **bu blogda var**. Cümle cümle **okuyabilirsiniz**. Belki bazı arkadaşlarımız **okumuştur.**. **Yine, partinin kendi sitesinde yer alan ifadeler**... **Dinî değerlere** karşı bir tavır.. **İslâm**'a karşı bir tavır.. **Hakka karşı** bir tavır.. Yani benim aciz şahsıma karşı bir tavır olsa, bir şey değil; elbette ben, kusurlu bir kulum. Yani, eğer yola ben engel oluyorsam, itilir çekilirim bir kenara, olur biter. Ama, **İslâm'a** karşı bir tavır; yani, benim **inancıma**, benim **mukaddesatıma**, benim bağlandığım şeye karşı bir tavır:

"İslâmî değerler de neymiş, asıl önemli olan bağımsızlık ve sağduyu imiş."

İslâm'ı bilmiyor, **imanı** bilmiyor; ***Kur'an*'ın tefsirinden haberi yok, itikattan haberi yok, insanı küfre götürecek söz ve tavırlardan haberi yok!..** Cahil!.. Kültürsüz!..

... Yani, ulaşılamayacak bir insan olmak isteğinde değilim; çünkü, sevmediğim bir şey.. Benden başka herkes ne yaparsa yapsın, ben şöyle bir kenarda, hiç kimsenin bakmadığı bir insan olayım diye çok düşünmüş, **hatta bunun için dua etmişimdir**.. Emin olun, bir köyde oturmayı tercih ederim. **Ama imkânım yok**...

Ali Rıza Hoca, ne güzel söylüyor: "Ben, beş tane devleti idare ederim, ne olacak!" diyor. "Bildiğimi yaparım, bilmediğimi istişare ile hallederim" diyor. Neden?.. Çünkü, ***Kur'an-ı Kerim*** böyle söylüyor. Biz maddi menfaat peşinde değiliz ki **bu koyduğumuz tavırda**!.. Mevki makam peşinde değiliz ki!.. **Bunları hedefleseydim, zaten bu tavrı koyamazdım. Herkese mavi boncuk dağıtan bir**

insan olurdum. Ben, benim taraftarlarımın sayısı çok olmuş, az olmuş, onun peşinde değilim ki **bile demiyorum. Çünkü taraftarlarının bulunmasını istemeyen bir insanın onların sayısının azlığı veya çokluğuyla ilgisi olmaz...** Sayı ile ilgili değil bizim işimiz **bile demiyorum, çünkü benim işim taraftarlarımın bulunmasıyla değil.**

Eleştiri mevzuu yapılmış **Sağduyu Partisi'nin sitesinde**:

"**Dinî değerlere önem verip vermemekten daha önemli konum belirleyiciler var**" demişler.

Hayır!.. Bu **değerler**, Peygamber Efendimiz zamanının **bile değil, bizzat Allahu Teala'nın belirlediği değerler**!.. Kur'an-ı Kerim'in modası!.. Böyle dini gerçeklerle alay edilmez, oyuncak olmaz!.. Bu adamlar sapıtmış, şaşırmış, dostunu düşmanını ayırt edemeyecek hale gelmiş. Böyle saçma şey olmaz, muhterem kardeşlerim!.. Kur'an-ı Kerim hakikatleriyle alay edilmez!.. Benim böyle kimseyle, dostlukla, arkadaşlıkla, ihvanlıkla ilişkim yok!.. Böyle bir yolla, böyle bir teşkilatla benim ilişkim olamaz! Böyle bir kafayla benim ilişkim olamaz!.. **Olmamasını Allahu Teala'dan niyaz ediyorum.**

Neden?.. Bizim gayemiz, Allah'ın rızasını kazanmak **olmalı**. Allah'ın rızası nerdeyse onu **yapmalıyız**. Susmak gerekirse **susmalıyız**; sükut da **yerine göre** ibadettir. Bizim yolumuz Allah'ın rızasını kazanmak **olsun diye dua ediyorum, iddialı konuşmaktan Allah'a sığınıyorum**; rızası neyse onu yapmağa çalışırız **inşaallah**. Hizmetse hizmet, uzletse uzlet; susmaksa susmak, konuşmaksa konuşmak; kavgaysa kavga, **diye düşünmek gerekiyor**.

Aklınızı kullanın, basiretinizi kullanın!.. ***Kur'an-ı Kerim***'i kendinize rehber edinin!.. Ben ***Kur'an-ı Kerim***'e aykırı bir şey söylüyorsam, dinlemeyin!.. Ben Rasulullah'ın sünnetine aykırı bir şey söylüyorsam, yapmayın!.. Ama, başkası da söylüyorsa, onu da dinlemeyin! Hesap sorun!..

“Niye sen Kur'anî bir hakikatle **adeta** alay ediyorsun, **açıkça ona karşı tavır alıyorsun?**” diye hesap sorun!..

Çünkü, birçok insan, hesap sorulmadığı için şımarıyor. “Sen hatâ edersen, seni kılıcımızla düzeltiriz, ey emirel mü'minin!” diyen insanlar kalmadığı için, bazı insanlar şımarıyor, değişiyor.

Değişen ben değilim. 2005 yılına kadar, bütün kusurlarıyla bu kardeşlerimi destekledim.... ilerde de **belki** desteklerim; adam olurlarsa **belki** desteklerim, doğru yolda giderlerse **belki** desteklerim. Doğru yolda gitmezlerse, babam olsa; kardeşim olsa **dinlemek istemem**!.. Sizi de **dinlemek istemem**, başkasını da **dinlemek istemem**; doğru bildiğim şeyi **yapmayı, yapabilmeyi Allah’tan dilerim**.

Çünkü, insanlar amellerine göre değil, niyetlerine göre mükafat alırlar. Bir şeyin yanlış olduğunu bile bile susmak olur mu?.. Bir yanlışlığın icra edildiğini göre göre susmak olur mu?.. "Hakkın söylenmesi gerektiği yerde susan kimse, şeytan-ı ahrastır!" diyor Peygamber Efendimiz. Şeytandır diyor. Susmak olur mu?.. Onun çevresinde hoca yok mu?.. **Avustralya'da** hoca yok mu?.. Camilerde hoca yok mu?.. Niye söylemiyorlar?.. Tek başıma kalabilirim, hiç kimse bana destek olmayabilir, **zaten bu durumdayım**; ama ben, yanlış gördüğüm bir şeye **tepki göstermemekten Allah’a sığınırım. Dinî değerlere** dil uzatmak, İslami bir hareket değildir.

"**Hizmet** yapıyoruz." diyorlar, "Ben **doğal liderim**!" diyor.

Peygamber SAS diyor ki:

"--Fitne zamanında eğer bir mü'min bir mü'mine silahını çekmiş olarak gelirse; Hazret-i Adem'in hayırlı oğlu gibi ol! Yâni, katil olan oğlu gibi olma; varsın o seni öldürsün ama, müslüman kardeşine el kaldırma!" diyor. (Eşiddâü alel-küffâri ruhamâü beynehüm) "Kâfirlere karşı sert, kendi aralarında şefkatli..." Mü'minlerin vasfı budur. Mü'min mü'mine el kaldırmaz, mü'min mü'mine çelme takmaz.

Mü'min mü'minin aleyhinde olmaz, mü'mini kötülemez. Mü'min mü'mini dışlamaz. **Kendisine hak söz söylendi diye bir başkasının isminin arkasına saklanarak hayatta sözümona başarılar dileyerek hak sözü söyleyeni kovmaz, ona hakaret etmez. Sonra da utanmadan, sırf etrafında sayı kalabalığı olsun diye Zinde'cilere, onu da toplantılara çağırın diye talimat vermez..**

Afganistan'a gittin mi?.. Orda düşmana silah attın mı?.. **Doğal lider**!?.. Nerde **doğal liderlik** yaptın?.. yapmadın, sadece nutuk attın. **Onu bile beceremedin, kâğıttan okudun**. "Neler yaptık şu vatan için; kimimiz öldük, kimimiz nutuk söyledik" dediği gibi şairin, sadece nutuk söyledin. **Daha doğrusu elindeki kâğıdı okudun. Bütün yaptığın bu.**

"**Benim doğal liderliğimi kabul etmeyen için şeyhliğim anlamsız!**" diyor. **"Tamam, anlamsız olsun" dediğiniz zaman da, sizin aleyhinizde, "Cemaatten ayrılan cahiliye ölümü ile ölür" diye hadîsleri heva ve hevese göre yorumlatan tekfir edici laflar söylettiriyor.** Yani, İslâm'dan mı çıkıyor? Böyle saçma şey mi olur?.. Sen nesin?.. Bulunmaz Hint kumaşı mısın ki sana ittibâ edeyim?.. Kusurlarını görmüşüm; zaten ekseriyeti sağlayamamışsın, tüm desteğimize rağmen yüzde yedilerde **bile değil, yüzde sıfırda** kalmışsın! 46 milletvekili + 3 senatörle meclise girmişken, şimdi sıfıra indirmişsin **demiyorum, hiçbir varlık gösterememişsin**, **seçime bile girememişsin**.. **Sen bomboş bir adamsın.** Yani, ben ne diye sana uyayım?.. Beğenmiyorum ki metodunu!.. Bizim metodumuz o değil ki!..

Bizim metodumuz sevgi, kardeşlik, dostluk, vefa, ahde vefa, **hepsinden önemlisi dinî değerlere bağlılık ve saygı... İslâm'a vefa.**. Hani nerde ahde vefa **diye şahsımı öne sürmüyorum**?.. Peygamber SAS Hazretleri buyuruyor ki:

(Lâ imâne men lâ emânete lehü) "Ahdine sadakati olmayanın dini de yoktur" diyor. Hani nerde ahde vefa **deyip kendimi öne çıkarmıyorum. Hani nerde dinî değerlere vefa diyorum..** Hani nerde iyiliğe iyilikle mukabele etme?.. Ben seni

2005 yılına kadar desteklemişim, sen benim vakfımı niye desteklemiyorsun **bile demiyorum sana, çünkü vakfım yok**.. Sen benim dergimi niye desteklemiyorsun **bile demiyorum, çünkü dergim yok. Senden şahsım için hiçbir şey istemedim, istemekten de Allah'a sığınırım. Tam aksine, sen adamların vasıtasıyla benden senin için yazı yazmamı istedin. Sağduyu Partisi için bizzat şahsıma e-mail gönderterek beş tane soru yönelttin, mail adresini bildirip cevap vermemi istedin.** Sen benim **sözlerimde, yazılarımda, konuşmalarımda** İslâm'a aykırı ne gördün **peki**?..

Hangi kardeşim ne gördüyse söylesin, çıkartalım. **Yazı yazmayayım**, bundan sonra konuşmayayım, hatam varsa susayım...

Kendi keyfine göre bir yol tutturmuş, "**Doğal liderim**!" diyor. Ne **doğallığı**?.. Böyle, Allah yolunda cihad değil ki bu!.. **15** yıldır tanıdığımız insan, tam **10** yıl tanıştığımız desteklediğimiz insan, beslediğimiz insan, varlığımızın her çeşidiyle katıldığımız insan; kardeşlerimizin parasıyla bütçesi şişmiş, kabarmış insan, zenginlemiş insan...

Bütün **gücümüzle** destekleğimiz insan; bu mudur ahde vefa **demiyorum, bana karşı vefalı olmasına ihtiyacım yok, fakat onun saçmalıklarını desteklemediğim, kenara çekildiğim için benimle uğraşmayı seçti, "Hasan Sağlam ne yapmak istiyor, gidin konuşun" diyerek adamlarını üzerime saldı... Bunun üzerine, kendimi savunmak için, bu tür iddialara blog vasıtasıyla kamuoyu önünde cevap vermek zorunda kaldım. Sussaydım ve karşılık vermeseydim, sükut ikrardan gelir fehvasınca bana yöneltilen suçlamaları onaylamış sayılacaktım; onun istediği de buydu. Cevap verince, bu defa da, sanki hiçbir şey yapmamış, tahrik etmemiş, kışkırtmamış, bizi cevap vermek zorunda bırakmamış gibi, hakkımızda iftiralar üretilmesini sağladı.** Bu mudur dervişlik?..

Bu iftiraları Azîzün Züntikam olan Allah'a havale ediyorum ve lâyık oldukları cezayı ondan niyaz ediyorum.

Tek başıma, yapayalnız bir şekilde böyle bir mücadeleyi vermek zorunda kaldığım, hiç kimseye beni desteklemediği için sitemde bile bulunmadığım, kimseden de yardım istemediğim halde aleyhimdeki iftiralara ortak olmaktan geri kalmayanlara hakkımı helal etmiyor ve onların hepsini iftiraları konusunda Allah'a havale ediyorum.

Sen, bu tekkenin mensubu değil miydin?.. Sen, "Bizim yolumuz, tekke adabıdır!" demiyor muydun?.. Sen, "Herkesin **hakkın söylenmesine razı** olması lazım!" demiyor muydun?.. Derviş, **dinî değerlere önem vermezse** dervişliği nerde kalır?.. Öyle saçma şey mi olur?..

Mevdûdî diyor ki, muhterem kardeşlerim: "--Yetişmemiş insanlardan, İslamî aksiyon çok zarar görüyor. İnsanların iyi yetişmesi lâzım!.." Biz, insanların nefsinin esiri olmaması; Allah'a kulluk, Allah'ın rızasını kazanma esasına göre çalışması gayretinde **olmalıyız**. Bu gayretin değerlendirilmesi, notlandırılması, Allah-u Teala Hazretleri'ne kalmıştır. Biz, naçiz kullarız; eksiğimiz kusurumuz çoktur ama; tuttuğumuz yol güzel **olmalıdır**, sağlam **olmalıdır**. İlim yolunu tutmuşuz, sevgi yolunu tutmuşuz, kardeşlik yolunu tutmuşuz, vefa yolunu tutmuşuz **diyebilecek bir tutum içinde olmalıyız.**..

Biz, İslam'ı savunmaya çalışıyoruz, **taraftar toplama derdinde değiliz, böyle olmaktan Allah'a sığınırız.**

Yani, birisinin vebalini ötekisine niye yükleyelim?.. Hepsini toptan kötülemiyoruz....

Aradan **sekiz** yıl geçtikten sonra, yüzde **sıfır**... "Bundan sonraki seçimlerde ne tahmin ediyorsunuz, en iyimser tahminlerle?" diye soruyorum; size de sorsam:

"Yüzde on, yüzde oniki, yüzde onbeş..." **bile diyemeyeceksiniz**. **Sonuç yüzde sıfır.**

E, bizim Türkiye'de nüfusun % 99 u müslüman. Niye sağlanamamış bu birlik ve beraberlik?.. Biz, bunun hatasını görüyoruz. Biz, müslümanların kardeşliğinin tam ifade edilemediğini görüyoruz. Cihad literatürü işliyorlar, cihad literatüründen coşan gönülleri **çelerek doğal liderliğe atlıyor, işletme biliminin literatürüyle doğal liderlik iddia ediyor.** Öyle saçma şey olmaz!... "Dervişlik metodunu kullanalım! Yolumuz budur, gerçek müslümanlık budur!". "Yaradılanı hoş gör, yaradandan ötürü!" "Kusuru kendimizde bilelim!" **diyemediğinizi görüyoruz**.

Millet kusuru kendisinde bilmiyor; "Efendim, % 90 müslüman hatalı" diyor. **Sağduyu Partisi'ni** destekleyenler tamam, desteklemeyenler**le**; desteklemedikleri için **mücadele** ediyor. Cihadı öğüyor, medhediyor, medhediyor, medhediyor; ondan sonra da, ne diyor: "**Gel benim doğal liderliğimi kabul et!**"

Peki öyleyse, sen partinin muvaffak olması için, niye seni **yakın zamana** kadar desteklemiş olan **adam**la savaşa kalktın **demiyorum**.. Madem başarı o kadar önemli, sen niye böyle bu kavgayı çıkartıyorsun **demiyorum**.. Niye benim dergilerime, vakıflarıma --sadece benim değil yani, şu veya bu, bir çok şeye-- savaş açmış durumdasın da **demiyorum**.. **Dergi veya vakıf derdinde değilim. Sadece hakkı söylemeye çalışıyorum.** Biraz kusuru kendinde görsene, biraz söz dinlesene bile **demiyorum**!.. **Dinlemezsen sen bilirsin!.. Sen kendi yoluna, ben kendi yoluma..**

"**Ben doğal liderim**!" diyor. "Ben de ***Kur'an*** **mealine bakar,** ***Kur'an*****'a bile değil, Türkçe'si yetersiz bir adamın bir mealine bakıp, ne anlıyorsam yaparım diyor, yani** istediğim gibi ictihad ederim!" **demeye getiriyor**.

Sen ictihad edemezsin!.. Çünkü sen, ne **tefsir** bilirsin, ne **usul** bilirsin, ne **doğru dürüst** Arapça bilirsin, ne de ictihadın şartlarından herhangi bir tanesine sahipsin, ne de ekseriyetle tasvip görmüş ve seçilmiş bir insansın!.. **Babanın hatırı olmasa**

senin peşinden bir düzine adam bile gitmez.. En son noktaya kadar, sana elinden geldiği kadar yardım etmiş, yaralarını sarmağa çalışmış insanlarız biz **demiyorum ama**, bize bile **sırf sana yalakalık yapmayıp hakkı söylüyoruz diye** tavır almışsın. Sen nasıl cihad edeceksin?..

Ne biçim cihad? Ne biçim anlayış? Bu kafa ile nereye varılır?.. "Korkarım ki ey yolcu bu gidişle hacca varamazsın; çünkü, tutuğun yol haccın istikametine doğru değil, ters tarafa doğrudur." dediği gibi Şeyh Sa'dî'nin. Durum böyle.

Sorduğunuz soruların cevabı bu. Onun için, böyle tavırlar olduğu için, böyle davranışlar olduğu için, biz sitem **bile etmedik**. Dikkat ederseniz yazılarıma, "Yazıklar olsun, kardeşi kardeşten ayırana!" **bile demedik**. Neden?. Kardeşlerimizin şimdi tekkeye bakışı, tasavvuf anlayışı, biatı, intisabı, darmadağın dağıldı. Senin **şu devirdiğin çamlarla** biata hakkın yok ki, intisab ettirmeğe hakkın yok ki!..

Onun için, İslâm'ı bilmiyorlar, İslâm'ı doğru uygulamıyorlar; fanatizme düştüler, yanlış uygulamalara geçtiler, sinsi düşmanlığa geçtiler!.. **Doğal lider dedikleri adam, beni gördüğü zaman bugüne dek yüzüme karşı ancak olumlu ifade kullanabildi.** Ama, **insanın yüzüne olumlu konuşup**, arkasından kuyu kazmak, İslâm'da yoktur.

Propagandalarında söylüyorlar, "İmamlar Kureyş'tendir, cemaatten ayrılan cahiliye ölümü ile ölür!" diyorlar. Yani, **tekfir** var literatürlerinde.. Hem de kaç seneden beri!..

Bu, onların kararıyla olacak bir şey değil! **Fakat** düşünürüm taşınırım, kendim bir hareket yaparım. Bu, kendimi bağlar **demiyorum**. Beğenilirse siz de katılırsınız; beğenmezseniz, siz de katılmazsınız **da demiyorum, beni desteklemenize ihtiyacım yok.** Uygun görürseniz siz bir hareket yaparsınız; ben onu beğenirsem, ben size katılırım **diye bir vaadde de bulunmuyorum.** Yani, benim bir parti kurmam şart değil; siz de kurabilirsiniz, başkası da kurabilir. **Bununla birlikte**

ben, kimsenin benim takipçim olmasını istemiyorum, herkes hakka tâbi olsun, hak neredeyse orada yer alsın.

Sağduyu Partililer'e, daha iyi niyetle, daha büyük müslümanı kucaklayacak bir partiyi kurmak, bugün müslümanların boynunun borcudur **da demiyorum**... % **sıfırda** kalmayan, ekseriyeti sağlayan, % 60 ı, % 70 i sağlayan bir parti kurmak, müslümanların boynunun borcudur **da demiyorum, sadece, herkesin hakkı savunması lâzım diyorum**.. Kim kurmuyorsa, kim kurmaya yanaşmıyorsa, kim geri duruyorsa, kim yan çiziyorsa; kim **Sağduyu gibi** başka başka partilere girip girip de asıl yapması gereken görevden kaçıyorsa, vallàhi de, billâhi de, tallàhi de Allah indinde mes'ul olur **da demiyorum**. **Partiniz küçük de olsa, hakkı savunun, batıla meyletmeyin, hakkı batıla karıştırmayın, açıkça batılı savunmayın diyorum.**

Niye dinsizler, densizler, masonlar, imansızlar, sosyalistler, yeşiller birbirleriyle koalisyon yapıyorlar da, müslümanlar niye birbirleriyle birleşmesin?.. Niye birlik beraberlik içinde olmasın?.. Niye o partinin, şu partinin, bu partinin içinde dağınık dursun?.. Duranlar vebal altındadır, azınlıkta kalanlar vebal altındadır!.. **8-9** yıl çalışıp da, bir sonuca götüremeyenlerden, Allah hesabını soracak, "**8** yıl ne yaptın?.. **8** yıldır politika sahasında çalışıyorsun, **8** yılda ne yaptın?.. Geldiğin nokta nedir?.." diye Allah sormaz mı **da demiyorum. Niye hakkı savunmadın, insanları batıla yönelttin diyorum.**

Her şeyi sormayacak mı?.. Gençliğimizden sorgu olmayacak mı? Servetimizden sorgu olmayacak mı?.. Hayatımızdan sorgu-sual olmayacak mı?.. Faaliyetlerimizden sorgu sual olmayacak mı?.. Bu sorgu sual, herkese olacak. **Adı Nurettin olan, soyadı Coşan olanlar muaf diye birşey yok. Peki Allah, "Neden ilâ-yı kelimetullah davasını, dinî değerlerin yüceltilmesi davasını bıraktınız da, bağımsızlık ve sağduyu bayrağı ile ortaya çıktınız, benim koyduğum değerlerden daha iyisini bulabileceğinizi nerden çıkardınız, bunu size kim**

öğretti, hocanız kimdi, şeytan mıydı?” diye sorarsa verecek bir cevabınız var mı?

*

(Yukarıdaki metin, Esad Coşan hocanın aşağıya aldığımız konuşmasından esinlenilerek hazırlanmıştır. **Bold, yani daha koyu ve kalın yazılmış kelimeler tarafımızdan eklenmiştir.** Diğer ifadeler Esad Efendi’ye aittir.

Aşağıdaki bant çözümünde az ve çok kısa olmakla birlikte bazı atlamalar mevcuttur. Ruşen Çakır'ın ***Ayet ve Slogan*** kitabındaki alıntılar ile karşılaştırıldığında o atlamalar farkedilebilir.)

BİR PARTİ VE BİZ

Prof. Dr. M. Es'ad COŞAN

(26 Mayıs 1990 – İstanbul)

Burda bana sorulan sorular, parti ile ilgili çeşitli sorular. Diyorlar ki:
“–Bir müddet desteklediniz, şimdi bir ihtilaftan bahsediliyor. Niye?..”

Destekleme, hocamızın zamanından beri oldu. Parti, –belli bir partiyi kasdediyorum, genel olarak partileri değil– dergahımızın bir aksiyonu olarak başladı. Hocamıza kişiler geldiler dediler ki:
“–Hocam şöyle şeyler yapalım mı?”

Emir buyurdu, istikàmet gösterdi:
“–Yapın!” buyurdu; yaptılar.

Yürüten arkadaşların desteğine kendileri eleman verdiler. Bazı kimseler:
“–Efendim, falanca kardeşim bana şöyle teklifte bulunuyor, ne yapayım? Uygun görür müsünüz? Çalışayım mı?..” dediler.

Hocamız da:
"–Uygundur, çalış!" diye emir buyurdular, vazife verdiler.

Böylece bizim dergâhımızın bir aksiyonu olarak politik bir çalışma başladı.

Hocamız destekledi. Ben Ankara'daydım ama, zaman zaman beraber oluyorduk. Muhtelif yerlerde muhtelif kimselere, "Kardeşimizdir, tekkemizin mensubudur; elbette desteklememiz lazım!" diyerek, ortaya çıkmış kardeşlerimize yardımcı olmalarını rica ettiler. Çok bariz bir misalini Samsun'da hatırlarım. Amasya'dan Samsun'a geçmiştik. **Suluova'da, Ali Efendi diye çok yaşlı bir şeyh efendi** vardır. Bizim dergahla ilgilidir. Hocamızı ziyarete gelmişti. O, **Süleyman Demirel**'i tutuyordu. Hala da belki öyledir. Evine misafir filan etmiş bir kimse. Ona, çok nasihat etti hocamız:

"–Bu bizim kardeşimiz iken, öbür tarafı tutmak uygun olmaz!" dedi.

Yine Samsun'da, bir başka kitapçı hacı amcamız var; tanınmış, büyük bir zat, Mustafa Bağışlayıcı. O zat da **MHP'yi tutardı. Hocamız ona da nasihat etmiştir. Orayı tutmamasını, bu tarafı desteklemesini söylemiştir**.

Biz de zaman zaman, Ankara'da üniversitede vazifeli iken, giderdik. Çağrılırdık. Gazetede, "Esad Hoca falanca yerde konferans verecek!" diye ilanı çıkardı; ben sonradan haberdar olurdum:
"–Hocam, gazetede ilan çıktı. İşte şurda konferans olacak, ayıp olur, lütfen haydi buyurun!" derlerdi.

Biz de emr-i vâkîler karşısında, giderdik, konuşurduk muhtelif yerlerde.. Partinin, parti içi seminerlerinde, bizden rica ederlerdi:

"–Güzel ahlak ve nefsin terbiyesi konusunda lütfen partililere, çalışacak kimselere bilgi versin!.." diye.

Yöneticiler de bulunurlardı, dinlerlerdi. Muhtelif yerlerde böyle toplantılar olurdu. Bir keresinde hatırlıyorum, bazı kardeşlerimiz bakan iken, başbakan yardımcısı iken, Karacabey harasının salonlarında birkaç gün toplanılmıştı. Ordan, Dr. Fehmi Cumalıoğlu kardeşimizle Bursa'ya beraber gelmiştik. Balkan Türklerinin bir toplantısı vardı, Batı Trakya Türkleri vs. ile ilgili; ona katılmıştık.

Böylece, tekkemizin bir aksiyonu olması dolayısıyla tepeden tırnağa destekleyerek devam etmiştik. Sonra öyle zamanlar oldu ki, siyasi olaylarda Hocamızın ikazları oldu, nasihatları oldu, tavsiyeleri oldu: "Söyleyin şöyle yapsın!.. Söyleyin onlara böyle yapmasın!.. Sakın şöyle bir karar çıkartmasınlar!.. Aman, sakın şu olmasın, bu olmasın!" tarzında. Bunların da bir kısmına bizzat şahidim ve çok şahidler de vardır. **1980 Askeri Harekatından önce, hatırlıyorum: "Partinin gençlik kollarını söyleyin kapatsın şunlar; bu çocukları mahvedecekler!.." dediklerini hatırlıyorum.** Onun üzerine, muhtelif yerlerden heyetlerin geldiğini hatırlıyorum. İsim olarak mesela, Kayseri'den Tevfik Rıza Çavuş kardeşimizi hatırlıyorum. Onlar gelip:

"–Aman hocam, siz böyle böyle buyurmuşsunuz!.."

"–Evet."

"–Ama o zaman meydan şunlara kalır, bunlara kalır. Kapatır mıyız, kapatırsak halimiz nice olur?" diye itiraz ettiklerini biliyorum.

İtiraz edenlerin hepsi, sonra hapishanede, medrese-i Yusufiyede biraz zahmet çektiler, üç-beş sene kaldılar. Hâlâ muhakemeleri devam edenler vardır. Yani, Hocamız'ın tavsiyesini tutmadıkları için…

Sonra bir ara başındaki şahsa, "**Söyleyin Necmi'ye [Necmettin Erbakan'a] partinin başkanlığından ayrılsın!**" dediğini biliyorum. Bunu tebliğ etmek için, kayınbiraderi Osman Çataklı'nın görevlendirildiğini; bir seferinde bizzat kendisinin gidip söylediğini biliyorum. Fakat, ordan ayrılmadılar.

O da yine benim yorumlamama göre, şefkatten kaynaklanıyordu. Hocasıydı, görüyordu; benim tahminlerime ve inancıma göre, olacakları görüyordu, seziyordu ve her radyo yayını, her haber ajansını dinlerdi: 11, 1, 3, 5, 7, 9, 11… Yanında bir el radyosu vardı, “Şıp” açar dinlerdi; hiçbir şeyi kaçırmazdı. Ben kendi kendime, “Hocamız bir şey bekliyor galiba!” derdim. İşte o sırada söz dinleyenler rahat ettiler. Onlardan bir tanesi de, müşahhas bir misal olsun diye size söyleyim:

Yahya Oğuz Bey, Sanayi Bakanlığı müsteşarıydı.

“–Yahya ayrılsın, bu vazifeden!” demiş.

Ertesi gün Yahya Oğuz, atlamış gelmiş İstanbul’a:

“–Efendim, emriniz başım üstüne ama, siz hakikaten söylediniz mi, söylemediniz mi diye tahkik için huzurunuza kadar geldim. Böyle bir emriniz var mı?..” demiş.

“–Evet var!”

İstifasını hemen vermiş. Sanayi bakanlığı müsteşarlığından hemen ayrılmış. Hiç de sıkıntı çekmedi Yahya Oğuz; ne Uzunadaya gitti, ne İnceadaya gitti, ne başka bir yere gitti.

1980 Askeri harekatından sonra örfi idare devreleri oldu, çeşitli sıkıntılar oldu. Partililerin yasaklamaları oldu. Bu sırada bizim yurt içinde, dışında, partiye muhabbet eden kardeşlerimize eğitim çalışması olarak, konferans olarak çeşitli faaliyetlerimiz oldu. O zamanlarda da, “Parti bizim bir yan teşebbüsümüzdür, bizim parçamızdır, kardeşlerimizin müessesesidir.” diye, o gözle destek olmaktaydık. Ayırım yapmıyorduk. Hiçbir kimse, “Bu parti bizimdir, sizin değildir!” filan gibi, bizi dışlayarak buna tesahüb edemez diye düşünüyor idik.

Bizi Almanya’ya, “Ramazanda buyurun, falanca zamanda buyurun, filanca toplantı olacak buyurun!” diye davet ederlerdi. Fakülteden zor izin alırdık; çünkü, bir taraftan üniversitede hoca olmak dolayısıyla, görevimiz olduğu için.. Giderdik.

Oralardaki toplantılarda bizi öyle büyük ünvanlarla takdim ederlerdi ki, burdaki takdim solda sıfır kalır. "Çok büyük mürşid" filan diye, "Çok büyük evliyaullahtan" diye takdim etmeğe kalkarlardı. Tabii aşırı, bende olmayan vasıfların böyle mübalağalı bir tarzda söylenmesi. Ben böyle takdim edenleri azarlardım, mani olmağa çalışırdım.

Merkez merkez, şehir şehir dolaşırdık. Şu gruplar gibi kalabalık cami cemaatleri binlerce insan intisab ederdi, ihvanımız olurdu; sizin gibi kardeşler haline gelirdi. Almanya'da iki milyon kadar işçi kardeşimiz var; eşleriyle, çocuklarıyla Türk nüfusu olarak. Bunun tabii, büyük bir kısmı camiyle, namazla-niyazla ilgili değildir maalesef. Sanıyorum ondabiri kadarı biraz böyle camilerle ilgilidir. Büyük bir kısmı biracıdır, içkicidir; Almanlarla evlenmiştir; yani, çok acınacak durumdadırlar. Onlara hizmet götürmemiz lazım aslında. Bugün Almanya'da müslüman olanların büyük çoğunluğu, eğer soracak olursanız, eğer daha önceden bir yere intisab etmemişlerse, bizim ihvanımızdır, kardeşimizdir. Bizim dergâha bağlıdırlar. Ama, daha önceden Sami Efendi'ye mensub olanlar vardır, bilmem başka yerlere mensub olanlar vardır; onlar tabii, o tarzda devam etmişlerdir.

Şimdi biz bu kardeşlik duygusuyla, sevgisiyle, partinin merkez yönetim kuruluna eleman vererek; başkanlıklarına, başkan yardımcılıklarına eleman vererek; gençlik teşekküllerine eleman vererek, böyle devam ediyor idik. O zamanlar ***Milli Gazete***'nin Almanya baskısında… 1983 de yedi ay kadar yurtdışında kaldım. Bilmiyorum burda da yazıyorlarmıydı ama, Almanya baskılarında, "Bizim adabımız tekke adabıdır." diye yazılıyordu. Her gün bir kuşak halinde, hiç değişmeyen bir kuşak halinde, iri puntolu harflerle, değişik renkte bir zemin üzerine, "Bizim adabımız tekke adabıdır." diye yazılıyordu. Her toplantıda, "Bir kimsenin mutlaka intisabı olması lazım!.. Mâneviyatsız olmaz! Nefis terbiyesi olmadan olmaz!" diye söylüyorlardı. Almanya'daki kardeşlerimiz bilirler, Almanya ile ilgisi olanlar bilirler.. Almanya'da akrabası olanlar, onlara mektup yazıp bu durumları sorabilirler.

Bu tavır, bir zaman sonra bariz bir değişikliğe uğradı, muhterem kardeşlerim! Çok bariz bir değişikliğe uğradı.. Ve, parti çalışmalarında bize karşı bir tavır başladı. Kaç sene önceden?.. Üç sene önceden, dört sene önceden, beş sene önceden, altı sene önceden itibaren bir tavır başladı. Nasıl bir tavır başladı?..

Bizim dergilerimiz var; nasıl çalıştığını biliyorsunuz, neler yazdığını biliyorsunuz. Beğeniyorsunuz veya okuyorsunuz, tanıyorsunuz. Biz bu dergileri şu bakımdan çıkarmıştık: Örfi idare var; ben İskenderpaşa'da konuşuyorum, Ankara'da konuşma iznim var, muhtelif yerlerde izinler alabilmişim, konuşuyorum ama, yasaklanabilir, konuşturmazlar. "Sen diyanete bağlı bir kimse değilsin, emeklisin, konuşamazsın!" diyebilirler. Onun için, ben ihvanıma, yani kardeşlerime, ahiret yoldaşlarıma ulaşabileyim, mesajımı iletebileyim, mektuplaşabileyim diye çıkartıyordum bu dergileri…

Hocamız Rahmetullahi Aleyh, mektup adı altında böyle çerçeveletip duvarlara asılan, nasihatlarımdır filan diye böyle şeyler bastırıp gönderirdi. Birkaç tane vardır böyle, hocamızın mektubu.. Eski ihvanımızın misafir odalarının duvarlarında asılıdır. Selâm ile başlar, 20-30 nasihatı böyle ifade eder. Hatta, en son mektubunu ben kaleme aldım yatakta iken.. Dedi ki:

"–Abdülhàlik-ı Gücdevani Hazretleri'nin nasihatlarını, Es'ad bir tanzim eyle!.."

Ben de tanzim eyledim; yani, Abdülhalik-ı Gücdevani Hazretleri'nin risalesindeki sıradan ayrı bir sıraya soktum. Muhteva aynı, değişik bir sıraya getirdim.

"–Oku!" dedi.

Yatarken dinliyordu. Okudum. İlaveler yaptı. O ilaveler yaparken, ben şaşırıyordum. Yani, Abdülhalik-ı Gücdevanı Hazretleri'nin nasihatlarıysa, niye aynen muhafaza edilmiyor da ilave yapılıyor diye şaşırıyordum. Cahilliğimdenmiş; meğer, Hocamız vasiyet ediyormuş. Yani, vefatından sonra kendisinin arkasından vasiyeti kalsın diye vasiyet ediyor ama; makamı yüksek olduğundan, tevazuu

emsalsiz olduğundan, “Benim nasihatlerim, vasiyetlerim şudur!” demiyor da, Abdülhalik-ı Gücdevânî Efendimiz’in nasihatlarını nasihat olarak yazıyor. Ama arasında kendisi de, “Şu cümleyi ilave et, bu cümleyi ilave et!” diyerek, bu zamana uygun, sizlere bizlere uygun bazı cümlelerini ekliyor. Sonradan anladım; o sene vefatı olunca, o zaman anladım vasiyet olduğunu…

Çünkü, ben Hocamızın yüzotuz-yüzkırk yıl yaşayacağını sanıyordum. Kafkasya’lılar çok yaşar; o da Kafkasya’dan göçmüş gelmiş. Bize de latife ederdi; benim mahdumum Nureddin’in torununu göreceğini söylerdi. Yani şöyle, “Şunun torununu görsem başka bir şey istemem!” filan diye latîfe ederdi de, ben de sanırdım ki, hakikaten bizim Nureddin evlenecek, onun çocuğunun çocuğu olacak; onu görecek diye beklerdim, Hocamız uzun sene yaşayacak diye.

Acizane ben evlendiğim zamandan beri, “Evladım, benim yerime sen geçersin!” diye de söylerdi. Ben de, o zamana kadar kendim yaşlanırım diye düşünürdüm; 80’imi bulurum, 90’ımı bulurum diye tasavvur ederdim. Onun için, anlayamadım onun vasiyet olduğunu.

Hocamız böyle nasihatler etmişti.. Hocamız rüyada da nasihat ederdi. Pek çok kimsenin hatıralarından duyuyorum. Rüyasına girdiği, tebriklerde bulunduğu, vedalaştığı, konuştuğu vs. anlatılıyor. Büyük evliyaullahın hali nasıl olur, öyle anlıyoruz.

Bendeniz de, dergilerimizle size ulaşmayı düşünürdüm. Dergilerimiz, benim size mektuplarım diye düşünürdüm. Şimdi, bizim Almanya’daki kardeşlerimiz ve partici kardeşlerimiz başladılar, “Bu dergiler, bizim dergilerimiz değildir!” demeğe.. Ama, dergimiz çıktığı zaman, ***Milli Gazete*** bayram yapıyordu. Çünkü, “İki-üç günlük malzeme çıktı; dergilerden alırız bunları, rahat ederiz.” diyorlardı, yazı yazanlar. Hakikaten de, bizim dergilerin malzemesi, emekle hazırlanmış dosyalar vs. özetleniyordu; ***Milli Gazete’***de yayınlanıyordu.. Dergilerimizden istifade ediyorlardı ama, “Dergiler, bizim dergiler değil!” diyorlardı. Abone olmak;

yok!.. Abone olmaya engel olmak; var!.. Almanya'da sadece bizim Sefer kardeşimiz vardır Hamburg'da; o da ihvanımızdır ve Hocamız kendisine ders tarifi salahiyeti vermiş; aynı salahiyeti vermiş, ibkà etmiştim, "Devam et!" demiştim… O kardeşimiz bizim orda biraz muavinimiz gibi olduğu için, genel merkezden saklı olarak biraz bir şeyler yapmağa çalışırdı.

Bizim vakfımızdan bazı kimseler, kazara, tesadüfen, istemeyerek, keşke ayaklarım varmasaydı diyerek, bir tüccarın yanına gitmişler üç-dört sene önce.. Demişler ki:

"–Hakyol Vakfı için, talebeler için burs filan topluyoruz. Siz de katılırmısınız, yardım edermisiniz?.."

Cevap olarak:

"–Biz partiye soracağız; ne cevap verilirse ona göre hareket edeceğiz. Biz doğrudan doğruya, her hangi bir yere yardım yapmıyoruz." filan demişler.

Sormuşlar partiye; sorduktan sonra da:

"–Yapamayız, bu vakıf bizim değil!" demişler.

Halbuki, Hakyol Vakfını Hocamız (Rh.A.) kurmuştu. Tüzüğünü ona okumuştum. Hakyol Vakfı'nı dışlamışlar; beğenmiyorlar ve yardım yapmıyorlar. Ama, İktibas gazetesi sahibi Ercüment Özkan'ın adamları Almanya'ya gittiği zaman, Almanya'daki mescidlerde para topladıklarını ve buraya geldikleri zaman da, radikal müslüman kardeşlerin; cuma kılmayan, cumayı uygun görmeyen, İrancı müslüman kardeşlerin yurtlarına o paraların harcandığını biliyorum. Yani, biz onlardan da demek ki, daha geride sayılmışız. Bizim vakfımıza böyle yardım edilmeme durumu var.

Bizzat Necmeddin Bey, Konya'ya geldiği zaman, bundan birbuçuk sene kadar önce: "Efendim, böyle iki şey olmaz: Hem Hakyol'a yardım edeceksiniz, hem Milli

Gençliğe; olmaz!.. Sadece Milli Gençliğe yardım edeceksiniz!..” demiştir. Konyalılar burdadırlar, kendilerinden dinledim.

Yani, vakfımıza karşı tavır, dergilerimize karşı tavır; benim aciz naçiz şahsıma karşı tavır, kitaplarıma karşı tavır, “Bu kitapları okutmayız!” filan tarzında.. Fakat Milli Gençlik için, “Hocam, Düzce’de konuşma yaparmısınız?” dediklerinde; “Eee, yolumun üzeri, Ankara’ya gideceğim vaaz için; yapıvereyim!” dedim. Ben giderim, onların vakıflarında konuşma yaparım. Milli Gençlik Vakfının başındaki Nevzat Laleli de bizim ihvanımızdadır aslında, bize intisablıdır. Ben onların müesseselerinde ayırım yapmadan konuşma yaparım; onların böyle bir ikili tavır hali, garabeti… Kitaplarımızı okutmama, dergilerimizi okutmama, vakfımıza yardım etmeme; ama, olanca imkânlarıyla elemanlarımızdan faydalanma hali.. Böyle bir değişme.. Böyle bir acaib, garâib durum.. Sübhànallàh!..

Belki düzelirler, belki akıllanırlar, belki bunun ne kadar yanlış bir şey olduğunu düşünürler filan tarzında bizim böyle sabrımız ile, bu böyle bu minval üzere devam ediyordu. Bizim yurtlarımızdaki elemanlar, seçimlerde yardımcı olurlar, seçim konuşmalarına giderler… Bizim hadis enstitüsündeki, ilahiyat fakültesindeki kardeşlerimiz, her tarafa dağılırlar… Almanya’dan gelen kardeşlerimiz arabalarıyla, burdaki kardeşlerimiz bütün gayretleriyle seçim için seferber olurlardı. Onların tavrı ise böyleydi.

Sonradan iş daha da keskin bir hale geldi. Başladılar partinin eğitim seminerlerinde tavır koymaya… Meselâ, bunlardan birisi Yalova’da yapılan eğitim semineridir. Ordaki konuşmaların notları çantamdaydı, bu sabah çıkardım, çantam biraz hafiflesin diye. Cümle cümle okuyabilirdim ama, yanımda değil şu anda. Belki bazı arkadaşlarımızın yanıdadır.. Tarikata karşı bir tavır.. Tasavvufa karşı bir tavır.. Meşayihimize karşı bir tavır.. Yani benim aciz şahsıma karşı bir tavır olsa, bir şey değil; elbette ben, kusurlu bir kulum. Yani, eğer yola ben engel oluyorsam, itilir çekilirim bir kenara, olur biter. Ama, tasavvufa karşı bir tavır; yani, benim yoluma, benim büyüklerime, benim bağlandığım şeye karşı bir tavır:

“–Tasavvuf da neymiş?.. Şeyhler laf üretmekten başka ne yaparlarmış?..”

Tarihi bilmiyor, tasavvuf tarihini bilmiyor; Kafkasya’dan haberi yok, Şeyh Şamil’den haberi yok; İmam-ı Rabbanî’nin mücadelesinden haberi yok!.. Sudan’daki büyük şeyhlerin İngilizlere karşı yaptıkları cihaddan haberi yok!.. Cahil!.. Kültürsüz!..

Libya’daki Sunusi Tarikatı… Libya’yı Libya yapan, istiklalini kazandıran Sunusi Tarikatı’dır. Geçenlerde, Burhaneddin Rabbani bize ziyarete geldi. Getirmişler İskenderpaşa’ya.. Çok sevimli bir insan. Kucaklaştık, muhabbetleştik. Dedim ki: “Burada bir rivayet var: Şeyhler, laf üretirlermiş, başka bir şey yapmazlarmış.. Yani, gevezelikten, oturup havadan sudan konuşmaktan başka bir şey yapmazlarmış, deniliyor.” dedim. “Yalan söylüyorlar!” dedi. Benim soruyu niçin sorduğumu bilmiyor. “Öyle şey olur mu? Ben de Nakşi Tarikatındanım!” dedi.

Vahdet Gazetesi‘nden bir kardeşimiz gelmiş. Benimle konuşmak ister, vakit bulamaz, sıkıntılı.. Ben, kapısı kapalı bir insan olmak istemiyorum ama, müracaat eden çok.. Gelirler otururlar, “Hocam özel bir meselem var, mahrem konuşabilir miyiz?” derler. “Peki, o zaman sırayla girin; öteki kardeşlerimiz istirahat buyursun.” Deriz. Her mahrem derdi olan, ailevi derdi olan başkası duysun istemiyor; onunla özel konuşacağız derken vakit kalmıyor. Bir kağıt yazmış:

“–Hocam sizi seviyorum, lütfen bana bir randevu verin!” demiş.

“–Çağırın şunu!” dedim.

“–Hocam, bir röportaj yapalım; kaç gündür peşinizdeyim, günlerdir bir türlü size ulaşamıyorum!..” dedi.

Yani, ulaşılamayacak bir insan olmak isteğinde değilim; çünkü, sevmediğim bir şey.. Benden başka herkes ne yaparsa yapsın, ben şöyle bir kenarda, hiç kimsenin bakmadığı bir insan olayım.. Emin olun, bir köyde oturmayı tercih ederim. Her seferinde de onu istedim, Hocam mani oldu. “Evlâdım, küçük yerlerde insanın

kıymetini bilmezler; oturma orda!” dedi, kesti attı; her seferinde bir köye yerleşmek istedikçe…

“–Hocam, ne dersiniz; müslümanlar bir şura kurmalılar mı?..” filan diye bir soru ile başladı.

“–Dur, böyle şey olmaz; yani, bu benim keyfime kalmış bir şey değil!.. (Ve emruhüm şura beynehüm) Müslümanların prensibidir bu!.. ***Kur’an-ı Kerim***in koyduğu, ayet-i kerimenin koyduğu bir prensiptir; müslümanlar istişare yapacak!..

Ali Rıza Hoca, ne güzel söylüyor: “Ben, beş tane devleti idare ederim, ne olacak!” diyor. “Bildiğimi yaparım, bilmediğimi istişare ile hallederim” diyor. Neden?.. Çünkü, ***Kur’an-ı Kerim*** böyle söylüyor. Biz maddi menfaat peşinde değiliz ki!.. mevki makam peşinde değiliz ki!.. Ben, benim taraftarlarımın sayısı çok olmuş, az olmuş, onun peşinde değilim ki!.. Yani, ben, Hacı Bayram-ı Veli’den daha güçlü bir insan mıyım? Onun birbuçuk müridi varmış, benim o kadar da yoktur belki!.. belki, Allah daha fazla lütfetmiştir.. Benim zayıflığımdan dolayı, bana takviye olsun diye, belki çok vermiştir Allah.. Onun güçlüğünden dolayı ona, hikmetinden öyle az vermiş olabilir. Sayı ile ilgili değil bizim işimiz.

Şimdi, ismini burda bir kardeşimiz yazmış, söylemeyeyim gıybet olmasın; Alay mevzuu yapılmış ***Milli Gazete***’de:

“–Şimdi bir de İslâm Şûrâsı meselesi çıktı. Eğitim şûrâsının arkasından, spor şûrâsının arkasından, bir de şimdi İslâm Şûrâsı modası çıktı.” demişler.

Hayır!.. Bu moda, peygamber Efendimiz zamanının modası!.. ***Kur’an-ı Kerim***‘in modası!.. **Böyle dini gerçeklerle alay edilmez, oyuncak olmaz!.. Bu adamlar sapıtmış, şaşırmış**, dostunu düşmanını ayırt edemeyecek hale gelmiş. Böyle saçma şey olmaz, muhterem kardeşlerim!.. ***Kur’an-ı Kerim*** **hakikatleriyle alay edilmez!**.. Benim böyle kimseyle, dostlukla, arkadaşlıkla, ihvanlıkla ilişkim yok!..

Böyle bir yolla, böyle bir teşkilatla benim ilişkim olamaz! Böyle bir kafayla benim ilişkim olamaz!..

Neden?.. Bizim gayemiz, Allah'ın rızasını kazanmak. Allah'ın rızası nerdeyse onu yaparız. Susmak gerekirse susarız; sükut da ibadettir. Uyku gerektiği zaman uyuruz. Gündüz giderim, mışıl mışıl uyurum; Peygamber efendimiz kaylûle uykusu yapmış, sünnettir diye uyurum; uyku de ibadettir. Süt içerken, Peygamber Efendimiz süt içmeyi severdi, sünnet diye içerim; süt içmek de ibadet olur. Bizim yolumuz Allah'ın rızasını kazanmak; rızası neyse onu yapmağa çalışırız. Hizmetse hizmet, uzletse uzlet; susmaksa susmak, konuşmaksa konuşmak; kavgaysa kavga,neyse…

Aklınızı kullanın, basiretinizi kullanın!.. ***Kur'an-ı Kerim***'i kendinize rehber edinin!.. Ben ***Kur'an-ı Kerim***e aykırı bir şey söylüyorsam, dinlemeyin!.. Ben Rasulullah'ın sünnetine aykırı bir şey söylüyorsam, yapmayın!.. Ama, başkası da söylüyorsa, onu da dinlemeyin! Hesap sorun!..

"–Niye sen Kur'anî bir hakikatle alay ediyorsun?" diye hesap sorun!..

Çünkü, **birçok insan, hesap sorulmadığı için şımarıyor. "Sen hatâ edersen, seni kılıcımızla düzeltiriz, ey emirel mü'minin!" diyen insanlar kalmadığı için**, bazı insanlar şımarıyor, değişiyor.

Değişen ben değilim. **1990 Yılının Ocak ayına kadar**, bütün kusurlarıyla bu kardeşlerimi **destekledim**. Hâlâ desteklerim, ilerde de desteklerim; adam olurlarsa desteklerim, doğru yolda giderlerse desteklerim. Doğru yolda gitmezlerse, babam olsa dinlemem; kardeşim olsa dinlemem!.. Sizi de dinlemem, başkasını da dinlemem; doğru bildiğim şeyi yaparım.

Çünkü, insanlar amellerine göre değil, niyetlerine göre mükafat alırlar. Bir şeyin yanlış olduğunu bile bile susmak olur mu?.. Bir yanlışlığın icra edildiğini göre göre susmak olur mu?.. **"Hakkın söylenmesi gerektiği yerde susan kimse, şeytan-ı**

ahrastır!" diyor Peygamber Efendimiz. Şeytandır diyor. Susmak olur mu?.. Onun çevresinde hoca yok mu?.. Avrupa'da hoca yok mu?.. Camilerde hoca yok mu?.. Niye söylemiyorlar?.. **Tek başıma kalabilirim, hiç kimse bana destek olmayabilir; ama ben, yanlış gördüğüm bir şeyi söylerim.** Şûrâya dil uzatmak, İslami bir hareket değildir.

"–Cihad yapıyoruz." diyorlar, "Ben cihad emiriyim!" diyor.

Muhterem kardeşlerim, şu anda bir harp var mı, Türkiye'de?.. Yok!.. Yani, harp yok, kıtal yok, silahlı bir çatışma yok… İrşad var, tebliğ var, ta'lim var, terbiye var, hakkı söylemek var, hakkı ikàme etmek için yapılan çeşitli çalışmalar var… Cihad, kafirlerle olur, kıtal kafirlerle olur. Peygamber SAS diyor ki:

"–Fitne zamanında eğer bir mü'min bir mü'mine silahını çekmiş olarak gelirse; Hazret-i Adem'in hayırlı oğlu gibi ol! Yâni, katil olan oğlu gibi olma; varsın o seni öldürsün ama, müslüman kardeşine el kaldırma!" diyor.

(Eşiddâü alel-küffâri ruhamâü beynehüm) "Kâfirlere karşı sert, kendi aralarında şefkatli…" Mü'minlerin vasfı budur. Mü'min mü'mine el kaldırmaz, mü'min mü'mine çelme takmaz. Mü'min mü'minin aleyhinde olmaz, mü'mini kötülemez. Mü'min mü'mini dışlamaz. O cihad, kâfire yapılır.

Yaptın mı?.. **Afganistan'a gittin mi?.. Orda düşmana silah attın mı?.. Cihad emiri!?.. Nerde cihad emirliği yaptın?..** Yapmadın, sadece nutuk attın. "Neler yaptık şu vatan için; kimimiz öldük, kimimiz nutuk söyledik." dediği gibi şairin, sadece nutuk söyledin. Vaiz de onu yapıyor, öbür hoca da öyle yapıyor, berikisi de öyle yapıyor.

Sen kendini doğru yolda sanabilirsin ama, ötekisi de kendini doğru yolda sanır. Onun için, ictihad ictihadı nakzetmez. Onun için Şafii mezhebi vardır, Hanefi mezhebi vardır, Maliki mezhebi vardır, Hanbeli mezhebi vardır. Şu mezhebi vardır,

Maliki mezhebi vardır, Hanbeli mezhebi vardır. Şu mezheb vardır, bu mezheb vardır ve biz onlara hak mezheb diyoruz.

“–Bana biat etmeyen, kendine din arasın!” diyor. Yani, İslâm’dan mı çıkıyor? Böyle saçma şey mi olur?.. Sen nesin?.. Bulunmaz Hint kumaşı mısın ki sana ittibâ edeyim?.. Kusurlarını görmüşüm; zaten ekseriyeti sağlayamamışsın, tüm desteğimize rağmen yüzde yedilerde kalmışsın! 46 milletvekili + 3 senatörle meclise girmişken, şimdi sıfıra indirmişsin.. **Yani, ben ne diye sana uyayım?.. Beğenmiyorum ki metodunu!..** Bizim metodumuz o değil ki!..

Bizim metodumuz sevgi, kardeşlik, dostluk, vefa, ahde vefa… Hani nerde ahde vefa?.. Peygamber SAS Hazretleri buyuruyor ki:

(Lâ imâne men lâ emânete lehü) “Ahdine sadakati olmayanın dini de yoktur.” Diyor. Hani nerde ahde vefa?.. Hani nerde 20 yıllık, 30 yıllık, 40 yıllık arkadaşlık?.. Hani nerde iyiliğe iyilikle mukabele etme?.. Ben seni 1990 yılına kadar desteklemişim, sen benim vakfımı niye desteklemiyorsun?.. Sen benim dergimi niye desteklemiyorsun?.. Sen benim kitabımda İslam’a aykırı ne gördün?..

Hangi kardeşim ne gördüyse söylesin, çıkartalım. Kitap çıkartmayayım, bundan sonra konuşmayayım, hatam varsa susayım…

Kendi keyfine göre bir yol tutturmuş, **“Cihad emiriyim!” diyor. Ne cihadı?.. Fi gayri sebilillâh cihad!.. Böyle, Allah yolunda cihad değil ki bu!..** 40 yıldır tanıdığımız insan, tam 40 yıldır tanıştığımız desteklediğimiz insan, beslediğimiz insan, varlığımızın her çeşidiyle katıldığımız insan; kardeşlerimizin parasıyla bütçesi şişmiş, kabarmış insan, Almanya’dan valizlerle gelen marklarla zenginlemiş insan… Suud’dan, Kuveyt’ten gelen paralarla şey yapmış insan…

Bütün gençlerimizle, okuyan talebelerle –kendi damatlarım dahil, kendim dahil– seçim meydanlarında; Erzurum’un dağlarında; filanca yerin, Samsun’un, Terme’nin, Fatsa’nın köylerinde destekleğimiz insan; bu mudur ahde vefa?.. Bu

mudur dervişlik?.. Sen, bu tekkenin mensubu değil miydin?.. Sen, “Bizim yolumuz, tekke adabıdır!” demiyor muydun?.. Sen, “Herkesin intisabı olması lazım!” demiyor muydun?.. Derviş, şeyhinin sözünü dinlemezse dervişliği nerde kalır?.. Öyle saçma şey mi olur?..

Mevdûdî diyor ki, muhterem kardeşlerim:

“–Yetişmemiş insanlardan, İslamî aksiyon çok zarar görüyor. İnsanların iyi yetişmesi lâzım!..”

Biz, insanların nefsinin esiri olmaması; Allah’a kulluk, Allah’ın rızasını kazanma esasına göre çalışması gayretindeyiz. Bu gayretin değerlendirilmesi, notlandırılması, Allah-u Teala Hazretleri’ne kalmıştır. Biz, naçiz kullarız; eksiğimiz kusurumuz çoktur ama; tuttuğumuz yol güzeldir, sağlamdır. İlim yolunu tutmuşuz, sevgi yolunu tutmuşuz, kardeşlik yolunu tutmuşuz, vefa yolunu tutmuşuz… Bize hücum eden radikal müslümanlara cevap bile vermemişiz; müslümandır diye… İsmail Nacar aleyhimize yazmış, Ercüment Özkan aleyhimize yazmış; cevap vermiyoruz. Niye?.. Müslümandır, onunla hesabımız sonra, ahirette..

Biz, İslam’ı savunmaya çalışıyoruz, İslam’ı yaymaya çalışıyoruz. Bizim yüreğimizde, Ortaasya’da yapılan atom denemeleri yüzünden radyasyondan ölen kardeşlerimizin acısı var… Afrika’daki ezilen kardeşlerimizin acısı var. Biz, hudutları sun’i hudutlar olarak görüyoruz. Dergilerimiz çıktığı zaman da –kardeşlerimiz şahiddir– dedim ki:

“–Sadece Türkiye’den haber vermeyin; dıştaki müslümanlardan haber verin de, Türkiye’deki kardeşleri dünyanın öbür taraflarında da müslüman kardeşleri olduğunun şuuruna ersin!”

Onun için, bizim dergilerimiz bir ara, Türkiye’nin içindeki haberlerden ziyade dışından haber veren bir dergi durumuna geldi diye okuyucular tarafından tenkid edildi. Biz, (İnnemel-mü’minune ihvetün) müslümanların ancak kardeş olduğu

kanaatiyle hareket ediyoruz. Kimseye bir şey demiyoruz. İranlıya bile bir şey demiyoruz. Geliyorlar soruyorlar. Kardeşimizdir, Allah islah etsin; konuşursak yavaş yavaş anlaşırız. İyileri var, sevenleri var; bizden kimseler gittiği zaman, evinde misafir edenleri var. Yani, birisinin vebalini ötekisine niye yükleyelim?.. Hepsini toptan kötülemiyoruz, "Müslümanlar kardeştir!" diyoruz. İhtilafları kapatmağa çalışıyoruz, birlik ve beraberlik içinde hareket etmeye çalışıyoruz.

Aradan 20 yıl geçtikten sonra, 46 milletvekili + üç senatör = 49 parlamenteri sıfıra indirdi; yüzde yedi, yüzde on bir şey… "Bundan sonraki seçimlerde ne tahmin ediyorsunuz, en iyimser tahminlerle?" diye soruyorum; size de sorsam siz de aynı şeyi diyeceksiniz:

"–Yüzde on, yüzde oniki, yüzde onbeş…"

E, bizim Türkiye'de nüfusun % 99 u müslüman. Niye sağlanamamış bu birlik ve beraberlik?.. Biz, bunun hatasını görüyoruz. Biz, müslümanların kardeşliğinin tam ifade edilemediğini görüyoruz. Cihad literatürü işliyorlar, cihad literatüründen coşan gönülleri müslümanın üzerine tevcih ediyorlar. Öyle saçma şey olmaz!.. Cihad müslümanla olmaz, müslüman müslümanla cihad etmez. Birisi ötekisine kılıç kaldırırsa, silah çekerse, ölen de öldüren de cehennemdedir. Biz, bunu anlatmağa çalışıyoruz. "Dervişlik metodunu kullanalım! Yolumuz budur, gerçek müslümanlık budur!" diyoruz. "Yaradılanı hoş gör, yaradandan ötürü!" diyoruz. "Kusuru kendimizde bilelim!" diyoruz.

Millet kusuru kendisinde bilmiyor; "Efendim, % 90 müslüman hatalı" diyor. "Ötekiler, patates dininden!" diyor; tabiri aynen böyle!.. Yani, "Partiyi (RP) destekleyenler tamam, desteklemeyenler patates dininden, diyor; desteklemedikleri için alay ediyor. **Cihadı öğüyor, medhediyor, medhediyor, medhediyor; ondan sonra da, ne diyor:**

"–En büyük cihad, seçim sandığında parti müşahidi olarak bulunmaktır!" diyor.

Peki öyleyse, sen partinin muvaffak olması için, müşahidin bile böyle cihadın en yüksek mertebesinde olduğunu ifade ediyorsun da; niye reye en çok muhtaç olduğun zamanda ve seni en son seçime kadar desteklemiş olan dergâhla savaşa kalktın?.. Madem bu kadar ince, madem başarı o kadar önemli, madem bir sandık başında müşahid olmak bile cihadın en üstünü; sen niye böyle bu kavgayı çıkartıyorsun?.. Niye benim dergilerime, vakıflarıma –sadece benim değil yani, şu veya bu, bir çok şeye– savaş açmış durumdasın?.. Biraz kusuru kendinde görsene!… Biraz söz dinlesene!..

"Hocalarla bir şura kurayım da, başıma hocaları bela mı alayım?" demiş Rıfat Boyukalın'a… Böyle şey mi olur?.. Şurayı kabul etmiyor ki adam!… "Ben emirim!" diyor. "Baş başa, baş şeriata bağlı; yani bana bağlı" diyor. Kendisine bağlı demek istiyor. **"Ben de istediğim gibi ictihad ederim!" diyor.**

Sen ictihad edemezsin!.. Çünkü sen, ne ayet bilirsin, ne hadis bilirsin, ne Arapça bilirsin, ne de ictihadın şartlarından herhangi bir tanesine sahipsin, ne de ekseriyetle tasvip görmüş ve seçilmiş bir insansın!.. Senin eski yol arkadaşların bile sana kırılmış, senden ayrılmışlar. En son noktaya kadar, sana elinden geldiği kadar yardım etmiş, yaralarını sarmağa çalışmış insanlarız biz. Bize bile tavır almışsın. Sen nasıl cihad edeceksin?..

Ne biçim cihad? Ne biçim anlayış? Bu kafa ile nereye varılır?.. "Korkarım ki ey yolcu bu gidişle hacca varamazsın; çünkü, tutuğun yol haccın istikametine doğru değil, ters tarafa doğrudur." dediği gibi Şeyh Sa'dî'nin. Durum böyle.

Sorduğunuz soruların cevabı bu. Onun için, böyle tavırlar olduğu için, böyle davranışlar olduğu için, biz sitem ettik. Dikkat ederseniz yazılarıma, Ocak yazısında, "Yazıklar olsun, kardeşi kardeşten ayırana!" dedik. Neden? Biz, kardeşlerimizi ona emanet verdik; "Buyur bunlarla çalış, kadro olsun sana, hizmet etsin!" dedik. Kardeşlerimizin şimdi tekkeye bakışı, tasavvuf anlayışı, biatı, intisabı, darmadağın dağıldı. **Senin biata hakkın yok ki, intisab ettirmeğe hakkın**

yok ki!.. Her komutan kendisine biat ettirirse; yüzbaşıya bir biat, binbaşıya bir biat, albaya bir biat, generale bir biat, levazım subayına bir biat, ötekine bir biat… Böyle saçma şey mi olur?.. Bir yere biat olur!

Hocanın birisi /şeyhin birisi demiş ki:

"–Şeyhler biat almaz!"

Ya peki, bizim tarih boyu meşayihımızın aldığı biat nedir?.. Peygamber Efendimiz'in zamanında insanlar kime bağlanıyordu?.. Peygamber Efendimiz'e bağlanıyordu. İkilik var mıydı, devlet yöneticisi ile şey arasında?.. Yoktu. Ebubekir Sıddık (R.A.) zamanında ikilik var mıydı?.. Yoktu. Ondan sonra var mıydı?.. Ondan sonra var mıydı?.. Ondan sonra var mıydı?.. Yoktu.

Ondan sonra, öyle insanların eline geçti ki, Peygamber Efendimiz'in torunlarını katlettiler. O zaman evliyaullaha, meşayih-i izama biat edilegeldi. Medine-i Münevvere'nin mescidinin kapısını tuttular, "Ya Abdülmelik İbni Mervan'a biat edersiniz, ya da hepinizin burda kafasını keseriz!" dediler; kahren biat aldılar. Ne yapsın adam? Aciz..

Ne yaptınız yani, örfi idare zamanında; ne yapabildik?.. İnsan aciz olduğu zaman, yönetime ne diyebiliyor?.. Kafkasya"daki ne yapabildi, Kırım'daki ne yapabildi, Kazakistan'daki kardeşim ne yapabildi?.. Kahren olduğu zaman ses çıkartmıyor. Ne yapacak, kime biat edecek?.. Biatsız mı kalacak? Yani, "Zamanının imamını bilmeyen, cahiliye ölümü ile ölür. Üç kişi bir araya gelse, bir tanesini imam seçmeleri lazım!..

Onun için, İslâm'ı bilmiyorlar, İslâm'ı doğru uygulamıyorlar; fanatizme düştüler, yanlış uygulamalara geçtiler, sinsi düşmanlığa geçtiler!.. Lütfi Doğan Hoca benim yanıma gelirken:

"–Efendim (N. Erbakan'ın) zât-ı âlinize hürmetleri var, ellerinizden öpüyor." diyor.

Benim yaşım ondan küçük, benim elimi ne diye öpüyor? O hiç öpmesin!.. Ben öyle bir şey demiyorum, istemiyorum, siz de öpmeyin!.. "Esselamü aleyküm ve rahmetullah" diyelim kâfî; ne diye elimi öpüyorsunuz?.. İstemiyorum.. Vallahi billahi istemiyorum, engellemeğe çalışıyorum. Lütfen öpmeyin! Lütfen özel bir sevgi göstermeyin!.. İşte şu oturan kardeşlerden bir kardeş gibi, ihvan olarak bir sevgi gösterin; olağanüstü bir şey istemiyorum. Kardeşinizim. Siz bizi kardeş edinmişsiniz, ben sizi kardeş edinmişim; bundan fazla bir şey istemiyorum. Ama, "Ellerinden öperim!" deyip, arkasından kuyu kazmak, İslâm'da yoktur.

Bir kısmı diyor ki:

"–Hocam, parti kuracakmışsınız!"

Parti kurabilirim, bu benim hakkım. Hiçbir zaman kurmam demedim. **Parti kurmak sadece bir şahsın inhisarında değil; hele beceriksiz olduktan sonra, hele başaramadıktan sonra… İlle bir şahıs parti kurar da, ondan sonrası kuramaz diye bir şey yok.**

Eğitimlerinde söylüyorlar, "İkinci bir baş çıkarsa, başını kesmek lazım!" diyorlar. Yani, kesme tabiri var literatürlerinde.. Hem de kaç seneden beri!.. Adapazarlı kardeşlerim bilirler, kaç seneden beri, partinin eğitimi içinde bu vardır. Kesilir kafası, çıkmasın filan diye; çıkmaması için çalışıyorlar.

Bu, onların kararıyla olacak bir şey değil! Düşünürüm taşınırım, kendim bir hareket yaparım. Bu, kendimi bağlar. Beğenilirse siz de katılırsınız; beğenmezseniz, siz de katılmazsınız. Uygun görürseniz siz bir hareket yaparsınız; ben onu beğenirsem, ben size katılırım. Yani, benim bir parti kurmam şart değil; siz de kurabilirsiniz, başkası da kurabilir.

Daha iyi niyetle, daha büyük müslümanı kucaklayacak bir partiyi kurmak, bugün müslümanların boynunun borcudur!… %7 de kalmayan, % 5 e düşmeyen, ekseriyeti sağlayan, % 60 ı, % 70 i sağlayan bir parti kurmak, müslümanların

boynunun borcudur!.. Kim kurmuyorsa, kim kurmaya yanaşmıyorsa, kim geri duruyorsa, kim yan çiziyorsa; kim başka başka partilere girip girip de asıl yapması gereken görevden kaçıyorsa, vallàhi de, billâhi de, tallàhi de Allah indinde mes'ul olur. Çünkü, müslümanların kendilerinin öz siyasi teşkilatını kurması lazım!..

İslam Mecmuası'nın en son sayısında onu yazdım. "İşçiler birleşiniz, patronlar sizi sömürmesin!" diyor. Demokraside sistem böyle çalışıyor. Ey işçiler! Patronlar sizin haklarınızı vermezler, siz bir parti kurmazsanız, iktidara gelmezseniz, sizin haklarınızı onlar vermezler. Birleşin de, işçi partisi kurun da, iktidarı alın!" diyor. Demokraside mücadele bu tarzda gidiyor. İsveç'te işçi partisidir galiba, hakim olan; refahı epeyce yaygınlaştırmıştır. Birçok yerde böyle. Yani, menfaatlerini korumak için, demokratik kanunların verdiği imkanlar içinde çalışıyor herkes. Biz niye müslümanın menfaatini korumak için, bir öz organizasyonumuzu kuramamışız?.. Niye ekseriyeti sağlayamamışız?..

Cuma günü tatil olsun diye, Hasan Değer bir önerge veriyor. Partisinin (Demokratik Parti) bütün elemanları gelmiyor, cuma tatil olmuyor. Cuma tatil olsa ne olur? Bir kanunluk canı var yani. Mecliste şu kadar insan parmağını kaldırsa, cuma günü tatil olur. Herkes cuma namazına gider, hutbe dinler, vaaz dinler, Allahın bir farzını yerine getirmiş olur ve böylece de birçok hayırlar hasıl olur. Ne olurdu yani yapsalardı?.. Yapmıyorlar.

Niye dinsizler, densizler, masonlar, imansızlar, sosyalistler, yeşiller birbirleriyle koalisyon yapıyorlar da, müslümanlar niye birbirleriyle birleşmesin?.. Niye birlik beraberlik içinde olmasın?.. Niye o partinin, şu partinin, bu partinin içinde dağınık dursun?.. Duranlar vebal altındadır, azınlıkta kalanlar vebal altındadır!.. 20 yıl çalışıp da, bir sonuca götüremeyenlerden, Allah hesabını soracak:

"–20 yıl ne yaptın?.. 20 yıldır politika sahasında çalışıyorsun, 20 yılda ne yaptın?.. Geldiğin nokta nedir?.." diye Allah sormaz mı?..

Her şeyi sormayacak mı?.. Gençliğimizden sorgu olmayacak mı? Servetimizden sorgu olmayacak mı?.. Hayatımızdan sorgu-sual olmayacak mı?.. Faaliyetlerimizden sorgu sual olmayacak mı?.. Bu sorgu sual, herkese olacak.

Cemaleddin Hoca çıkmış, “Efendim, bu iş politikayla olmaz!” diyor. Politikayla olmazsa nasıl olur?.. Yani, mevcut şartlar içinde yapabileceğin her şeyi yaparsın, ona göre çalışırsın. Hiç kimse kalmasa, kendi imkânlarınla sen doğru olan şeyi yaparsın. Bir Osman Kirişçioğlu, tek başına adaydı Ankara’da (1969 seçimlerinde). Ben ilk defa seçme-seçilme hakkını kullanıyordum, oyumu ona verdim. Çünkü, ben müslümanım diyordu. Başka hiçbir partiye vermedik ona verdik; tek kişiye verdik. Neden? İslâm’ı temsil ediyor, vebal altında kalmayayım diye.

Onun için, müslümanların ekseriyetlerini temsil eden bir partiyi kurmaları, boyunlarının borcudur! Kurarlarsa kurarlar; kurmazlarsa (İn aleyke illel-belağ) bildirmek bendendir, tutmayanlardan Allah hesabını sorar!

Allah hepinizden razı olsun!..

ERBAKAN-COŞAN İHTİLAFI VE SİYASAL İSLAM

Türkiye'de İslâm'ın siyasal ve toplumsal alandaki tezahürlerinin yok edilmeye ya da sınırlandırılmaya çalışıldığı son derece katı bir sürecin, 1950'de Demokrat Parti iktidarı ile birlikte yerini nisbî bir yumuşamaya bıraktığı bilinen bir olay. Ancak DP, gerek kurucuları, gerekse kadroları itibariyle CHP'nin içinden çıkmış bir siyasal hareket durumundaydı. Onun, CHP çizgisine muhalif bir duruş sergilemesi kısmen Menderes'in kişiliğinden, kısmen yeni bir hareket olmasının onu farklı bir siyaset üslubuna zorlamasından, kısmen de CHP'ye muhalif olan halk kitlelerinin DP'ye sahip çıkmasından kaynaklanan bir gelişmeydi.

Erbakan'ın 1969'da başlattığı hareket ise, DP tarzı muhalefeti bir adım öteye taşıyor, sisteme muhalif ve İslâmcı bir kimlikle kendisini gösteriyordu. Evet, ilk bakışta bu hareket, bütünüyle sistem karşıtı gibi görünüyordu. Ancak, Erbakan'ın seçtiği yol, aslında, yapısı gereği sistemle uzlaşmayı gerektiriyordu. Çünkü, "mevcut **sistem içinde**" ve "mevcut r**ejimin belirlediği kurallar çerçevesinde**" iktidar olmaya çalışmak, söz konusu hareketin temel stratejisi durumundaydı. Bir siyasal parti ile sisteme muhalif bir hareket konumunu sürdürmek, söz konusu siyasal parti üzerindeki Anayasa'ya, Siyasal Partiler Yasası'na ve diğer yasalara uygunluk şartı çerçevesinde kolay sürdürülebilecek birşey değildi. Bu yüzden, Erbakan'ın kurduğu partilerin dört defa kapatılmış olmasını yadırgamamak gerekiyor.

*

Bununla birlikte, Erbakan'ın partilerinin kapatılması, gerçekte onun faaliyetlerinin ve söylemlerinin mevcut rejimin yasalarıyla açık biçimde çelişmesinden değil, onun iktidar olmasını istemeyen çevrelerin "**niyet okuma**"larından kaynaklanıyordu. Ancak bu niyet okuma girişiminin tümden temelsiz olduğu söylenemezdi. Çünkü Erbakan, kapalı kapılar ardında, not almaya ve kayıt

yapmaya izin vermediği zamanlarda çok farklı söylemler dile getirebiliyor, “**gizli gündem**” iddialarına yol açan ifadeler kullanabiliyordu. Hiç kuşkusuz bu, rejimin muhbirleri tarafından takip ediliyor ve biliniyordu. Bununla birlikte, partilerinin kapatılmasını, herşeye rağmen, ilki hariç, son tahlilde, rejimle olan ihtilafından çok, dış müdahale faktörüne bağlamak gerekir. 12 Eylül, sadece onun partisini değil, devleti kuranların partisi CHP’yi de kapatmıştı. Refah Partisi ile Fazilet Partisi’nin kapatılmasına yol açan 28 Şubat sürecinin dış bağlantılarının varlığı ise, bugün herkes tarafından kabul ediliyor. Şayet dış müdahale faktörü asıl etken ya da katalizör olarak müdahil olmasaydı, söz konusu partiler, öyle görünüyor ki, sistem içi dinamikler tarafından kapatılmayacaktı.

Bununla birlikte, Erbakan’ın “**gizli gündem**” olarak görülebilecek söylemlerinin tümden İslâmî bir nitelik taşıdıklarını söylemek mümkün değildir. Daha doğrusu, Erbakan, kapalı kapılar ardındaki kayıt edilmesine izin vermediği konuşmalarında İslâmî bir kavramsal çerçeve ile konuşuyorduysa da, gerçekte akıl yürütüş biçimi İslâmî açıdan sorunluydu. Herşeyden önce, “**halifelik**” anlamını yüklediği bir “**cihad emiri**” unvanını kendisine yakıştırıyordu. Ona göre, “cihad emiri”ne tâbi olmayı reddedenler, “patates dini”nden bile kabul edilebilirdi. (Bunları bizzat dinlemiş bulunuyoruz.)

*

Ancak Erbakan, söz konusu konuşmalarında, kendisinin dışarda “kuş dili” konuştuğunu da belirtmekten geri kalmıyordu. Gerçekten de, dışardaki kuş dili çerçevesinde, 60-70 milyon kardeşti. Erbakan’ın kendisini desteklemeyenlere layık gördüğü patates dininden olma yaftası, ucu “**tekfir**”e kadar uzanabileceği için, çok büyük bir hata idi. (Mesela Almanya’da Millî Görüş camilerine devam eden insanlar arasında, bu tür söylemlerden etkilenerek, diğer camilere gidenleri açıkça tekfir edenler vardı. İnsanlara böyle bir suçlama yöneltebilmek için, öncelikle, Erbakan’ın siyasî hareketini ve tezlerini desteklemek gerektiğini, farklı düşünmeye imkân vermeyecek açıklıktaki şer’î delillerle, daha doğrusu naslarla göstermek

gerekiyordu. Bunun gösterilemeyeceği ise açıktı. Gösterilebilseydi bile, o delile göre amel etmemek değil, ancak o delili reddetmek böylesi bir üslubu haklı hale getirebilirdi.)

Erbakan'ın "**cihad emirliği**" teorisi, M. Es'ad Coşan hoca ile aralarında yaşanan çatışmanın da temelini oluşturuyordu. Çünkü Erbakan'a göre, bütün şeyhler, cihad emirine tâbi olmak zorundaydı. Cihad emiri tek olurdu, şeyhler ise sayıca çok olabilirdi. (Bunu da bizzat kendisinden dinledik. Gerçekte sadece "**halife**"nin tek olması gerektiği söylenebilir. Halife, birden fazla cephede çok sayıda cihad emirini görevlendirebilir. Böylesi bir "cihad emiri", insanlara, "Benim kumandam altına girmek zorundasınız" da diyemez; onu atayan halife, kimlerin onun emri altında bulunacağını belirler. Böylece Erbakan, hiçbir şer'î delile dayanmadan kafasından fıkhî hükümler icat ediyordu.)

Es'ad Coşan, bu noktada Erbakan'a muhalefet etti, fakat onun "cihad emirliği" teorisinin geçersizliğini vurgulamak yerine, tam tersi yönde bir iddia ile ortaya çıktı. Ona göre de, müslümanların din alimlerine biat etmeleri gerekiyordu ve şeyhlere yapılan intisap, aynı zamanda halifeye yapılan biat anlamına geliyordu. Erbakan, kendisinin başında bulunduğu tekkenin önceki şeyhine (Mehmed Zahid efendiye) intisap etmişti, o halde kendisine de itaat etmek zorundaydı. Ayrıca Coşan, hatalı bir yaklaşım sergileyerek, Erbakan'ın aslında cihad anlamına gelen bir faaliyette bulunmadığını söylemeyi tercih etmiş, Afganistan'ı örnek göstererek, cihadı "**kıtal**" olarak yorumlamıştı.

(Esad Coşan'ın biat ve intisap konularıyla ilgili tez ve iddialarındaki hatalar için bu sayfalarda yayınlanmış olan yazılara bakılabilir. Cihad konusunda ise, Erbakan'ı bu şekilde eleştirmekle birlikte, kendisiyle çelişme pahasına, başka konuşma ve yazılarında farklı fakat daha doğru yorumlarda bulunmuştur. "**Cihadın en üstünü zalim idareciye hakkı söylemektir**" hadîsinin de gösterdiği gibi, cihad her zaman "kıtal" şeklinde yapılmaz. Esat Coşan'ın o dönemde Erbakan'a yönelttiği tenkitler, muhatabının "cihad emirliği" ve "patates dini" kavramlarının temelini oluşturduğu

söylem çerçevesinde önemli ölçüde haklılık payına sahiptiyse de, yanlış bir üsluba ve bazı tutarsız yaklaşımlara da dayanıyordu. Mesela, Erbakan'ı eleştirdiği konuşmasında, Ercüment Özkan'ın, İsmail Nacar'ın ve Emin Çölaşan'ın kendisine saldırmasına rağmen onlara cevap vermediğini, müslüman oldukları için hesaplaşmayı ahirete bıraktığını söylüyordu.

*

Bununla birlikte Esad Coşan, **Çölaşan'ın "müslümanlığına" olan saygısını**, Hasib efendiden beri tekkenin mensubu bulunan Erbakan söz konusu olunca gösterememiş, "Emanete riayeti olmayanın imanı, ahdinde durmayanın dini yoktur" hadîsi ile onu "din ve iman" noktasından, bir başka deyişle müslümanlığı bakımından hedef almıştı.

Bu noktada Esad Coşan, Erbakan'a hatalarını açık bir biçimde gösterecek, diğer bir ifadeyle onu ve izleyicilerini doğruya irşad edecek bir yaklaşım ve üslubu benimsemek yerine, emirlik eksenli bir "sen-ben" kavgasının tarafı olarak ortaya çıkmış, eleştirilerini özellikle bu noktaya teksif etmişti. Din alimlerine itaat edilmesi gerektiğini söyleyerek dolaylı biçimde kendisinin alimlik vasfına vurguda bulunmakla birlikte, gerçekte ilmen geçersiz ve yanlış bir tezle Erbakan'ın karşısına çıkmıştı.

Bununla birlikte Esad efendi, akıcı bir şekilde konuşabilen iyi bir vaiz ve Şeriat'e bağlı kalmayı önemseyen abid bir insandı. Fakat bu, Erbakan'la olan ihtilafı sırasında, onun hatalarını objektif bir şekilde konu edinmekten ziyade, kendi şahsına ve faaliyetlerine yönelik tutumuna odaklanmış olması gerçeğini değiştirmiyor. Bu noktada, Esad Coşan'ın benimsediği tutumun kendi oğlu Nureddin Coşan tarafından bile mesnetsiz bulunduğu, ona bile inandırıcı gelmediği görülmektedir. Erbakan'ın vefatı üzerine taziye mesajı yayınlayan Nureddin Coşan'a göre, Saadet Partisi'nin lideri, Mehmed Zahid efendiye, onun vefat ettiği 1980 yılına değil, **1979'a kadar** talebelik yapmıştı. Bu durumda Esad efendinin,

Mehmed Zahid efendinin halefi sıfatıyla "talebeliğin devamı" iddiasında bulunması yersiz olduğu gibi, Erbakan'ı 1990 yılına kadar desteklemiş bulunması, hatta 1987 seçimlerinde ***İslâm*** dergisindeki başyazısıyla onun partisine açıkça destek vermiş olması anlaşılır bir durum olmaktan çıkmaktadır.

Bu 1979'a kadar devam eden talebelik vurgusu çerçevesinde, Esad Coşan hocanın 1990 yılında sergilediği tutum anlamsızlaşmakta ve temelsizleşmektedir. Yine, Nurettin Coşan'ın 1979'da biten "talebelik" yorumu çerçevesinde, Esad Coşan - Necmettin Erbakan ilişkisinde ahdinden dönen tarafın, 1990 yılında Esad Coşan hoca haline geldiği düşünülebilir. Bütün bunların ötesinde, her ne kadar kavrama yüklediği anlam ve içerik yanlışsa da, Erbakan'ın "cihad emirliği" terimi İslâmî terminolojide mevcuttur. Buna karşılık, Esad Coşan'ın varisi olarak ortaya çıkan Nurettin'in, "doğal liderlik" iddiasında bulunmak gibi, İslâmî açıdan hiçbir temele sahip olmayan ve bugüne kadar benzeri görülmemiş bir tutum sergilediği, birçok hususta olduğu gibi bu konuda da, Batılılar'ın ürettiği bir kavrama dayanarak, onları taklit ederek **bidat** ürettiği görülmektedir.

Çünkü sergilediği "doğal liderlik" adlı "kişisel saltanat" özentisi için **Sünnet** ve İslâmî kavramlar engel durumundadır. Esad efendinin varisi olarak ortaya çıkan ve hemen bir parti kuran bu şahıs, birtakım görüşlerini İslâmî ölçütler çerçevesinde yetersiz ve yanlış bulduğumuz için siyaseten desteklemekten vazgeçtiğimiz Erbakan'ı mumla aratan, ona rahmet okutan bir "doğal liderlik" davasına soyunmakla kalmadı, partisini İslâmî açıdan fâcia olan söylemlerin merkezi haline getirdi.

Erbakan'dan bu noktada farkı, zekâsı, emeği ve bilgisinin onunkine göre sınırlı olması, onunla kıyaslandığında önemsiz, etkisiz, silik ve çapsız bir figür görüntüsü vermesi, yeteneksiz bir mirasyedi izlenimi uyandırması ve partisinin bazı açıklamalarının İslâmî açıdan tevil götürmeyen ciddi yanlışlar içermesinden rahatsızlık duymayacak kadar konformist olmasından ibaret..)

*

Bununla birlikte Es'ad Coşan'ın, Erbakan'ı, her ne kadar onun, savunduğu tezlerden vazgeçtiğini gösteren bir işaret bulunmuyorduysa da, güçlü bir şekilde desteklemeye devam ettiği görüldü. Hatta, 28 Şubat müdahalesine yol açan süreçte, Muhsin Yazıcıoğlu'nun dışardan destek vermesini sağlamak suretiyle, söz konusu partinin iktidar ortağı olmasının önünü açtı.

Aynı şekilde, 28 Şubat müdahalesiyle RP iktidarının yıkılmak istenmesine de tepki gösterdi. Söz konusu müdahale, siyaset üzerindeki etkilerini, salt Erbakan hükümetinin yıkılması değil, RP'nin ve ardından Fazilet Partisi'nin kapatılması şeklinde devam ettirdi. Bu iki partinin arka arkaya kapatılması, Erbakan'ın siyasî yasaklı hale getirilmesi, ayrıca kayıp trilyon davası ile kıskaca alınması, bütün bunların yanı sıra bir de Erbakan'ın tasfiyesinden sonra kurulan hükümetin ülkeyi ekonomik krize sürüklemesi, bankaların bile içinin boşaltılması; Akparti'nin kurulması ve iktidar olması için gereken uygun zemini, doldurulmaya hazır siyasal boşluğu oluşturdu.

Şayet Erbakan siyasî yasaklı hale getirilmese, partileri üstüste kapatılmasaydı, Akparti'nin ortaya çıkma ve büyüme şansı bulunmayacaktı. Ancak Akparti, ülke içi güç odaklarının iznini, "**Millî Görüş gömleğini**" çıkartmış olması sayesinde alabilmişti. AB üyeliğini en temel dış politika hedefi olarak belirlemiş olması sayesinde de, uluslararası sistemin desteğini kazanmıştı. Erbakan'ın hareketi (Saadet Partisi) ise, yüzde 2 küsurluk oy oranı ile tarihindeki en zayıf konumuna geriledi.

*

Erbakan'ın bütün bir siyasal hayatının Türkiye'ye ne getirip götürdüğü sorusu bu noktada önem taşımaktadır. Ona yöneltilen hayalcilik suçlamasının aksine, gerçekçiydi. Sistemle mücadele ederek siyasal hayata katılmasının mümkün olmadığını biliyordu, bu yüzden onunla uzlaşmayı, rejimin izin verdiği sınırlar

içinde faaliyette bulunmayı tercih etti. Her ne kadar Erbakan, yaptığı Alparslan ve Sultan Fatih vurgusu ve "Millî Görüş" ile "adil düzen" gibi kavramlarıyla **rejimin sınırlarını zihniyet bakımından tanımadığını imâ** ediyorduysa da, sistem de zaten ondan, bundan daha fazlasını beklemiyordu.

Bu açıdan Erbakan hareketi, mesela bir İhvan-ı Müslimîn hareketinden köklü bir biçimde farklılık göstermektedir. Ancak Erbakan, sistem içi güç odaklarını, Türkiye'nin İslâm ülkeleriyle olan ilişkilerinin geliştirilmesi yönünde ikna edebileceğini umuyordu. Aslında, sistem içi dinamikler, Erbakan'ın bu yöndeki "hayalleri"ne çok da karşı değillerdi; çünkü Erbakan, **Türkiye'nin merkezde yeraldığı, İslâm dünyasının başı olduğu**, dolayısıyla son tahlilde milliyetçi ya da millî (ulusal) kabul edilebilecek bir bakış açısına sahipti. Ancak Erbakan, bu uluslararası projelerinin, mevcut uluslararası sistemle uzlaşmadan gerçekleşemeyeceğini görmezden geldi. Ülke içi siyaset noktasında sergilediği gerçekçiliği (veya pragmatizmi) burada göstermedi, mesela D-8'ler hareketini başlattı.

Doğal olarak bu, Erbakan için İslâmî açıdan olumlu bir puandır. Bu yüzden de, uluslararası dinamikler, destekledikleri 28 Şubat süreci ile onu tasfiye ettiler. Bu tür bir gerçekçiliği Akparti kadrolarının ve belirli bir cemaatin sergilediği, uluslararası sistemin hassas olduğu noktaları gözönünde tutarak hareket ettikleri, AB hedefine yürümeyi (yani Batıcılığı) Türkiye'nin dış politikasının ana ekseni olarak benimsedikleri ve uluslararası sistemle son tahlilde uzlaştıkları görülmektedir.

*

Bu noktada hem uluslararası sistemle hem de ülke içi rejimle uzlaşmayan bir siyasal tavrı **Bediüzzaman**'ın sergilediğini kabul etmek gerekiyor. ***Yeni Asya*** gazetesinden Kâzım Güleçyüz'e göre, Erbakan'ın "din adına siyaset" anlayışını eleştirmeye devam eden ***Yeni Asya***'nın temeldeki haklılığı, "Erbakan'ın en yakınında bulunup, bugün AKP kurucu ve yöneticileri olarak devam edenlerin

ibretli itiraf ve ikrarlarıyla" tasdik edilmiş bulunuyor. "*Onlardan biri, 'Bediüzzaman'ın haklılığını 28 Şubat duvarına toslayınca anladık' diyen Cumhurbaşkanı Gül.*" (Kâzım Güleçyüz, "Nurcular ve Erbakan", ***Yeni Asya***, 2 Mart 2001.)

Ancak, **mevcut rejimde din adına siyasetin başarılı olamayacağını daha baştan anlamış** bulunan Bediüzzaman'ın tutumu, **dindarların din dışı bir siyasetin parçası olmaya teşvik edilmeleri ya da mevcut rejimi benimseyen çevrelerin pasif destekçileri olmaya yönlendirilmeleri** anlamına gelmiyordu. Gerçekte sadece Erbakan'ın "duvara toslaması" değil, *Yeni Asya*'nın siyasal tavrı ve Abdullah Gül gibi isimlerin ve Akparti'nin bugünkü söylemleri de, Bediüzzaman'ın mevcut sistemde siyaset yapma konusunda sergilediği kaygılarının haklılığını göstermektedir. Böylece Bediüzzaman'ın sistemle ve rejimle uzlaşmama tavrı, onun haklılığını savunanlar tarafından, **dolaylı olarak sistemin onaylanmasına ve fiilî bir uzlaşmaya** dönüştürülmektedir.

*

Ancak, böylesi bir uzlaşmacılıktan Erbakan da kendisini tümden kurtaramamıştı. İslâm'ın siyasal dilini mevcut sistemin izin verdiği sınırlar içinde "kuş dili"ne çevirirken, onu bir yandan da farkında olarak veya olmayarak çarpıttığını ve onun yanlış anlaşılmasına zemin hazırladığını kabul etmek gerekiyor. Ayrıca, izlediği özünde takiyyeci yöntemin, izleyicilerinin 28 Şubat sınavında kaybetmelerine ve "Millî Görüş gömleğini" kolayca çıkarmalarına katkıda bulunduğu görmezden gelinemez.

Böylece Erbakan, kapalı kapılar ardında en fazla vurguladığı noktada (cihad) kaybetmiş ve izleyenlerinin de kaybetmesine yol açmış oluyordu. Çünkü yaşanan şey cihad (cehd) olmaktan çok teslimiyetti. Sürekli cihadın önemini vurgulayan, hatta Elmalılı Hamdi Yazır'ın tefsirini bu noktada eleştiren Erbakan ile Elmalılı'yı karşılaştırmak ilginç olabilir. İstanbul Teknik Üniversitesi'nde öğrenci olduğu

yıllarda arkadaşlarıyla toplanıp “***Hak Dini Kur’an Dili***” tefsirini okuduklarını söyleyen Erbakan’a göre, Elmalılı cihadın önemini anlayamamıştı. Çünkü, “salih ameller”den bahsedilen bir ayet-i kerimeyi tefsir ederken her türlü hayrı tek tek sayıyor, fakat cihattan bahsetmiyordu.

(Erbakan’dan bizzat dinledik.) Sanki cihat ayetlerini tefsir etmeye sıra gelince onları atlamıştı.. Böylece Erbakan, Elmalılı’yı doğru dürüst okumamış olduğunu da göstermiş oluyordu. Oysa, 1920'li, 30’lu yılların zor şartlarında tefsir yazan Elmalılı, eserinde laikliğe açıkça tavır koyabilmiş, ayrıca mevcut sistemin şahıs yüceltmeciliğine tepki gösterebilmiş biridir. “**Fırtınalı zamanda gemide dini Allah’a has kılıp yalvaranların karaya çıkınca şirk koştuklarını**” ifade eden iki ayrı ayetin tefsirinde Elmalılı, bizim bunu Çanakkale ve Sakarya’da yaşadığımızı, insanların Allah’a yürekten dua ettiklerini, fakat zafer kazanılınca, “**Filancadan oldu, falanca yaptı” diyerek şirk koştuklarını** ifade edebilmiştir.

Aynı şekilde, Tevbe Suresi’nin 31’nci ayetini tefsir ederken, Hristiyanlar’ın ve Yahudiler’in, onların helal dediklerine helal, haram dediklerine haram demek suretiyle **hahamlarını ve papazlarını rabler edinmeleri** durumunun, günümüzde parlamenter sistem şeklinde kendisini gösterdiğini yazabilmiştir. Merhum Elmalılı, sistemin sunduğu bir imkândan vakarla yararlanmış, fakat bunu, görüldüğü kadarıyla, açıkça veya görünüşte haktan sapma anlamına gelecek bir takiyyeye, bir uzlaşmaya, bir tavize dönüştürmemiş, rejime meyletmemiş, onu dolaylı olarak bile olsa onaylaması anlamına gelen beyan ve söylemlerden bütünüyle uzak durmuştur.

*

Halihazırda, Türkiye’deki eksikliğin Erbakanlar’ın yokluğundan değil, Elmalılılar’ın bulunmayışından kaynaklandığını, çok daha rahat şartlarda Elmalılı’nın yarısı kadar bile müstekîm tavır koyabilecek isimlerin çıkmadığını görüyoruz. Türkiye’nin asıl sorunu budur.. Biz kendimizi değiştirmedikçe, Allah da durumumuzu değiştirmeyecektir. Bu yüzden, Elmalılı’yı okumadan onu eleştiren,

İslâmî bilgi birikimi bakımından son derece yüzeysel bir insan “cihad emirliği” (halifelik) davası güdebiliyor ve insanlar da buna inanıyor, inanabiliyoruz. Ona karşı çıkan zat da, bilgi eksikliği yüzünden bir başka yanlışı savunuyor, biat ile intisabı karıştırıyor. Çünkü, Türkiye’de, bu bilgi kirliliğine dur diyecek, ilimde derinleşmiş ve dünyevî hiçbir hesap gütmeden, kimseye şirin görünme gibi bir kaygı taşımadan hakkı gür bir şekilde söylemekten kaçınmayacak yeni Elmalılılar yetişmedi.

Erbakan’ın zekâsının işlekliğini, azmini ve belirlediği hedeflere konsantrasyonunda sergilediği sebatı inkâr edemeyiz elbette. Fakat bu niteliklerin, aynı zamanda onun zaaflarına da hizmet ettiğini kabul etmek gerekiyor. Şayet bütün himmetini siyasal söylemlerine teksif etmek yerine aynı zamanda İslâmî bilgi açığını kapatmaya da yoğunlaşsaydı, düştüğü hatalardan kurtulması belki mümkün olacaktı. Ve belki bu, siyasal yaşamı boyunca gösterdiği performansı ve görece başarıyı olumsuz etkileyecekti, fakat çok daha sağlıklı bir düşünce zeminini izleyicilerine kazandırabilecek, 28 Şubat sınavında savrulan kitle belki daha müstekîm bir duruş sergileyebilecekti.

*

Bu noktada, günümüzle ilgili doğru bir siyasal tutum belirleyebilmek için, genel olarak ***Kur’an*** ve Sünnet’in bütünlüğünü, özel olarak da ahir zamanla ve kıyamet alâmetleriyle ilgili hadîsleri temel alan bir yaklaşım benimsemek gerektiğini belirtmek gerekiyor. Dünyevî kazanç için ahirete zarar verecek, **dünyevî imkânların önünü açmakla birlikte itikadî açıdan hatalara düşürecek, İslâm’ı bütünlüğü içinde savunmaktan uzaklaşmaya yol açacak faaliyet ve söylemlere** bulaşmaktan Allahu Teala’ya sığınmak önem taşıyor.

Nitekim bir hadîsde, ahir zamanda veya kıyamete yakın, insanın acizlikle facirlik arasında tercih noktasında kalacağı belirtiliyor ve o gün acizliğin tercih edilmesi tavsiye ediliyor. **Ancak zaruret durumunda mazur görülebilecek eylem ve**

söylemler, normal zamanlarda ve gönüllü olarak benimsendiğinde, bu, görünüşte bir kazanç ya da başarı için kaçınılmaz bir ön şart gibi değerlendirilebilir, ama ne pahasına?.. İslâm dışı hedefler belirlemiş olan güç odaklarıyla onların belirlediği alan içinde ve onların koydukları kurallar çerçevesinde "uzlaşanların", ne kazanıp ne kaybettiklerini iyi hesap etmeleri gerekiyor.

*

Bununla birlikte, aynı güç odaklarının, **tuzak sistem dışı hareketler oluşturmak suretiyle de oyun kurmakta son derece mâhir olduklarını** unutmamak önem taşıyor. Burada mühim olan, insanın hareket noktasının sistemle uzlaşma veya sistem karşıtlığı gibi menfî bir noktaya değil, İslâm'a uygunluk gibi müsbet bir bakış açısına dayanmasıdır. **İçinde bulunulan ortamı ve kendi hareket tarzımızı idealize eden, ideal olarak ortaya koyan bir yaklaşımı benimsemek**, mevcut sistemi ve kendimizi **putlaştıran** bir bakış açısına sahip olmamız anlamına gelir.

Gerçek idealin ancak ***Kur'an*** ve Sünnet'e uygunluktan ibaret olduğunu, **mevcut bütün birey ve toplulukların da imtihanda bulunduklarını** unutmamak gerekiyor. Son tahlilde ehl-i küfre söylenecek olan şudur: "**Sizin dininiz (benimsediğiniz siyaset, dünya görüşü, yasaların kaynağını oluşturan zihniyet) size, benim dinim (Kur'an ve Sünnet'in kayıtsız şartsız hâkim olması inancı) banadır.**" Uluslararası sistemle yürütülen, Hristiyanlar'ın aslında Allah'a şirk koştuklarını söylemeye imkân vermeyen bir diyalog faaliyetiyle, ulusal sistemle varılan, **Şeriat düşmanlığının aslında İslâm'ı tahkir etmek ve dolayısıyla Allahu Teala'ya savaş açmak anlamına gelen bir cürüm olduğunu** söylemeye engel bir uzlaşma arasında fark yoktur.

Demokrasi ve laiklik gibi kavramlar ya da ilkeleri ortak payda kabul etme ve benimseme tutumu çerçevesinde oluşturulan bir uzlaşma zemini ise, son tahlilde İslâmî hedefleri terk etmekten başka bir anlama gelmeyecektir. Ayrıca

bütün bu ilkeler, İslâmî taleplere karşı onları öne çıkaranların, "acıkınca yemekten çekinmeyecekleri birer put" olmaktan öteye de gitmeyecektir. Hukukun üstünlüğü ilkesi bile, söz konusu hukukun beşerî niteliği ve demokratik yollarla bile değiştirilemez, değiştirilmesi teklif bile edilemez, yani asla sorgulanamaz sınırları gözönüne alındığında, **o hukuku yapanların üstünlüğünü** kabul etmekten başka bir sonuç vermeyecektir.

ESAD COŞAN 24 SENE ÖNCE UYARMIŞ!

Haber7.com'un haberinin başlığı böyleydi: Esad Coşan 24 sene önce uyarmış!

Okuyalım:

> **Gazeteci Alper Tan, Paralel Yapının ardındaki derin güçleri ve Esad Coşan'ın 24 yıl önceki önceki uyarıları hatırlatan bir yazı kaleme aldı.**
>
> GİRİŞ 13.06.2015 00:50
>
> Gazeteci Yazar Alper Tan,"Hocamız, şeyhimiz, gavsımız diyerek aklını, mantığını, ruhunu, parasını, ahiretini, kayıtsız şartsız ve İslam'a da aykırı olarak başkalarına teslim etmiş olanların dikkatine sunuyoruz"diyerek kaleme aldığı yazısında, Paralel Yapının ardındaki derin güçleri deşifre ederek, şaibeli bir trafik kazasında hayatını kaybeden Esad Coşan'ın 24 yıl önceki bazı uyarıları hatırlattı.
>
> İŞTE O YAZI:
>
> ***28 Şubat*** *döneminde yasakçı sisteme uymayan, yasakçı düzenin değişmesi için gayret eden veyahut* ***"şimdilik" bir şey yapmasa bile ilerde sistem açısından tehlikeli olabileceği varsayılan insanlarla ilgili infaz kararları*** *veriliyordu. Anlatıldığına göre infaz kararı çıkanların sayısı 11.800 civarındaydı. Çok çeşitli yol ve yöntemlerle infazlara da başlanıyor. 2003 yılına kadar devam eden süreçte bu 11.800 infaz kararından yaklaşık 3.600'ünün uyguladığı anlaşılıyor. Faili meçhul kalan cinayet, kayıp, çatışmada öldürülme,* ***trafik kazası****, intihar, evinde veya işyerinde ölü olarak bulunma,* ***gizlice zehirlenme*** *uygulanan yöntemlerden sadece bazıları.*

2000'li yılların başında çeşitli evlerin bahçesinde, bodrumunda veya farklı yerlerde füze gibi yerlerden cesetleri çıkarılanlar, bu kapsamda ***infaz edilen insanlar****dı. Domuz bağı ile boğularak öldürülenler bu kapsamda can verenlerdi. Bunların bazıları* ***"Kürtçü"*** *bazıları* ***"Bölücü"*** *bazıları da* ***"İslamcı" yaftalarıyla suçlandılar, fişlendiler ve infaz edildiler****. Ama ortak yönleri, yasakçı, vesayetçi* ***düzen açısından tehlikeli görülüyor olmaları****ydı.*

Bu infaz listelerinde adı bulunanların bazıları, durumdan haberdar oldukları için yurt dışına gittiler. *Yurt dışına gidenlerden biri de Prof. Dr.* ***Esad Coşan****'dı. Yurt dışına giderek hem İslami hizmetlerini devam ettirmek hem de darbeci düzenin hışmından uzaklaşmak istemişti. Ama* ***yasakçı düzenin planı yurt dışında da işlemeye devam etti****. Esad Hoca, Avustralya'da 4 Şubat 2001 tarihinde Sidney yakınlarındaki Dubbo şehrinde trafik kazası süsü verilmiş bir cinayetle ortadan kaldırıldı. (…)*

… Bu analizde bundan sonraki kısmı Prof. ***Esad Coşan****'ın bundan tam* ***24 sene önce 5 Mayıs 1990 tarihinde söyledikleri****ne bırakmak istiyoruz. "Hocamız" "şeyhimiz" "gavsımız" diyerek aklını, mantığını, ruhunu, parasını, ahiretini, kayıtsız şartsız ve İslam'a da aykırı olarak başkalarına teslim etmiş olanların dikkatine sunuyoruz.*

5 Mayıs 1990 sohbetinde şöyle diyordu Prof. Esad Coşan:

"İslam'da cemaatle beraber olunması tavsiye edilir. Cemaatle beraber olmak "hakla", "hakikatle" beraber olmaktır! Tek başına olsa bile, hakikatle beraber olan cemaattir. Hakikatten kopmuş olanlar, milyonlarca da olsa tefrikadadır."

"Bugün maalesef tüm İslâm âlemi emperyalist güçlerin sultası altındadır. Kuş uçurtmazlar, takip ederler… Hem de kendisi takip etmez… Amerika seni John'la takip etmez, Smith'le takip etmez. Adı

senin benim gibi olan Müslümanla takip eder; canına okur. O milletin içinden çıkmış hain vasıtasıyla takip eder ve millete en büyük zararı, kendi içinden çıkmış insanlara yaptırır. Parayla satın alır, ajan edinir ve öyle kullanır.”

“Herkese ajan demiyoruz; metot bilmediğinden, ilimden uzak olduğundan emperyalist onu kullanır, fark etmez. Sahte bir takım organizasyonlar var, topluyorlar insanları etraflarında, ondan sonra onları toptan satıyorlar! ***Götürüyor, olmadık yere bağlıyor****… Mü'min feraset gözüyle bunları anlayabilmeli. Hizmet ediyorum diyen insanları, organizasyonları irfan teraziniz ile tartın!”*

“Böyle birtakım insanlara, organizasyonlara körü körüne bağlanmayın! Her birinize istiklâl tavsiye ediyorum. Hür olun, hizmeti kendiniz tespit edin, yapmaya çalışın!”

“Emperyalistlerin türlü oyunları var. İslâm, bir kimsenin hizmetiyle yürüyecek hâle gelirse, o kimseyi yok ederler, ***öldürürler, satın alırlar, tehdit ederler****. Ne yapmak lâzım? Hizmeti yaygınlaştırmak lâzım, herkesin lider olması lâzım. “Tek lider, vazgeçilmez insan…” diye bir şey olmaz. Bakın, Filistinli çocuklarla niye başa çıkamıyorlar? Hepsi lider.”*

“Bir lidere, tek hocaya, tek ekibe bağladığı bir yığın insanı, böyle ***üzüm salkımını sapından tutar gibi****, istediği yere götürüyor!”*

“Onun için, ***teşkilât kurdurtuyorlar; teşkilâtın başına kendi adamlarını –hain bir kimseyi– koyuyorlar****. Öteki insanların hepsini,* ***üzüm salkımı gibi*** *oraya buraya götürüyorlar.”*

“Müsaadeli, ağabeyli, bilmem neyli hizmet olmaz… Tâbî olmayın kimseye! Bana da tabi olmayın! Bana tabi olursanız, ***beni sıkıştırırlar****. Ondan sonra,* ***“Sen bu adamlarına şöyle yap!” derler****. İslâm'a, Allah'ın emrine*

tabi olun! Allah'ın dinine hizmet edin! Tek başınıza olsanız da, hakla beraber olun! O zaman İslâm kalkınır; başka türlü kalkınamaz! "Aa, efendim, ***dirlik, düzenlik, birlik, beraberlik, organizasyon bozulmasın" diyorlar****.*

*"Her biriniz İslâm için, kendinizin dünyada kalmış tek adam olduğunuzu düşünün. Ama senin gibi aynı hedefe yürüyen başka insanlar varsa; onlarla da işbirliği yap! Yapmıyorsa, s****ilkele at be! Sen onu sırtında taşımak zorunda mısın?*** *Beni sırtında taşımak zorunda mısın? Kimse kimseye hürriyetini vermesin! Hürriyet aziz şeydir. İnsan, ancak Allah'a kul olur.*

"Allahım! Ancak sana kulluk eder ve yalnız senden yardım dileriz."

(http://www.haber7.com/medya/haber/1411209-esad-cosan-24-sene-once-uyarmis)

*

Esad Coşan Hoca'nın bu istismar edilen konuşmasında isim verilmeden eleştirilen teşkilat **FETÖ** değildi.

Erbakan liderliğindeki Refah Partisi'ydi.

5 Mayıs tarihli bu konuşmadan üç hafta, yani 21 gün sonra, 26 Mayıs 1990 tarihinde Esad Efendi daha açık bir konuşma yapmıştı.

O konuşmasında belirttiği gibi, Erbakan'a açıkça cephe alması Ocak 1990'da oldu.

İslâm Mecmuası'nın o ayki başyazısında Erbakan'ı ve çevresini sert ifadelerle tenkit etmişti.

Karşı taraf cevap vermekte gecikmedi. Mesela ***Millî Gazete***'nin Almanya temsilcisi, sonradan Refah-Yol Hükümeti döneminde Erbakan7ın basın

danışmanlığını yapacak olan Nazır Özsöz, gazetedeki köşesinde Esad Efendi'ye hakaret etmişti.

Evet, şimdi sanki FETÖ'ye karşı söylenmiş gibi aktarılan sözler, Erbakan ve Refah Partisi için söylenmişti.

1990 yılında **Fethullah** Türkiye genelinde tanınan bir adam da değildi. Sadece İslamî cemaatler varlığından haberdardı.

Birkaç yıl önce ***Zaman*** gazetesini devralmıştı, fakat takma isimle yazıyordu.

Fethullah'ın tanınması, 1994 yılında Gazeteciler ve Yazarlar Vakfı aracılığıyla meydana çıkması, ve o yılın ortalarında ***Sabah*** ile ***Hürriyet*** gazetelerine (dizi halinde yayınlanan, manşet olan) röportajlar vermesiyle oldu.

Sabah'tan Nuriye Akman röportaj yapınca, devletin yarı resmî gazetesi ***Hürriyet***'in genel yayın yönetmeni Ertuğrul Özkök de bizzat gidip röportaj yapmıştı.

1990 yılında Esad Efendi'nin gündeminde Fethullah diye bir şey yoktu.

Erbakan'la başı dertteydi.

Esad Efendi laik-sol medyanın röportaj taleplerini geri çeviriyordu.

O sıralarda ***Zaman*** gazetesinde çalışan Zemçi Zübeyr Somuncu, Esad Efendi ile Erbakan'la ihtilafına dair röportaj yapmış, fakat bu kavgada taraf olmak istemeyen gazete yönetimi yayınlamamıştı. Söz konusu röportaj ***İslam*** dergisinde yayınlandı.

28 Şubat'ta Türkiye'yi Esad Efendi'ye zindan eden karanlık odak, şimdi bir de "Ölmüş koyunun derisi, kemiği vs. de boşa gitmesin" hesabı yalancılık yapıp 5 Mayıs 1990 tarihli konuşmasını sanki Fethullah'a karşı yapılmış gibi göster(t)iyor.

28 Şubat'taki yazılarını niye hatırlamıyorsunuz?

Refahçıların ve ***Millî Gazete***’nin Esad Efendi’ye bakışı, onun Muhsin Yazıcıoğlu’nu destek verme yönünde ikna ederek Refah-Yol hükümetinin kurulmasını sağlamasıyla değişti.

Kırpılıp budanıp istismar edilen konuşmanın aslına gelince..

Tam metni şöyle:

Esselâmü aleyküm ve rahmetullahi ve berekâtüh!..

Çok değerli kardeşlerim!.. Allah-u Tealâ Hazretleri’nin selâmı, rahmeti, bereketi, ikramı, ihsanı, lütfu, rızası dünyada ahirette üzerinize olsun… Allah-u Tealâ Hazretleri, sevdiği razı olduğu kullar zümresine cümlenizi dahil eylesin…

Bizlere sırf kereminden bahşetmiş olduğu sonsuz, sayılamayacak kadar geniş, zahirî ve batınî nimetlerinden dolayı Rabbimize, yaradanımıza sonsuz hamd ü senâlar ederim… Onun varlığını, birliğini ikrar ve îlan ederim… Hepimizin onun kulu olduğumuzu, ona kullukla görevli olduğumuzu, hayatımızın asıl işinin bu olduğunu ihtar ve ihbar ederim…

Onun, kullar şaşkın yolda kalmasınlar, mütehayyir olmasınlar, gerçekleri bulamama durumuna düşmesinler, dalâlette kalmasınlar, yanlış işler yapmasınlar diye, âlemlere rahmet olarak gönderdiği; hakikatlerin habercisi, Allah’ın elçisi, peygamberlerin serveri, insanların en şereflisi; rehberimiz, serverimiz, önderimiz, herşeyimiz Muhammed-i Mustafâ’sına sonsuz salât ü selâmlar olsun… Ve onun âline, ashabına, kıyâmete kadar yolunda yürüyen ashabına ve etbaına da salât ü selâm olsun… Allah-u Tealâ cümlesini rahmetine gark eylesin… Manevî derecelerini alâ eylesin… Manevî ikramlarını ziyade eylesin…

Aziz kardeşlerim!.. Hayat denilen bir olayın içinde, zaman boyu sürüklenip gidiyoruz. Bu olayın manasını değerlendirmek lâzım, anlamak lâzım. Nedir

hayat?.. Hiç kimsenin itiraz etmeden itiraf edeceği bir büyük gerçek var ki, –mü'min kâfir her insan üzerinde ittifak etmiştir– bu hayat devamlı değil!.. En büyük gerçek bu!.. Bütün insanların ittifak ettiği en büyük gerçek bu; bu hayat devamlı değil!.. Hayat bir sürüklenme, bir hareket, bir oluşma, gelişme, yıpranma, küçülme ve yok olma… Fânî… Fânî bir hayat… Şu anda ne kadar güçlü kuvvetli olsak, ne kadar şen olsak, ne kadar maddî imkânlara sahip olsak; biliyoruz ki, biz de fânîyiz. Biz de göçeceğiz, biz de gideceğiz… Biz de burada kalıcı değiliz. Şu anda içinde olduğumuz nimetler bile elimizde bakî değil. Onlar da geçici… Gören gözlerimiz görmemeğe başlayacak… Tutan ellerimiz titremeğe başlayacak… Yürüyen ayaklarımız yürüyemez duruma gelecek… Ne kadar ömür nasib etmişse Allah, yaşadıktan sonra biz de göçeceğiz… Genç de olsak, yaşlı da olsak, er geç hepimiz göçeceğiz.

Bundan şu büyük düşünceye geliyoruz: Bu fânî hayatı, bu geçici devreyi –hayat ne kadar güzel olsa da, fânî dünya ne kadar müzeyyen olsa da– bırakacağız. Bu devreyi acaba, sonunda pişman olmayacak şekilde nasıl geçirmeliyiz?.. Bu fânîliğin çaresi yok mu?.. Ne yapmamız lâzım?.. Hayatı nasıl sürdürmeliyiz?.. Yaptıklarımız doğru mu, yanlış mı?.. Nasıl hareket etmemiz gerekiyor?.. En önemli mes'ele bu!..

Çünkü, bitecek bu devre!.. Bu zaman sona erecek… Bir imtihan devresi gibi, "Kâğıdı kalemi bırak!" diyecekler, bitecek. Onun için, mantık bakımından, tecrübeler bakımından ölüme en uzak noktada olan gençlerin bile bu soruları düşünmesi lâzım… Bazıları, "Yaşlı daha yakındır da genç uzaktır. Yaşlanacağım, seneler geçecek… Altmışbeş, yetmişbeş, seksenler… Ondan sonra herhalde ölürüm!" diye düşünebilir. Fakat, bu soruları en çok sizin düşünmeniz lâzım. Çünkü, yetmiş yaşında, seksen yaşında düşündükten sonra iş işten geçmiş oluyor… Madem ki işin başındasınız, madem ki gözünüzün önünde geniş bir ufuk var; o halde ilkönce sizin düşünmeniz lâzım… Yaşlı, bir ömür sürdükten sonra

pişmanlıkla düşünüyor; siz bir ümidle düşüneceksiniz. Hayatınıza yön vereceksiniz, hayatınızı tanzim edeceksiniz.

O bakımdan, bu konuyu, bu fikirleri en çok sizin düşünmeniz ve bunun doğru cevabını bulmak hususunda, en çok sizin gayret göstermeniz lâzım!.. Sizin yaşadığınız bu altın çağı, bu düşünceleri düşünmeden gafletle geçirmişlere de, pişmanlık ve tevbeden başka bir çare kalmıyor. Belki geride kalanlara kendisinin acı tecrübesini anlatmak; "Ben yapmadım, ben hata ettim siz etmeyin; ben fırsatı kaçırdım siz kaçırmayın!" demek düşebilir.

Aziz ve muhterem kardeşlerim! Tüm peygamberlerin, tüm mü'min-i kâmillerin, tüm evliyâullahın üzerinde en çok meşgul olduğu konu budur. Hayatın en önemli konusu budur!.. Burada insan yalnız olabilir. Elhamdülillah, Allah bize bizim gibi düşünen dostlar vermiş… Bir salon dolusu arkadaşsınız; çok güzel… Ama **insan yalnız da olabilir**. Burada en önemli iş, en önemli vazife; bu hayatı, bu ölümü halk eden, var eden, ortaya koyan, bu sistemi çalıştıran, bu oluşumu sevkeden; hayatın her türlü faaliyetlerinin hakîkî sebebi, müsebbibül esbâb, sahib-i kâinât, halik-ı mevcûdât Allah-u Teâlâ Hazretleri'ni bulmak ve sevmektir. En mühim iş; fert ve toplum olarak en mühim işimiz bu… **En mühim mes'ele**, Allah'ı bilmek ve bulmak!..

Bir insan Allah'ı bulamazsa; anahtarı bulamamış ki, bu zindandan çıksın da kurtuluşa, hürriyete kavuşsun ve kendisini iki cihan saadetine ulaştırabilsin… Anahtar: Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin varlığını, birliğini sezebilmek, kavrayabilmek… Var ve bize bizden yakın!..

(Külle yevmin hüve fî şe'n) Devamlı oluş içinde, hareket içinde… Her şey onun buyruğuyla oluyor… Bunu sezmek lâzım!.. Bu gerçeği görmek, en

mühim mes’ele… Allah-u Teâlâ Hazretleri, kendisinin varlığından insanı gafil etmesin…

Allah’ın varlığını anlayamamış bir insan, en cahil insandır. Üniversiteleri bitirse de, yüzlerce cilt kitap yazmış bir filozof olsa da gerçeği anlayamamıştır. Büyük gerçeği atlamıştır, küçük detayla uğraşıyordur… Hurda teferruatla uğraşıyordur, çör-çöple uğraşıyordur… Samanla, kumlarla, taşlarla, çakıllarla uğraşıyordur… Asıl mes’eleyi anlayamamıştır.

Allah’a hamd ü senâlar olsun, bize bu nimet doğuştan bahşedilmiş… Hamd ü senâlar olsun, müslüman ana-babadan meydana gelmişiz. Müslüman bir diyardayız. Tabii olarak müslümanız, tabii olarak mü’miniz… Ailemizden, çevremizden gelen baskı ile, bilgi ile, zorlama ile müslümanız. Tabii, bu bir nimet… Bir taraftan da zahmeti çekilmemiş, çilesi çekilmemiş bir fikir olduğu için, değeri kıymeti bilinmeyen bir nimet… Çilesini çekmesi lâzım insanın… Davasının çilesini çekmesi lâzım, mücadelesini vermesi lâzım… Uğraşması lâzım, araması lâzım, terlemesi lâzım… Yalvarması lâzım, yanması lâzım, yakınması lâzım… Ondan sonra bulması lâzım. O, kıymetini bilir. Ama, küçük bir çocuğa ellibin lirayı çıkartıp verirseniz, belki yırtıp bir köşeye bile atar. Çünkü o şuurda değil… Onu, birden almıştır.

Allah, içinde bulunduğu, eline geçmiş olan nimetlerin kıymetini doğru takdir etmeyi bizlere nasib eylesin… Cümle benî Ademe nasîb eylesin… Fakat, biz bu tehlike ile karşı karşıyayız. Yâni, elimizdeki cevherin kıymetini bilmeme tehlikesi ile karşı karşıyayız. Sıradan hakîkatlerden, sıradan bilgilerden bir bilgi ile denk tutma durumuna düşebiliriz, iman mes’elesini… En mühim mes’ele bu… Hayatın en mühim hadisesi, insanın eline anahtarı veren, ebedî saadetin anahtarını veren hadise bu!.. O bakımdan bunun kıymetini bilin, bunun altını tekrar tekrar çizin, bunu çerçeveye alın. Bunun hayatınızın en mühim varlığı olduğunu bilin!..

Mü'min bir insanın hayatı birden coşkunlaşır, birden renklileşir… Birden hadsiz hudutsuz zenginleşir. Bir kere, bir mü'minin dünya üzerinde milyonlarca, yüzmilyonlarca kardeşi oluverir. İnsan, "Lâilâhe illallah, muhammedür rasûlüllah" dediği zaman, dünyanın her yerinde adını bilmediği kardeşlere sahib oluverir birden… Bir milyar kardeşe sahib eder "Lâ ilâhe illallah" sözü…. Bir milyar gönülden dosta sahib eder. Düşmanlarına karşı yanında yer alabilecek hakîkî destekçilere, yardımcılara sahip kılar. Birden, insanın önüne dünyanın ve ahiretin saadetinin kapılarını açar. İnsan, hem dünyada, hem ahirette imanla, İslâm'la mutlu olur. Dünyada da İslâm'la mutlu olur.

Evliyaullahtan, mutasavvıflardan bir tanesi diyor ki: –mütebessim, müstehzî, tepeden bakarak– "Şu ülkeleri birbirinden koparmak için çarpışan, birbirleriyle ordularını tokuşturarak döğüşen, vuruşan hükümdarlar; diyarları elde etmek için, fethetmek için, vergilerine sahip olacağım diye, hazinelerine sahip olacağım diye çarpışan şu insanlar, şu bizim içinde bulunduğumuz kıymetlerin, nimetlerin farkına varsalar; o orduları bizim üstümüze sevkederlerdi, bizim elimizden almak için!.." Yâni, bir velînin sahib olduğu bir lezzet, bir nimet, bir izzet, bir saadet, bir mutluluk, başka hiç bir şeyle ölçülemez!.. Bir mü'min-i kâmilin küçücük hücresinde, kendi iç aleminin zenginliği içinde sahib olduğu mutluluğu, başka hiç bir şeyde elde etmek mümkün değildir!.. Bu mutluluğu Amerikalı bilmez… Bu mutluluğu milyarderler bilmez. İntihar ederler… Arabasını sürer uçurumdan aşağı, intihar eder. O kadar parası vardır ama, hayat boştur onun için. Çünkü, bizdeki nîmet yoktur elinde… Benim mü'min kardeşim kuru ekmeği tuza banar, yine mutlu yaşar.

Evliyaullahtan birisinin hayatını okumuştum geçen gün: Hâris ibn-i Esed el-Muhâsibî KS… Cüneyd-i Bağdadî'nin evinin önünden geçiyormuş. Cüneyd –o zaman genç– diyor ki: "Yâ ammî! Ey amcacığım, hanemize teşrif etmez misin? Yüzünde açlık eseri görüyorum; benzin sararmış,

dizlerin titriyor, gözlerin çukura kaçmış… Sana bir şeyler ikram etmek istiyorum!” Diyor ki: “Yapabilir misin?..” “Yaparım.” “Peki, geleyim.” diyor. İçeri giriyor. Cüneyd-i Bağdadî de, amcasının evine gidiyor. “Amcamın evinde nimetler fazladır; çeşitler, yiyecekler, içecekler fazladır.” diye oraya gidiyor. Oradan kucaklayıp bir şeyler getiriyor. İkram edecek misafirine, türlü leziz nimetleri… Hâris ibn-i Esed el-Muhâsibî, bir lokma alıyor; çiğniyor, çiğniyor… Ondan sonra kalkıp gidiyor sofradan… Yutamıyor.

Ertesi gün tekrar karşılaştıkları zaman, –Cüneyd-i Bağdadî de istikbâlin manevî sultanlarından, o da muhteşem bir kimse tabii ama– diyor ki: “Yâ ammî! Ey amcacığım, ey büyüğüm! Dün bizi –davetimizi kabul etmekle– sürûra gark ettiniz, sevindirdiniz ama; soframızdan bir şey söylemeden kalkıp gitmekle kederlere boğdunuz.” “Evlât!” diyor. “Allah bana, helâl olmayan lokmayı teşhis etme duygusu verdi. Helâl olmadı mı, lokmayı yerken tarif edilmez bir çirkin koku duyuyorum.” diyor. “Amcandan getirdiğin o lokmayı çiğneyemedim, yiyemedim, çıktım dışarıya… Onu da dışarıya attım. Yemeden gittim.” diyor. Cüneyd diyor ki: “O halde –katık da yok ama– hanemizdeki şeylerden sana ikram edeyim!” “Et bakalım!” diyor. Kuru ekmek koymuş önüne… Kuru ekmeği yiyor; mutlu… Diyor ki: “Evlât! Bundan sonra birisine bir ikramda bulunacaksan, böyle ikramda bulun!..” diyor. Yâni kuru ekmekte, baklavalarda böreklerde bulunmayan lezzeti alıyor, bir velî… Çünkü, helâl lokmadır.

Onların hayatlarının, yaşadıkları zevklerin tarifi mümkün değil! Allah, o gerçek imanı tattırsın… O gerçek imanı yaşamayı nasib etsin… Çünkü o bize, sadece tatmakla bir tadımlık lâzım değil, ömür boyu lâzım!.. Ömür boyu, biz de o imana sahib olmalıyız. Bu iman kitaplarda kalmamalı; 20. yüzyılda da, 21. yüzyılda da, 25. yüzyılda da her mü’min, o lezzetle yaşamalı…

Muhterem kardeşlerim! Bir mü'minin zihninde, tüm hareketlerine hakim olan en önemli duygu; hakka bağlılık duygusudur, hak sevgisidir. Sizde de bu olsun!.. En önemli duygu budur. Peygamber SAV Hazretleri, **"Nereye ait olursa olsun, hangi cephede bulunursa bulunsun, hakla beraber ol!"** diyor. Kur'an-ı Kerim buyuruyor ki: **"Senin bizzat kendinin de aleyhinde olsa, anne ve babanın aleyhinde bile olsa, haktan hakîkatten, adâletten ayrılma!"**

Bu temel düşünce –hakka bağlılık, hakka riayet, hakkı arama, hakkı destekleme, hakla beraber olmak– müslüman'ın en önemli duygusudur. **Hep duymuşsunuzdur, müslüman'ın cemaatle beraber olması tavsiye edilir. Cemaatten ayrılmama tavsiye edilir. Fakat, çok kimsenin bilmediği bir şeyi söyleyeyim: Toplulukla beraber olmak, cemaatten ayrılmamak, tefrikaya düşmemek, kalabalıkla beraber olmak demek değildir; hakla beraber olmaktır!.. Hakikatle beraber olmaktır!.. Tek başına olsa bile, bir kişi bile olsa, hakikatle beraber olan cemaattir. Hakikatten kopmuş, ayrılmış olan tefrikadadır. Yüzbinlerce de olsa, milyonlarca da olsa, milyarlarca da olsa tefrikadadır; bunu bilin!.. Bunun delillerini size ayetlerle, hadislerle söyleyebilirim.**

İnsanın hakla olması birlik ve beraberliktir; batılla olması tefrikadır. Amerika tefrikadadır. Rusya tefrikadadır. Dört milyar insan tefrikadadır, dünya üzerinde… **Hakla beraber olan cemaattir. Koca bir şehirde hakikati bilen, gören, yaşayan ve tutan insan o... Odur cemaat!.**. Koca şehir ahalisinin ondan gayri bütün fertleri, hepsi tefrikadadır; hepsi aynı şeyleri düşünseler bile… Bu gerçeği iyi bilin!..

İbrahim AS, putlara tapmadı, Allah'ın varlığını kabul etti; o, cemaattir. İbrahim AS'ın yaşadığı şehrin bütün ahalisi, akrabaları, babası, amcası –

bilmem ne ise artık, o Azer denilen şahıs– hepsi tefrikadadır. Onun için, hakkı bilmek ve hakla beraber olmaktır, asıl vazifemiz.

Tek başımıza olabiliriz. Babamız karşı olabilir… Babası şartnâme yazmış oğluna… Ankara'da gördüm, hayret ettim. Babası şartnâme yazmış oğluna, diyor ki: "Bir nüshası sende kalacak; fotokopisini aldım, bir nüshasını da ben cebimde taşıyorum." diyor. Yâni, noterden protesto çeker gibi, adam oğluna protesto çekmiş kendi el yazısıyla; şu, şu, şu şartlara uyacaksın diyor. Şartlardan birisi: "Kravat takacaksın!.." Diyen kim?.. Yüksek İslâm enstitüsü mezunu… Başına çalınsın senin diploman!.. "Kravat takacaksın!" diyor. "Sakalını keseceksin!" diyor. "Konferanslara, toplantılara gitmeyeceksin!" diyor.

Biz bu konferansları neden veriyoruz?.. Benim sizden ne üstünlüğüm var?.. Ne farkım var?.. Allah'ın huzurunda insanlar, tarağın dişleri gibi birbirine eşit… Kimsenin kimseden bir şey beklediği yok!.. Benim hiç birinizden bir şey beklediğim yok!.. **Sizin de hiç birinizin, bizden bir şey beklediği yoktur. Olmamalıdır!.. Kul kula muhtaç olmamalıdır.**

(İyyâke na'büdü ve iyyâke nesta'în) "Biz ancak Allah'a ibadet ederiz, ancak Allah'tan isteriz." **Kimseden bir şey istediğimiz yok!.. Ne yardım, ne destek, ne para, ne pul, ne gülücük, ne tebessüm, ne şunu, ne bunu…** Bizi Allah sevsin kâfî!.. **Tek başına olabilir insan.**

Hakkı sevmeyi öğrenin!.. Hakla beraber olmanın zevkini tadın; onunla beraber olmayı öğrenin… Bu ölçüyü alamazsa bir insan, bu hayatta onu çok aldatırlar… Bu ölçüyü alamamış insanı çok aldatırlar, çok kandırırlar.

Tabii, hakla beraber olmak için, hakkın ne olduğunu bilmek lâzım. Batıllar o kadar boyalı ki, batılların reklamcısı o kadar çok ki, batılların kabul ettirilmesi için tuzaklar o kadar fazla ki; bu tuzakların hepsinden geçip de, o ilerdeki güzel hakikate, o gerçeğe ulaşmak çok zor!..

Dünya üzerinde ne kadar kafa varsa, insan varsa, beyin varsa; o kadar hayat felsefesi var. Her birisi bir yol tutturmuş. Gerçek hangisi?.. İlk önce gerçeğin tesbit edilmesi gerekiyor. Bunu da –çok net olarak söyleyeyim ki, üniversite profesörü olarak söylüyorum– Allah'ın sevgili kulu olmayınca, Allah göstermez. **Doğru yolu insana Allah gösterir.** Onun için,

(İhdinas sıratal müstakîm) diye Allah'tan istiyoruz. Başkası gösteremez. Allah nasib etmezse, o yol açılmaz. Peygamber Efendimiz'in amcasına açılmadı. Peygamber Efendimiz'i seven, bakan, büyüten; müşrikler ona zulmetmek istediği zaman, göğüs geren insana açılmadı. Neden?..

(Vallahu lâ yehdil kavmez zâlimîn) Bir kere, **Allah zalimlere hidayet vermiyo**r; bunu bilin muhterem kardeşlerim!.. Allah, fasıklara hidayet vermiyor; bunu bilin!.. Allah, kâfirlere hidâyet vermiyor; bunu bilin!.. "Ben kâfir miyim?.." **Bir aşikâr küfür var, bir gizli küfür var**… Bir aşikâr şirk var, müşriklik var; bir de şirk-i hafi var, gizlisi var… Tüyleri diken diken olur insanın.

Diyor ki Peygamber Efendimiz SAV: "**Bir insanın cevr ü cefâdan, zulümden bir şeyi sevmesi şirktir!.**." Neden?.. Allah buna cevr ü cefâ demiş; o yine seviyor. **Allah'ın hükmünün karşısına başka bir hükmü, başka bir ahkâmı denk tutuyor; şirktir. Adalet olarak, Allah'ın her şeyi adalettir; el kesmesi de, kafa kesmesi de, şeriatin verdiği cezâlar da… Her şey adalettir, her şey faydadır, her şey güzeldir. Allah'ın adalet olarak gösterdiği bir şeye buğz etmesi; o da şirktir.** Allah sevgisinden başka sevgisi olmayacak… Allah'ın sevdiği şeyi sevecek, Allah'ın sevmediği şeyi sevmeyecek; şirkten kurtulmak için, gerçek müslüman olmak için… Kâfirlikten, şirkten kurtulmayınca hidayete eremiyor insan… **Onun için milyarlarca insan görüyorsun; adı müslüman, kafa kâğıdında müslüman yazılı ama, gönlü müslüman değil!.. Gönlü kâfir, gönlü münkir, gönlü müşrik!..**

Onun için, bu sebepten dolayı, tasavvuf, marifetullahı elde etme yolu; insanın yemekten içmekten, havadan sudan, sıhhatten, hürriyetten, her şeyden önce gelen gıdasıdır. İlk iş budur. Kişi Allah'ın sevdiği kul olacak, Allah'ı seven kul olacak ki; Allah ona hidayetin kapısını açsın, Allah ona doğru yolu göstersin. Aksi halde göstermez, göstermemiş!.. İznik Konsülü'nde yüzlerce insan toplanmış, batıl kararlar alınmış… **Şimdi, dünyanın her yerinde yüzlerce meclis toplanıyor, gerçekleri bulmak için; doğruyu bulabiliyorlar mı?.. Bulamazlar!..** Hristiyanlığın koca papalık müessesesi var… Yahudilerin koca hahamlık teşkilatları var, dünyanın her yerine hakim. **Gerçekleri görebiliyorlar mı?.. Göremezler! Allah, zalime hidayet etmez!..** Allah, fasıka hidayet etmez!.. Allah, kâfire hidayet etmez!..

Kul, edebli olacak… Kul, Allah'ı seven kul olacak… Kul Allah'a bağlanan kul olacak… Kul, Allah'a teslim olan kul olacak… Müslüman ne demek?.. Kendisini Allah'a teslim etmiş olan kul demek. Diyor ki bir ayet-i kerîmede:

(Kaletil a'rabü âmennâ, kul lem tü'minû velâkin kulû eslemnâ, velemmâ yedhulil îmânü fî kulûbiküm) "**Bedeviler, biz iman ettik dediler. Ey rasûlüm, onlara söyle: Siz henüz, daha iman etmediniz; siz teslim olduk deyin!.. Müslüman olduk, teslim olduk deyin. Henüz. daha iman kalbinize yerleşmedi."** diyor. Ayet-i kerîme diyor bunu… Yâni, teslim olmak ilk şarttır. Askerlik şûbesine teslim olan insan, yüzbaşı binbaşı demek değildir.

Allah'a teslim olacak; ondan sonra Allah-u Teâlâ Hazretleri, ona hakîkî imanın lezzetini verecek, kapısını açacak, hidayetini verecek… Neden, Allah herkese hidayet vermiyor?.. Hidayet tüm saadetlerin anahtarı olduğu için, Allah'ın en büyük ikramı olduğundan, Allah'ın kullara verdiği en büyük nimet olduğundan, kâfire lâyık görmediği için vermiyor. Münafığa

vermiyor, zalime vermiyor. Onun için, ilkönce insanın zulümden, nifaktan, şirkten, serkeşlikten, edepsizlikten bir tevbe etmesi lâzım!.. Dönmesi lâzım, boynunu bükmesi lâzım… Hak yola girmesi lâzım, hakka bağlanması lâzım… Hakka gönül vermesi lâzım, hakka teslim olması lâzım ki; Allah, öbür kapıları açsın… Bu çok önemli.

Onun için **arsa-i âlemde mülhid çok, muvahhid azdır**. **Şu dünya üzerinde istemediğin kadar mülhid vardır, alçak vardır, imansız vardır, kâfir vardır. Muvahhid, mü'min azdır.**

(Vemâ ekserünnâse velev haraste bi mü'minîn) "Ey Rasûlüm, ne kadar canın çekse, arzu etsen; insanların çoğu mü'min olmayacaklar!" diye Kur'an-ı Kerim bildiriliyor, Peygamber Efendimiz'e… İnsanların ekseriyeti mü'min olamıyor; bu badireyi geçemediği için, bu imtihanı geçemediği için… Bu engeli atlayamadığı için, ulaşamıyor asıl noktaya… Onun için bilin ki, ilk önce iman kalbe yerleşecek, insan hakîkî mü'min olacak. Hakîkî mü'min olmayan insandan hiç bir şey, hiç bir hayırlı iş çıkmaz. Tesadüfen çıksa da, ondan sonra öteki yaptıklarıyla beriki tesadüfî hayrı da berbad eder.

Onun için irşad meselesi, yâni insanların sebîl-i reşada, hak yola, doğru yola sevkedilmesi, davet edilmesi, götürtülmesi için, gelmeleri için yapılan çalışmalar, en önemli çalışmalardır. Ana çalışmadır, kilit çalışmadır, ön çalışmadır, baraj çalışmadır. İlk önce bu olacak, bu baraj aşılacak; ondan sonra ötekiler olacak… "Hocam, ben bu işlere bakmadan hizmet ederim!.." Edemezsin ki! Nakıs insandan kâmil iş çıkmaz!.. Yüzüne gözüne bulaştırırsın, mahvedersin, perişan edersin, dağıtırsın… Müslümanları birbirine düşürürsün.

Dünyanın öteki ülkelerinde de İslâm'ın gelişmesi için, yükselmesi için yapılan çalışmalar var. Orda da aynı şikâyetler… Liderlerden,

mütefekkirlerden, alimlerden, fazıllardan, kâmillerden aynı şikâyeti duyuyoruz. Yetişmemiş insandan, kalitesiz insandan, imanı tam böyle ışıl ışıl parıldamamış olan insandan bir fayda hasıl olmuyor. **Cihada gitse, cihadı ganimet almak için yapar.**.. Bu Afganistan çarpışmalarında –oralara gitmiş kardeşlerimiz anlattı, üzüldüm– adam elini kaldırıyor, “Lâilâhi illalllah” diyor, “Ben müslümanım!” diyor. Masum olduğu besbelli… Bu taraftaki mücahid, parasına tamahen öldürüyor… Çünkü nâkıs!.. Nâkıstan mücahid filân olmaz. Yâni imanı eksik olan insan, her şeyi berbad eder.

Aziz ve muhterem kardeşlerim! Onun için ilk işimiz, kendi kalbimizi çalışır hale getirmektir… Mamur hale getirmektir, ışıl ışıl hale getirmektir… İman dolu hale getirmektir. Peygamber SAV Hazretleri, duasında şöyle buyuruyor: “Yâ Rabbi, ben senden iman-ı kâmil istiyorum… Şeksiz, şüphesiz, dosdoğru, sapasağlam bir iman istiyorum… Yakîn istiyorum, sıdk istiyorum…” diyor. İnsanın kalbine en gerekli şey bu olduğu için… Kalbi, insanı yöneten uzvu, insanı yöneten komuta merkezi ışıl ışıl olmadıktan sonra, sıhhatli çalışmadıktan sonra, insan güzel şey yapamaz… Sabah namazına kalkamaz, ibadetini yapamaz… Oruçluyken günah işler… **Ticaret yaparken haram yer, yalan söyler.**

Yine bir misâli –birkaç gündür kalbime çok saplandı, bıçak gibi– size de söyleyeyim: Muhterem kardeşlerim! Camimize geliyor, 80 yaşını dolaşmış, sakallı hacı… Hürmet ediyorum, seviyorum kendisini… Çünkü, camiye namazdan önce geliyor, ***Kur’an-ı Kerîm***’i açıyor, okuyor. Aferin… Camiye erken gelmek sevab, ***Kur’an*** okumak sevab, sakal bırakmak sevab, hacı olmak sevab… Hepsi güzel. Geçen gün torunu geldi. Bayram münasebetiyle benimle bayramlaşmaya geldi. “Ben falanca hacı efendinin torunuyum!” dedi. İyi, güzel, yâ, maşaallah… “Hocam!” dedi. “Dedem anneme, 1950 küsur senesinde, çıkarmış altı milyon lira vermiş. –Babamla annem ayrı. Annemle ben kalıyorum evde. O zaman ben küçüğüm.– Demiş

ki: –zengin adam kızına diyor– “Al bu parayı, bankaya koy; faizi ile maaş alır gibi geçin! Benden bir daha para isteme!..” demiş. Bu adamın hacılığına ne dersiniz?.. Bu adamın ***Kur’an*** okumasına ne dersiniz?.. Bu adamın müslümanlığına ne dersiniz?.. **Bu adam tam müslüman değil! Bu adamın kalbine iman girmemiş.**.. Bu adamın okuduğu ***Kur’an-ı Kerim,*** dudaklarından aşağı geçmemiş, hançeresinden aşağı inmemiş… Bu adam, Allah’ın yasak ettiği şeyi, haramı çocuğuna yedirtiyor; muhtaç olmadığı halde…

Hani insan aç kalır çölde, leş yer; ölmemek için bir miktar yiyebilir… Leş haram ama, yiyebilir. Yasak, haram olan domuz etini yiyebilir… Meselâ, domuz eti konservesi var; orda aç kalınca açar yer, ölmemek için. Ama, muhtaç değil, ızdırar hali yok; al parayı, koy bankaya, ye faizini… Olmaz! Allah yasak etmiş, haram kılmış; “Faizle iştigal edenler bana harb ilân etmeye yol açmış demektir!” diye tehdit etmiş. O çocuğuna faiz yediriyor… Onun için, iman insanın içine girmediği zaman, kıymeti yok.

Beğendiğiniz iyi müslümanlar, evliyâullah, çevrenizdeki salih kimseler… Öteki insanlardan bunların farkı nedir?.. Öteki insanlardan bunların farkı, hareketlerine hakim olan kalblerinin ışıl ışıl olmasıdır, pırıl pırıl olmasıdır. O cihazın çalışmasıdır. Bazılarının kalbleri paslıdır. Peygamber Efendimiz SAV, buyuruyor ki: “Demirin paslandığı gibi kalbler de paslanır.” Gacır gucur, çalışmaz. Bazılarının kalbi ölüdür. Bazılarının kalbi taş gibidir. Onun için, en mühim işimiz muhterem kardeşlerim, şu kalbin pasını silmektir… Şu imanı, kalbimize sağlamca yerleştirmektir. Bu, İslâm’ın ruhunu kavramamızdır. Bunu kavrayamazsak, bizim mücâhidliğimizden bir fayda gelmez… Bizim müslümanlığımızdan bir fayda gelmez… Bize de faydası olmaz, başka kimselere de faydası olmaz. Bunu sağlamak lâzım!… Bunun yolu da tasavvuftur. Onun için tasavvuf yolundayız. An’anevî bir inatla, bir yol götürüyor değiliz; yol bu olduğu için bu yoldayız.

Bakın, ramazan ayı geçti; hepiniz oruç tuttunuz biliyorum. Cümle cihan halkı bilir, bütün müslümanlar oruç tutar. Orucun gayesi nasıl anlatılıyor ayet-i kerîmede:

(Yâ eyyühellezîne âmenû kütibe aleykümüs sıyâmü, kemâ kütibe alellezîne min kabliküm, lealleküm tettekun) **"Ey iman edenler, takvaya ulaşasınız, takvayı elde edesiniz, takvayı öğrenesiniz diye size oruç farz kılındı, yazıldı." buyuruyor Allah. Maksad, takvâ!**.. Yâni, tasavvuf… Yânî, iç terbiyesi… Yâni, insanın kalbinin şu söylediğim tarzda temizlenmesi, paklanması… Bu, böyle eski devrin bir modası değil, eskimez bir vazife… İslâm'ın ana vazifesi… İbadetlerin hedefi, gayesi… Onun için, bunu sağlayacağız. Onun için, tasavvuf bir zevk mesleği değildir.

Bir takım radikal müslümanlar var, bana kızıyorlar. Ben mecmuada yazı yazıyorum; "Halâ mı tasavvuf?" gibilerden, mırın kırın ediyorlar. Yanaşamıyorlar, gerçeği göremiyorlar… Evet, halâ tasavvuf ve en çok da sana lâzım!.. Çünkü, edebden, ahlâktan, iman-ı kâmilden, takvadan en uzak olan sensin de ondan… Hasta ilâcına buğz ediyor. Hasta doktoruna buğz ediyor. Kızıyor yâni… Öyle şey olur mu?..

(İnnallahe yuhibbül müttakîn) "Allah-u Tealâ Hazretleri, takva ehli kulları sever" muhterem kardeşlerim!.. Allah-u Teala Hazretleri, takva ehli kullarına yardım eder… Allah-u Teala Hazretleri, takva ehli kullarını sıkıntılardan kurtarır… Allah-u Teala Hazretleri, takva ehli kullarına hüsn-ü hatimeler nasib eder. Allah-u Teala Hazretleri, cennetleri takva ehli kulları için hazırlamıştır… Allah-u Teala Hazretleri, takva ehli kullarının yanında yer alır; onları destekler, onlara yardım eder… Takva ehli olursa bir kavim, yardıma mazhar olur. Yardım, sayı üstünlüğünde değildir… Yardım, silah üstünlüğünde değildir… Allah, silahsız da yardım eder, meleklerle de yardım eder. Takva ehli insanın bir duasıyla, bir bakışıyla bir

zırhlı batırır Allah… Allah'ın sevgili kuluna taş, toprak, mermi, gülle, atom bombası filân tesir etmez; Allah, onu düşmanının elinde patlattırır.

O bakımdan, en önemli gayeyi hiç atlamayın! Hizmet ediyoruz derken, detayla uğraşmayın! Ana meseleyi unutmayın!.. Asıl işimiz, kendi iç eğitimimizi sağlamak, dünya ve ahiret saadetinin anahtarını elden kaçırmamaktır. Kalbimize imanı yerleştirmektir. İman-ı kâmil sahibi olmaktır. Yakîn-i sadık sahibi olmaktır. İman bakımından sıdk ü sadakat mertebesine ulaşmaktır. En önemli işlerden birisi bu… Bunun ötesinde, hakla beraber olmak için, muhterem kardeşlerim, ilk önce insana iç lâzım, kalb lâzım dedim. Metodu, planı sezesiniz diye, dönerek söylüyorum: İlk önce, insan tevbe edecek, kalbini temizleyecek!.. Tasavvufla içini yıkayacak, nefsini terbiye edecek, tezkiye edecek; temiz bir içe sahib olacak… Allah-u Teala Hazretleri, insanın zahirine bakmaz, kalbine bakar. Allah-u Teala Hazretlerinin nazargâhı olan kalbini, o nazara lâyık hale getirecek.

İkincisi: **Hakkın bilinmesi için, ilim lâzım!..** Bizim yolumuz, ilim yoludur. Bizden önceki büyüklerimizin yolu da ilim yoluydu. Gerçek mutasavvıfların hayatlarını incelerseniz, her birinin aynı zamanda **çok büyük alim** olduğunu görürsünüz. Misal vereyim: Abdullah ibn-i Mübârek… Çok büyük evliyaullahtan, mutasavvıf, çok büyük muhaddis… Devrinin İslâm aleminin en büyük alimlerinden.

Haris ibn-i Esed el-Muhâsibî… Çok eserler yazmış. Çok büyük alim, çok büyük hadisçi, çok büyük mutasavvıf… O, demin hani, lokması çirkin koktuğu için, haram lokma yemeyen insan.

Her birisi, fıkıhtan eser yazmıştır, kelâmdan eser yazmıştır, ahlâktan eser yazmıştır. Kur'an-ı Kerîm'i en ince detayına kadar

bilirler… İlimsiz olmaz! İlimsiz tasavvuf da olmaz. **İlimsiz tasavvuf insanı sapıttırır.** Şeytan, bilgisi olmayan insanı aldatır.

(Mettehazallahu veliyyen câhilâ) **“Allah, cahil bir kimseyi velî edinmez kendisine…** *(Velev ittehazahû, leallemehû)* Sevdimi, kendisine veli edindi mi; öğretir. Cahil bırakmaz.” Allah’ın velisine cahillik yakışmaz. Yakışmadığı için, öğretir. Pırıl pırıl hafıza verir, muazzam bir kabiliyet verir. Ötekilerin hepsinden daha alim olur, daha arif olur.

Onun için, bizim yolumuz ilim yoludur. İlim, insanı kurtaracak yoldur. İlim, insanı kurtaracak en önemli silâhtır, en önemli vasıtadır. İlme dayanmadan, ilimden müstağni kalarak, ilme bakmadan, ilimden ilgisini keserek, kitapları kapatarak, kütüphanenin semtine uğramadan, olmaz. Hayat devam ettiği için, ilim de devamlı bir ihtiyaçtır. “Efendim, ben yirmi yıl öğrendim, yeter!” Hayır, yetmez!.. Beşikten mezara kadar, insanın ilme ihtiyacı her an devam eder. Ve, İslâm Alemi’nin kaybı, koskoca imparatorluklarımızın güldür güldür yıkılması; güzelim ezanların okunduğu diyarlarımızın, kâfirlerin çizmesinin altına düşmesi, hiç bir zaman kâfir diyarı olmamış olan Orta Asya’ların, Kafkasya’ların –büyük mücâhidlere rağmen, büyük mutasavvıf mücâhidlere rağmen– böyle ayaklar altına gitmesi, ezilmesi, çiğnenmesi; namusların pâyümâl olması; ***Kur’an***ların yırtılması, yakılması, yıkılması, hep ilimle olan ilgi kesildiği için olmuştur.

Onun için bizden önceki tekkemizin büyükleri, hocalarımız, dervişlerini Teknik Üniversite’de asistan olmaya sevk etmiştir, falanca yerde hoca olmağa sevketmiştir; ilim en önemli silâh olduğu için… Onun için, sizin hepiniz ilâhiyatçı değilsinizdir; hukukçusunuzdur, iktisatçısınızdır, teknik elemansınızdır. Bu çeşitlilik güzel bir şey ve lâzım… İlmin her çeşidi müslüman için gereklidir. İslâm’ın, İslâm Alemi’nin, İslâm ümmetinin her çeşit bilgiye son derece büyük ihtiyacı var. Benim de size en büyük tavsiyem, bulunduğunuz dalda vazgeçilmez eleman olmağa çalışın!.. En

yüksek eleman olmağa çalışın!.. Her şeyi bilmeğe çalışın, bilmediğiniz bir şeyin kalmamasına çalışın!.. Kütüphaneniz ihtisas kütüphanesi olsun… Hiç bir kimsede bulunmayan kitap, sizde bulunsun… O dilde olmayan, yabancı dilde olan eserleri de kütüphanenize alın… Adam sizinle konuştuğu zaman, hayretler içinde kalsın… "Ya, adam Rus Edebiyatı'nı da takib etmiş, Alman Edebiyatı'nı da takib etmiş, İngiliz'i de incelemiş, Amerikalıları da incelemiş; kendi sahasıyla ilgili her şeyi biliyor!" desin. Bu bakımdan sizi ilim yolunda çalışmaya davet ederim… Devamlı çalışmaya davet ederim, her gün çalışmaya davet ederim.

(Men istevâ yevmâhü, fehüve mağbûnün) "İki günü de eşit olan, ziyandadır."

Biz en dinamik toplumuz… Biz, cihanın gözleri üzerinde olan bir toplumuz… Cihanın medet umduğu bir toplumuz. Cihana medet erdirmek için, Allah'ın görevlendirdiği toplumuz biz…

(Bismillahirrahmanirrahim. Küntüm hayra ümmetin, uhricet linnâsi, te'murûne bil-ma'rûfi ve tenhevne anil münker) "Siz en hayırlı ümmetsiniz. İnsanoğulları için, vazifeli olarak gönderildiniz. Emr-i ma'ruf yaparsınız, nehy-i münker eylersiniz. Allah'ın dinini yaymak hususunda olanca gayretinizi sarf edersiniz. Gerçekleri her tarafa ulaştırırsınız." diye, bizim vazifemizi ***Kur'an*** bildiriyor… Yâni, siz kendinizi İstanbul'da veya Konya'da, filânca fakültede okuyan, sade bir vatandaş olarak görmeyin!.. Sade bir müslüman olarak görmeyin. Bilin ki, İslâm Alemi'nin gözü Türkiye'nin üzerindedir. Türkiye'nin müslümanlarının da ümidi sizsiniz ve biziz, maalesef!.. Dilerdik ki, bizden başka insanlar, daha çok çok yüksek insanlar olsun ama; sizsiniz ve biziz… Sen ve ben sahip olursak, sen ve ben kaliteli olursak; İslâm'a biz fayda sağlayacağız. Herkes bizden bekliyor.

Bulgaristan’da hapse düşmüş, bizim Bursa’daki bir hacı kardeşimiz… “Hocam, orda kaç yıldır hapiste olan bir insanla tanıştım. Hıncından hiç bir şey kaybetmemiş, ateş püskürüyor Bulgarlara… ‘Bir zaman sonra Osmanlı gelecek, beni bu hapisten kurtaracak; ben onlara göstereceğim!’ diyor. Halâ bizi bekliyor.” diye anlattı. Bulgaristan’ın hapishanesindeki şahıs, seni bekliyor, beni bekliyor… Biz de burda futbolla meşgulüz, piknikle meşgulüz… Keyifle zevkle meşgulüz. Boğaziçi’nde, Emirgân’da çay höpürdetmekle vs. ile meşgulüz. Olmaz!..

Tayland’dan bana diyorlar ki: “Hocam, bize hoca gönder!” Ben de onlara: “Bangladeş size yakın, Bangladeş’ten alın!.. Dilinizi bilir, kültürünüzü bilir, size yakın.” diyorum. “Hayır!” diyorlar. “Biz Türk istiyoruz; Türkler büyük mücâhid!” diyorlar. Hakikaten Bangladeş’in durumu bizimki kadar kuvvetli değil.

Yâni, dünyanın gözü üzerinde olan bir ülkede yaşıyoruz. Güyâ, %99 u müslüman olan bir ülkede yaşıyoruz ama, gayemizi unutmuşuz… Allah’ın dinine hizmetle vazifeli hizmetlileri, askerleri olduğumuzu unutmuşuz muhterem kardeşlerim!.. Bizim büyük görevimiz var, büyük misyonumuz var… Allah bize büyük görev yüklemiş, mühim işlerimiz var… Onların hiç birisinden haberdar değiliz; çok yanlış… Çok büyük gaflet!..

Onun için, ilim öğreneceksiniz ve dünya ile ilgileneceksiniz. Ben bunun için arkadaşlarıma çok acaib şeyler söyledim. Dedim ki: “Türkiye dışından evlenin!.. Tayland’dan evlenin, Endonezya’dan evlenin, Etyopya’dan evlenin, Sudan’dan evlenin!..” Neden?.. Müslümanlar kardeş değil mi? Sen o kardeşinden nasıl haberdar olacaksın?.. Dilini bilmiyorsun, kültürünü bilmiyorsun, ülkesini bilmiyorsun, gelip gitmiyorsun… Nasıl haberdar olacaksın?.. Oturduğun zaman temennîler, dilekler, şeyler… Nasıl olacak bu birlik ve beraberlik?.. Kaynaşacaksın… Sudan’lı kızı alacaksın, Sudan’lı kayınpederin olacak, Sudan’da arazin olacak… Kalkacaksın, gideceksin,

orada oturacaksın; orda bir koloni meydana gelecek. Ordan buraya göndereceksin.

Sudan'lı bazı kimseleri evlendirdik burada biz… Burada okumaya gelmiş; evlendirdik. Neden?.. Kaynaşma olsun diye… Pakistan'da tarşılaştığım bazı kardeşlerime dedim: "Gidin, Endonezya'daki falanca yerde, filân yerde; Malezya Federasyonu'ndaki bilmem nerde; ordan evlenin ve oralara yerleşin!.. Köprübaşı olun! Ben oraya gittiğim zaman, yalnızlık çekmeyeyim. Oradan bize haber getirin!.. İslâm kardeşliği böyle olur. Birbirinden haberdar olmayan insanlardan, bir büyük işbirliği, bir büyük hamle, bir büyük sonuç getirecek iş olmaz.

Bugün maalesef tüm İslâm Alemi emperyalist güçlerin sultası altındadır. Kuş uçurtmazlar, takib ederler… Hem de kendisi takib etmez… Amerika John'la takib etmez, Smith'le takib etmez. Kimle takib eder?.. Adı senin benim gibi olan insanla takib eder; canına okur. O milletin içinden çıkmış hain vasıtasıyla takib eder ve millete en büyük zararı, kendi içinden çıkmış insanlara yaptırır. Parayla satın alır, ajan edinir ve öyle kullanır.

Onun için biz bu halkayı, bu zinciri, bu bukağıyı; boynumuza geçirilmiş, ayağımıza kolumuza geçirilmiş şeyi kırmalıyız. Bunları kırmamız lâzım geliyor. Bu da ilimle olur, hareketle olur, cevvaliyetle olur, dinamizmle olur… Olağan çalışmaların üstünde çalışmayla olur. Köyünden başka yeri bilmeyen, şehrinden başka yeri bilmeyen insandan ne hayır gelecek?.. Yabancı dil bilmiyor, karşı taraftan haberi yok… Müslümanlarla uzlaşmamış, tanışmamış, işbirliği yapmamış, ticaret yapmamış… Onun malını al, yahudi'nin malını alma!.. Müslüman kardeşinin imalatını al; Amerikalı'nınkini alma, Avrupalı'nınkini alma!.. Ticaret yapmasan, çökertirsin adamları… Savaş yapmaya lüzum yok ki, malını almasan çökertirsin.

İslâm Alemi'ni tanıyacaksınız. Her biriniz ve her birkaç kişiniz, bir grup teşkil edin; bir ülkeyi seçin, tanıyın!.. O ülkeyle canlı ilişkileriniz olsun. Böyle olmaz! Böyle giderse, bu kafayla, bu havayla, bu edayla, bu çalışmayla İslâm ümmeti bir iş yapamaz!..

İslâm ülkelerinden, her ülkenin başına bir hain getirilmiştir. Ülke onun hakimiyeti altına sokulmuştur. Müslümanlar birbirleriyle çarpıştırılmaktadır. Dışarıdan desteği yoktur. Alimler mağdurdur, hapislerdedir, idam edilir, yok edilir… Müslümanlar da öyle, koyun gibi sürü halinde dururlar. Yâni, yünlerinden istifade edileceği zaman, kırpılırlar; etlerinden istifade etmek gerektiği zaman, kesilirler; sütlerinden istifade etmek gerektiği zaman, sağılırlar… Bunu kırmalıyız artık!.. Siz, yeni nesil kıracaksınız. Yaşlı adam bak, camiye geliyor; yetmiş seksen yaşına gelmiş, kızına helâl lokma yedirmeyi öğrenememiş!.. Belki siz öğrenirsiniz, sizden ümidimiz var!.. Kafası taşlaşmış onun; ola ki, siz Allah'ın istediği has müslümanlar olursunuz.

Aziz ve muhterem kardeşlerim, ilme çok önem verin!.. ***Kur'an***'ı öğrenin, hadisi öğrenin, dinimizi öğrenin!.. Ama, bizim metodumuz sabır ve sevgi metodudur. Meşakkati vardır, sıkıntısı vardır bu yolun… Hizmetin dertleri vardır. Sabrederiz, uykusuz kalırız, aç kalırız, yaralanırız, parasız kalırız… Para vermemiz gerekebilir, çok koşturmamız gerekebilir, terlememiz gerekebilir… Sabredeceğiz ve hizmetimizi severek yapacağız. Bizim metodumuz sevgidir. Sevgi ile pek çok kapı açılır. Şiddetle açılmayan pek çok kapı sevgiyle açılır. Bizim tasavvuf yolunun metodu sevgidir. Bizim büyüklerimiz, bir çok ülkeleri sevgiyle fethetmişlerdir. Top girmeden, tüfek girmeden, asker girmeden sevgiyle fethetmişlerdir. Bizim metodumuz odur. Yunus'un metodu odur, Eşrefoğlu Rumî'nin metodu odur, İbrahim Hakkı Hazretleri'nin metodu odur. Şeyh Yusuf-u Hemedânî Hazretleri, doksanbin Mecûsî'yi müslüman etmiş… Savaşla mı?.. Hayır!.. Kavgayla mı?.. Hayır!.. Severek, dostlukla, ziyaret ederek, evine giderek, gelerek, iyilik

yaparak… Savaş, son çaredir muhterem kardeşlerim!.. Allah yolunda kıtal, savaşma; bıçak kemiğe dayandığı zamandır. Ondan önce yapılacak çok işler vardır.

İslâm'ı bilmeyen insanlar, işi savaş tarafına götürerek, en son işi en başta söyleyerek; müslümanlığı savaş dini, kan dini, hunharlık dini gibi göstermeye çalışıyorlar. Avrupa'nın metodu budur. Bu değil bizim metodumuz!.. Balkanların fütuhatı sevgiyle olmuştur, dervişlerle olmuştur… Ortaasya'nın fütuhatı dervişlerle olmuştur… Endonezya'da İslâm'ın yayılması dervişlerle olmuştur… Afrika'da İslâm'ın yayılması dervişlerle olmuştur… Silâhla olmamıştır!.. Silâhla, harble olmamıştır. Bizim metodumuz sevgidir. Sevmeyi öğreneceksiniz, sevgiyle hareket etmeyi öğreneceksiniz!..

Sevgi, bir çok yaraları tedavi eder… Sevgi, bir çok müşkilleri halleder… Sevgi, bir çok kapıları açar… Sevgiyle papaz müslüman olur… Sevgiyle hareket ettiğin zaman, saygıyla hareket ettiğin zaman, centilmence hareket ettiğin zaman, ahlâk-ı hamîdeyle hareket ettiğin zaman, halim selim olduğun zaman, herkesin gönlünü kazanırsın… Sert olduğu zaman, etrafında kimse kalmaz insanın.

Bana Suud'da sordular… Bir sahurda topladılar Cidde'de… Türkiye'den gitmiş başka profesörler davetli… Dediler ki: "Türkiye'de %99 müslüman var ama, niye büyük bir İslâmî gelişme yok?.." dedim ki: "Bir kere gelişme, yardım Allah'tandır. Allah'a dayanmayan bir çalışmanın faydası olmaz, bu bilinsin!.." Allah dilemediği zaman, olmaz. Allah'tan istememiz lâzım, dua etmemiz lâzım.. Dua ettik, bak nasıl yağmur yağıyor!.. Demek ki bu memlekette, bu diyarda, halâ ağzı dualı ve makbul insanlar varmış.

Niye, yağmur için dua ediliyor da, İslâm'ın gelişmesi için dua edilmiyor?.. Niye, Fatih Camii'nde, şu müslümanlık gelişsin diye bir dua edilmemiş

şimdiye kadar?.. Ne materyalist insanlarız biz yâ!.. Ne maddeci insanlarız biz… Yağmur kesilince, onbeşbin kişi Fatih Camii'nde toplanıyor, bir o kadarı Eyüb Camii'nde toplanıyor; ağlıyorlar, "Yâ Rabbi, yağmur gönder!" diye; **İslâm gidiyor ama, hiç kimsenin kılı kıpırdamıyor… Giderse gitsin. Çünkü, evinde kendisi *Kur'an* okuyor, tesbih çekiyor; yetiyor… Olur mu öyle şey?..** Yağmurun umûmî yağdığı gibi, İslâmın gelmesi için, müslümanların kurtulması için niye dua yapmıyorsun?.. Yağmuru dua ile yağdırıyor da Allah, İslâm'ı dua ile geliştirmez mi?.. Geliştirir… Allah kimin duasını kabul eder?.. Tabii, sevdiği kulun duasını kabul eder. İlkönce bu.

İkincisi: ***Kur'an-ı Kerim***'de Allah-u Tealâ Hazretleri, Peygamber Efendimize buyuruyor ki:

(Febimâ rahmetin minallahi linte lehüm) "Ey Rasûlüm, Allah'ın lütfu eseri olarak, Allah'ın lütfuyla, keremiyle, Allah yardım etti de, Allah öyle ilham etti de, çok şükür ki, onlara mülâyim davrandın… O etrafındaki kusurlu müslümanlara mülâyim davrandın." *(Velev künte fazzan galîzal kalbi, len faddû min havlik)* "Eğer katı kalbli olsaydın, etrafından dağılır giderlerdi." diyor. Demek ki, insanları birleştiren, toplayan güzel huymuş, tatlı dilmiş, temiz kalbmiş, ahlâk-ı hamîdeymiş, cömertlikmiş… İnsanları darmadağın eden de haşinlikmiş, sertlikmiş, kavgaymış, terslikmiş… Onun için, Türkiye'de bir şey olmuyor… Onun için, o kadar destekliyoruz, şöyle yapıyoruz, böyle yapıyoruz; fazla bir şey olmuyor. Neden?.. Sertlikle bir şey olmaz, kavgayla olmaz, edebsizlikle olmaz, kaş çatmayla olmaz, suçlamayla olmaz… Anlayacaksın, anlayış göstereceksin, yumuşak davranacaksın, seveceksin… **Palavradan sevmekle de olmaz, yapmacık sevgiyle de olmaz**; gerçekten seveceksin… "Bu, Allah'ın kulu!" diyeceksin. "Bu, Hazret-i Adem Atamızdan benim kardeşim, hemcinsim!" diyeceksin. "Yanılmış. Ben de bir ara yanlış işler yapmıştım. Bu da inşaallah düzelir." diyeceksin, yumuşak davranacaksın.

Bazı müslümanlar hapse girdiler de, hapisten Berbat Süleyman'ı müslüman ettiler, öyle çıktılar… Berbat Süleyman adını almış olan, saçını usturaya vurmuş olan adam, müslüman olarak çıktı hapisten… Düzelir insan. Berbat Süleyman, güzel müslüman olabildiği gibi; Hazret-i Ömer, Peygamber Efendimizi öldürmeğe çıkmışken, akşama müslüman olduğu gibi olabilir. O bakımdan, bizim metodumuz sabır ve sevgidir; bunu öğrenin!..

Kavga gürültü değildir. Yumrukla bir insanın İslâm'a geldiği görülmüş değildir… "Ulan, buraya gel! Ya müslüman olursun; ya da, bir yumruk atarım, burnunu dağıtırım!.. Burnunu kanatırım. Otuz iki dişini eline veririm. Şöyle yaparım, böyle yaparım…" Böyle bir yolla bir kimsenin müslüman olduğu, görülmüş değildir muhterem kardeşlerim!.. Ulanla, kavgayla, gürültüyle olmaz; o, en son yoldur. Yâni:

(Femeni'tedâ aleyküm, fa'tedû aleyhi bimisli ma'tedâ aleyküm) "Size kim tecâvüz ederse, tecâvüz miktarınca siz de ona karşılık verin!" deniliyor. O, en son çaredir. Ama, ondan önceki çare sevgidir, sabırdır.

Karşındaki insanı sevmeyi öğreneceksin. Sevilecek tarafını bulacaksın. Optimist olacaksın, iyimser olacaksın… Diyor ki, bir büyük: "Gülün dikeni olduğunu düşünüp de tenkit etmek, olabilir." Dikenli, elimi kanattı; şuna bak, hançer gibi dikenleri var… "Dikenli bir çalıda, gül gibi güzel kokulu ve güzel görünümlü bir çiçeğin olmasını düşünmek; bu, optimist, iyimser düşüncedir." Yâni, o dikenlerin arasında çok çirkin kokulu, pis bir şey de olabilirdi. Öyle değil. Bak, ne güzel bir çiçek açmış!.. Her insanın dikeni vardır, gülü vardır. Gülünü göreceksin, ordan seveceksin… "Dikenini sev!" demiyoruz. "Dikenini medh et, dalkavukluk et!" demiyoruz.

Sevdin mi yakalarsın bir insanı… Sevgi her şeyi halleder. Baba çocuğunu döver, doğru yola gelsin diye. Gelmez çocuk; inat eder, evden kaçar. Anne sever, annesinin hatırına gelir. Onun için, sevgi bizim metodumuzdur,

tasavvuf metodudur. İslâm'ın yayılması böyledir. Sevgi metodunu hiç ihmal etmeyin, gözardı etmeyin!.. Zaten içiniz kâmil bir iman ile pırıldadığı zaman, seversiniz. O iman, o sevgiyi zaten meydana getirir. Sevgi dolu olur insan… Mahlûkatını sever insan… Yaradılanı yaradandan ötürü hoş görmeye başlar; Yunus gibi coşkunlaşır insan… Eşrefoğlu Rûmî gibi olur; "Balığın canı su içre diridir. / İlâhî balığı gölden ayırma!" dediği gibi sevgi dolu olur insan…

Tekkelerimizde, dergâhlarımızda, tasavvuf yolumuzda bizim öğretmek istediğimiz, sevgidir. Kardeş olun, birbirinizi sevmeyi öğrenin!.. Kusurluyu da kusuruna rağmen sevmeyi öğrenin. Öteki insanları da, "Belki bir zaman gelir, müslüman olur." diye sevmeyi öğrenin. "Bu İtalyan'dır, bu İspanyol'dur, bu İngiliz'dir, bu Amerikalı'dır; belki müslüman olur…O iman cevherini belki yeşertebilirim, yanına bir sokulayım." diye düşünün.

Amerika'ya gittim ben; Amerika'da kardeşlerimiz anlattılar: Teksas'lı bir yahudi –zengin, petrol kuyusu sahibi– müslüman olmuş. Dedim: "Yâhu, yahudi de müslüman olur mu?.. Yâni, gerçekten müslüman olmuş mu?.." "Hocam! Camiyi süpürüyor, kapının eşiğinde oturuyor; o kadar tevazu sahibi… Diz üstü oturuyor, o kadar saygılı…" dediler. Olur. Sevgiyle olur muhterem kardeşlerim!.. Sevgiyi unutmayın, sevgiyi öğrenin!..

Bizim çok düşmanlarımız var; Allah yardımcımız olsun… Şeytan; usta bir düşman. Hazret-i Adem Atamız'dan beri başımıza musallat… Nefis; içimizdeki düşman… Rakibler; müslümandır ama, senin iyiliğini istemez, ayağına çelme takar. Mü'mindir ama, hasetçidir, müşahindir. Bak, "Berat gecesinde Allah herkesi affeder, çok insanı affeder, şu kabilenin koyunlarının tüyleri adedince insanı affeder." diyor da Peygamber Efendimiz; affedilmeyenlerin arasında, "Namussuz kimse, içkiye müdavim kimse…" diyor. Bir de diyor ki: "Müşâhin; kalbinde müslüman kardeşine karşı kin kaynayan, fokurdayan, adâvet olan kimse. Onu da affetmez."

diyor. İki müslüman birbirine küs, dargın olduğu zaman, barışmadıkça, küslükleri devam ettiği zaman, Allah onların affını da tehir ediyor; "Hele bir barışsınlar, ondan sonra düşünürüz." diyor.

Onun için, içimizde böyle şeyler var. Yâni, **herkese ajan demiyoruz; belki ajan değil ama, rakibler var, hasetçiler var… Karışık, garib davranışlar görüyoruz.** Belki, metodunu bilmiyorlar, ilimden uzak oldukları için… **Sahte bir takım organizasyonlar var; topluyorlar, ondan sonra toptan satıyorlar!.. Topluyor müslümanları etrafına; ondan sonra toptan satıyor… Götürüyor, olmadık yere bağlıyor…** Bunlara dikkat edin!.. Mü'min feraset gözüyle bunları anlayabilir ama, ben yine ikaz edeyim: **Pasifize ediyorlar, oyalıyorlar!.. "Ha oldu, ha olacak… Ha gayret, biraz daha, biraz daha…" Hiç bir şey yok!.. Bekle, bekle, bekle; hiç bir şey yok… Neden?.. Maksadı oyalamak!..**

Muhterem kardeşlerim! **Kâfir doğrudan doğruya Türkiye'ye gelip de Mü'minlerle uğraşmaz!.. Nasıl uğraşır?.. Onların gelişmemesi için düzenler kurar, öyle uğraşır.** Onun için, benim burda ümidim, hakkı görebilme kabiliyetinizde… Yâni, hakkı görebilirseniz, görürsünüz. Göremezseniz; siz de bir yere takılırsınız, eveler gevelersiniz… Çocukların dişleri çıkacağı zaman, plastik bir şey veriyorlar eline; elinde tutuyor, boyna ısırıyor… Dişlerinin kaşıntısı geçiyor, o kadar. Bir iş yaptığı yok, bir yemek filân değil. Bir şey değil, sadece eveleme geveleme oluyor. Onun için, hizmet ediyorum diyen insanları, hizmet ediyorum diyen organizasyonları, irfan ile, irfan teraziniz ile tartın!.. Kimseye peşin bir ön yargı söylemiyorum, hürsünüz!.. Allah akl-ı selim versin, irfan versin; irfan teraziniz ile tartın.

Hakkı bilirseniz, kimin hak ehli olduğunu anlarsınız. Hazret-i Ali Efendimiz de öyle diyor: "Önce hakkı bil, kimin hak ehli olduğunu o

zaman anlarsın!” diyor. “**O adamın, bu adamın peşinde koşmakdan önce, hakkı bil!** Hangi adamın hakkın ehli olduğunu, beraber yol arkadaşlığı yapılabilecek insan olduğunu o zaman anlarsınız.” diyor. Bu çok önemli!.. Allah, yanlış yollarda ömür tükettirmesin…

Sonra, **bazı insanlar, müslümanların çalışmasını engellemek için şöyle bir metod uyguluyor: Müslümanların arasına giriyor, fren vazifesi görüyor!.. Yâni, işi götürmüyor, yavaşlattırıyor; o da bir kâr diyor. Hem müslümanların arasında olduğu için konuşmaları duyuyor, fikirleri kararları duyuyor, öbür tarafa iletiyor; hem de fren yapıyor… Hızlı giden şey, hızlı gitmiyor, yavaşlıyor… Yâni, işi yavaşlatma grevi diye bir grev var ya; doğrudan grev yapsa, kanunlara aykırı… İşi yavaşlatma grevi yapıyor. Bir şey yapıyoruz sanıyorsun, ama yapılmıyor.**

Onun için, ben diyorum ki, böyle birtakım şeylere körükörüne bağlanmak yok!.. **Her birinize istiklâl tavsiye ediyorum, hürriyet tavsiye ediyorum. Hür olun, hizmeti kendiniz tesbit edin, yapmaya çalışın!.. Bir başkası engellerse itibar etmeyin!** O hizmeti yapmak isteyen öteki insanlarla işbirliği yapın!.. Ama, hedefi hiç kaçırmayın! Hizmetten hiç geri kalmayın! Hiç bir şey sizi oyalamasın!..

“Yaptık, yapacağız, edeceğiz…” Bir şey yok!.. Yirmi sene geçiyor, otuz sene geçiyor; ortada bir şey yok!.. “Şuraya hizmet edeceğiz, buraya hizmet edeceğiz…” Ölçün, ne hizmet yapmışsınız?.. Gel bakalım, bir muhasebe yapalım… Senede bir muhasebe yapılır, mal sayımı yapılır dükkânda; kârlar zararlar tesbit edilir. Senede bir yıllık bir değerlendirme olur. Yâni, bu kadar sene geçmiş, bir muhasebe yapılmamış… Şunun altına bir yekûn çizgisi çizelim; gelirleri, giderleri, aktifleri, pasifleri bir hesaplayalım… Bakalım ne yapmışsın, ne koymuşsun ortaya?.. Yâni, koca koca laflar, meydanlarda nutuklar… Ama, “Ne yapmışsın, görelim!” diye,

hesap sorucu olun, takib edici olun muhterem kardeşlerim!.. Hayrı körükörüne yapmayın! Hizmeti körükörüne yapmayın!.. Sonucunu görerek yapın, ikna olarak yapın!.. Aldanmayın, oyalanmayın!..

Sonra, yanlış hedefler gösterirler: "Düşman şurda, şu tarafa gidin!.." Yahu orda düşman yok! Oraya gideceğim de ne olacak?.. Asıl düşman şurda… Asıl hedefleri şaşırmayın!

Aziz ve muhterem kardeşlerim! Allah'a hamd ü senâlar olsun, Allah bizi dinlerin en güzeli olan İslâm'la müşerref eylemiş. Ben, dünyanın başka İslâm ülkelerini de geziyorum; Allah'ın iyi kulları hiç bir yerde eksik değildir. Elhamdülillah, Allah bize güzel bir yol nasîb etmiş, gerçekleri görme nimetini nasib etmiş, güzel müesseseler kurmayı nasib etmiş… İslâm'a hizmetin çeşitli yolları vardır, müesseseleri vardır. İslâm, bir kimsenin hizmetiyle yürüyecek hale gelirse, o kimseyi yok ederler!.. Emperyalizm, tek hedef haline gelmiş olan insanı yok eder. **Öldürürler!.. Seyyid Kutub gibi, falanca gibi, filânca gibi…** Hani, İsrail gitti, Tunus'ta Ebû Cihad'ı öldürdü… Yaser Arafat'ı öldürmedi de, ötekisini öldürdü. Çünkü, berikisi ajan, kukla…

Tek hedef haline geldi mi, bir hayır ehli mücahidi öldürürler. **Ziyâül Hakk'ı –kendisi devlet reisi olduğu halde, bir su-i kasde kurban gitti– öldürdüler…** Ne yapmak lâzım?.. Hizmeti yaygınlaştırmak lâzım, herkesin lider olması lâzım. Ellibeş milyonu da öldürecek değiller ya!.. Bir milyarı da öldürecek değiller ya!.. Emperyalizm ve sömürü, bu işini nasıl yürütüyor?.. Aldatma yoluyla… **Birkaç lideri temizledi mi, Pakistan elinde… Birkaç lideri temizledi mi, Irak elinde…** Birkaç lideri temizledi mi, Mısır elinde… Böyle gidiyor bu işler.

Öyle olmamalı, hizmet yaygın olmalı; her müslüman lider olmalı!.. Her müslüman gayretli olmalı!.. **Her müslüman lider olsa, on tanesini**

öldürseler ne olur?.. Hizmet yine gider, bayrak yere düşmez… Hizmet, hiç bir şekilde aksamaz hale gelmeli. **Onun için ben, sivriltilmiş liderlerin karşısındayım; birkaç bakımdan… Yâni, "Tek lider, vazgeçilmez insan…" Öyle şey olur mu?..** "Şu adamı ben beğenmiyorum, bir şey beceremez!" Sen fırsat ver, bak neler becerir. **Hocalara hiç görev vermemişler, pasif olmuş. Versen, o da bir hizmet yapar.** İttiba etsen, iktidâ etsen, tabi olsan, yük yüklesen; herkes öğrenir her şeyi… Acemilik süresi bir ay sürer, iki ay sürer, altı ay sürer, bir sene sürer; öğrenir. Siz de öyle…

Her biriniz lider olacaksınız!.. Lider olmalısınız. Aksi halde, İslâmî gelişmeyi söndürür bu emperyalistler… Çünkü, dünyanın her yerinde elleri var, kulakları var… Muhterem kardeşlerim! Bakın, Filistin'deki çocuklarla başa çıkamıyorlar. Neden?.. Tek lider olmadığı için!.. Tek lider olmadığı zaman baş edemezler. Filistin'de, elinde silâh olmayan, taşla askerlere saldıran çocuklara diş geçiremiyorlar. Onun için, hizmeti yaygınlaştıracaksınız.

Ben size bir hatıramı anlatayım: Almanya'da birisi beni çağırdı. Hocamızın da tanıdığı bir kimse idi. "Pekâlâ görüşelim!" dedik. Görüşme talebi ondan geldi. Benim sınıf arkadaşım, çok kıymetli bir kardeşim var; "**Hocam, bu biraz karışık bir adam; yâni, ajan filan olabilir!" dedi.** "E, olsun. Bir göreyim bakayım, ne istiyor benden?" dedim. **Bana diyor ki: "Bu Almanya'daki müslümanları birleştirelim!"** Sonra, bizim olduğumuz şehre geldi, yine çağırdı beni; "Falanca oteldeyim, görüşelim!" dedi. **Adam zengin, milyarder… Türkiye'de fabrikaları filân olan bir kimse. İsmini söylemiyorum,** Türk ve müslüman… *[Aralık 2015'e 98 yaşında vefat eden Sancak Tül Fabrikası sahibi **Murat Bayrak**'ı kastettiği anlaşılıyor. 1980'lerde Almanya'da "yersiz yurtsuz halife" **Cemalettin Kaplan**'a oturma izini alması ile gündeme gelmişti. Uğur Mumcu'nun kendisi için **"Murat Bayrak bilmecesi çözülmeden 12 Eylül öncesi ve sonrası***

yeterince anlaşılamaz" *dediği bu şahıs, 12 Eylül darbesi sırasında tutuklanmayan tek MHP Genel İdare Kurulu üyesiydi. Damadı sinema sanatçısı Tamer Yiğit, bir röportajında, kayınpederinin MİT'çi olduğunu Ecevit'ten rivayete söylemiş bulunuyordu.]* Baktım otelde, Almanca konuşuyor; masada oturuyor, Almanlar fıldır fıldır etrafında dönüyorlar. Yâni, adam bayağı yüksek rütbeli bir şey demek ki!.. Hayret içinde kaldım. Sonra biraz kurcaladım, **"Ne olacak, müslümanları birleştireceksiniz de?.." dedim, anlamak için. "Hocam, her işçinin maaşından %7 kesilir. Şu kadar işçi var, şu kadar milyon mark eder…" dedi. E ne olacak bunlar?.. Yâni, o teşkilâtın başına geçecek, o paralar onun emrinde olacak…**

Sonra, Alman hükümeti de bu işi teşvik ediyor; iki sebepten: Birincisi kesilen %7 nin yüzde bilmem kaçı da Alman hükümetinin kasasına girecek; şu kadar milyon mark para işçilerden geri dönmüş olacak. Alman onun hesabını yapıyor. İkincisi –muhterem kardeşlerim, **çok önemli nokta; bunu zihninize iyice yerleştirin– bir lidere bağladığı bir yığın insanı, böyle üzüm salkımını sapından tutar gibi, istediği yere götürüyor!**.. O kadar taneyi sen götürebilir miydin? İki kilo sultaniye üzümünü, böyle bir yere götürebilir misin sen?.. Götüremezsin. Ama, salkıma bağlı oldu mu her birisi, sapından tutarsın –maşaallah, ikibuçuk kilo sultaniye çekirdeksiz üzüm– alırsın, götürürsün. O senin avucuna sığmadığı halde, götürebilirsin.

Onun için, **teşkilât kurdurtuyorlar; teşkilâtın başına kendi adamlarını –hain bir kimseyi– koyuyorlar. Öteki insanların hepsini, üzüm salkımı gibi oraya buraya götürüyorlar. Ben de oradaki arkadaşlara dedim ki: "Adem-i merkeziyet usûlü çalışın! Hiç bir yere bağlanmayın!.. Bulunduğunuz kasabada, yerde kendiniz hizmete bakın!" Çünkü, lideri sorguya çekecek; "Ben sana şu talimatı verdim, niye adamlarına bunu yaptırmadın?" diyecek.**

Orda bir doktor vardı *[Iraklı Zeynel Abidin]*; **ameliyatta öldürdüler adamı!..** Adam damar cerrahı idi. Televizyon ekranında kendisine yapılan operasyonu takib ediyormuş. Operasyon yapılırken bir yerde, "Olmaz, yapmayın!" diyecek olmuş –kendisi de mütehassıs, biliyor meseleyi– **vurmuşlar neşteri, ameliyattan kalkamadı; öldürdüler adamı!..** Öldürürler. Tek merkeze bağlarsan, **liderleri öldürürler veya uydururlar kendilerine… Veya, ajan haline getirirler**… Tehditle, tabancayı şakağına dayarlar, yaparlar. Herkes Doğu Alman bakanı gibi olmaz.

Doğu Alman bakanları Doğu Almanya'nın kalkınması için bir plan hazırlamışlar. –Metin Toker yazdı bir gazetede; yâni, bilgiyi ondan aldım, okudum.– Bir kalkınma planı yapmışlar, Doğu Almanya'nın kalkınması için… Rusya'nın işine gelmemiş. Rusya, Doğu Almanya'yı sömürüyor o sırada. Şimdiki karışıklıkların birkaç yıl öncesindeki hadise bu. Rusya'dan bir heyet gelmiş, Doğu Alman hükümetine; demişler ki, "Hayır! Bu ekonomik tedbirleri uygulayamazsın!.." Uygularsa kalkınacak. Batı Almanya gibi sınâî bir kalkınma meydana gelecek… "Yapamazsın!" demişler. "Ya ne olacak?.." "Şunları, şunları, şunları yapacaksın!" demişler. Onları yaptığı zaman, intihar demek. Yâni, bütün ekonomik şeyler sömürülmüş olacak Rusya tarafından… Doğu Almanya'lı bakan, –ismini unuttum, ismini de yazmıştı orda– "Peki, bir dakika!.." diyor, öbür odaya geçiyor. Biraz sonra, bir silâh sesi duyuluyor ordan. Doğu Almanyalı bakan intihar etmiş… Şakağına dayamış tabancayı, intihar etmiş… Doğu Almanya komünist rejim ile idare ediliyor ama, adam komünist ama Alman milliyetçisi… Rusya'nın kendi ülkesini sömürmesi için kendisine empoze ettiği kararları imzalamaktansa, canına kıymayı tercih ediyor!.. Bakın yâni, bu onların şuuru! Domuz gibi milliyetçidir hepsi, nasyonal sosyalisttir hepsi… Komünist de olsa, sosyalist de olsa, Rusya'nın boyunduruğu altına

girdiği için tepki gösteriyor. Bakın, Estonya'yı, Litvanya'yı görüyorsunuz; adamlar küçücük oldukları halde nasıl direniyorlar!..

Şimdi herkes bu mertliği gösteremiyor. Kimisi ajanlığı kabul ediyor. O zaman, bütün teşkilat, karşı tarafın istediği şekilde yönetilmiş oluyor. Bu gibi durumlarda en iyisi adem-i merkeziyettir. Yâni, lidere bağlı kimseleri üzüm salkımı gibi istediğin yere naklet; öyle şey yok. Filistin'deki gençler gibi herkes kendi hareket ederse, o zaman kimi cezalandıracak?.. Onun için, bu manâyı hiç hatırınızdan çıkartmayın; bir yere bağlanıp da, ondan sonra pasifize olmayın!.. Hizmetten geri durmayın!.. Hizmeti yapmaya, her biriniz bir lider olun!..

Türkiye'de iki milyon lider… Ne güzel! Her birinin etrafında beş kişi, on kişi, onbeş kişi… Ne kadar güzel!… Herkes İslâm için çalışıyor… Ne kadar güzel bir birikim olur. Kimse bir şey diyemez. Ama, "Hıkdı, mıkdı, şöyle de, böyle de, soralım da, edelim de…" **Müsaadeli, ağabeyli, bilmem neli… Öyle şey yok; tabi olmayın kimseye!.. Bana da tabi olmayın!.. Bana tabi olursanız, beni sıkıştırırlar. Ondan sonra, "Sen bu adamlarına şöyle yap!" derler.** Bana da tabi olmayın, İslâm'a tabi olun!.. Allah'ın emrine tabi olun!.. Allah'ın dinine hizmet edin!.. **Tek başınıza olsanız da, hakla beraber olun!.**. İbrahim AS gibi olun!.. O zaman, İslâm kalkınır; başka türlü kalkınamaz!..

Bu heriflerin silahları bizden fazla… Bu adamların organizasyonları bizden fazla… **Şurdaki konuşmalar bile, orda dinleniyordur;** gazetelere geçer. Onun için en iyi çare, böyle yaygın çalışmaktır. **Bilmem anlatabildim mi, asıl anlatmak istediğim şeyi?.. Bunu iyi anlayın!..** Her biriniz İslâm için, kendinizin dünyada kalmış tek adam olduğunuzu düşünün… Robenson Crosue'nin adaya düşüp de, orada tek başına kaldığı gibi; İslâm'ı senden başka kalkındıracak başka insan kalmadığını düşün… Yapabildiğin

imkânlarla, İslâm'a hizmet etmeye çalış. Ama, bu arada senin gibi aynı hedefe yürüyen başka insanlar varsa; onlarla da işbirliği yap!.. Yapmıyorsa, **silkele at be!.. Sen onu sırtında taşımak zorunda mısın?..** Beni sırtında taşımak zorunda mısın?.. **Kimse kimseye hürriyetini vermesin!..** Hürriyet aziz şeydir. **İnsan, ancak Allah'a kul olur.**

(İyyâke na'büdü ve iyyâke nestaîn) "Allahım! Ancak sana kulluk eder ve yalnız senden yardım dileriz." **"Efendim işte, dirlik, düzenlik, birlik, beraberlik, organizasyon…" Organizasyonun en güzeli bu!..** Organizasyonun en güzeli budur, aziz ve muhterem kardeşlerim!..

"Dergilerimizin sahibi" dedi, beni tanıştırırken bir kardeşiniz; ben de dergilerinizin bir hizmetlisiyim!.. Ne bu dergiler benimdir, ne bu vakıf benimdir, ne bu din benimdir, ne de bu yola hizmet benim inhisarımdadır!.. Benden nice nice güzel hizmet eden insanlar vardır. Olsun, temennî ederim; bizi aşsınlar, bizden daha öteye gitsinler… Bizden daha ileriye varsınlar diye temenni ederim. Hepimiz aynı gaye için çalışıyoruz. Hiç birimizin, şahsen bu işlerde menfaati bahis konusu olmamalı!.. Bu dergilere ben de sizin gibi, kendi kazancımdan, kendi imkânımdan destek veriyorum. Ben de 25 milyonluk bir hisseyi aldım, borçluyum. Ben de onu ödeyeceğim… Evim var, barkım var; satacağım, ödeyeceğim. Ben 27 yıl çalışıp emekli olmuş, imkânı olan bir insanım.

Bu dergilere siz de hizmet edeceksiniz. Neden?.. Çünkü haberleşme ve yaygın eğitim, en önemli çalışma!.. En önemli çalışma!.. Ve bir toplumun en uyanık insanları, basınla ilgili olan insanlardır. Çünkü basın, hayat demektir. Hayatın her şeyiyle birden ilgilenirsiniz: Muş'ta şu hadise olmuş, Münih'te şöyle olmuş, İstanbul'da böyle olmuş… Filânca toplantı, falanca kitap, falanca konferans… Her şey basınla halloluyor, yayınla oluyor. En önemli silâh basındır.

Hürriyet gazetesinin bağlı olduğu bir parti var mı?.. Yok!.. Partileri devirir alimallah!.. Bakanlara çatar. Yeri geldiği zaman reisicumhur'a çatar. Evren Paşa'ya az mı çattı?.. Turgut Özal'a az mı çattı?.. Çatar. Basın, en büyük kuvvettir. İnsanların uyanması için, en iyi alettir. Basını fethedeceksiniz, –ama bu dergilerle olur, ama başka şekilde olur– basına sahip olacaksınız!.. Basına giremezseniz, basın hayatını tadamazsanız; dünyadan haberiniz olmaz… Türkiye'den haberiniz olmaz… Olanlardan haberiniz olmaz, gelişmelerden haberiniz olmaz… Böyle geri kafayla da, İslâm'a hizmet edemezsiniz.

Ben hocayım. Nihayet, Hocamızın ihvanımıza hizmet etsin diye görevlendirdiği bir hizmetliyim. Yâni, dinî bir vazifem var. Ne diye bu işle ilgileniyorum?.. En önemli hizmet, bu olduğundan!.. Benim camimde, ben vaaz verdiğim zaman ikibin kişi, üçbin kişi toplanır. Yetmez! Yeterli değil. Basın önemli, basın hayatı önemli!.. "E, kitap yazsan hocam!.." Bakın, dergiler ziyan ediyordu. Geçen sene, ben kapatmayı düşündüm. Olmaz! O zaman statikleşiriz. Kitap yazma statik bir çalışmadır, zaman dışıdır, aktüaliteden kopmaktır. Aktüaliteden kopamayız!.. "Niye haftalık dergi çıkartıyorsun?.." Aktüalitenin daha içine girmek için!.. Hayatın tam içinde olmak için… Türkiye'nin tüm meselelerine vakıf olmak için… Kulağımın delik olması için… Haberleşmeyi sağlamak için… Hakkari'deki kardeşime; Rize'deki, Artvindeki, Yusufeli'ndeki kardeşime bilgiyi götürmek için, göndermek için… Hizmetin en önemlisi bu olduğu kanaatinde olduğum için, bu sahaya önem veriyorum.

Bizim başka müesseselerimiz de var. Şu bulunduğumuz bina bir eğitim müessesesidir. Eğitim, ağır çalışan bir çarktır. Ağır çalışır; beş senede, on senede sonucunu alırsınız. Ben, otuz senenin mahsulüyüm, kırk senenin mahsulüyüm… Yâni ben çocuktum, gençtim, bu yaşa geldim. Eğitim çok ağır çalışır; otuz sene, kırk sene geçer. En hızlı çalışan hizmet vasıtası basındır! Bir anda, bir çok şeyleri değiştirirsiniz. Yazılar güzel olursa,

candan olursa, çalışma ve hazırlama emek vererek olursa muhterem kardeşlerim; o zaman, en büyük eğitim orda olur!.. Siz kolejlere sahib olmazsınız; kurslara, müesseselere sahib olmazsınız; onların içindeki insanlara mesajı götürürsünüz… Siz, değişik düşünceli gruplarla belki diyalog kuramazsınız ama, sizin yayınınız onlara gider. Bakar; haklıysan, hak verir. Yâni, karşı gruplara mesajınızı başka türlü anlatamazsınız. Senin camiine de gelmez, senin kitabını da okumaz… O bakımdan, bunun en büyük hizmet olduğunu görüyorum. Bu, oyuncak değil!..

“Efendim, işte cihad, daha büyük hizmettir!..” Haberleşmeye dayanmayan cihad, cihad olmaz!.. Haberleşmeye dayanmayan cihad, Kıbrıs Harekâtı’nda kendi gemimizi kendi uçaklarımızın batırdığı gibi, fecî sonuçlar doğurur. Geminin bizim gemimiz olduğundan haberi yok… Gemideki adam, uçağa, “Ben sendenim!” diyecek mekanizmaya sahib değil… Uçaklarımız gemimizi batırmıştır. Kim bilir, kaç tane erimiz şehid olmuştur?.. Ne kadar milyonluk zarar olmuştur?.. Tümamiral emekliye sevkedilmiştir ama, ne işe yarar?..

Haberleşme çok önemlidir. Birbirinden haberi olmayan insanları fenâ aldatırlar. Fenâ yenerler… Bizim Suud’dan haberimiz olmalı… Endonezya’dan, Malezya’dan haberimiz olmalı… Rusya’dan, Almanya’dan haberimiz olmalı… Amerika’dan haberimiz olmalı… Bu da basınla olur. En önemli araç, İslâm’a en güzel hizmet vasıtası basındır. Onun için, buna önem verelim!.. Ben de önem vereyim, ben de olanca gücümle katılayım; siz de olanca gücünüzle katılın!.. Çünkü, bundan daha mükemmel bir silâh bilmiyorum.

(Ve eiddû lehüm mesteta’tüm min kuvvetin) “Düşmanlara karşı, gücünüzün yettiğince silâh hazırlayın!” En önemli silâh basındır.

Lütfen, beni de sivriltmeyin!.. Beni de, şöyledir, böyledir demeyin!.. Her biriniz kendiniz hizmet edin!.. Ben, ölebilirim, –herkes fânî– başıma bir hal gelebilir. Hastalanabilirim, ameliyat olabilirim… Yurtdışına gidebilirim… Bir tek kişinin çalışmasına bağlı olan bir çalışma, çalışma değildir. Yazıklar olsun, böyle çalışmaya!..

Ben eskiden hatırlıyorum, bundan yirmi sene önce, yirmibeş sene önce, müslümanların "***Bugün Gazetesi***" diye bir gazeteleri vardı. Oldukça güzel bir gazete idi. Şevket Eygi çıkartırdı. Başyazısı filân onundu. Necib Fâzıl merhum da yazı yazardı. Ben, Şevket Eygi'nin yazılarını, Necib Fâzıl'ınkinden daha güncel, daha böyle halkın anlayabileceği gibi, daha muhtevâlı, daha yoğun, daha kaliteli görürdüm. Yâni, benim değerlendirmem bu; o edebiyat, bu gerçek diye düşünürdüm. Fakat bir tenkidim vardı. Diyordum ki, "Bu gazetenin tüm ağırlığı Şevket Eygi'nin üzerinde… Bu adamı haklarlar, bu gazetenin fonksiyonu biter, çalışması sıfıra iner." diyordum. Nitekim, hakîkaten, Şevket Eygi'nin başına mahkemelerden hapis vs. meselesi çıktı. Kalktı, Almanya'ya kaçtı gitti. İşte, hapse girmemek için filân derken, gazete de fonksiyonunu yitirdi.

Tek şahsa bağlı olan faaliyetleri, doğru faaliyet görmüyorum. Bir kişiye bağlı olmamalı… Onun için, böyle sivri başlar üretmeyi de uygun görmüyorum. Kovana bakan, arılara bakan bakıcı, kovanda teşekkül eden arı beyi memelerini kopartır. Neden?.. Arı beyi ordan çıktı mı, kovanı böler götürür başka tarafa… Bir oğul verir, toplar başka yere götürür; kovanı böler. O bakımdan süper insanları da sevmiyorum. Çok kabiliyetli, çok kaliteli, bilmem ne, filân… Süper insanların, büyük tehlikeleri vardır. Süper insan biraz mağrur olur, kibirli olur. Bize normal insan lâzım… Bize normal eleman lâzım… Bize tabii eleman lâzım; her haliyle beşer olan, beşer hasletli… Bizim Peygamberimiz de beşer peygamberdi. *(İnnemâ ene beşerun)* "Ben bir kulum!" demiştir Peygamber Efendimiz…

Böyle tek, olağanüstü kişiler, İslâm'a büyük hizmet edebilirler ama, toplum beraber yürümeli… Toplum beraber yürümediği zaman, her yerdeki olağan kişilerin gelişmelerini baltalarlar. Mısır'da çok derbederlik varken, Hasan El-Bennâ çıktı, rahmetli… Fakat, onu baltaladılar. Başka yerlerde de böyle olur. Onun için, dönüp dolaşıp aynı şeye gidiyorum: Hepinizin omuzunda büyük veballer, sorumluluklar vardır, mes'uliyetler vardır. **Bu davaya hizmet, sadece belli kimselerin görevi değildir; her müslümanın görevidir, her mü'minin görevidir!.. Hepiniz bu görevle vazifelisiniz, vazifeniz var!.. Sorumlusunuz, vebaliniz var!..** Bu hizmetin şuuruna erin!.. Her biriniz, olanca gücünüzle bu davaya omuz verin, destek olun!..

Maksadımız, emîn olun dergi çıkartmak değil!.. Kazanç gayemiz de yok! Çünkü, Allah bizi o merhalelerin üstüne çıkarttı, şahsen bir ihtiyacımız yok. Yâni, paramızı nereye, hangi hayırlı işe harcedeceğiz diye, onun yolunu arayan insanlar durumuna geldik. Belki bir zaman sonra, siz de o duruma gelirsiniz. Yâni, mühim olan İslâm'a hizmettir. Bu hizmeti beraber yapmaya mecburuz!.. Neden?.. On kişinin kaldırabileceği bir yükü, bir kişi kaldıramaz… On kişi lâzım, yirmi kişi lâzım ki, kalksın.

O bakımdan, hepinizi şuura davet ediyorum!.. Göreve davet ediyorum!.. İslâm'a hizmete davet ediyorum!.. Hakka tabi olmaya davet ediyorum!.. Körü körüne hareket etmemeye davet ediyorum!..

Hazret-i İmam-ı Azam Ebû Hanife, "Benim mezhebimin ahkâmının sebeplerini bilmeden, benim mezhebimin hükmüyle hükmetmesin bir kadı!" demiş. Yâni, "Ben o hükmü niye vermişim, sebebini bilsin; onu bilmeden hükmetmesin!" diye söylemiş. Siz de işte bu şuurla hareket edin!.. El birliğiyle İslâm'a güzel hizmetler edelim!.. Basın sahasında yerleşelim!..

Basın sahasında güzel gelişmeler oldu. Biz sebep olduk bir kısmına… Bizden önce de başka çalışanlar oldu ama, derli toplu bu işe en büyük önemi veren, dikkati çeken bizim grubumuz oldu. Sizler oldunuz… Sizlerin katkısıyla, daha bir canlandı dergi… Yâni, bir ara bir hayli zayıflamıştı. Çünkü, **pasif direniş vardı!.. Grubumuzun içinde işi yavaşlatma grevi vardı!.. Bu pasif direniş yenildi elhamdülillah…** Derginin birkaç sayıdır görüyorsunuz canlılığını… İnşaallah daha büyük atılımlar için, işbirliği yapalım, elbirliği yapalım… Dergi sizindir; öyle bilin! Siz de yazı gönderin!… Siz de dertleriyle dertlenin, işleriyle ilgilenin!.. Maddî bakımdan destek olun!..

Bir başarı için, kaliteli eleman kadrosu lâzım; bir de finansman gücü lâzım!.. Maalesef, gözü kör olasıca para, her yerde ihtiyaç olarak görülüyor. Dünyalık gerekiyor. Peygamber SAV Efendimiz'in zamanında da öyle idi. Peygamber Efendimiz'in hizmetine, Ebûbekir Sıddîk Efendimiz, bilmem kaç bin altınını tahsis etmişti. Osman-ı Zinnûreyn Efendimiz, bilmem ne kadar büyük servetlerini tahsis etmişti. İslâm, o büyük servetlerin tahsisiyle, büyük mücadelelerden böyle yüz akıyla çıkmıştı. Parasız olmuyor bu işler… Para bizim vasıtamızdır; biz paranın kölesi olmayalım!.. Parayı İslâm'a hizmet ettirelim!..

Allah, hepinize hakkı hak olarak görmeyi nasib etsin… Kalbinize pırıl pırıl, ışıl ışıl bir nurâniyet versin… İman-ı kâmil ihsan eylesin… Tevfikını refîk eylesin… Her işinizi rıza-i Bâriye uygun, her sözünüzü Allah rızasına uygun yapmaya muvaffak eylesin… Gerçekleri görüp, doğru hedeflere yürümeyi nasib eylesin… Hak yolda hak ehlini, onlarla beraber olmayı, onları desteklemeyi, hayırlı verimli çalışmalar yapmayı nasib eylesin… Çalışmalarımızı verimli, semereli, faydalı eylesin… Ümmet-i Muhammed'in istifade edeceği çalışmalar eylesin…

Bir gün gelip de vademiz yettiğinde, bu dünyadan göçtüğümüz zaman, arkamızdan hayır dua ile anılmamıza ve sevaplarımızın gelmesine sebep olacak, hayrât ü hasenât bırakmayı, eser bırakmayı; faydalı çığırlar açmış olarak sevap kazanmaya devam etmeyi, Allah cümlenize cümlemize nasib eylesin…

Dünyanın ve ahiretin her türlü tehlikelerinden, üzüntülerinden, sıkıntılarından, başarısızlıklarından Rabbimiz bizi mahfuz eylesin… Allah-u Tealâ Hazretleri, bizleri kimsenin önünde hor ve zelil etmesin… Kimseye boyun büktürüp el açtırmasın… Alnımızın akıyla, kalbimizin imanıyla, pırıl pırıl, hürler olarak, ahrâr olarak, ebrâr olarak, ahyâr olarak yaşamayı nasib eylesin…

Huzuruna, sevdiği razı olduğu kullar olarak varmamızı nasib eylesin… Yüzü ak, alnı açık kullar olarak, bigayri hisâb, defter divan açmadan, bizi mahşer halkına mahcub etmeden, cennât-i âliyâta dahil olmayı nasib eylesin… Cemaliyle müşerref eylesin…

Bihürmeti esmâihil hüsnâ ve habîbihil müctebâ ve bihürmeti esrârı Sûretil Fâtiha!..

5 Mayıs 1990 – İstanbul

ÖNSÖZ MAKAMINDA SONSÖZ

Belirli konularda birilerininkinden farklı kanaatleriniz varsa ve bunun gerekçelerini ayrıntılı biçimde açıklamıyorsanız, gerçekte ne düşündüğünüzü bilmeyen o insanların suskunluğunuzu kendi haklılıklarının ve sizin haksızlığınızın bir işareti gibi algılamaları mümkündür.

Ayrıca bu, onlara verilmiş **dolaylı bir onay** anlamına da gelebilir. Çünkü çoğu zaman **sükut ikrar** anlamı taşır.

Burada yanlışlığına işaret ettiğim düşüncelerin yaygın biçimde savunulduğunu, üstelik farklı düşünenler hakkında suçlamalar yapıldığını biliyorum. Evime kadar gelip, hatalı, yanlış ve mesnetsiz görüşleri savunarak beni 'irşad' etmeye çalışanların bile çıktığını söylersem mesele herhalde anlaşılmış olur.

Asıl ilginç olan, bu yanlış fikirleri savunanların, çok doğru şeyleri savunduklarına yürekten inanmaları, bu inançlarına bağlı olarak, bazen **nobran ve incitici bir üslup** kullanabilmeleridir.

Bu durumda, cevap vermek, birilerine savundukları görüşlerin birçoğunun aslında savunulamaz mahiyette olduğunu göstermek bir **görev** haline gelmiş demektir.

*

Parti kurup açıkça **laik bir anlayışı** savunanlarla işim olamaz. Olmasından Allahu Teala'ya sığınırım.

Kendi gruplarından olmayı **müslüman olma ile özdeşleştiren**, "**cemaa**t" kavramına bu tür bir anlam yükleyenlerle işim olamaz.

Tarikatta intisab ya da biat (bey'at), "takvaya yönelme" konulu bir sözleşmeyken ve talebenin hocasına (müridin mürşide) itaat borcu bu ahdin/sözleşmenin bir

sonucu olarak ortaya çıkarken, sözleşmeyi (ya da ahdini) geçersiz sayan, "**yeniden yorum**" üretip, etrafındaki insanların kendisine itaat borcunun (hiçbir sözleşme konusu olmaksızın) **kerameti kendinden menkul "doğal liderlik"**ten kaynaklandığını söyleyen, böylece o insanları "**doğal uydu**" sayanlarla işim olamaz.

Yabancı bir büyükelçiye karşı kibarlık sergileyip müslümanları hor ve hakir görenlerle işim olamaz.

Ecnebiler karşısında ahlâk edebiyatı vs. yapıp **Şeriat'in küçümsendiği** izlenimi veren ifadeler kullananlarla işim olamaz.

*

Prof. Dr. M. Es'ad Coşan hoca, 26 Mayıs 1990 tarihli konuşmasında şöyle diyordu:

> "… Alay mevzuu yapılmış ***Milli Gazete***'de: 'Şimdi bir de İslâm Şûrâsı meselesi çıktı. Eğitim şûrâsının arkasından, spor şûrâsının arkasından, bir de şimdi **İslâm Şûrâsı modası** çıktı' demişler. Hayır!.. Bu moda, peygamber Efendimiz zamanının modası!.. ***Kur'an-ı Kerim***'in modası!.. Böyle dini gerçeklerle alay edilmez, oyuncak olmaz!.. Bu adamlar sapıtmış, şaşırmış, dostunu düşmanını ayırt edemeyecek hale gelmiş. Böyle saçma şey olmaz, muhterem kardeşlerim!.. ***Kur'an-ı Kerim*** **hakikatleriyle alay edilmez**!.. Benim böyle kimseyle, dostlukla, arkadaşlıkla, ihvanlıkla ilişkim yok!.. Böyle bir yolla, böyle bir teşkilatla benim ilişkim olamaz! Böyle bir kafayla benim ilişkim olamaz!.." (http://esadcosan.awardspace.com/arsiv/fetih/g900526.htm)

Aynı şekilde, partilerinin internet sitesinde ***"dinî değerlere önem verip vermemekten daha önemli konum belirleyicileri"*** bulunduğundan söz edip, bu **daha önemli** konum belirleyicileri olarak solcuların bayraklaştırdığı

“bağımsızlık” ile “sağduyu” kavramlarını gösterenlerle benim ilişkim olamaz, olmasından Allah’a sığınırım..

Bir müslüman için **dinî (yani İslâmî) değerlere önem verip vermemekten daha önemli** konum belirleyicileri olamayacağını bile bile aksini söyleyenlerle benim işim olamaz, olmasından Allah’a sığınırım.

Dinî değerler Allah c.c. ve Rasulü’nün s.a.s. belirlediği değerlerken, bunlardan **daha önemli** konum belirleyicileri bulunduğundan söz etme **haddini bilmezliğini ve edeb yoksunluğunu** sergileyenlerle benim işim olamaz, olmasından Allah’a sığınırım.

*

Burada yazdıklarımın özeti veya özü anlamına gelecek kimi uyarı ve ikazları geçmişte, kilit konumda olduğunu düşündüğüm kişilere değişik vesileler ve farklı yollarla ulaştırdım ve hataların düzeltilmesini sabırla bekledim.

Uyarılarımız genellikle “**dikkate alınmadı**”, bunu bizzat ifade ettiler.

O nedenle, bu tür yanlışların doğrusunun bir şekilde umuma duyurulması zorunlu bir emr-i maruf ve nehy-i münker vazifesi haline geldi.

*

Bazen insan, farkında olmadan yanlış sözler sarfedebilir veya bilmeden yanlış kanaatlere sahip olabilir; fakat o insana sözlerinin yanlış olduğu gösterildiği zaman yine de savunmaya devam ediyor veya savunamadığı halde yanlıştan bile bile dönmüyorsa, artık onunkisi basit bir bilgisizlik meselesi olmaktan çıkar, kötü niyetli taassub haline gelir.

Bu değerlendirmelerimi yanlış bulan, aksini düşünen, savundukları fikirlerin gerçekten doğru olduğuna inananlara şunu hatırlatmak gerekiyor: Doğru düşünceler

tenkitten zarar görmez, tam aksine onlar vesilesiyle daha güçlü ve ayrıntılı biçimde ifade edilme imkânı bulurlar.

Görüşlerimin yanlış olduğunu düşünenler, bunu kendi doğrularının ve doğruluklarının açıklanması için bir fırsat olarak kullanabilirler.

“**Olgun**” insanlar ve “**geliştirilmiş vicdan**” sahiplerine gelince, onlar, olgunluk ve vicdanlılık gereği **haklı** eleştirilerden rahatsız olmadıklarını ortaya koyar, onlardan yararlanır ve hatalarını itiraf etmekten çekinmezler.

Hatalarından dönerler.

*

Burada ayrıca şu hususu da belirtmekte fayda var: Her ne kadar merhum **Es’ad Coşan hocaefendinin** biat ve intisab konusundaki görüşlerini ve bazı ifadelerini tenkit etmişsem de, onun **bu hataları kasten yapmadığını** düşünüyorum.

Ayrıca unutmamak gerekir ki, peygamberler dışında hiç kimse **masum** değildir. Yine peygamberlerin bile, her ne kadar hatalı içtihatta bile sevap varsa da, içtihatlarında yani kanaatlerinde hataya düşebildikleri (ve Allahu Teala tarafından bu **içtihadî hataların** düzeltildiği) bilinmektedir.

Es’ad Coşan hocanın bazı görüşlerini tenkit etmemizin nedenlerinden biri, o hatalı değerlendirmelerin daha büyük hatalı yaklaşımlar için delil gibi kullanılmaya çalışılıyor olduğunu görmemizdir. Yoksa merhum Es’ad Coşan hoca benim de kendisinden istifade ve istifaze ettiğim değerli bir zattı, ben de onun talebelerinden biriyim. Elbette bir Gümüşhanevî, Ali Haydar Efendi, Şeyhülislam Mustafa Sabri Efendi, Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır hoca çapında âlim değildi, fakat cahil de değildi, ilim ehliydi.

Ayrıca onun bütün bir hayatı, eserleri ve konuşmaları dikkate alındığında, gerçekten İslamî duyarlılık sahibi bir zat olduğu açık bir şekilde ortaya çıkmaktadır.

Abiddi, mücahiddi, azimli ve gayretliydi, ufku genişti, himmeti yüceydi, bir duruşu olan şahsiyetli bir kanaat önderiydi.

Hayatının son döneminde, **28 Şubat Süreci** sırasında her türlü riski göze alarak ve bedel ödeyerek verdiği **örnek ve öncü mücadele** de, onun dinî hassasiyet, hamiyyet ve salâbetinin boyutlarını göstermektedir.

O muhataralı, sonunun nereye varacağı bilinmeyen kritik dönemde Türkiye semasının parlayan tek yıldızıydı.

Kadri ve kıymeti bilinmeyen, kendi göğünden sürgün edilen bir yıldız.

Tehditlerin havada uçuştuğu, "**Gerekirse silah bile kullanırız**" şeklindeki tanklı manşetlerin herkesi dehşete düşürdüğü, korkudan felç ettiği bir sırada sinmeyen, susup pırsmayan, nemelazımcılık ve çıkar hesapları yapmadan sesini yükselten, gür bir seda ile karşı koyup bedel ödemeye razı olan tek cemaat lideriydi.

*

Ancak bütün bunlar, onun yanılmış olduğunu anladığımız bir konuda hakkı söylemekten geri kalmamızı gerektirmez.

Burada işaret ettiğimiz hatalar (özü itibariyle) itikadî bir nitelik taşımadığı için merhum Hocaefendi'nin değerini düşürmezse de, daha büyük başka hatalar için bir dayanak noktası olarak kullanılması nedeniyle tenkid edilmeyi hak etmektedirler. (Ancak tartışmanın seyri, Esad Efendi'den yukarıda yaptığımız alıntının gösterdiği gibi, iki tarafın birbirine itikadî nitelikte suçlamalar yöneltmesinin önünü açmıştı.)

Unutulmamalıdır ki, **İkinci Akabe Biati**'nde şu ifade de yer alıyordu: **"Hiç kimsenin kınamasından korkmadan Allah için nerede olursak olalım hakkı söyleyeceğimize dair *biât* ediyoruz."**

Bir kez daha belirtelim ki, ifadelerimiz hatalıysa, "hak" değilse, delilleriyle açıklanması durumunda düzeltmeye her zaman hazırız.

*

Ele aldığımız konuları **çok daha kısa ve öz** şekilde anlatmak yerine ayrıntılı biçimde tartışmamızın nedeni, muhataplarımızın yapacakları "**Okyanustan bir bardak su alıp bütünü için genelleme yapmak doğru değildir**" gibi basmakalıp ve mantıksız itirazların (Ki daha önce yaşadık) önüne geçmektir.

Bazılarının buradaki açıklamalarımızı, gruplarına mensup olan insanların "gönüllerinin bulandırılması, kafalarının karıştırılması" olarak değerlendirdiklerini biliyoruz. Onların, asıl burada yanlışlığına işaret ettiğimiz düşüncelerle insanların sadece gönüllerinin değil, zihniyet ve kafalarının bulanmış olacağını görmeleri gerekiyor.

*

Savunduğumuz görüşlerin doğruluğundan şüphemiz bulunmamakla birlikte, ilmî delillere dayalı **haklı** itirazlarda bulunulması durumunda gerekli düzeltmeler Allah'ın izniyle mutlaka yapılacaktır.

Haklı eleştirileri dikkate almamak gibi bir kibir, inatçılık, hakkı küçümseme, eleştiriye kapalılık ve bağnazlıktan Allahu Teala'ya sığınırım.

Prof. Dr. M. Es'ad Coşan hocaya bağlılık edebiyatı yapanlara, onun (yukarıda alıntı yaptığımız konuşmasında geçen) şu sözlerini de hatırlatmak gerekiyor:

“Bir şeyin yanlış olduğunu bile bile susmak olur mu?.. Bir yanlışlığın icra edildiğini göre göre susmak olur mu?.. ‘Hakkın söylenmesi gerektiği yerde susan kimse, şeytan-ı ahrastır!’ diyor Peygamber Efendimiz. Şeytandır diyor. Susmak olur mu?.. Onun çevresinde hoca yok mu?.. Avrupa'da hoca yok mu?.. Camilerde hoca yok mu?.. Niye söylemiyorlar?.. Tek başıma kalabilirim, hiç kimse bana destek olmayabilir; ama ben, yanlış gördüğüm bir şeyi söylerim…. Sen benim kitabımda İslam'a aykırı ne gördün?.. **Hangi kardeşim ne gördüyse söylesin, çıkartalım.** Kitap çıkartmayayım, bundan sonra konuşmayayım, hatam varsa susayım...”